

กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษา
วิทยาลัยอาชีวศึกษา จุลมนีศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา
THE LEARNING AND TEACHING MANAGEMENT PROCESS
FOR POSITIVE EMPOWERMENT BASED ON BUDDHIST
EDUCATION ADMINISTRATION OF STUDENTS
OF CHULAMANI SISAKET VOCATIONAL COLLEGE

แม่ชีระเบียบ ธิรญาณี

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎฐิบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษา
วิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

แม่ชีระเบียบ ธิรญาณี

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร์ดุขฎิณิพนธ์
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Learning and Teaching Management Process
for Positive Empowerment based on Buddhist
Education Administration of Students
of Chulamani Sisaket Vocational College

Maechee Rabiab Thirayanee

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาวิทยาลัย อาชีวศึกษาจุลฉณฉรฉะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

(พระมหาสมปอน วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

(พระเมธาวิณัยรส, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(พระราชวรเมธี, ดร.)

กรรมการ

(พระมหาสมปอน วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(น.อ.ดร.นภัทร แก้วนาค)

กรรมการ

(รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปุ

ประธานกรรมการ

พระมหาสมปอน วุฑฒิกโร, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(แม่ชีระเบียบ ธิรณฉณี)

ชื่อคุณนิพนธ์ : กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวก
สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ
ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

ผู้วิจัย : แม่ชีระเปียบ ธิรญาณี

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์
: รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู, ป.ธ.๔, พธ.บ. (มานุษยสังคมศาสตร์),
M.A. (Political Science), Ph.D. (Social Science)
: พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร., ป.ธ.๗, พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ),
ศศ.ม. (พุทธศาสนศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา และศึกษาหลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษา ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ และ ๓) เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษาจุฬาลงกรณ์ ศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรของวิทยาลัยการอาชีวศึกษาจุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ อ.กันทรลักษณ์ จ. ศรีสะเกษ ได้แก่ บุคลากร ครู-อาจารย์ รวม ๓๑ คน นักศึกษาอาชีวศึกษา ทุกชั้นปีรวม ๖๘๔ คน และผู้ปกครองนักศึกษาอาชีวศึกษา ทุกชั้นปีรวม ๖๘๔ คน ทุกข้อค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๙ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย พบว่า :

๑. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา และศึกษาหลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษา ดังนี้

๑) หลักคิดการจัดการเรียนการสอน (๑) วิทยาลัยอาชีวศึกษาควรเป็นวิทยาลัยแห่งการส่งเสริมคุณธรรมนำการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน (๒) วิทยาลัยอาชีวศึกษา ควรเป็นแบบอย่างในเกียรติคุณด้านการจัดการวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถีพุทธชั้นนำทั้งระดับภาคหรือระดับประเทศ (๓) ผู้บริหารและครูควรเป็นแบบอย่างในการอบรมพัฒนาจิตใจ เสริมสร้างปัญญาทางวิชาการและวิชาชีพ ฯลฯ ๒) หลักการการจัดการเรียนการสอน (๑) ควรสอดแทรกหลักพุทธธรรมในกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการ (๒) ควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกสาขาวิชา (๓) กิจกรรมการเรียนรู้มีทั้งในและนอกห้องเรียนทุกสาขาวิชา กล่าวได้ว่า ข้อคิดเห็นโดยทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีสาระใจความสำคัญที่กล่าวได้เลยว่า

มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางและกระบวนการปฏิบัติจริงของวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ เป็นส่วนมากทั้งหลักการการดำเนินงานและหลักคิดการจัดการเรียนการสอน ซึ่งโดยภาพกว้างผู้ถามการสัมภาษณ์มุ่งเน้นการจัดการองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประเด็น คือ ๑) มีหลักพุทธธรรมนำการจัดการศึกษา ๒) มีความมุ่งหมายการพัฒนาเยาวชนให้ดีแล้วมีความเก่งตาม ๓) บูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ร่วมกับหลักพุทธธรรม ๔) มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาเยาวชนทั้งด้านกายภาพ ศึกษาศาสตร์ และจิตตภาวนา ๕) วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกมิติที่บ่งบอกถึงผู้จบการศึกษา ซึ่งถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะของความดีงาม ถึงพร้อมด้วยคุณภาพเยาวชน และมีคุณธรรมพร้อมการดำเนินชีวิตที่สง่างาม เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญา หรือพุทธพัสัยมีความพร้อมด้านเจตคติหรือจิตพัสัยถึงพร้อมด้วยความสามารถในการทำงานหรือทักษะพัสัยและสุดท้ายสำคัญยิ่งคือ ความถึงพร้อมด้วยบุคลิกภาพ คุณลักษณะความเข้าใจและใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลาจนเป็นผู้มีอุปนิสัยที่ดีมีคุณธรรม (Characteristic) จนกล่าวได้อย่างมั่นใจว่า ลูกๆ เยาวชนทุกคนมีความพร้อม ทั้งด้านวิชาการที่ครบถ้วน มีความพร้อมด้านวิชาชีพอย่างมั่นใจ และมีความพร้อมด้านวิชาชีพชีวิตด้วยคุณธรรม จริยธรรมที่เพียงพอ

๒. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ พลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของลูกๆ เยาวชนของวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ เกิดจากการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่มีทั้งคุณภาพ มีคุณธรรม มีหลักธรรมไตรสิกขา ซึ่งเน้นการมีศีล สร้างสมาธิ และเกิดปัญญาในทุกๆ กิจกรรมการเรียนการสอน ก่อให้เกิดพลังเชิงบวก ๔ แนวทาง คือ การคิดบวกอย่างมีสติการสร้างแรงบันดาลใจเชิงคุณธรรม การคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาและความอบอุ่นของลูกๆ เยาวชนจากความเมตตา กรุณาของพ่อครู แม่ครู ในสถานศึกษาด้วยรูปแบบการสอนของพ่อครู แม่ครูที่มีศีลปะ สีสันและลีลา ๔ แนวทางสำคัญ คือ การอบรมบ่มเพาะ การฝึกฝน กล่อมเกล่า การปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างและการจูงใจโน้มน้าวใจเชิงคุณธรรม ซึ่งพ่อครู แม่ครู ทุกท่านจะมีกิจกรรมเชิงบูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม นอกจากนี้แล้ววิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ ศรีสะเกษยังได้มีการจัดโปรแกรม กิจกรรมสร้างสรรค์และส่งเสริมคุณค่าของหลักธรรมเป็นโปรแกรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ และโปรแกรมกิจกรรมพิเศษต่างๆ ทั้ง ๑๔ กิจกรรม พลังเชิงบวกทั้งภายในตัวคนและภายนอกตัวคนจึงเกิดขึ้นต่อลูกๆ เยาวชนตลอดเวลา ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ คุณธรรมการดำเนินชีวิตและความพร้อมในการทำอาชีพสุจริต

๓. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ ศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา หลักพุทธธรรมไตรสิกขาสามารถนำมาบูรณาการได้กับความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระทุกสาขาวิชาทุกองค์ความรู้ บูรณาการกับการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนและบูรณาการเข้ากับการพัฒนาพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของเยาวชนในทุกๆ ด้าน ผลลัพธ์การบูรณาการจะนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ทั้ง ๔ มิติที่ทำงานคือ ผู้เรียน ๑) มีพุทธพัสัยที่มีคุณภาพและคุณธรรม ๒) มีจิตพัสัยที่มีคุณภาพและคุณธรรม ๓) มีทักษะพัสัยที่มีคุณภาพและคุณธรรม ๔) มีอุปนิสัยใฝ่รู้ที่มีคุณภาพและคุณธรรม การวิจัยครั้งนี้ตอบวัตถุประสงค์ครบถ้วนทุกประการ

Dissertation Title : A Buddhist Based Teaching Management Process for Positive Empowerment of Students of Chulamani Sisaket Vocational College

Researcher : Maechee Rabiab Thirayanee

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Educational Administration)

Dissertation Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Somsak Boonpoo, Pali IV, B.A. (Social Welfare), M.A. (Political Science), Ph.D. (Social Science)

: Pramaha Somboon Vuddhikaro, Dr., Pali VII, B.A. (English), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : February 15, 2018

Abstract

The objectives of this dissertation were; 1. to study theory, concept and principle of positive empowerment for vocational students and principle of Buddhist educational administration for vocational institutions, 2. to study the present state of teaching and learning in Chulamani Sisaket Vocational College, and 3. to develop teaching management process for positive empowerment of students in Chulamani Sisaket Vocational College based on Buddhist educational administration. The samples used in the study were 31 teachers and personnel, 684 students and 684 students' parents of Chulamani Sisaket Vocational College in Kantharalak district of Sisaket province. The data were collected through questionnaires with reliability at 0.89 and analyzed by percentage, mean and standard deviation.

The research results found that:

1. The theory, concept, positive empowerment principle and Buddhist educational administration principle for vocational college consisted of; 1) Teaching and learning management concept, (1) Vocational college should provide morality based education for students into ASEAN Community, (2) Vocational college should be a model of Buddhist based management regionally and nationally, (3) Administrators and teachers should be the model in mental development, academic development and professional development, and 2) Principle of teaching and learning management consisted of (1) Buddhist principles should be integrated in learning activities for desirable characteristics, (2) Buddhist principles should be integrated in every course of subjects, and (3) Learning activities in every course of subjects should be arranged in and outside classroom. Chulamani Sisaket Vocational

College places a focus on management in 5 aspects; 1) Buddhist based education management, 2) Good first and intelligent, 3) Learning contents integrated with Buddhist principles, 4) Learning activities based on physical, moral and mental development, and 5) Measurement and evaluation in all dimensions to indicate that the graduates accomplished with knowledge and characteristics.

2. The current state of teaching and learning management in Chulamani Sisaket Vocational College results from incorporation of qualified management, virtues and principles of the Threefold Training in every learning activity to enhance positive empowerment in 4 aspects; positive thinking with mindfulness, virtue based inspiration, positive thinking for development, and Loving-kindness and compassion based warmth. Students were tamed and trained with 4 methods; training, practicing, sampling, and convincing. There were also creative activities and virtue support activities daily and weekly, and 14 extra activities.

3. In the development of teaching management process for positive empowerment of students in Chulamani Sisaket Vocational College based on Buddhist educational administration, the principles of the Threefold Training should be integrated in every course of subjects and learning activities in order to create positive empowerment to the learners in 4 dimensions; 1) qualified and virtual cognitive domain, 2) qualified and virtual affective domain, 3) qualified and virtual psychomotor domain, and 4) qualified and virtual learning habit.

กิตติกรรมประกาศ

ดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยอาศัยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู ประธานกรรมการควบคุมดุष्ฎิณิพนธ์ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร. กรรมการควบคุมดุष्ฎิณิพนธ์ ที่ได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำชี้แนะตรวจแก้ไขจนทำให้ ดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้ จบลงอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณไว้ในโอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้ง ด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยพร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็น ประโยชน์

ขอกราบขอบพระคุณ คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการตรวจสอบดุष्ฎิณิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิตลอดถึงเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง อีกทั้งให้คำแนะนำชี้ทางออก บอกทางให้ได้แก้ไขด้วยดี จนทำให้ดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้จบลงอย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่าน เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่ได้เมตตาประสิทธิ์ประสาท ถ่ายทอดความรู้ ความดี ประสบการณ์และวิทยาการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อนๆ นิสิตทุกรูป/คน ที่เป็นกัลยาณมิตรคอยเป็นกำลังใจให้คำแนะนำได้ พี่น้องญาติมิตรที่ชวนชวนส่งเสริมช่วยเหลือด้วยดี เสมอมา

ขอกราบขอบคุณ บิดา มารดา ที่ได้สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเล่าเรียน ขอขอบคุณ คณาจารย์คณะครุศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ ที่เป็นกำลังใจ และบริการ แนะนำ แก่ผู้วิจัยตลอดมา ประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แต่บิดาและมารดา ครู อาจารย์ เพื่อนสหธรรมิกร่วมชั้นเรียนทุกท่านและขอมอบประโยชน์นี้ให้แก่ พระพุทธศาสนาสืบต่อไปเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการค้นคว้าวิจัยต่อไป

แม่ชีระเบียบ ธิรญาณี

ธันวาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ กระบวนการจัดการเรียนการสอน	๙
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	๑๘
๒.๓ ทฤษฎีทางการศึกษาและรูปแบบการจัดการศึกษา	๓๕
๒.๔ แนวคิดพลังเชิงบวก	๔๖
๒.๕ การจัดอาชีวศึกษาในประเทศไทย	๕๔
๒.๖ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช ๒๕๔๕ (ปรับปรุง ๒๕๔๖)	๖๐
๒.๗ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พุทธศักราช ๒๕๔๖	๖๔
๒.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา	๖๗
๒.๙ แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบริหารการศึกษา	๗๓
๒.๑๐ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนีศรีสะเกษ	๗๗
๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๙
๒.๑๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๙๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๙๕
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๙๗

เรื่อง	หน้า
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๘
๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	๙๙
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๐
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	๑๐๑
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๐๔
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ สัมเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)	๑๐๕
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ สัมเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In – depth Interview)	๑๑๒
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ สัมเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	๑๔๒
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๖๒
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๕๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๖๖
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๗๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๘๘
บรรณานุกรม	๑๘๙
ภาคผนวก	๑๙๗
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๙๘
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิ	๒๐๑
ภาคผนวก ค หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย	๒๐๓
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ แบบแผนการวิจัย : R & D	๙๖
๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	๑๐๕
๔.๒ ค่าเฉลี่ยระดับของความเห็นเกี่ยวกับจุดมุ่งเน้นความสำคัญ ของการจัดการเรียนการสอน	๑๐๖
๔.๓ ค่าเฉลี่ยระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร	๑๐๗
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	๑๐๘
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้	๑๐๙
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการวัด และประเมินผล	๑๑๐

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๒.๑ แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การจัดการศึกษา	๑๕
๒.๒ แบบจำลองกรวยแห่งประสบการณ์	๔๐
๒.๓ แสดงความแตกต่างของการศึกษาทั่วไปและการอาชีวศึกษา	๕๘
๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๓
๓.๑ หลักการ 6'C Technic of Contents Analysis	๑๐๒
๔.๑ พุทธบูรณาการเรียนรู้ของหลักสูตรอาชีวศึกษา	๑๑๓
๔.๒ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เชิงบูรณาการของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา	๑๑๖
๔.๓ จุดมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้อาชีวศึกษาเชิงพุทธ	๑๑๘
๔.๔ ระบบองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา	๑๒๑
๔.๕ ระบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและคุณธรรมนำมาซึ่งพลังเชิงบวกของเยาวชน	๑๒๓
๔.๖ ผลสำเร็จในการเรียนรู้จากพลังเชิงบวกที่ใช้	๑๒๕
๔.๗ แหล่งกำเนิดพลังเชิงบวกและการส่งผลสำคัญ	๑๒๗
๔.๘ กรอบความคิดการบูรณาการหลักไตรสิกขากับการเรียนการสอน	๑๒๘
๔.๙ ระบบและกระบวนการบูรณาการหลักธรรมไตรสิกขา กับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา	๑๓๑
๔.๑๐ ความเป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาเชิงพุทธที่เป็นทั้งบ้าน วัด และโรงเรียนในที่เดียวกัน	๑๓๒
๔.๑๑ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและครู – อาจารย์ ต่อการสร้างเสริมพลังเชิงบวก เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา	๑๓๕
๔.๑๒ กรอบพลังเชิงบวกในหน้าที่การเป็นจิตวิทยากรเรียนรู้ เพื่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ๔ ประการ	๑๓๖
๔.๑๓ พลังการขับเคลื่อนระบบการสอนที่ตีร่วมกับพลังงานบริหารจัดการคน และระบบในวิทยาลัยอาชีวศึกษา	๑๓๗
๔.๑๔ ผลของพลังเชิงบวกต่อการสร้างเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้	๑๓๘
๔.๑๕ ๔ พลังสำคัญที่มีผลต่าง ๔ สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้	๑๓๙
๔.๑๖ หลักพุทธธรรมของผู้นำเชิงพุทธเพื่อการสร้างสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้	๑๔๑
๔.๑๗ ระบบและกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาสถานศึกษาที่ชัดเจน	๑๔๕
๔.๑๘ องค์ประกอบของพุทธบริการการศึกษาระบบการจัดการเรียนการสอน	๑๖๐
๔.๑๙ กระบวนการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสร้างองค์ความรู้การวิจัย	๑๖๒
๔.๒๐ องค์ความรู้กระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวก เพื่อการเรียนรู้ : ๗๒๙	๑๖๓
๕.๑ หลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนการสอน	๑๖๙

ภาพที่

หน้า

๕.๒	สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยจุลมนีศรีสะเกษ	๑๗๒
๕.๓	องค์ประกอบกระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธบริหาร	๑๗๔
๕.๔	ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตรกับหลักพุทธธรรม ในการออกแบบการเรียนการสอน	๑๗๕
๕.๕	หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารวิชาการสร้างเสริมพลังเชิงบวก เพื่อการเรียนรู้ วิชาชีพ วิชาการ วิชาชีวิต	๑๗๙
๕.๖	วิชาชีพ วิชาการ วิชาชีวิต เป็นผลผลิตจากหลักพุทธธรรม นำการจัดการศึกษาเสริมแรงด้วยพลังเชิงบวก	๑๘๒
๕.๗	คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชิงพุทธ	๑๘๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการวิทยาลัยอาชีวศึกษาในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้ที่ได้รับทั้งการศึกษาที่ดีและมีระบบกระบวนการหล่อหลอม พฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้มีวินัยมีความรับผิดชอบและมีคุณธรรมประจำตนที่เหมาะสม การบริหารควรได้มีแนวทางการจัดการเชิงพุทธวิธีหรือ การมีหลักพุทธธรรม เพื่อการมาประยุกต์ใช้ ในการบริหารงานของวิทยาลัยอาชีวศึกษาทั้งด้านการบริหาร งานวิชาการ งานบุคคลกร ครู-อาจารย์ บริหารกิจการนักเรียน งานงบประมาณและกิจการทั่วไปตลอดรวมถึงการบริหารการมีส่วนร่วมกับภาคชุมชน สังคม และเอกชน ในการจัดการเรียนการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพด้วยระบบพุทธบริหาร สอดคล้องกับแนวทางการบริหารงาน ในระบบธรรมมาภิบาล^๑ ที่มุ่งเน้นการจัดการงานต่างๆ ขององค์กรเชิงสร้างสรรค์ ให้มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและนำมาซึ่งผลลัพธ์การจัดการที่มีความถูกต้อง ทั้งหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และความมีประสิทธิภาพประสิทธิผลทางการจัดการที่ดี เกิดสัมฤทธิ์ผลของของการเรียนการสอนที่สร้างเสริมคุณธรรมการบริหาร และจริยธรรม วัฒนธรรม เชิงการจัดการที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของสังคมและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน”^๒ จนเกิดเป็นบรรทัดฐานซึ่งยึดถือเป็นมาตรฐานของพฤติกรรม และแนวทางในการปฏิบัติซึ่งจะต้องเรียนรู้การปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม^๓ โดยเริ่มจากการจัดการอาชีวศึกษาในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้ที่ได้รับทั้งการศึกษาที่ดีและมีระบบกระบวนการหล่อหลอม พฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้มีวินัยมีความรับผิดชอบและมีคุณธรรมประจำตนที่เหมาะสมตามแนวทางพุทธวิธีพฤติกรรม

การจัดการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้มีอาชีพ ถ้ามีอาชีพอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และเพื่อให้สามารถเปลี่ยนอาชีพใหม่ที่ดีกว่าเดิม ซึ่งจะให้การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานทฤษฎีสัมพันธวิชาชีพ และการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ โดยจะต้องอาศัยและพึ่งองค์ความรู้

^๑จุมพล หนิมพานิช, การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ : หลักการ แนวคิด และกรณีตัวอย่างของไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๘), หน้า ๔๔๙-๔๕๑.

^๒พระมหาสนอง ปัจโจปการี, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๓๓.

^๓Alvesson,M, Organization culture and ideology, (New York : McGraw-Hill, 1989), pp.4-18.

ในด้านอาชีพโดยตรง ซึ่งขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการองค์ความรู้เหล่านั้น ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพียงใด อยู่ที่ผู้บริหารทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดการสร้างองค์ความรู้ การอาชีวศึกษาในเรื่องหลักการ ประเภทของการอาชีวศึกษา รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาไทยและการอาชีวศึกษาของประเทศต่างๆ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ออสเตรเลีย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา แคนาดา เป็นต้น นอกจากนี้ สิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทยได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพบริบทของไทยจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้า ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดด้านการบริหารจัดการอาชีวศึกษาที่เป็นอัตลักษณ์ความเป็นไทย ว่ามีรูปแบบการบริหารจัดการอย่างไร ซึ่งในประเด็นเหล่านี้จะเป็นตัวหลักในการมองภาพของอาชีวศึกษาได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

การอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาวิชาชีพเพื่อนำไปประกอบอาชีพให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้ โดยมีสถานศึกษา ครู เป็นผู้ให้ความรู้ ที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม เป็นการศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือ สำหรับอาชีพหนึ่ง หรือกลุ่มอาชีพช่างหรืองานต่างๆ ให้มีการศึกษาวิชาพื้นฐาน วิชาทฤษฎีและวิชาฝึกภาคปฏิบัติ โดยเน้นฝึกภาคปฏิบัติเป็นสำคัญ การให้ศึกษาวิชาพื้นฐาน เพื่อเตรียมคนให้สามารถประกอบอาชีพดำรงตนอยู่ในสังคมได้ การจัดการอาชีวศึกษาให้บรรลุตามเจตนารมณ์นั้น ผู้จัดจะต้องเข้าใจหลักการของการอาชีวศึกษาอย่างถ่องแท้ และลึกซึ้ง ได้เสนอแนะหลักการของการอาชีวศึกษาไว้ ซึ่งการอาชีวศึกษานั้น เป็นการเตรียมคนเข้าสู่อาชีพ และทำงานด้วยความสำเร็จ มีเป้าหมายมุ่งทำงาน และสัมพันธ์กับการมีงานทำ ต้องสอดคล้องกับ เศรษฐกิจ สังคม วุฒิภาวะของผู้เรียน จัดขึ้นสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาสามารถร่วมกิจกรรมต่างๆ ในฐานะพลเมืองของสังคม ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเข้าสู่อาชีพ และบุคคลที่มีสิทธิเลือกอาชีพที่ตนปรารถนาได้ จะบริการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพคือการให้บริการในเรื่องที่สังคมต้องการ และผู้ต้องการได้ประโยชน์มากที่สุด ที่มีประสิทธิภาพจะแปรผันตามวิธีสอน และความสัมพันธ์กับผู้เรียน จะต้องให้ความสำคัญคุณลักษณะของกลุ่มผู้เรียนเป็นผู้สอนด้วย จะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อได้จัดให้กลุ่มที่ต้องการและได้รับประโยชน์จากการฝึกเท่านั้น การฝึกประสบการณ์เฉพาะหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดทักษะที่จำเป็นในการหางานทำ ขึ้นอยู่กับครูฝึกต้องมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการประยุกต์ทักษะความรู้ การปฏิบัติงาน เมื่อการฝึกงานนั้นกระทำในลักษณะเช่นเดียวกับงานจริง คือ การใช้ขั้นตอนการทำงาน เครื่องมือ เครื่องจักร เหมือนกับที่ใช้ในการทำงานจริงในอาชีพนั่นๆ ผู้ฝึกจะต้องมีความสามารถในการผลิตชิ้นต่าระดับหนึ่งเพื่อที่จะทำงานและรักษาตำแหน่งงานไว้ให้ได้ ถ้าการอาชีวศึกษาไม่สามารถจัดให้ได้ถึงขั้นนี้แล้วก็ไม่มีประสิทธิภาพทั้งรายบุคคลและสังคม จะมีเนื้อหาจำนวนหนึ่งที่เป็นเนื้อหาอาชีพนั่นโดยเฉพาะและไม่มีคุณค่าในทางปฏิบัติของอาชีพอื่น แหล่งเนื้อหาสาระที่เชื่อถือได้ของการฝึกแต่ละอาชีพ มาจากแหล่งเดียวกันนั่นคือประสบการณ์ของผู้ชำนาญงานในอาชีพนั่น การสร้างนิสัยการปฏิบัติงานจะได้ผลก็ต่อเมื่อผู้ฝึกได้ทำจริง ไม่ใช่ทำแบบฝึกหัด หรือทำงานปลอม การบริหารอาชีวศึกษาจะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อมีการจัดการในลักษณะยืดหยุ่นแทนการมีมาตรฐานที่ตายตัวเกินไป ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะสูง ถ้าจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้รับการฝึกจำลองสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมือนสภาพการทำงานจริง ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษาจะสูง เมื่อจัดให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ได้ใช้ความสนใจ นิสัย ความถนัด และมันสมองของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รัฐมีหน้าที่ที่จัดให้รายบุคคลได้รับการฝึกเพื่อประกอบอาชีพได้ตามที่แต่ละบุคคล

ตั้งเป้าหมายไว้ ขณะที่พยายามลดค่าใช้จ่ายต่อหัว แต่ต้องใช้งบประมาณขั้นต่ำจำนวนหนึ่งซึ่งถ้าจ่ายต่ำกว่าจำนวนนี้ จะไม่สามารถจัดการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้ และถ้าไม่สามารถให้การสนับสนุนงบประมาณขั้นต่ำได้ ก็ไม่สมควรที่จะจัดระบบอาชีวศึกษา^๕

ระบบการจัดการเรียนการสอนที่ดีเพื่อการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคนให้สามารถผลิตผลงานไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ที่ได้สั่งสมความรู้จากประสบการณ์เรียนรู้และปฏิบัติงาน การพัฒนาวิธีการทำงานและระบบงานขององค์กรไปพร้อมกัน หลักการพัฒนาการทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าวสอดคล้องกับหลักและกระบวนการพัฒนาคนของไทยตามแนววิถีพุทธที่ว่ามนุษย์ต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ตลอดเวลาโดยไม่ประมาท นอกจากนั้นยังเชื่อว่าชีวิตที่ดีของมนุษย์เป็นชีวิตแห่งการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ระบบการพัฒนามนุษย์ตามแนววิถีพุทธที่บัญญัติไว้ในพระไตรปิฎกที่นักการศึกษา ได้ให้ทัศนะโดยยึดคำสอนของพระพุทธศาสนา การเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งการศึกษา (สิกขา) การเรียนรู้ หรือการฝึกฝนตนเองเป็นกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบ เน้นการฝึกฝนด้วยความพากเพียรความพยายาม และด้วยสติปัญญาของตนเอง^๖ มีหลักการปฏิบัติ ๓ ประการซึ่งเรียกว่า “ไตรสิกขา” (The Three Fold Learning) ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จหมายถึง ความรู้ความเข้าใจข้อมูลรวมทั้งศิลปะวิทยาการต่างๆ การเข้าถึงเนื้อหาความหมายได้อย่างถูกต้องชัดเจน การรับรู้ การเรียนรู้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ตรงตามสภาวะของสิ่งต่างๆ ถือว่าเป็นความรู้ในระดับเรื่องราวต่างๆ รู้จุดมุ่งหมายรู้ประเด็น สามารถจะอธิบายและกำหนดเป็นหลักการได้ เช่น ความรู้ในเทคนิควิธีการสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและความต้องการของตนให้ผู้อื่นได้รับทราบ เป็นต้นรวมทั้งการคิดการวินิจฉัยที่ถูกต้องชัดเจนและเที่ยงตรง ความรู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ วิจัยสืบสาวเหตุปัจจัยของเรื่องต่างๆ ทำให้สามารถแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ รวมทั้งความรู้ที่ใช้ในการบริหารจัดการกิจการให้สำเร็จตามเป้าหมาย ความสามารถเชื่อมสัมพันธ์ ประสพการณ์กับข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ เข้าเป็นภาพองค์รวมที่ชัดเจน หรือเชื่อมโยงกับข้อมูลความรู้ใหม่ได้ ปัญญาที่ช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ดำรง หมายถึง ความรู้เข้าใจ การเข้าถึง และรู้เท่าทันความจริงของสังขาร คือ โลกและชีวิตที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกฎธรรมดาของธรรมชาติ สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องทำให้จิตใจหลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์และมีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาอย่างแท้จริง การศึกษาแบบไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนาเป็นระบบและเป็นกระบวนการทั้งหมดของการพัฒนาคน ครบทั้ง ๓ อย่างที่ประสานสัมพันธ์ หรือบูรณาการกันอยู่ในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งตามความเหมาะสมกับกรณีนั้นๆ และยังเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนามนุษย์ที่รอบด้าน ในพุทธศาสนาเรียกว่า การพัฒนา ๔ ด้าน หรือพัฒนาแบบองค์รวม (Development of the Whole) มีความสอดคล้องกับหลักพัฒนามนุษย์ของ John Dewey

^๕เมธี ปิณนธนานนท์, การบริหารงานบุคคลในวงการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๑๔๘ - ๑๔๙.

^๖สุเมธ อมรวิวัฒน์, หลักบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๓๗ - ๓๘.

ประกอบด้วย การพัฒนาทางร่างกาย (Physical Development) การพัฒนาทางจิตใจ (Emotional Development) การพัฒนาทางสังคม (Social Development) และการพัฒนาทางด้านการสติปัญญา (Intellectual Development) ซึ่งการพัฒนาปัญญา คือ ปัญญาที่รู้เท่าทันธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่บนโลกและการมีชีวิตที่เข้าถึงความจริงแท้ ถึงขั้นทำให้จิตใจเป็นอิสระหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์ การพัฒนาทางปัญญานี้เรียกว่า ปัญญาภาวนาหรือเรียกว่า ภาวิตปัญญาเป็นการพัฒนาระดับสูงสุด ด้านปัญญา ด้านคุณธรรมและความสุขหรือความมีอิสรภาพปราศจากทุกข์ เป็นองค์ประกอบร่วมของสภาวะอันหนึ่งอันเดียวกันที่บูรณาการเข้าด้วยกัน เป็นหลักการที่เราจะต้องทำให้ได้ในการศึกษา^๖

สภาพปัญหาของระบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมในปัจจุบัน คือ ขาดการสร้างพลังเชิงบวกให้กับนักศึกษาให้เป็นพลังเสริมการเรียนรู้อย่างครบวงจรทั้งการเรียนรู้วิชาชีพ วิชาการ และวิชาชีพด้วยหลักพุทธธรรม ไตรสิกขา

ประเด็นการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีหัวข้อศึกษาวิจัยที่สำคัญ คือ หลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวก ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ศึกษา โดยการวิเคราะห์ สภาพปัญหาการจัดการสอนเดิมที่เป็นอยู่ แล้วรวบรวมข้อมูล จากวิธีวิทยาการวิจัยให้ได้เป็นคำตอบ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกที่ดำเนินการควบคู่ไปกับหลักพุทธธรรม ไตรสิกขา ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ ด้านศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมการวิจัย ได้ค้นพบว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่มีแนวทางและเนื้อหาการวิจัยในด้านการบริหารงาน วิชาการ หรือ แนวทางการจัดการเรียนการสอน แบบมีส่วนร่วม เป็นส่วนใหญ่ยังขาดงานวิจัย ในด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยการเสริมพลังเชิงบวก (Positive Power) และการใช้หลักธรรม ไตรสิกขา ร่วมกันกับการเสริมพลังเชิงบวกก็ยังไม่มีการวิจัยเล่มไหนได้ดำเนินการวิจัยได้เลย

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ระบบการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาอาชีวศึกษาจำเป็นต้องมีการเสริมพลังเชิงบวกด้วยการบูรณาการในกระบวนการและการกิจกรรมการสอนที่เหมาะสม สอดคล้องและผสมผสานด้วยหลักธรรม ไตรสิกขา ที่มุ่งเน้นให้นักศึกษามี ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นสำคัญ ผลงานวิจัยครั้งนี้จะตอบโจทย์วิจัยตามที่กล่าวแล้วได้เป็นอย่างดี

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ศึกษา ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย ๓ ประการ คือ

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา และศึกษาหลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษา

^๖พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). ๒๕๔๓ : ๑๓ - ๑๗.

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ

๑.๒.๓ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษาจุลมนิ ศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา และศึกษาหลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษา เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ สภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษาจุลมนิ ศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา จุลมนิศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของการวิจัย ประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. กระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ การกำหนดความมุ่งหมายการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการสอนและกิจกรรม การวัดและประเมินผล

๒. แนวหลักการใช้พลังบวกเชิงจิตวิทยา การเรียนรู้ เพื่อการเสริมแรงจิตใจ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้ ทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก

๓. การสังเคราะห์หลักพุทธจิตวิทยาร่วมกับหลักการเสริมพลังเชิงบวก เพื่อกำหนดเป็นชุดของข้อมูล เชิงหลักคิด + หลักการ + หลักฐานการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ

๔. หลักการบริหารงาน ที่อธิบายถึงกระบวนการวางแผน (Planning) การจัดรูปองค์กร (Organizing) การบริหารงานบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การควบคุม (Controlling)

๕. หลักพุทธธรรมส่งเสริมการเรียนรู้ คือ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และหลักธรรม ความเป็นผู้จัดการที่ดี คือ หลักธรรม ปาปนิกรรม ๓

๖. สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ทั้งพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และ อุปนิสัย (Characteristic Domain)

๗. ผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงบูรณาการ คือ สมรรถนะความรู้ ความสามารถของนักศึกษา ที่มีคุณธรรม เป็นพื้นฐานและประกอบด้วย ๓ วิชาหลักร่วมกัน คือ การมีหลักวิชาการ มีหลักวิชาชีพ และการมีหลักการมีหลักวิชาชีพที่แท้จริง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

๑. เชิงปริมาณ

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มประชากรของวิทยาลัยการอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ อ.กันทรลักษณ์ จ. ศรีสะเกษ

(๑) จำนวน บุคลากร ครู-อาจารย์ รวม ๓๑ คน

(๒) จำนวน นักศึกษาอาชีวศึกษา ทุกชั้นปีรวม ๖๘๔ คน

(๓) จำนวนผู้ปกครองนักศึกษาอาชีวศึกษา ทุกชั้นปีรวม ๖๘๔ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ ใช้ระดับค่าความเชื่อมั่น ๙๕% มีระดับค่า ความคลาดเคลื่อน ๕% ได้กลุ่มตัวอย่างด้วยการกำหนดขนาดตัวอย่างคำนวณจากสูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๑๒ คน ใช้วิธีการ สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยคำนวณจากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรที่จะศึกษา

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

ซึ่งในงานวิจัยที่กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ ๕ หรือ ๐.๐๕

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (n) มีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

$$n = \frac{1,344}{1 + 1,344 (0.05)}$$

$$n = \frac{1,344}{4.4275}$$

$$n = 301.0617$$

๒. เชิงคุณภาพ

๑) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์ รายบุคคล จำนวน ๒๐ รูป/คน โดยมีเกณฑ์ การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

- (๑) พระสังฆาธิการ จำนวน ๕ รูป
- (๒) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน ๕ คน
- (๓) บุคลากร/ครู-อาจารย์ จำนวน ๕ คน
- (๔) ผู้ปกครองของนักศึกษา จำนวน ๕ คน

รวมทั้งหมด จำนวน ๒๐ คน

๒) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อการสังเคราะห์และกำหนดรูปแบบพุทธบริหารการจัดการเรียนรู้ โดยใช้พลังบวก จำนวน ๑๒ รูป/คน ดังนี้

- (๑) พระสังฆาธิการ จำนวน ๓ รูป
- (๒) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน ๓ คน
- (๓) บุคลากร/ครู-อาจารย์ จำนวน ๓ คน
- (๔) นักศึกษาอาชีวศึกษา จำนวน ๓ คน

รวมทั้งหมด จำนวน ๑๒ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ วิทยาลัยการอาชีวศึกษาจุลมนศรีสะเกษ อ.กันทรลักษณ์ จ. ศรีสะเกษ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมระยะเวลาทำการวิจัย ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการสอบ ให้มีความเป็นระบบตั้งแต่แรกเริ่มจนสิ้นสุดการสอน

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการออกแบบและกำหนดประเด็นการสอนที่มีสาระสำคัญ คือ การกำหนด ความมุ่งหมายการสอน การกำหนดเนื้อหาการสอน การกำหนดกิจกรรม การสอนและการจัดประเมินผล

การเสริมสร้างพลังเชิงบวก หมายถึง แนวคิดและแนวทางการกำหนดกิจกรรม สร้างเสริมการเรียนรู้ด้วยหลักพุทธบริหารและหลักจิตวิทยาเสริมแรงทางการเรียนรู้อันจะนำมาซึ่งคุณภาพ การสอนและคุณค่าการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การเรียนรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาทั้งวิชาชีพ วิชาการและวิชาชีพ

พุทธบริหาร หมายถึง การประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมต่อการบริหารงานในองค์กร โดยเฉพาะหลักธรรมสร้างเสริมพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักธรรมไตรสิกขา และหลักธรรมของผู้นำการจัดการที่ดี ปาปนิกรรม ๓

การจัดการวิทยาลัยอาชีวศึกษา หมายถึง ระบบการบริหารจัดการศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาทั้งงานบริหาร งานบุคลากร งานกิจการนักศึกษา และงานความสัมพันธ์กับชุมชนและเอกชน ด้วยหลักการบริหาร POSDC (การวางแผน, การจัดองค์กร, การกำกับดูแล, การสั่งการ, การควบคุม)

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังทางบวกการเรียนรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา

๑.๖.๒ ทำให้ได้หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางบวกการเรียนรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชิงบูรณาการที่เหมาะสม

๑.๖.๓ ทำให้ได้กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังทางบวกการเรียนรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา

๑.๖.๔ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดระบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาให้มีรูปแบบการบูรณาการทั้งหลักการสอน หลักพุทธธรรมและหลักการเสริมแรงจูงใจการเรียนรู้

๑.๖.๕ อาจารย์มีความชัดเจนในการพัฒนากิจกรรม การสอนเชิงบูรณาการที่ดีต่อการสร้างคุณภาพการเรียนรู้ของนักศึกษาอาชีวศึกษา

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โดยแบ่งหัวข้อเรื่องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ กระบวนการจัดการเรียนการสอน
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- ๒.๓ ทฤษฎีทางการศึกษาและรูปแบบการจัดการศึกษา
- ๒.๔ แนวคิดพลังเชิงบวก
- ๒.๕ การจัดอาชีวศึกษาในประเทศไทย
- ๒.๖ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช ๒๕๕๕ (ปรับปรุง ๒๕๕๖)
- ๒.๗ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พุทธศักราช ๒๕๕๖
- ๒.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
- ๒.๙ แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบริหารการศึกษา
- ๒.๑๐ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ
- ๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ กระบวนการจัดการเรียนการสอน

๒.๑.๑ แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^๑

การจัดการศึกษาที่กล่าวถึงหลักการสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งรวมถึงจุดมุ่งหมายและสาระเนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการจัดการ และการประเมินผล องค์กรที่จัดทำหลักสูตร และเงื่อนไขของความสำเร็จอื่นๆ มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ไม่ได้กล่าวโดยตรงว่า ต้องยึดหลักนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนเพราะอาจจะสร้างปัญหาเชิง

^๑ดูเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ตั้งแต่มาตรา ๒๒ - ๓๐ ว่าด้วยการจัดการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, หน้า ๗ - ๙.

กฎหมายในการบังคับใช้ และการตีความ นอกจากนั้นในปรัชญาการเรียนการสอนควรหลีกเลี่ยงแนวคิดแบบสุดโต่งที่แยกขั้วระหว่างการเรียนของนักเรียนและการสอนของครูมาตรา ๒๒ จึงกล่าวอย่างเป็นกลางๆ ไว้โดย "ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด" ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

๑. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

๓. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

๔. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๕. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา ๒๓ กล่าวถึงเนื้อหาสาระหรือทิศทางของเนื้อหาสาระของหลักสูตรโดยทั่วไปแต่อาจจะเน้นมาทางหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานมากหน่อย โดยเฉพาะการแบ่งกลุ่มการเรียนรู้เป็น ๕ กลุ่ม ตามวรรคหนึ่งถึงวรรคห้าของมาตรา ๒๓ ในข้อเท็จจริง การกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะต้องพิจารณาระดับการศึกษา ประเภทของการศึกษา และความถนัดส่วนบุคคลมาประกอบด้วยการศึกษาระดับที่สูงขึ้นไปย่อมจัดหลักสูตรที่เน้นสาขาวิชาและสาขาวิชาเฉพาะมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าเป็นหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานก็ควรจะต้องมีองค์ประกอบที่เรียกว่า หลักสูตรแกนกลางที่เน้นตัวร่วมหรือค่านิยมร่วม(Core Values) ระดับชาติ และจะต้องมีหลักสูตรที่สะท้อนปัญหา และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นด้วย จึงเป็นการวางหลักการทั่วไป ส่วนความแตกต่างในแต่ละระดับจะนำไปกล่าวไว้ในมาตรา ๒๗ นอกจากนี้การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็น

ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

๖. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ซึ่งฝ่ายรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ มาตรการนี้จะช่วยส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งรวมความถึงการศึกษาคู่เนื่องในความหมายเดิมของระบบการศึกษานอกโรงเรียน ฉะนั้น การจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ (ต่อเนื่อง) จึงกระทำได้ในชุมชนต่างๆ โดยให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบ การศึกษาให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นําผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย รวมทั้งให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งกำหนดผู้รับผิดชอบจัดทำหลักสูตรไว้เป็น ๒ ระดับ ระดับชาติให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง ส่วนระดับท้องถิ่นให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระหลักสูตรที่เกี่ยวกับท้องถิ่น การจัดทำหลักสูตรของสองส่วนนี้ เป็นการเสริมซึ่งกันและกัน การสอนหลักวิชาตามหลักสูตรแกนกลางนั้นสามารถนำเอาเนื้อหาสาระของท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนประกอบได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นวิชาประวัติศาสตร์ ที่มุ่งหมายให้นักเรียนเข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชนของตนเอง และของชาติ หรือการสอนวิชาชีววิทยาที่จะสามารถนำข้อมูลอาชีพในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบของการเรียนการสอนมีจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง "เพื่อความเป็นไทย" นั้น ก็หมายถึงความเป็นไทยในลักษณะที่มีเอกลักษณ์จากชาติอื่น ฉะนั้น ความเป็นไทยในความหมายนี้รวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกๆ แห่งที่ปรากฏในอาณาจักรไทยปัจจุบัน

ทางด้านหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม ต้องมีลักษณะหลากหลายทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคมร่วมกับให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมี

การจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนร่วมกับสถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ทั้งนี้ การบริหารและการจัดการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๕^๒ ใน มาตรา ๓๗ การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย เว้นแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา ในกรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาไม่อาจบริหารและจัดการได้ตามวรรคหนึ่ง กระทรวงอาจจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้เพื่อเสริมการบริหารและการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้

๑. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ

๒. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย

๓. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ

๔. การจัดการศึกษาทางไกล และการจัดการศึกษาที่ให้บริการในหลายเขตพื้นที่การศึกษา ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

นอกจากนี้หลักการจัดการศึกษานอกระบบ ยึดหลักการและความมุ่งหมายโดยภาพรวมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ควบคู่กับหลักการการศึกษานอกระบบ หลักความเสมอภาค การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ กระบวนการเรียนรู้ ความหลากหลาย ความยืดหยุ่น การบูรณาการ การกระจายอำนาจ เพื่อให้การศึกษานอกระบบเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนความเชื่อพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นความเชื่อที่แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่า การศึกษาอาจเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง ไม่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น การศึกษานอกระบบอาจพิจารณาได้ ๒ มิติ คือ

มิติที่ ๑ เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือจากที่จัดในโรงเรียน โดยมีหลักสูตรวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลเช่นเดียวกัน แต่ก็มีมีความยืดหยุ่นสามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหาจากสภาพแวดล้อม หรือความต้องการของผู้เรียนมากำหนดเป็นหลักสูตรก็ได้ แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อ มีชีวิต จิตใจ มีอารมณ์ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจ สามารถรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนตัดสินใจ เป็นมนุษย์ที่พัฒนาได้ด้วยตนเอง มิใช่เครื่องจักรหรือผู้จำนนที่จะถูกใครบังคับชี้้นำได้ โดยไม่ยินยอม มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถคิดเองได้ สามารถคิดเป็น รู้จักรับผิดชอบชั่วดี ประเด็นสำคัญคือ มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มิใช่ถูกสอน เมื่อเขาปรารถนาที่จะเรียน ก็จะชวนเขาที่จะเรียน และ

^๒ดูเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ (ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๔๕).

สามารถเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งจนนำความรู้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนของตนได้

มิติที่ ๒ เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่ยอยู่นอกระบบโรงเรียน เป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่โรงเรียนจัดให้ได้ โดยข้อจำกัดต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนทางด้านร่างกาย จิตใจ ที่สำคัญคือส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ชีวิตและการทำงานมาในระดับหนึ่ง สามารถรับผิดชอบตนเองได้ การจัดการศึกษาจึงใช้หลักการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) เป็นหลักการสำคัญ นั่นก็คือ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และครูผู้สอนในการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องเข้าใจเหตุผลของการเรียน มีเป้าหมายของการเรียนที่ชัดเจน ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับตนเองได้ ผู้เรียนจึงเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่จะร่วมตัดสินใจกับกลุ่มเพื่อนและครูว่าจะเรียนอะไร อย่างไร มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนเอง ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้ที่ยอยู่นอกระบบโรงเรียนจะต้องเข้าใจธรรมชาติ จิตใจและอารมณ์ของกลุ่มเป้าหมายและจัดโอกาสให้เรียนด้วยตนเอง เรียนจากของจริง เอาความรู้และประสบการณ์จากการทำงานมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วย การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านร่างกาย ความคิด จิตใจ สติปัญญา และสภาพแวดล้อม^๓

การจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบจึงยึดหลักการสำคัญ ๕ ประการ คือ หลักความเสมอภาคทางการศึกษา หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง หลักการบูรณาการการเรียนรู้และวิถีชีวิต หลักความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และหลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

๑. หลักความเสมอภาคทางการศึกษา กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบส่วนมากเป็นผู้พลาดโอกาส และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอาจมีความแตกต่างทางด้านสถานภาพ ในสังคม อาชีพ เศรษฐกิจ และข้อจำกัดต่างๆ ในการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ หากแต่สร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

๒. หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง การจัดการศึกษานอกระบบจะต้องจัดการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตน สามารถเรียนรู้เกิดความสำนึกที่จะพัฒนาตนเองได้ เป็นคนคิดเป็น ปรับตัวเพื่อให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เรียนด้วยตนเอง พึ่งพาตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม

๓. หลักการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต หลักการนี้อยู่บนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพปัญหา วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่นของผู้เรียน ซึ่งป็นหลักการที่สำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สิ่งดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การ

^๓ อัญชลี ธรรมะวิสิกุล, ศิษยานุศิษย์ชาวภู ๒๕๕๑, หลักการของการจัดการศึกษานอกระบบ และปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://panchalee.wordpress.com> หลักการของการจัดการศึกษา/ [๑ มกราคม ๒๕๖๐].

จัดการเรียนรู้เป็นลักษณะของการบูรณาการจึงมีความเหมาะสม โดยบูรณาการสาระต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ และบูรณาการวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

๔. หลักความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของผู้เรียน หลักการนี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความต้องการของตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม ครู กศน. มีบทบาทในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ วิธีการเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษานอกระบบที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

๕. หลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผู้เรียนนับว่าสำคัญ เป็นการส่งเสริมและสร้างกัลยาณมิตรในกลุ่มผู้เรียน ก่อให้เกิดความร่วมมือความผูกพัน เอื้ออาทร การช่วยกันและกัน ปลูกฝังวินัยในตนเอง ฝึกความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นสำหรับผู้เรียนที่มีวุฒิภาวะ สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชน ก็นับว่าเป็นหลักการสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบ ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรเป็นแหล่งเรียนรู้ และสนับสนุนในเรื่องอื่นๆ เพื่อผลิตผู้เรียนที่เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนต่อไป^๔

นอกจากนี้ การจัดการศึกษานอกระบบมีปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นพื้นฐานของความคิดในการจัดกิจกรรมที่ควรเรียนรู้ทำความเข้าใจ ได้แก่

๑. ปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) เน้นแนวความคิดในเรื่องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา มุ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาสังคม

๒. ปรัชญามนุษยนิยม (Humanism) ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับในความต่างนั้น การพัฒนาคนจึงมุ่งไปที่การพัฒนาเป็นรายบุคคล จึงต้องคำนึงถึงความต้องการของบุคคลและยอมรับความรู้และประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

๓. ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เน้นความเคารพในเสรีภาพส่วนบุคคล การยอมรับผลของการกระทำและการตัดสินใจให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบของตนเองต่อการกระทำทางสังคม การจัดการศึกษาจึงมุ่งเสริมสร้างพลังในการพัฒนาและการตัดสินใจของบุคคล

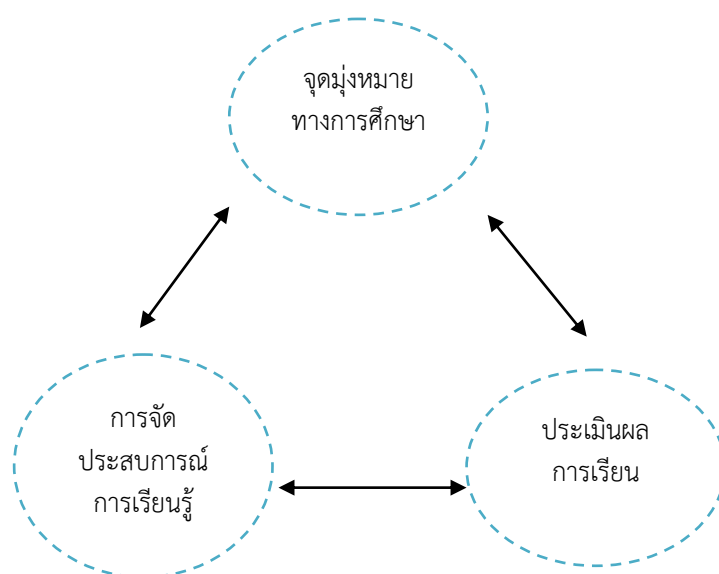
๔. ปรัชญาการศึกษาในกลุ่มปฏิรูปก้าวหน้า (Radicalism) กลุ่มปรัชญานี้เป็นที่รวมของแนวคิดที่วิพากษ์การศึกษาที่จัดอยู่โดยทั่วไป มุ่งใช้การศึกษาเป็นกลไกของการแก้ปัญหาและแสวงหาทางออกในสังคม เช่น กลุ่มที่ปฏิเสธระบบโรงเรียน (Deschooling) ของอิวาน อิลลิช กลุ่ม

^๔สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, อ่างใน อัญชลี ธรรมะวิจิตร, ศึกษาพิเศษศึกษา ๒๕๕๑, หลักการของการจัดการศึกษานอกระบบ และปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://panchalee.wordpress.com/2009/03/28/หลักการของการจัดการศึกษา> [๑ มกราคม ๒๕๖๐].

ของเปาโล แฟร์ ที่วิพากษ์การศึกษาซึ่งสะท้อนนัยของการกดขี่ จำเป็นที่จะต้องสร้างมโนสำนึกใหม่ในการเรียนรู้ เป็นต้น^๕

แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒^๖ ระบุไว้ในมาตรา ๒๒ ความว่า ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและในมาตรา ๒๙ ระบุว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

นอกจากนี้การจัดการศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๓ ประกอบหลัก ได้แก่ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์ ดังภาพที่ ๒.๑^๗

ภาพที่ ๒.๑ แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การจัดการศึกษา
ที่มา : ผดุงชัย ภูพัฒน์

^๕สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๓๐ - ๓๑.

^๖ดูเพิ่มเติมใน, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒, หมวดที่ ๔, แนวทางการจัดการศึกษา มาตราที่ ๒๒ - ๓๐, หน้า ๗ - ๙.

^๗ผดุงชัย ภูพัฒน์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, การเสริมสร้างความรู้ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน, หน้า ๑ - ๒. (อัสสัมชัญ).

การจัดการศึกษาเน้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ทางการศึกษา เพื่อช่วยกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์หลังจากได้รับการเรียนการสอน โดยยุทธศาสตร์ทางการศึกษาจะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ส่วนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นกิจกรรมที่พยายามตอบสนองให้เกิดผลลัพธ์ตามยุทธศาสตร์ทางการศึกษา ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมของยุทธศาสตร์ทางการศึกษา รวมทั้งให้กรอบของการประเมินผลการเรียนอย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย ในขณะที่เดียวกันการประเมินผลการเรียนจะช่วยเป็นสารสนเทศย้อนกลับซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งช่วยตัดสินผลการเรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่าเป็นไปตามยุทธศาสตร์ทางการศึกษาหรือไม่ และมากน้อยเพียงใดสารสนเทศที่ได้จากการประเมินผลการเรียนจะช่วยปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนากระบวนการทางการศึกษาใหม่ที่เหมาะสมและอยู่บนพื้นฐานของการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งๆ ขึ้นไป

การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ ๕ ด้าน ได้แก่ ครู ผู้บริหาร สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา หลักสูตรและกิจกรรมของสถานศึกษา รวมทั้งสภาพแวดล้อม และการบริการปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่ต้องการได้คือ ครู ซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ๒ ส่วน ได้แก่ คุณภาพของตัวครู และคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลของครู ครูที่ดีต้องมีความรักศรัทธาในอาชีพ เมตตาและเอาใจใส่ลูกศิษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับผู้ปกครองและชุมชนได้ดี และสิ่งสำคัญที่สุดคือ ครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน (ถ่ายทอดความรู้และต่อยอดความรู้ให้ผู้เรียนได้) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่จะเกิดกับลูกศิษย์เป็นอันดับแรก ครูต้องมีความเชื่อว่า “เด็กทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้” จึงจะสามารถพัฒนากิจกรรม วิธีการ ตลอดจนสื่อต่างๆ ที่ใช้ในการสอนเพื่อให้บรรลุมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดการเรียนรู้ของครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ครูมีอาชีพต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง หมั่นปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีวิต มีบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งจะเจริญเติบโตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และเป็นที่ยอมรับของสังคมและประเทศชาติในอนาคต^๔

รูปแบบการศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดนั้นแบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่

๑. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

^๔มานิตย์ อิมอ่อง, แนวคิดการจัดการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.kbws.ac.th> [๑ ธันวาคม ๕๕].

การศึกษาในระบบเช่นนี้ หมายถึงการศึกษาที่จัดรูปแบบไว้แน่นอนเป็นเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน ส่วนใหญ่จัดในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น ซึ่งเรารู้จักคุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว การศึกษาในระบบอาจจัดในชั้นเรียนหรือเป็นการศึกษาทางไกลก็ได้

๒. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานอกระบบ ได้แก่ การศึกษานอกโรงเรียน การฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ เป็นต้น

๓. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ การศึกษารูปแบบนี้มีความยืดหยุ่นสูง เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเรียนรู้อาจเลือกเนื้อหาที่สนใจเป็นประโยชน์กับตนได้ และสามารถใช้เวลาที่ปลอดจากการปฏิบัติงานอื่นศึกษาเล่าเรียนได้ จึงเรียกว่าเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้รูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัยมีหลากหลาย เช่น การฟังบรรยายพิเศษ การศึกษาจากเอกสาร การเยี่ยมชม การชมการสาธิต การรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ การสืบค้นเนื้อหาสาระจากอินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นต้น เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ร่วมกับชุมชนจัดแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารและครูควรเข้ามามีส่วนใกล้ชิดร่วมมือกับประชาชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ^๙

นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะต้องเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF : HEd) เป็นกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น การแบ่งสายวิชา มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ การเปิดโอกาสในเทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ใน ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข และการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ^{๑๐} กล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในทุกๆ หลักสูตรและทุกๆ สถาบันการศึกษาในประเทศไทยจะต้องมีความเชื่อมโยงไปสู่มาตรฐานทางการศึกษา

^๙ปรัชญา เวสารัชช, **หลักการจัดการศึกษา**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.moe.go.th/wijai/principle%20edu.htm> [๑ ธันวาคม ๕๙].

^{๑๐}สถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร, **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ** (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF:HEd), [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.academic.nu.ac.th/content_view.php?n_id=42 [๘ พ.ย.๕๖].

ของชาติที่ได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การสอนมีความหมายหลายอย่าง เช่น หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ การฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาต่างๆ การจัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การสร้างหรือจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การแนะแนวทางแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

สรุปแล้ว การสอนจะมีลักษณะ^{๑๑} ดังนี้ คือ มีการจัดดำเนินการของผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ โดยผู้เรียนทำกิจกรรมที่ อาศัยกระบวนการ (process) ของสมอง เช่น ฟัง อ่าน พูด เขียน โยงความสัมพันธ์ เปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดความรู้ดังกล่าว ผลการเรียนรู้จะอยู่ในรูปของความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ การประเมินผล ฯลฯ การจัดดำเนินการของผู้สอนอาจอยู่ในรูปแบบบรรยาย อธิบาย สาธิต หรือปฏิบัติ ใหญ่ให้อ่านเนื้อหาสาระให้อภิปรายให้ทำแบบฝึกหัดให้ศึกษาจากสื่อต่างๆ

๒.๒.๑ แนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีได้แก่

๑. บรรยายภาควิชาสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ ครูควรพัฒนาและจัดอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีอย่างหนึ่งของการเรียน การสอนอย่างเป็นระบบ

๒. การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิตการเรียน ในยุคปัจจุบันจะต้องเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่การเรียนแบบมี ครูสอน ครูจะช่วยให้เพียงช่วงหนึ่งของชีวิต จะต้องเรียนด้วยตนเอง

๓. ผลของการเรียนรู้นั้นผู้เรียนสามารถนำไปสู่กระบวนการ ปฏิบัติ จริงในชีวิตได้ ดังนั้น สิ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ควรเป็นสิ่งที่ เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง สร้างความรู้เอง และค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเน้นว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้อย่างแท้จริง

๔. การเรียนรู้ที่ดีจะเกิดการปฏิบัติจริง ด้วยการสัมผัสและสัมพันธ์โดยผู้เรียนเอง คือ ผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสสัมผัสของจริง สถานการณ์จำลอง การได้ทดลองทำ การได้ร่วมในกระบวนการกลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันในสังคม และการแก้ปัญหาของชีวิตได้อย่างมีสติและใช้ปัญญา กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner centered) ของการพัฒนา ให้ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการและให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตนเองให้ เต็มศักยภาพโดยครูเป็นผู้จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้

^{๑๑}บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ - ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑, หน้า ๒.

๕. ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทที่มีอยู่อย่างมากมายหลายสาขา มีคาบงบอถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น จะนำเอา ทรัพยากรอันมีค่าของท้องถิ่นและภูมิปัญญาของท้องถิ่นชาวบ้านมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ด้านอาชีพเกษตรกรรม ดนตรี วรรณกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี อันจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรักผูกพันกับท้องถิ่น รวมทั้งใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพด้วย

๖. การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ใช่อยู่ที่ การสอนและระยะเวลาที่ยาวนาน แต่แกนแท้ของการ เรียนอยู่ที่ การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนควรเป็นการบวนการที่จัดให้ผู้เรียนได้รู้จักการเรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยในรูปแบบและเทคนิควิธีที่หลากหลาย

๒.๒.๒ หลักการเรียนรู้ที่สำคัญ

การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการหลักสูตรท้องถิ่นมี หลักการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนี้

๑. การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีของทฤษฎีเชิงระบบ (system approach)

วิธีการเชิงระบบ คือ การนำเอาองค์ประกอบหลายๆ ส่วนมารวมกันอย่างมีความสอดคล้องสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน จนเกิดสัมฤทธิ์ ผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้โดยทั่วไประบบประกอบที่สำคัญของวิธีการเชิงระบบจะมีอยู่ ๓ ส่วน คือ

๑) Input : ปัจจัยหรือสิ่งนำเข้า (ได้แก่ ความรู้และกระบวนการเรียนการสอนที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียน)

๒) Process : กระบวนการ (ได้แก่ กระบวนการที่ผู้เรียนนำความรู้จาก Input ไปขยายผล หรือทดลองใช้กับชีวิตจริง)

๓) Output : ผลผลิตหรือผลสำเร็จขั้นสุดท้ายตามที่คาดหวัง คือ ผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ได้รับจากการนำความรู้ที่ไปขยายผลหรือทดลองกับชีวิตจริงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีของทฤษฎี เชิงระบบ (system approach) คือ การจัดองค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมสำคัญของการเรียนการสอนไวใหม่ ความสอดคล้องสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้รูปแบบของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎี เชิงระบบ ได้กำหนดองค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ สอดคล้องสัมพันธ์กันไว้ ๘ ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ ค้นหาปัญหา (แท) คือ ปัญหาที่มาจากเหตุ

ขั้นที่ ๒ กำหนดความต้องการ (ที่เป็นรูปธรรม)

ขั้นที่ ๓ กำหนดจุดประสงค์ (ที่ปฏิบัติได้)

ขั้นที่ ๔ กำหนดหัวข้อเนื้อหา (ที่เป็นรูปธรรม)

ขั้นที่ ๕ กำหนดกระบวนการเรียนการสอน เทคนิค สื่อ และเวลาที่ครอบคลุม I-P-O

ขั้นที่ ๖ การตรวจสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น

ขั้นที่ ๗ การสอน

ขั้นที่ ๘ การประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอน

๒. การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด (learner centered)

การเรียนรู้ที่ ผู้เรียนสำคัญที่สุดเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ที่ตรงกับความรู้และตามระดับความสามารถ (self-paced learning) หรือเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนและทำกิจกรรมในสิ่งที่ตรงกับสภาพปัญหาของตนเองเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเน้นกิจกรรมที่ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้กับชีวิตของตนเอง โดยเน้นกระบวนการและกิจกรรมที่ หลากหลายทั้งกระบวนการกลุ่ม และศึกษาด้วยตัวเอง

การเรียนรู้ที่ ผู้เรียนสำคัญที่สุดจึงเป็นการเรียนการสอนที่ ยอมรับความรู้ความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยครูเป็นผู้ร่วมวางแผน เป็นผู้ให้คำแนะนำใน ฐานะผู้มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าแต่การวางแผนการเรียนจริงๆ นั้นต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสูงสุดโดยมีขั้นตอน ดังนี้

- ๑) ครูศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้เรียน
- ๒) ผู้เรียนและครูร่วมกันวางแผนในเรื่องที่จะเรียน
- ๓) ผู้เรียนทำความเข้าใจจุดประสงค์ของการเรียนรู้ก่อนเริ่มกิจกรรมการสอน

เสมอ

๔) ผู้เรียนและครูร่วมกันกำหนดเนื้อหา กิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนรวมทั้ง ประเมินผลการเรียนรู้

๕) ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกันและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยกิจกรรมที่จัดควรมีความหลากหลายเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

- ๖) ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง จากจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๓. การเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning)

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษใหม่ ได้ปรับเปลี่ยนเป็นการเสริมสร้างในมนุษย์สามารถสร้างความรู้ความสามารถและปัญญาด้วยตนเอง โดยครูและผู้เรียนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนการเรียนสิ่งที่ เรียนมาจากความต้องการของผู้เรียนเอง การจัดการเรียนการสอนในลักษณะ ดังกล่าวจะทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและตอบสนองชีวิตจริงได้เป็นลักษณะของการ จัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยคำนึงชีวิตและองค์ความรู้ของผู้เรียนที่มี หลากหลายรอบ ๆ ตัว ซึ่งสามารถกระทำได้นี้

๑) การเรียนโดยการใช้ชีวิตจริง สามารถถ่ายทอดไปสู่สถานการณ์ใหม่ได้ดีกว่าการนำความรู้จากที่ เรียนต่างๆ ไปที่ไม่ใช่สภาพชีวิตจริง

๒) ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและปฏิบัติ อย่างมีความหมายต่อผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้ คิดงานเองและปฏิบัติ ตามความคิดของเขา ยอมทำให้เกิดความมุ่งมั่นและทำให้เสร็จเพื่อที่จะได้เห็นผลแห่งการคิดนั้น

๓) เน้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากทดลองปฏิบัติ การกำหนดปัญหาที่ท้าทายยั่ว และเป็นไปได้ในชีวิตจริงนอกจากมี ความหมายต่อผู้เรียนแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายอยากคิดอยาก ทำใหสำเร็จ

๔) เน้นให้ผู้เรียนอยากคิดและปฏิบัติด้วยแนวทางของตนเอง แนวคิดที่เน้นชีวิตจริงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแก้ปัญหาด้วยวิธีของตนเอง ปฏิบัติในสิ่งที่ตนชอบ ดังนั้นการกำหนดงานควรเปิดกว้างให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการคิด ไม่ควรเป็นงานที่ทำตามคำสั่งเฉพาะ จะไม่ก่อให้เกิดความคิด สร้างสรรค์

๕) ส่งเสริมให้นำความรู้จากหลายเนื้อหาวิชาประยุกต์ใช้เป็นธรรมชาติของชีวิตจริง

๖) การเรียนการสอนและการประเมินผลเกิดขึ้นพร้อมกัน

๔. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning)

หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาจากความเชื่อที่ว่า การเรียนของคนเราเป็นกระบวนการ สร้างความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยมีครูช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าถ่ายทอดจากครูสู่ผู้เรียน ดังนั้นกระบวนการสร้างความรู้จึงต้องอ้างอิง ประสบการณ์ผู้เรียนเป็นการเรียนที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำ (learning is doing) อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การกระทำใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องการเรียนรู้ในลักษณะนี้ จึงย้มาถึงลักษณะทางสังคมของการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และระหว่างผู้เรียนกับครูทำให้เกิดการขยายผลของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่มากไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยการแสดงออกในลักษณะต่างๆ เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ความรู้

การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศที่ เป็นประชาธิปไตย เศรษฐกิจดีศรี ของความเป็นมนุษย์ ให้ความรักความอบอุ่น ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างครูกับผู้เรียน เป็นบรรยากาศที่เสริมสร้างความพึงพอใจให้แก่ทุกคน บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นการกระตุ้นให้ทุกคนอยากรู้ อยากเห็น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองตาม สภาพจริง อันมีผลการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ ซึ่งสรุปเป็นหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ ดังนี้

๑) กิจกรรมการเรียนเป็นการเรียนรู้ที่ อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

๒) การเรียน คือ กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่องเป็น การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน (active learning)

๓) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างครูกับผู้เรียน

๔) ปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดการขยายผลของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง

๕) มีการสื่อสารหลายทาง เช่น การพูดหรือการเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ความรู้

๒.๒.๓ การจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมี ความสามารถเรียนรู้ และพัฒนา ตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพซึ่งแบ่งเป็นประเด็นสำคัญได้ ๓ ประการ คือ

๑. การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และพัฒนาตนเองได้ หมายความว่าจัดการศึกษาจะต้องคำนึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในมาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรี ภาพของบุคคลย่อม ได้รับความคุ้มครอง คำว่าศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์หมายถึงมนุษย์เป็นผู้ทรงสิทธิ์ ในชีวิตของตน มนุษย์มีฐานะเป็นผู้พร้อมที่จะพัฒนาได้พร้อมกับมี ศักยภาพที่จะร่วมกับมนุษย์อื่นพัฒนาสังคมได้ มนุษย์มีอิสระที่จะพัฒนาตนเองและตามรัฐธรรมนูญได้ บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓ วรรคแรกว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิ์ เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐบาลจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” การจัดการ ศึกษาดังกล่าวต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้และคุณธรรมจริยธรรม ผู้เรียนต้องเจริญเติบโต ตามศักยภาพและสร้างความเชื่อมั่นแก่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเพียงพอ สร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิด เป็นพึ่งตนเองได้เอื้อต่อการดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม

๒. ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนรู้โดยให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ เอง โดยมีส่วนร่วมในการสร้างผลิตผลที่มี ความหมายแก่ตนเอง การเรียนรู้ที่มี พลังความคิดมากที่สุด เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่ดีมี ความหมายต่อตนเอง สิ่งที่ตนเองชอบและสนใจ และ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ผู้จัดต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเคารพ ในศักดิ์ ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ หน้าที่ของผู้เรียน มีการวางแผนการออกแบบกิจกรรมและการจัดประสบการณ์ การ เรียนรู้อย่างมี ความหมายเป็นระบบและที่สำคัญที่สุดต้องเน้นประโยชน์สูงสุดที่ จะเกิดกับผู้เรียนเป็น สำคัญ

๓. กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็ม ศักยภาพ กระบวนการเรียนรู้ คือการค้นหาคำปฏิบัติ แสดงว่าจริง การออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้ จะต้องตรงกับสภาพจริงในวิถีชีวิตของผู้เรียนในชุมชนและสังคม บรรยายภาคการเรียนรู้สอดคล้อง กับการดำรงชีวิตใช้สื่อที่ หลากหลายเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้และความสนใจของผู้ เรียน ให้ผู้เรียนได้ใช้สมองทุกส่วน (whole brain approach) มีส่วนร่วมเสนอกิจกรรมและลงมือ ปฏิบัติจริงตามลำดับขั้นตอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เพราะแต่ละ บุคคลมี ความสามารถแตกต่างกันซึ่งการดเนินร ได้ศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของสติปัญญา และได้จำแนกความสามารถของตนได้ ๑๐ ประเภท คือ ด้านภาษาตรรกะและคณิตศาสตร์ ดนตรี การเคลื่อนไหว ศิลป/มิติสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล/การสื่อสารความรู้สึก /ความลึกซึ้ง ภายในจิตใจ ความเข้าใจธรรมชาติ ด้านจิตวิญญาณ (spiritual)และด้านจิตนิ ยม (existential) การ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ หลากหลายเหมาะสมกับความสนใจและวิถี การเรียนของผู้เรียนแต่ละคน จะส่งผลการสร้างเสริมศักยภาพ ความเก่งหรือความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคลตาม ธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ^{๑๒}

^{๑๒} อุษณีย์ โพธิสุข, กลยุทธ์ทางการศึกษา: ผู้เรียนสำคัญที่สุด, วารสารวิชาการ, (๒๕๕๒), ๒(๑๒),

อุษณีย์ โพธิ์สุข^{๓๓} กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่าเป็นกลยุทธ์ในการสอนรูปแบบใหม่เพื่อเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีหลักการสอนดังนี้

๑. มีกิจกรรมหลากหลายที่ ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ การสอนต้องตอบสนองวิธี การทำงานของสมอง (whole brain approach) ที่แตกต่างกันลักษณะของจิตวิทยาที่ต่างกัน

๒. การสอนที่เน้นการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดระดับสูง เช่น การคิดอย่างมีการวิเคราะห์โดยใช้หลักเหตุผล ตรรกะ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างอภิปราย ฯลฯ

๓. การสอนแบบบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน

๔. ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนควรมีสื่อธิในการกำหนดทิศทางในการเรียนรู้เสนอสิ่งที่อยากเรียนรู้

๕. ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมทั้งสังคม และสังคม ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๖. การพัฒนาหลักสูตร การวางแผน การสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ สอดคล้องกัน

๗. เน้นการสอนทั้งรูปแบบเรียนรู้โดยจิตใต้สำนึก (subconscious) และจิตสำนึก (conscious)

๘. เวลาในการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นเวลาที่ ให้ผู้เรียนได้แสดงออก หรือทำกิจกรรมครบทุกบาทการควบคุมและการใช้เวลากับดูแลสั่งสอน

๙. การสอนไม่จำเป็นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น

ทิตินา แชมมณี^{๓๔} ให้แนวคิดไว้ว่า การสอนแบบเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (participation) กับปรัชญาเบื้องต้นของ การจัดการศึกษาที่ว่าต้องจัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาครบทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาจึงจะสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

วัฒนาพร ระงับทุกข์^{๓๕} กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือวิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนา“ผู้เรียน”ให้เกิดคุณลักษณะที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองเต็มที่ ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษานี้ เป็นแนวคิดที่ มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่ ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และเป็นแนวทางที่ ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะที่ต้องการอย่างได้ผล

^{๓๓}ประพันธ์ศิริ สุสุราช, การพัฒนาการคิด, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ๙๑๑๙ เทคนิคพรินต์, ๒๕๕๑.

^{๓๔}ทิตินา แชมมณี, การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด, กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๐, หน้า ๕.

^{๓๕}วัฒนาพร ระงับทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (พิมพ์ครั้งที่ ๒), กรุงเทพฯ: คอมพิวเตอร์กราฟฟิค, ๒๕๔๒, หน้า ๙.

ประเวศ วะสี^{๑๖} กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรมและการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้านทั้งทางกาย ทางจิตหรืออารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา ซึ่งรวมถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณด้วย

โกวิท ประวาลพุกษ์^{๑๗} กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งหลายที่สำคัญที่สุดคือต้องให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจเอง ผู้เรียนจะต้องกำหนดเอง ตัดสินใจว่าเขาจะไปทางไหนไปอย่างไร เพราะฉะนั้น ตรงนี้จึงเป็นที่มาของการเรียนรู้ที่ เราเรียกว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการทั้งหลายที่สำคัญที่สุด คือ ผู้สอนต้องรู้จักการจัดเงื่อนไข

สุมนทนา พรหมบุญ^{๑๘} ได้กล่าวอัญเชิญพระราชดำรัสตอนหนึ่งของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ดังนี้ “แนวโน้มนการศึกษาในทศวรรษหน้าอีกอย่างหนึ่งที่มักจะได้ยินได้ฟังกันอยู่ทุกวันนี้คือ การศึกษาที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ใน ๒-๓ วันนี่ไปที่ไหนรูว่าเป็นอย่างไร ก็ ต้องแต่งเอาเอง เข้าใจว่าวิธีการสอนหนึ่งของการศึกษาที่นักเรียนหรือเด็กเป็นศูนย์กลางนี้ เป็นสิ่งที่สอนกันมานานแล้ว ตอนข้าพเจ้าเด็ก ๆ ก็ เคยได้รับการศึกษาแบบนี้ คือ ครูเอาใจใส่ส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยการใช้ สุ จิ ปุ ลิ และการศึกษา ๔ อย่าง คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา”

สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์^{๑๙} กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ต้องเริ่มจากความต้องการและมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกขั้นตอน โดยเฉพาะในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ อยาให้ผิดธรรมชาติ ของความเป็นจริงต้องเป็นไปตามชีวิตของผู้เรียน ให้ผู้เรียนร่วมกันเลือกสรร จัดสรรความพอใจไม่จำกัดพื้นที่ การเรียนรู้เพียงแคห้องเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียน เลือกแหล่งการเรียนรู้ที่ หลากหลายวิธี การเรียนรู้ด้วยตัวเอง

มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา^{๒๐} ในเรื่องต่อไปนี้

^{๑๖}ประเวศ วะสี, วิสัยทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, วิชาการ, ๒ (๑), หน้า ๘ – ๑๑, ๒๕๔๓, หน้า ก.

^{๑๗}โกวิท ประวาลพุกษ์, การเรียนรู้มาตรฐานคุณภาพและการประเมินแท้, กรุงเทพมหานครสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, ๒๕๔๖, หน้า ๔.

^{๑๘}สุมนทนา พรหมบุญ และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีวม . กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓, หน้า ๑๑.

^{๑๙}สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์, ร่วมคิดรวมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด, กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๓, หน้า ๑๒๒.

^{๒๐}กรมสามัญศึกษากกรมสามัญศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕., กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖, หน้า ๑๒.

๑. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

๓. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

๔. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง

๕. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา ๒๔ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ^{๒๑} ดังต่อไปนี้

๑. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมี ความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็น สื่อการเรียน สอนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

๖. การจัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา ๒๕ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ^{๒๒}

มาตรา ๒๖ ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปใน กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษาให้สถานศึกษา

^{๒๑}อ้างแล้ว, ๒๕๔๖, หน้า ๑๓.

^{๒๒}อ้างแล้ว, ๒๕๔๖, หน้า ๑๔ - ๑๖.

ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบพิจารณาด้วย

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา ๒๘ หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา ๑๐ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลายทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สารระ ของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนใหม่ ความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี งาม และความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับหลักสูตรการศึกษา ระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะ พัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา ๒๙ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ ชุมชนมี การจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ขาวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการ สนับสนุนใหม่ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา ๓๐ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการ ส่งเสริมให้ครูสอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา การ ปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ หมวด ๔ จะสำเร็จได้นั้นถือว่า ครูเป็นหัวใจ สำคัญที่สุดในการปฏิรูปการเรียนรู้ ครูในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่จัดการหรือผู้กำกับการเรียนรู้ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน จะต้องเอาชีวิตจริงของ ผู้เรียนเป็นตัวตั้ง และมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตาม ศักยภาพของแต่ละบุคคล

ฉะนั้นในการเรียนรู้ที่แท้จริงจะต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้เสนอในสิ่งที่ อยากรู้ไม่ใช่ว่าครูอยากสอน เลือกวิธีการ แลแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย ครูไม่ควรกำหนดรูปแบบวิธี การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ให้แก่นักเรียน แต่ควรคอยส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นให้ผู้เรียนมี ความกระตือรือร้น มีความอยากใคร่รู้แสวงหาแหล่งเรียนรู้อยู่ ตลอดเวลา แล้วเราจะพบว่าบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรี ยนรู้ได้มี โอกาสเลือก และมีส่วนร่วม ตลอดทุก ขั้นตอนเป็น บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ผู้เรียนมีความสุขกับสิ่งที่ค้นพบสู ้องค์ความรู้ได้ด้วยตนเองของผู้เรียนรู้ เป็นความรู้ที่มี ความหมายและถาวร^{๒๓}

ลักษณะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

^{๒๓} ประเวศ วะสี , วิสัยทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.วิชาการ,๒(๑), หน้า ๘ - ๑๑. ๒๕๔๓, หน้า ๘ - ๑๑.

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ นักการศึกษา นักคิด ครูอาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนรู้และลักษณะกระบวนการ เรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ สรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังนี้^{๒๔} คือ

ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข

คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่ แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็น และสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูง ในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถทางคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถ ด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มี ภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคม และประเทศชาติ ได้

คนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ เป็นคนร่าเริงแจ่มใสร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพ ปลอดภัยจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก้อัตภาพ

ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ คือ กระบวนการทางปัญญาที่พัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุขบูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองกับสังคม สาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ทันสมัย เน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงได้เรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างไกลเป็นกระบวนการที่มีทางเลือก และมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจ เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้เรียนรู้ ครู และผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมุ่งมั่นประโยชน์ของผู้เรียน เป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข มีนักวิชาการหลายท่านได้คิดทฤษฎี ต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้อย่างหลากหลาย

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า แนวคิดในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการมุ่งพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียน โดยเน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียน ได้เลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด มีส่วนร่วมและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิด ๕ ทฤษฎี

ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เล็งเห็นว่าการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งกระบวนการเรียน

^{๒๔} คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๔๓, หน้า ๑๑ - ๑๒.

การสอนในสังคมข้อมูลข่าวสารนั้น ต้องมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการอันหลากหลาย และเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ เพราะผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ และเรียนรู้ตลอดเวลา ทั้งการรู้จักใช้เทคโนโลยี และสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์แต่อดีตจนถึงปัจจุบันการจัดกระบวนการเรียนการสอนของไทยยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มี ลักษณะ“มองกว้าง มองไกล ไฝรู้” ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนจึงนำเสนอหลักการแนวคิดพื้นฐานของการเรียนการสอน ๕ ทฤษฎี ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข

กิตติวดี บุญเชื้อ และคณะ^{๒๕} ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎี และกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข ให้โรงเรียนเป็นแหล่งคนพบสิ่งมหัศจรรย์ด้วยตัวเองของเด็กเอง ลักษณะการจัดการเรียนรู้ มีสภาพผ่อนคลาย มีอิสระ และยอมรับความแตกต่างของบุคคลมี หลากหลายในวิธีการเรียนรู้ซึ่งองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่มีความสุขนั้นมี ๖ ด้าน ด้วยกันคือ

๑. เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์ที่มีหัวใจและสมอง
๒. ครูมีความเมตตา จริงใจ และอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง
๓. เด็กเกิดความรัก และภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ตลอดเวลา
๔. เด็กแต่ละคน ได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ
๕. บทเรียนสนุก แปลกใหม่จูงใจให้ติดตามและเราใจให้อยากค้นคว้าหาข้อมูล

เพิ่มเติม ด้วยตนเองในสิ่งที่ สนใจ

๖. สิ่งทีเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข

๑. บทเรียนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก คำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถในการยอมรับของเด็กแต่ละวัยมีความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาและขยายวงไปสู่ความรู้แขนงอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อชีวิตและโลกรอบตัว

๒. วิธีการเรียนสนุกไมนาเบื่อและตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน การนำเสนอเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ยัดเยียดหรือกดดัน เนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไปจนเด็กเกิดความล้าจนเด็กหมดความสนใจ

๓. ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริม กระบวนการคิดในแนวต่างๆ ของเด็ก รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ คติวิเคราะห์ จากการประมวลข้อมูลและข่าวสารต่างๆ คิดปัญหาอย่างมี ระเบียบ

๔. แนวการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว บทเรียนไม่จำกัดสถานที่ หรือเวลาและทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้เท่าเทียมกัน

๕. มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก ชวนให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียนนั้นๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ภาษาที่ใช้ในการจูงใจเด็กกลุ่มนวลให้กำลังใจและเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์

^{๒๕}กิตติวดี บุญเชื้อ และคณะ, **ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข**, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักงานกฤษฎมนตรี, ๒๕๔๐, หน้า ๓๒ - ๘๖.

๖. สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนเราใจให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนคือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ชุด (learn to know) เรียนจนได้ (learn to do) และเรียนเพื่อจะเป็น (learn to be)

๗. การประเมินผล มุ่งเน้นพัฒนาการของเด็ก โดยรวมมากกว่าจะพิจารณาจากผล การ ทดสอบทางวิชาการ และเปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินตนเองด้วย

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

สุมนทา พรหมบุญ และคณะ^{๒๖} ได้กล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการในการ จัดการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนต้องให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เอาใจเข้าไปร่วมหรือร่วมใจ ด้วยใจต้องไปจดจ่อในสิ่ง ที่เขาเรียน และการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้นั้นมีไดเนนเฉพาะ ผู้เรียนกับครูเท่านั้น ผู้เรียน จะต้อง มี ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นในชุมชน สังคม พ่อ แม่ เพื่อน และคนด้อยโอกาส กว่า ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งการ เรียนรู้แบบส่วนรวมนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่สัมพันธ์ กับชีวิตจริงได้รับการฝึกฝนทักษะ ต่างๆ การแสวงหาความรู้ การคิดการจัดการกับความรู้ การแสดงออก การสร้างความรู้ใหม่ และการ ทำงาน กลุ่มซึ่งจะทำให้ผู้เรียน “เก่ง ดี มีความสุข” ซึ่งไดเสนอเป็น ๓ แนวคิด ดังนี้

๑. การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม (group process/group activity/group dynamic) การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียน ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะต้องมีแรงจูงใจร่วมกันในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยที่แต่ละคนในกลุ่มมี อิทธิพลต่อกันและกัน

หลักการสำคัญของกระบวนการกลุ่ม คือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้เรียนรู้จาก กลุ่ม มากที่สุด ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวเอง โดยครูเป็นผู้จัดกระบวนการ ให้แก่ ผู้เรียนแสวงหาคำตอบ เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง การอภิปรายกลุ่ม

๒. การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (cooperative learning)

การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการ เรียน ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และ ความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้รวมทั้ง ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขามี การประสานงานกันอย่างเป็นระบบ (multidisciplinary team) ซึ่งจะมี นัก จิตวิทยาหรือจิตแพทย์ นักแนะแนว ครู และผู้ปกครองทุกคน รวมทั้งผู้บริหารด้วย

หลักการของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจจะจัดกลุ่มผู้เรียน ให้คล้อยกันทั้งด้าน ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนนำศักยภาพของตน มาเสริมสร้างความสำเร็จของกลุ่ม โดยผู้เรียนช่วยเหลือกัน มีปฏิสัมพันธ์ทางบวก ไว้วางใจกันและ

^{๒๖}สุมนทา พรหมบุญ และคณะ, **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**, กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๐, หน้า ๑ - ๗๗.

ยอมรับในบทบาทและผลงานของเพื่อน เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแรงร่วมใจ ได้แก่ การเล่าเรื่องรอบวงกลม มุมสนทนา คูตรวจสอบ คู่คิด เป็นต้น

๓. การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (constructivism)

การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องแสวงหาความรู้ และสร้างความเข้าใจขึ้นด้วยตัวเอง ความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียน ได้มีโอกาสเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่นๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง ตรวจสอบกับสิ่งใหม่ๆ

หลักการของการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการ สร้างสรรค์ความรู้ ความรู้เดิมเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และคุณภาพของการเรียนรู้ มี ความสัมพันธ์กับบริบทที่เกิดขึ้น บทบาทของครู คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน สร้างสรรค์ความรู้ ความเข้าใจ ตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดให้สมบูรณ์ช่วยตรวจสอบ ความถูกต้องของความคิดรวบยอดและช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้มาจัดทำแผนผังความคิด

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด

ทิตนา แคมมณี และคณะ^{๒๗} ได้กล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี การเรียนรู้เพื่อพัฒนา กระบวนการคิด คือการพัฒนากระบวนการคิดพบว่าเรื่องที่มีการศึกษากันมากที่สุด เรื่องเกี่ยวกับการ คิดโดยตรง ได้แก่ (critical thinking, creative thinking, problem solving และ decision making) การใช้ความ คิดซึ่งจัดกลุ่มได้เป็น ๓ กลุ่มคือ

๑. ทักษะการคิด (thinking skill) เป็นคำที่แสดงออกถึงการกระทำหรือพฤติกรรม ที่ ซึ่งต้องใช้ความคิด การเปรียบเทียบ การสังเกต การจำแนก การจัดหมวดหมู่

๒. ลักษณะการคิด เป็นคำที่แสดงลักษณะของการคิด เช่น คิดถูก คิดกว้าง คิดคล่อง คิดรอบคอบ ซึ่งไม่ได้แสดงออกถึงพฤติกรรมหรือการกระทำโดยตรง

๓. กระบวนการคิด เป็นการคิดรอบด้าน คิดให้ลึกซึ้งถึงแก่น หรือสาเหตุที่มาของ การคิด อาจจะต้องคิดไกลเพื่อพิจารณาถึงผลที่ จะตามมาและอาจจะต้องมีการประเมินตัดสินคุณค่า เป็นต้น

การพัฒนากระบวนการคิด คือ การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงให้เกิดขึ้น โดยอาศัยทักษะ การคิดขั้นพื้นฐานและขั้นกลาง และการคิดต้องเป็นไปตามลำดับขั้นมีกระบวนการที่ชัดเจนการบว การคิดที่สำคัญและจำเป็นที่ เลือกมาใช้ คือ “กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ” ซึ่งกระทำได้ก็ จะ สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ การริเริ่มสร้างสรรค์ การปฏิบัติ การสร้างและการ ผลิตสื่อ รวมทั้งการนำไปศึกษาวิจัยต่อไป การศึกษาคนควา การวิเคราะห์ข้อมูล โดยเลือก กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาวิเคราะห์และได้จัดทำเป็นมิติของการคิดไว้ ๖ ด้านคือ

๑. มิติด้านข้อมูลหรือเนื้อหาที่ใช้ในการคิด คือข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับ สังคม และสิ่งแวดล้อม และข้อมูลวิชาการ

^{๒๗}ทิตนา แคมมณี และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๑, หน้า ๑ - ๒๓๖.

๒. มิติด้านคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิดคุณภาพของการคิดสวนหนึ่งต้องอาศัยคุณสมบัติสวนตัวบางประการ เช่น คนที่ใจกว้าง ใฝ่รู้ เอื้ออำนวยให้การคิดเป็นไปอย่างกว้างขวางขึ้น รับฟังมากขึ้นก็จะได้รับข้อมูล จะมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้หรือคำตอบ

๓. มิติด้านกระบวนการคิดจะต้องมีทักษะการคิดพื้นฐาน (basic skill) ยังมีทักษะที่เป็น ระดับแกนสำคัญ (core thinking skill) และระดับสูงขึ้น (higher order)

๔. มิติด้านลักษณะการคิด “กระบวนการคิด” ซึ่งได้เลือกสรรว่ามีความสำคัญ และสมควรนำไปใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ ๘ ประการ ได้แก่ การลองคิด คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดกว้าง คิดไกล คิดลึกซึ้ง และคิดอย่างมีเหตุผล

๕. มิติด้านกระบวนการคิด กระบวนการอื่น เช่น กระบวนการคิดแก้ปัญหา กระบวนการคิดตัดสินใจ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และกระบวนการวิจัย เป็นต้น

๖. มิติด้านการควบคุม และประเมินการคิดของตน การรู้ตัวถึงความคิดของตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการประเมินการคิดของตน และใช้ความรู้นั้นในการควบคุมหรือปรับการกระทำของตนเองการคิดลักษณะนี้ เรียกว่า “การคิดอย่างมียุทธศาสตร์” (strategic thinking)

การประยุกต์ใช้ ๓ รูปแบบ

๑. รูปแบบสำเร็จรูป คือ สามารถนำไปโปรแกรมสำเร็จที่มีผู้สร้างไว้แล้วไปใช้ได้เลยซึ่งมีข้อจำกัด

๒. รูปแบบหรือกระบวนการสอนที่มีผู้พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ ซึ่งครูสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งด้านเนื้อหาสาระและการคิดไปพร้อมๆ กัน

๓. การสอดแทรกบูรณาการในการสอนปกติ จุดนี้เน้นให้เกิดความเข้าใจว่าทักษะการคิด แต่ละด้านคืออะไร มีองค์ประกอบสำคัญคืออะไร พฤติกรรมอะไรที่บ่งบอกถึงทักษะแต่ละด้าน

เนื่องจากการพัฒนาความคิดเป็นสิ่งสำคัญ จึงได้มีการค้นหาวิธีการต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถ ในปี ค.ศ. 1984 ได้มีการประชุมนักการศึกษาของประเทศต่างๆ ที่ The Wingspread Conference Center in Racine, Wisconsin State เพื่อหาแนวทางการพัฒนาความคิดของเด็กพบว่าแนวทางที่นักการศึกษาใช้ในการดำเนินการวิจัยและทดลองเพื่อพัฒนาการคิดนั้นสามารถสรุปได้ ๓ แนวคือ

๑. การสอนเพื่อให้คิด (teaching for thinking) เป็นการสอนเนื้อหาวิชาการ โดยมี การสอนเสริมหรือปรับเปลี่ยนเพื่อเพิ่มความสามารถในด้านการคิดของเด็ก

๒. การสอนการคิด (teaching of thinking) เป็นการสอนที่เน้นเกี่ยวกับกระบวนการทางสมองที่นำมาใช้ในการคิดโดยเฉพาะ เป็นการฝึกทักษะการคิด ลักษณะของงานที่นำมาใช้สอนจะไม่ เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาการที่เรียนในโรงเรียน แนวทางการสอนจะแตกต่างกันออกไปตาม ทฤษฎี และความเชื่อพื้นฐานของแต่ละคนที่นำมาพัฒนาเป็นโปรแกรมการสอน

๓. การสอนเกี่ยวกับการคิด (teaching about thinking) เป็นการสอนที่เน้นการใช้ทักษะ การคิดเป็นเนื้อหาสาระของการสอน โดยการช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้รู้และเข้าใจกระบวนการคิดของตนเองเพื่อให้เกิดทักษะการคิดที่เรียน “metacognition” คือ รู้ว่าตนเองรู้อะไร ต้องการรู้อะไร และ ยังไม่รู้อะไร ตลอดจนสามารถควบคุมและตรวจสอบการคิดของตนเองได้

ทฤษฎี การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย: ศิลปะ ดนตรี กีฬา

สุกรี เจริญสุข และคณะ^{๒๘} ได้กล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการเพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย รวบรวมทฤษฎี แนวคิดการเรียนรู้วิชาศิลปะดนตรี กีฬา วิชาทั้ง ๓ เป็นวิชาที่ทักษะช่วยให้เกิดสุนทรียภาพร่วมกันและหัวใจของวิชาทั้ง ๓ คือ “สะอาดกาย เจริญวัย สะอาดใจ เจริญสุข” วิชาเหล่านี้ สามารถสร้างความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ให้เข้ากับสังคมได้อย่างมี จริยธรรม การเรียนรู้ ศิลปะ ดนตรี และกีฬา เป็นการพัฒนาผู้เรียนใหม่ให้มีความสมบูรณ์ทุกด้าน ได้แก่

๑. ด้านร่างกาย มีสุขภาพสมบูรณ์
๒. ด้านจิตใจและอารมณ์ มีจิตใจที่ร่าเริงแจ่มใส
๓. ด้านสติปัญญา มีทักษะทางศิลปะ ทักษะในการเล่นดนตรี และเล่นกีฬาเป็น
๔. ด้านสังคม มีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย
๕. ด้านจริยธรรม ประพฤติดี ประพฤติชอบ

วิชาทั้ง ๓ วิชานี้ มี ธรรมชาติ ที่เหมือนกันจึงมี ทฤษฎี การเรียนรู้เป็นแนวคิด ๓ ส่วนร่วมกัน คือ

๑. ทฤษฎี ความเหมือน เรียนรู้สุนทรียภาพ โดยการเรียนรู้แบบและการทำซ้ำ
๒. ทฤษฎี ความแตกต่างเรียนรู้สุนทรียภาพ โดยการแสวงหาความแตกต่าง เป็นความต้องการสิ่งใหม่ ๆ เพื่อความมีชีวิตชีวาเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ที่ เรียกว่า แหกคอก และทางเทวดา

๓. ทฤษฎี ความเป็นฉับ เรียนรู้สุนทรียภาพ โดยแสวงหาตัวเองอวดความเป็นฉับและใน ความเป็นฉับคือรากเงาทางวัฒนธรรมของชุมชน

ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะ ดนตรี กีฬาของผู้เรียนนั้น สามารถจัดได้เป็น ๕ ขั้นตอนคือ

๑. การเลียนแบบเป็นกระบวนการที่เด็กจะต้องได้ยินเสียงดนตรี ได้เห็นและได้สัมผัสแล้วอาศัยการเลียนแบบเพื่อที่จะลอกเลียนให้เหมือนแบบ
๒. การทำซ้ำเป็นการย้ำทักษะเพื่อให้เกิดความแม่นยำ ชำนาญ สามารถควบคุมกำกับและ จัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพควรให้ผู้เรียนทำซ้ำ ให้ทองจนขึ้นใจ
๓. การแหกคอกเกิดจากการทำซ้ำจนขึ้นใจแล้ว ซ้ำจนเกิดความเบื่อหน่าย จำเจ มีความรู้สึกที่ต้องการเปลี่ยนแปลง แต่การเปลี่ยนแปลงมี ความคงเดิมไว้เป็นบางส่วน และบางส่วนที่แสดงออกความเป็นตัวของตัวเอง
๔. ทางเทวดา เป็นการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาใหม่ มีทักษะที่ สมบูรณ์ มีความถูกต้องและ แม่นยำ มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถปฏิบัติ ได้ทันที โดยไม่ต้องคิด และสามารถคิดออกมาได้เรื่อยๆ โดยไม่ซ้ำกัน

^{๒๘}สุกรี เจริญสุข และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : ศิลปะดนตรี กีฬา, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๔๐, หน้า ๓ - ๘๘.

๕. ความเป็นฉัน คือการเรียนรู้จนแตกฉาน สามารถสร้างงานที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตัวเอง ยากที่บุคคลอื่นจะลอกเลียนแบบได้ ในขณะเดียวกันงานนั้นมี กลิ่นอายและวิญญาณทางวัฒนธรรมไทยด้วย

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : การฝึกฝนกาย วาจา ใจ

อำไพ สุจริตกุล และคณะ^{๒๙} ได้กล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย การฝึกฝน กาย วาจา ใจ คือ

๑. การฝึกกาย ให้ฝึกโดยยึดคุณธรรมของมนุษย์ ประกอบด้วย ฝึกสติปัฏฐาน ๔ ฝึกความ มี สติ ประกอบด้วย ฝึกอิริยาบถใหญ่ อิริยาบถย่อย ฝึกสติ ภาวนา เจริญสติ เพื่อพัฒนาปัญญา และ ฝึกวิปัสณากรรมฐานเพื่อให้รู้จักกำหนดอิริยาบถของมนุษย์คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ขึ้นมาถึงขั้นบุคลิกภาพที่ดีของมนุษย์

๒. การฝึกวาจา เน้นการฝึกให้เป็นผู้มีสัจวาจา มีมธุรสวาจา และใช้วจี ประโยชน ประกอบด้วยการฝึกอิริยาบถต่างๆ ในชีวิตประจำวันฝึกสมาธิ ภาวนา

๓. การฝึกใจเพื่อพัฒนาจิตตามหลักพุทธศาสนา ประกอบด้วยการฝึกจิตใจให้มีคุณภาพที่ดีงาม คือใจงาม มี เมตตา กรุณา กตัญญู กตเวที ฝึกจิตใจ ให้มีความสามารถ คือใจสามารถ มี สติ สมาธิ อุดหนุน ชยัน และฝึกจิตใจให้มีสุขภาพดี คือใจดี ราเริง เบิกบาน ชื่นชม ปลอดโปร่ง สงบ คลายเครียด

การสร้างลักษณะนิสัยตามแนวทางข้างต้นจำเป็นต้องมีการปฏิรูปวิธีการการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเช่นที่ วานิชไชยปลูกฝังด้วยการ “จดที่ ครูสั่ง ฟังที่ ครูพูด” แต่จะต้องได้มาด้วย กลยุทธ์ การสอนใหม่ๆ เช่น

๑. เทคนิคการฝึกสติ และสมาธิ แบบใหม่ ๆ ที่เข้าถึงรสนิยมของเด็ก

๒. การเรียนรู้ด้วยการเล่น การเล่นเกม ละครและกิจกรรมสนุก ๆ ที่แฝงสาระและแง่คิดทางคุณธรรมจริยธรรม

๓. การเรียนรู้จากชีวิตจริงด้วยกิจกรรมชุมนุม กรณีตัวอย่างการโต้วาที ในหัวข้อที่เป็น ปัญหาทางคุณธรรมในชีวิตจริงของเด็ก เช่น เรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ เป็นต้น

๔. การแนะนำด้วยครูทุกคน มีใจปล่อยให้เป็นที่แห่งที่ของครูแนะนำ ครูทุกคนต้องยึดถือคตินิยมของการเป็นพ่อแม่ที่ สองที่ต้องดูแลเอาใจใส่ นำทางชีวิตที่ดี ให้เด็กทุกคน

๕. การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเอาใจใส่เด็กเป็นรายบุคคล การพัฒนา “สมุดรายงานลักษณะนิสัย” ที่ช่วยให้ครูจบบรรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กและสามารถ

^{๒๙}อำไพ สุจริตกุล และคณะ, **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย :การฝึกฝนกาย วาจา ใจ**, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๐, หน้า ๑ - ๒๖.

ร่วมมือกับผู้ปกครองในการป้องกันแก้ปัญหาลักษณะนิสัยของเด็กแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และ ทันเวลา

โดยแนวทางดังกล่าวนี้ จำเป็นที่ครูทุกคนต้องตระหนักและเข้าใจบทบาทของตัวเองในฐานะ “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ของเด็กๆ สามารถหากลยุทธ์ใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับวัยและรสนิยมของเด็กเพื่อการปลูกฝังลักษณะนิสัยและคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูต้องเอาใจใส่พัฒนาลักษณะนิสัยเด็กอย่างจริงจัง จึงจะเป็นปัจจัยของการสร้างเด็กรุ่นใหม่ที่มี ความพร้อม ทาง กาย วาจา ใจ ที่ เผชิญโลกได้อย่างมั่นคงและผาสุก

จากทฤษฎีการเรียนรู้ ๕ ทฤษฎี ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ นับว่า เป็น ทฤษฎีที่สำคัญสำหรับการปฏิรูปการเรียนรู้ ครูควรนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้เกิด ประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนได้

แนวความคิดการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางแบบโมเดลชิปปา^{๓๐} (CIPPA model) ได้กล่าวถึง แนวความคิดในการจัดการเรียนการสอนที่ ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แบบโมเดลชิปปา สรุปได้ดังนี้

Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวความคิดของ Constructivism กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมี โอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและการเกิดการเรียนรู้ที่มี ความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนมีโอกาสรสร้างความรู้ด้วยตนเองนี้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

Interaction หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มี ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล แหล่งความรู้ที่ หลากหลายซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

Physical Participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมี โอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย โดยการทำ กิจกรรมในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางร่างกาย

Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควร เปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนกระบวนการเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้ เนื้อหาสาระต่างๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้าน สติ ป ญญาอีกด้านหนึ่ง

Application หมายถึง การนำความรู้ที่ ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับประ โชนจากการเรียนรู้ และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มี แต่ เพียงการสอน เนื้อหาสาระ ให้ผู้เรียนเข้าใจโดยขาดกิจกรรมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จะทำให้ผู้ เรียนขาดการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎี กับการปฏิบัติซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดประโยชน์ เท่าที่ควร การจัดกิจกรรมที่ ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆ ด้าน

^{๓๐} ทิศนา ขัมมณี, การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด, กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักงานกฤษฎมนตรี ๒๕๔๒, หน้า ๑๔ - ๑๕.

แล้วแต่ลักษณะของสาระและกิจกรรมที่จัดให้แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ครูผู้สอนเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุด ในการนำแนวความคิดการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปสู่ความสำเร็จ ครูผู้สอนจึงต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้พร้อมในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเจตคติที่ดี การยอมรับและการตระหนักในความสำเร็จ ความรู้ความเข้าใจ และทักษะ การปฏิบัติที่ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมสื่อและนวัตกรรม รวมทั้งวิธีการวัดและ ประเมินผลตามยุทธศาสตร์การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง^{๓๑}

๒.๓ ทฤษฎีทางการศึกษาและรูปแบบการจัดการศึกษา

๒.๓.๑ ทฤษฎี หลักการ และรูปแบบทางการศึกษาที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้

ทิตินา แคมณี^{๓๒} ได้กล่าวถึงทฤษฎีและการจัดการศึกษา สรุปเป็น ๓ ประการ ดังนี้

๑. ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นพัฒนาการทางเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับและซึมซับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปอย่างสัมพันธ์กับความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญาเดิมที่มีอยู่มีสาระ ๓ ประการ ดังนี้

- ๑) การพัฒนาการทางเข้าใจปัญหาเป็นไปตามลำดับ ๔ ขั้น คือ
 - ขั้นมีปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ
 - ขั้นมีปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการคิดเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์
 - ขั้นมีปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ถ่ายทอดความรู้ทางสังคมและการมีวุฒิภาวะ
 - ขั้นบุคคลมีกระบวนการพัฒนาความสมดุลโครงสร้างทางปัญญา

พัฒนาการทางเข้าใจปัญหา/กระบวนการรู้คิด/กระบวนการทางปัญญาเป็นกระบวนการรู้คิดของสมองใน การปรับ เปลี่ยน ลด ขยาย จัดเก็บ และใช้ข้อมูลที่รับเข้ามาทางประสาทสัมผัสทำให้เกิดการรู้สึก การ รับรู้ จินตนาการ การระลึกได้ การจำ การคงอยู่ การแก้ปัญหา การคิด และอื่นๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วน ของกระบวนการรู้คิดในความรู้และความจริง โดยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรู้และความจริง ดังนั้นสิ่งที่ ครูได้พยายามถ่ายทอดความรู้และความจริงให้แก่ผู้เรียนจึงรับสิ่งที่ครูถ่ายทอดได้อย่างเข้าใจตามที่ครู ต้องการ แต่ผู้เรียนมีประสบการณ์แตกต่างกันจึงให้ความหมายแก่สิ่งเดียวกันนั้นแตกต่างกันอันเป็น ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ต้องให้ความช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อให้ก้าวหน้าจากระดับพัฒนาการที่เป็นอยู่ ไปถึงระดับพัฒนาการที่ผู้เรียนมีศักยภาพจะไปถึงได้

๒) การใช้ทฤษฎีสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ ผลการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียน จะเกิดจากกระบวนการสร้าง

^{๓๑} อ่างแล้ว, ๒๕๔๒, หน้า ๑๔ - ๑๕.

^{๓๒} ทิตินา แคมณี, รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย, กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ความรู้และผู้เรียน ตระหนักถึงในกระบวนการนั้น เป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องมาจากการปฏิบัติงานจริง เป้าหมายการสอนของครูเปลี่ยนจากความรู้ที่แน่นอนตายตัวเป็นการสาธิตใน กระบวนการแปลความหมาย และการสร้างความหมายที่หลากหลาย ให้การเรียนรู้ทักษะต่างๆของ ผู้เรียนมีประสิทธิภาพถึงขั้นทำและแก้ปัญหาจริงได้บทบาทของครูและผู้เรียนสรุปได้คือ

บทบาทครู สร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรมให้เกิดขึ้น โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ใน บรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ระหว่างผู้เรียน และกับบุคคลอื่นให้ส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้างขึ้น ซับซ้อนขึ้น และหลากหลายขึ้นเปลี่ยนบทบาทจากเดิมเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และควบคุมการเรียนรู้ไปเป็นการให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้ กล่าวคือ เปลี่ยนจากการให้ความรู้ไปเป็นการให้ผู้เรียนสร้างความรู้

การประเมินผลการเรียนการสอน ต้องเป็นการประเมินตามจุดมุ่งหมายอย่างยืดหยุ่นรายบุคคลในวิธีการที่หลากหลาย และให้มีการพิจารณาจากสังคม กล่าวคือ เป็นการประเมินตามสภาพจริง ประเมินจากเพื่อน และใช้แฟ้มผลงาน

บทบาทผู้เรียน สามารถมีบทบาทการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความสำเร็จ การแลกเปลี่ยนในความรู้ ความคิด และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน และผู้อื่นๆ ที่จะส่งเสริมผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น ซับซ้อนขึ้น และหลากหลายขึ้น

สามารถมีบทบาทการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ในการนำตนเองและควบคุมตนเองใน กระบวนการเรียนรู้ต่อการเรียน กฎระเบียบ การแก้ปัญหา ร่วมกันพิจารณาแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งในความคิดเห็นต่าง และรับผิดชอบร่วมกันต่อการใช้ห้องเรียน

ผลการจัดการเรียนรู้แบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถสร้างชิ้นงานได้ตาม ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructivism) ในของการเรียนรู้ที่ดีซึ่งเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเองของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและน าคความคิดสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในตนเองนี้จะมีความหมายต่อผู้เรียน อยู่คงทน ไม่ลืมง่าย และสามารถถ่ายทอดความคิดของตนได้ดี และสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

๓) การสร้างสรรค์ชิ้นงาน มีปัจจัยสำคัญ ๔ ประการคือการใช้สื่ออุปกรณ์ วัสดุและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ที่มีความสะดวกต่อการใช้อย่างพอเพียง และหลากหลายบรรยากาศที่มีหลายทางเลือก ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจ สิ่งที่มีแรงจูงใจในการคิด การทำและการเรียนรู้สภาพแวดล้อมที่แตกต่าง ซึ่งเอื้อต่อการสร้างความรู้ ความสามารถ ความถนัด และประสบการณ์ซึ่งส่งผลให้เกิดการช่วยเหลือกัน สร้างสรรค์ผลงาน ความรู้ และพัฒนาทักษะทางสังคม บรรยากาศที่เป็นมิตร ผู้เรียนรู้สืบทอด สบายใจ เรียนรู้อย่างมีความสุข

๒. หลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบเน้นประสบการณ์ (Student Centered Instruction Experiential)

การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดำเนินการใน ๒ ประเด็น ดังนี้

๑) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ (Experimental Learning) ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้ก่อนผู้เรียนสังเกต ทบทวนสิ่ง

ที่เกิดขึ้น และคิดพิจารณาไตร่ตรองร่วมกันจนผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนรู้ได้ แล้วจึงนำความคิดนั้นไปประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่ ขั้นตอนการเรียนรู้เน้นที่ประสบการณ์ ๔ ขั้นตอน คือรับประสบการณ์รู้อรรถตามทีผู้สอนได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมในเรื่องที่เรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้ประสบด้วยตนเอง ขึ้นสังเกตอย่างไตร่ตรอง ผู้เรียนมีการสะท้อนความคิดและอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมาหรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้นั้นขึ้นสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม ผู้เรียนมีการสร้างความคิดรวบยอดหลักการ สมมติฐานจากประสบการณ์ที่ได้รับขึ้นทดลองประยุกต์หลักการไปใช้ในสภาพการณ์ใหม่ ผู้เรียนนำความคิดรวบยอดและหลักการที่สร้างขึ้นไปประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่

บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เน้นประสบการณ์ ๒ ขั้นตอน คือขั้นติดตามผล และให้โอกาสผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนผลการทดลอง ประยุกต์ใช้ความรู้ ขยายขอบเขตของการเรียนรู้ หรือปรับเปลี่ยนความคิด หลักการ ตามความเหมาะสมขั้นวัดและประเมินผลใช้การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง และผู้สอน

๒) การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เผชิญสภาพการณ์จริง ปัญหาจริง ในบริบทจริง และร่วมกันศึกษาเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ข้อมูล และวิธีการที่จะแก้ไขปัญหา นั้น ได้รับผลการประเมินตามมาตรฐานคุณภาพในชีวิตจริง จัดให้ผู้เรียนเผชิญสภาพการณ์จริงและในบริบทจริงได้ในห้องเรียนโดยการจัดกิจกรรมจำลองที่สะท้อนความเป็นจริงให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหาหรือปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะใช้ความรู้ทักษะต่างๆ และแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลองนั้น เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ได้เรียนรู้ความรู้ในระดับลึก ได้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับโลกแห่งความเป็นจริง ได้อภิปรายสนทนาในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญ ได้รับผลการตัดสินใจและการกระทำของตนจากสังคมหรือตามเกณฑ์มาตรฐานในชีวิตจริง

เกณฑ์ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง ๕ ประการ คือผู้เรียนได้พัฒนาการคิดขั้นสูง โดยผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์จริง ปัญหาจริงในบริบท ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมในห้องเรียนที่จำลองหรือสะท้อนความเป็นจริงให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหา เข้าไปสวมบทบาทในสถานการณ์นั้น ผู้เรียนได้ความรู้ที่ลึกซึ้ง โดยผู้เรียนได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหา แสวงหาความรู้ ข้อมูลและวิธีการต่างๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ศึกษาทำความเข้าใจ ความรู้และข้อมูล และนำข้อมูลความรู้มาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาความเชื่อมโยงของสิ่งที่เรียนรู้กับโลกแห่งความเป็นจริง โดยผู้เรียนมีการตัดสินใจกระทำ อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาการอภิปรายหรือการสนทนาที่เป็นแก่นสาร โดยผู้เรียนได้รับผลการตัดสินใจและการกระทำของตนจากสังคมตามเกณฑ์มาตรฐานในชีวิตจริงการส่งเสริมสนับสนุนจากสังคมในผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ สะท้อนความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตน

บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงผู้สอนได้ดำเนินการวัดและประเมินผลทั้งทางด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ

๒.๓.๑.๒ รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะพิสัย

ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติ ทางร่างกายซึ่งเป็นการท างานของกล้ามเนื้อที่อาจต้องใช้หลายส่วนประกอบกัน เกิดจากการสั่งงานของ

สมองซึ่งต้องมีปฏิสัมพันธ์กับความรู้สึก และทักษะที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย เช่น ทักษะด้านการคิดเป็น การฝึกการใช้งานสมองแสดงออกมาให้เห็นเป็นการกระทำรูปแบบการเรียนรู้การสอนที่เน้นพัฒนา ทักษะ เป็นการมุ่งพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ การกระทำ การแสดงออกต่างๆ ซึ่งต้องใช้หลักการ วิธีการ และรูปแบบที่สามารถให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านความสามารถของ ผู้เรียน

รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะพิสัยแบบทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davis, Instructional Model for Psychomotor Domain) แนวคิดของรูปแบบเดวิส ได้ระบุว่า ทักษะส่วนใหญ่ประกอบด้วยทักษะย่อยจำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ ได้ ก่อนแล้วจึงเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ จะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและเร็วขึ้น กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวิส ๕ ขั้นตอน คือ ขั้นสาธิตทักษะให้ผู้เรียน ได้เห็นทักษะการกระทำในภาพรวมโดยสาธิตให้ผู้เรียนตั้งแต่ต้นจนจบในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ และ ให้คำแนะนำการสังเกต ชี้แนะจุดสำคัญที่ควรสนใจ ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย แบ่ง ทักษะส่วนใหญ่ให้เป็นทักษะย่อยหรือแบ่งสิ่งที่กระทำออกเป็นส่วนย่อย และสาธิตส่วนย่อยแต่ละส่วน ให้ผู้เรียนสังเกตและทำตามทีละส่วนขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทักษะย่อยโดย ไม่มีการสาธิตหรือมีแบบอย่างให้ดู ผู้สอนควรให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งผู้เรียนทำได้ เมื่อได้ แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาธิตทักษะย่อยส่วนต่อไป และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยนั้นจนทำได้ จนกระทั่ง ครบทุกส่วนขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้วผู้สอนแนะนำเทคนิควิธีการที่จะช่วยให้ สามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น เช่น ประณิตสวยงามขึ้น รวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น หรือสิ้นเปลืองน้อยลง ขั้นให้ ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อยเป็นทักษะที่สมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะย่อย ต่อเนื่องกันจน จบ และฝึกปฏิบัติหลายครั้งจนสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างชำนาญ

ผลที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนตามรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวิส ผู้เรียนจะสามารถ ปฏิบัติงานที่ต้องใช้ทักษะปฏิบัติได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ ผลการวิเคราะห์การจัดการเรียน การสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ ตามทฤษฎี หลักการ และรูปแบบทางการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้เป็น รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น สร้างประสบการณ์ให้มีสมรรถนะวิชาชีพ ๕ ขั้นตอน คือ ขั้นจัดเตรียมสถานที่เรียนรู้เฉพาะทาง ขั้น สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีสมรรถนะ วิชาชีพ ขั้นประยุกต์ใช้ประสบการณ์การเรียนรู้สู่การ ปฏิบัติจริง ขั้นวัดผลและประเมินผลและขั้นประมวลผลลัพธ์การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นสร้าง ประสบการณ์ให้มีสมรรถนะวิชาชีพ

๒.๓.๒ สื่อการเรียนการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ^{๓๓} ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้ สื่อการเรียน การสอน/สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสำหรับใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถ ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือวัสดุ (Materials)

^{๓๓}ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, สื่อการเรียนการสอน, ในเอกสารการสอน ชุดวิชาเทคโนโลยีและ สื่อสารการศึกษา, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕, หน้า ๑๒.

หมายถึง ผลิตรกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่มีการผูกพันสิ่งเปลี่ยนแปลงได้ง่ายอุปกรณ์ (Equipment) หมายถึง ผลิตรกรรมทางวิศวกรรมที่เป็นเครื่องมือต่างๆ วิธีการ (Techniques) หมายถึง ระบบ กระบวนการ กิจกรรมต่างๆ ที่ต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยา หลักสังคมวิทยา ภาษา ฯลฯ ที่นำมาใช้ในการศึกษา

๑. ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนจำแนกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้ (๑) สื่อการเรียนการสอนประเภท วัสดุ เป็นวัสดุการสอนที่ จำแนกเป็น ๒ กลุ่ม คือวัสดุการสอนที่มีผู้จัดทำจำหน่ายเป็นวัสดุการสอน สำเร็จรูป ได้แก่ สิ่งพิมพ์ เป็นหนังสือและตำราในรูปแบบต่างๆ ชุดอุปกรณ์ (Kit) เป็นชุดวัสดุที่เตรียม ไว้สำหรับสอนเนื้อหาหลายๆ อย่าง เช่น ชุดอุปกรณ์การสอนวิทยาศาสตร์ที่มีเคมีภัณฑ์ หลอดทดลอง ต่างๆ ชุดการสอน (Package) เป็นชุดสื่อการสอนที่เตรียมไว้สำหรับสอนเรื่องใด เรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ จะนำไปสอนเรื่องอื่นๆ ไม่ได้วัสดุการสอนที่ครูจัดทำ/หามาเอง เป็นวัสดุที่ครูสามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น และวัสดุที่ครูผลิตขึ้นมาเอง เป็นการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น (๒) สื่อการเรียนการสอน ประเภทอุปกรณ์ เป็นเครื่องมือที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอนโดยตรง เช่น ของจริงหรือหุ่นจำลอง และเครื่องมือที่ใช้สำหรับเสนอวัสดุ เช่น เครื่องฉายทั้งหลาย เครื่องมือทดลองทางวิทยาศาสตร์ และ ครุภัณฑ์ทุกประเภทในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ เป็นต้นความหมายอุปกรณ์ มีความหมาย ๒ นัย คือเครื่องมือ (equipment) เครื่องช่วย ซึ่งครอบคลุมทั้งวัสดุและเครื่องมือต่างๆ (๓) สื่อการเรียน การสอนประเภทวิธีการ เป็นกิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียนเป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน วิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ครูใช้เป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้และ เปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้น

วิธีการเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่าง กระฉับกระเฉง และมีประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติวิธีการที่ใช้มี ๔ ประเภท คือ การสาธิต การทดลอง การแสดงบทบาทสมมติเกมส์ การจำลองสถานการณ์ การฝึกปฏิบัติจริงหลังจากการเรียนรู้ ทฤษฎี ทักษะศึกษา กิจกรรมอิสระ และกิจกรรมที่ท ำขึ้นตามโครงการลักษณะของสื่อประเภทวิธีการที่ เกี่ยวข้อง ๓ วิธี คือ วิธีการของครูและนักเรียนทั้งชั้น โดยอาจเป็นกิจกรรมที่ครูทำให้นักเรียนดู หรือ นักเรียนทำและดูโดยมีครูคอยแนะนำวิธีการของนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยทั้งที่เป็นการแบ่งกลุ่มทำ กิจกรรมกลุ่มในเวลาเรียนและกิจกรรมกลุ่มที่ทำงานเป็นโครงการ และวิธีการของนักเรียนเป็น รายบุคคลทั้งที่ครูมอบหมาย หรือเพื่อนมอบหมายในฐานะสมาชิกของกลุ่มและที่นักเรียนเลือกปฏิบัติ เอง

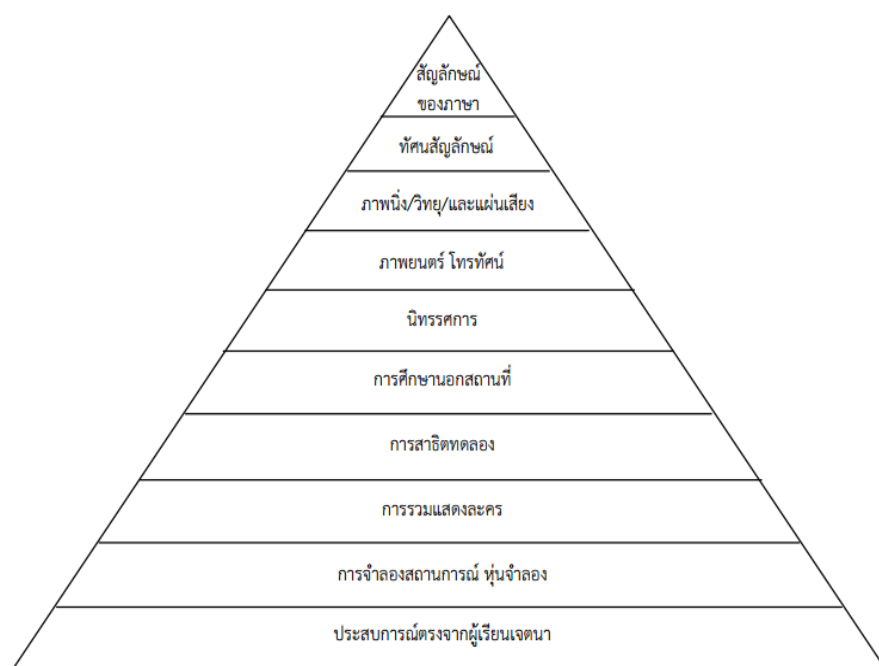
รายละเอียดของสื่อประเภทวิธีการของ ๕ ประเภท คือ วิธีการสาธิต เป็นกิจกรรมที่ มุ่งแสดงให้นักเรียนเห็นวิธีการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้นักเรียนทำเป็นหลังจากดูการสาธิตและได้ฝึกฝน ตามวิธีการทดลอง เป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ได้คำตอบตามสมมติฐานหรือทฤษฎีที่ กำหนด โดยที่ทุกกลุ่มวิชาสามารถใช้การทดลองเพื่อวิจัยและหาคำตอบได้ทั้งนี้วิธีการจำลอง สถานการณ์ เป็นวิธีการที่สร้างเลียนแบบสถานการณ์จริงมีส่วนประกอบต่างๆ มาก เพราะการจำลอง สถานการณ์จริงต้องมีสภาพแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยและผู้ที่อยู่ในสถานการณ์จำลองสามารถจับ หรือแตะต้องได้วิธีการฝึกปฏิบัติจริงหลังการเรียนรู้ทฤษฎี เป็นวิธีการที่ใช้กับการสอนกลุ่มสาระต่างๆ เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ งานศิลปะ งานฝีมือ งานช่าง ฯลฯ การสอนกระบวนการที่มีขั้นตอน จำเพาะ เช่น ในวิชาวิทยาศาสตร์ และการฝึกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรมโดยการฝึกปฏิบัติ

จริงในทันทีที่นักเรียนเรียนภาคทฤษฎีเสร็จแล้วหรือเป็นกิจกรรมที่มีการนัดหมายให้ฝึกปฏิบัติในภายหลัง วิธีการทำกิจกรรมที่จัดขึ้นตามโครงการ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำขึ้นตามโครงการซึ่งต้องมีการวางแผนเตรียมการล่วงหน้า และมีระยะเวลาทำงานนานพอ

๒. ประสบการณ์การเรียนรู้

สื่อการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ขึ้นอยู่กับประเภทของสื่อด้วย และการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งมีทั้งประสบการณ์ทางตรง ประสบการณ์ทางอ้อม สิ่งที่เป็นประสบการณ์รูปธรรม และเป็นประสบการณ์นามธรรม

ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนได้มีโอกาสประสบด้วยตนเอง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง คือ การได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส ได้กลิ่นและได้ลิ้มรส ประสบการณ์เรียนรู้ของมนุษย์เป็นไปตามลำดับ กรวยแห่งประสบการณ์ โดยลำดับของประสบการณ์ แบ่งออกเป็น ๑๐ ชั้น ดังแผนภาพ สรุปรูปส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ

ภาพที่ ๒.๒ แบบจำลองกรวยแห่งประสบการณ์

ที่มา : ชัยยงค์ พรหมวงศ์และคณะ

ประสบการณ์ตรงจากเจตนา ผู้เรียนได้ประสบสัมผัสเองโดยประสาททั้งห้า ซึ่งต้องมีเจตนา และวัตถุประสงค์ที่แน่นอนให้ผู้เรียนได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์และได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น การฝึกในโรงงาน การทดลองวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการประสบการณ์จากการจำลองสถานการณ์หรือของจริง เป็นการเรียนรู้จากการจำลองสถานการณ์ให้ใกล้เคียงสภาพการณ์จริง ที่ไม่สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงได้ ประสบการณ์จากการสาธิต ที่แสดงให้เห็นถึงการท างาน วิธีการหลักปฏิบัติ การผลิตการใช้วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการต่างๆ ในการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการและ

การปฏิบัติงาน อาทิ การสาธิตการใช้จักรเย็บผ้า ฯลฯ ผู้เรียนจะสามารถสังเกตขั้นตอนรายละเอียด และการทำงานของเครื่องมือที่ใช้อย่างชัดเจนและสามารถปฏิบัติตามได้ทันที^{๓๔}

๓. สื่อประสม

สื่อประสม (Multiple Media /Multi-Media) เป็นการนำเอาสื่อการสอนหลายๆ ประเภทมาใช้ร่วมกันการจัดการเรียนการสอนอย่างมาสัมพันธ์กันและมีคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน จำแนกประเภทของสื่อประสมตามจุดมุ่งหมายเป็น ๒ รายการ คือ ใช้เพื่อจุดมุ่งหมายหลายหลาย อย่าง สื่อประสมประเภทนี้มักอยู่ในรูปของสื่อหลายชนิดมาอยู่รวมกัน แล้วใช้สอยได้หลายเรื่อง เรียกว่า ชุดอุปกรณ์ (kit) ใช้เพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง สื่อประสมประเภทนี้มักจัดอยู่ในรูปสื่อหลาย ชนิดมารวมกันแต่สอนได้เพียงเรื่องเดียว เรียกว่า ชุดการสอน (Package) การจัดการเรียนการสอนที่ สาระของเนื้อหาแตกต่างกันจึงจำเป็นต้องใช้สื่อการสอนแต่ละประเภทพร้อมกันหรือในช่วงเวลาการ เรียนการสอนแต่ละครั้ง เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยบทบาทของสื่อประสม คือ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาให้ครบทุกเรื่องและครอบคลุมทุกสาระผู้เรียนและผู้สอนใช้เวลาในการ จัดการเรียนการสอนไม่มากผู้เรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. สื่อการเรียนการสอนกับการจัดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้

การจัดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยการใช้สื่อการเรียน การสอน กระทำได้โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง มีโอกาส รับทราบคำติชมทันทีที่มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จ และได้ใคร่ครวญเรียนรู้ไปทีละน้อย ตามลำดับขั้น การจัดสภาพการณ์ดังกล่าวจะกระทำได้โดยใช้สื่อการสอนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็น เครื่องมือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ครูได้กำหนดไว้ คือ การจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียน ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมทุกครั้งที่คุณสอนเรื่องใด ไม่ปล่อยให้ผู้เรียนฟัง เฉยๆ หรือ เพียงแค่ลอกหรือจดบันทึกตามครูให้ผู้เรียนหาความรู้ด้วยตัวเอง ได้คิดใคร่ครวญด้วย ตัวเองก่อนครูจะคำตอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบคลุมการปฏิบัติทุกอย่าง เช่น การตอบคำถาม การอภิปรายกลุ่ม การทดลองการประกอบกิจกรรมต้องจัดให้มีแบบฝึกปฏิบัติ “Work book” ที่มีการ วางแผนไว้ล่วงหน้า กิจกรรมทุกอย่างต้องมีเครื่องมือให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรม ที่เหมาะสมกับเรื่องที่จะ เรียน และเมื่อผู้เรียนประกอบกิจกรรม ควรกำหนดเกณฑ์เวลาไว้เพื่อให้ผู้เรียนหัดทำงานให้ทันเวลา แต่ไม่ใช้การเร่งรัด

การจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนรับทราบคำติชมทันทีที่ผู้เรียนสามารถจะตรวจสอบ คำตอบได้เอง เน้นการติชมทางบวกที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจแม้ผู้เรียนตอบผิด คำติชมมุ่งให้ ผู้เรียนมองเห็นสิ่งถูกผิด ควรกระตุ้นผู้เรียนรู้จักประเมินและให้คะแนนตนเองหรือให้คะแนนเพื่อนๆ การจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนได้รับความภาคภูมิใจในความสำเร็จให้งานเหมาะสมกับความสามารถ ของผู้เรียนงานที่ยากจะทำให้ผู้เรียนเกิดความล้มเหลวและพวความไม่เชื่อมั่นในตนเองติดตัวไปครุควร หาเครื่องมือหรือวิธีการป้องกันผู้เรียนทำพลาดไว้ให้มากที่สุด ความภาคภูมิใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ

^{๓๔}ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, สื่อการเรียนการสอน, ในเอกสารการสอน ชุดวิชาเทคโนโลยีและ สื่อสารการศึกษา, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕, หน้า ๑๐ - ๑๑.

ผู้เรียนเกิดความพอใจ โดยได้รับแรงเสริมในรูปแบบต่างๆ ครูจึงต้องจัดสภาพการณ์ให้สัมพันธ์กับสภาพการณ์ที่ ๒ คือ การให้คำติชมทันที

การจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใคร่ครวญตามลำดับขั้น จำแนกเรื่องที่จะสอนออกเป็นความคิดรวบยอดย่อย แล้วสอนเนื้อหาที่ละความคิดรวบยอดตามที่แบ่งไว้แล้ว โดยต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมทันทีที่มีโอกาสใคร่ครวญเรื่องที่เรียนให้ลึกซึ้ง โดยจัดให้มีสื่อประเภท บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนแบบโปรแกรมที่ผู้เรียนจะสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนนั้นผู้สอนต้องจัดสภาพการณ์ที่มีประสิทธิภาพต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้

๕. ทฤษฎีและหลักการเลือกสื่อการเรียนการสอน

สื่อการสอนมีอยู่หลากหลายรูปแบบหลากหลายประเภท การเลือกสื่อการสอนมีความสำคัญมากต่อกระบวนการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามในการเลือกสื่อการสอนพึงระลึกไว้เสมอว่า “ไม่มีสื่อการสอนอันใดที่ใช้ได้ดีที่สุดในทุกสถานการณ์” ในการตัดสินใจเลือกใช้สื่อการสอนต้องพิจารณาถึงปัจจัยหลายๆ อย่างร่วมกัน ผู้ใช้สื่อไม่ควรยกเอาความสะดวก ความถนัด หรือความพอใจส่วนตัวเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกสื่อการสอนเพราะอาจเกิดผลเสียต่อกระบวนการเรียนการสอนได้ แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกสื่อการสอนก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีผู้ให้ความสนใจและให้คำแนะนำไว้หลากหลายมุมมอง ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะแนวคิดของโรมิสซอร์สกี และแนวคิดของเคมพ์และสเมลไล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

J. Romiszowski^{๓๕} ได้เสนอแนวทางอย่างง่ายในการพิจารณาเลือกใช้สื่อการสอนไว้ว่า ในการเลือกสื่อการสอนนั้นมีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อการเลือกสื่อที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่

๑) วิธีการสอน (Instructional Method) การเลือกวิธีการสอนเป็นปัจจัยแรกที่สำคัญในการเลือกสื่อ หรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นสิ่งที่จำกัดทางเลือกของการใช้สื่อการสอนในการนำเสนอ เช่น ถ้าเลือกใช้วิธีการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกันระหว่าง

๒) งานการเรียนรู้ (Learning Task) สิ่งที่มีอิทธิพลต่อทางเลือกในการเลือกสื่อการสอนอีกประการหนึ่งคือ งานการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เพราะสิ่งนี้จะเป็นสิ่งที่จำกัดหรือควบคุมการเลือกวิธีการสอน ตัวอย่างเช่น การฝึกอบรมผู้ตรวจการ หรือทักษะการบริหารงาน

๓) ลักษณะของผู้เรียน (Learner Characteristics) ลักษณะพิเศษเฉพาะของผู้เรียนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเลือกสื่อการสอน ตัวอย่างเช่น การสอนผู้เรียนที่เรียนรู้ได้ช้า โดยการใช้นัดหรือเอกสารเป็นสื่อการสอน จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาในกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนกลุ่มนี้ควรเรียนรู้จากสื่ออื่นๆ ที่ทำการรับรู้และเรียนรู้ได้ง่ายกว่านั้น

^{๓๕}Romiszowski, Alexander J. 1999. "Educational Systems Design Implication of Electronic Publishing", Educational Technology. 34 (September 1994), 6 - 12.

๔) ข้อจำกัดในทางปฏิบัติ (Practical Constrain) ข้อจำกัดในทางปฏิบัติในที่นี้หมายถึง ข้อจำกัดทั้งทางด้านการจัดการ และทางด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทางเลือกในการเลือกใช้วิธีการสอนและสื่อการสอน เช่น สถานที่ใช้สื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก ขนาดพื้นที่ งบประมาณ เป็นต้น

๕) ผู้สอนหรือครู (Teacher) สื่อการสอนแต่ละชนิดไม่ว่าจะมีข้อดีอย่างไร แต่อาจไม่ถูกนำไปใช้เพียงเพราะผู้สอนไม่มีทักษะในการใช้สื่อนั้นๆ นอกจากประเด็นในเรื่องทักษะของผู้สอนแล้ว ประเด็นในเรื่องทัศนคติของผู้สอนก็เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสื่อการสอนเช่นกัน

Jerrold E. Kemp และ Don C. Smelle^{๓๖} เสนอว่า นอกจากงานการเรียนรู้หรือสถานการณ์การเรียนรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดถึงสื่อที่จะเลือกใช้แล้ว สิ่งสำคัญประการต่อมาในการพิจารณาเลือกใช้สื่อการสอนคือ คุณลักษณะของสื่อ ซึ่งผู้สอนควรศึกษาคุณลักษณะของสื่อแต่ละชนิดประกอบในการเลือกสื่อการสอนด้วย คุณลักษณะของสื่อ (Media Attributes) หมายถึง ศักยภาพของสื่อในการแสดงออกซึ่งลักษณะต่างๆ เช่น การเคลื่อนไหว สี และเสียง เป็นต้น

คุณลักษณะของสื่อที่สำคัญ ได้แก่

- ๑) การแสดงแทนด้วยภาพ (เช่น ภาพถ่าย ภาพกราฟิก)
- ๒) ปัจจัยทางด้านขนาด (เช่น การใช้/ไม่ใช้เครื่องฉายเพื่อขยายขนาด)
- ๓) ปัจจัยทางด้านสี (เช่น สีเส้นต่างๆ ขาว-ดำ)
- ๔) ปัจจัยทางการเคลื่อนไหว (เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว)
- ๕) ปัจจัยทางด้านภาษา (เช่น ข้อความ/ตัวอักษร เสียงพูด)
- ๖) ความสัมพันธ์ของภาพและเสียง (เช่น ภาพที่มี/ไม่มีเสียงประกอบ)
- ๗) ปัจจัยทางการจัดระเบียบข้อมูล (กำหนดให้ดูทีละภาพตามลำดับ หรือตามลำดับที่ผู้ชมเลือก)

๑. หลักการเลือกสื่อ

๑) เลือกสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้สอนควรศึกษาถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนดไว้ วัตถุประสงค์ในที่นี้หมายถึงวัตถุประสงค์เฉพาะในแต่ละส่วนของเนื้อหาย่อย ไม่ใช่วัตถุประสงค์ในภาพรวมของหลักสูตร

๒) เลือกสื่อการสอนที่ตรงกับลักษณะของเนื้อหาของบทเรียน

เนื้อหาของบทเรียนอาจมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น เป็นข้อความ เป็นแนวคิด เป็นภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว เป็นเสียง เป็นสี ซึ่งการเลือกสื่อการสอนควรเลือกให้เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหา

๓) เลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน

ลักษณะเฉพาะตัวต่างๆ ของผู้เรียนเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อการรับรู้สื่อการสอน ในการเลือกสื่อการสอนต้องพิจารณาลักษณะต่างๆ ของผู้เรียน เช่น อายุ เพศ ความถนัด ความสนใจ

^{๓๖}Kemp , Jerrold E. & Dayton, Deane K, *Planing and Producing Instructional Media*, New York :Jerrold E. Kemp Macmillan. (1989).

ระดับสติปัญญา วัฒนธรรม และประสบการณ์เดิม ตัวอย่างเช่น การสอนผู้เรียนที่เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาควรใช้เป็นภาพการ์ตูนมีสีสันสดใส

๔) เลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับจำนวนของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้

การสอน

ในการสอนแต่ละครั้งจำนวนของผู้เรียนและกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนสอน ในห้องก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาควบคู่กันในการใช้สื่อการสอน เช่น การสอนผู้เรียนจำนวนมาก จำเป็นต้องใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ซึ่งสื่อการสอนที่นำมาใช้อาจเป็นเครื่องฉายต่างๆ และเครื่องเสียง เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นและได้ยินอย่างทั่วถึง ส่วนการสอนผู้เรียนเป็นรายบุคคล อาจเลือกใช้วิธีการสอนแบบค้นคว้า สื่อการสอนอาจเป็นหนังสือบทเรียนแบบโปรแกรม หรือบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

๕) เลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมในที่นี้อาจได้แก่ อาคาร สถานที่ ขนาดพื้นที่ แสง ไฟฟ้า เสียง รบกวน อุปกรณ์อำนวยความสะดวก หรือ บรรยากาศ สิ่งเหล่านี้ควรนำมาประกอบการพิจารณาเลือกใช้สื่อการสอน ตัวอย่างเช่นการสอนผู้เรียนจำนวนมากซึ่งควรจะใช้เครื่องฉายและเครื่องเสียง

๖) เลือกสื่อการสอนที่มีลักษณะน่าสนใจและดึงดูดความสนใจ

ควรเลือกใช้สื่อการสอนที่มีลักษณะน่าสนใจและดึงดูดความสนใจผู้เรียนได้ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องของ เสียง สี สัน รูปทรง ขนาด ตลอดจนการออกแบบและการผลิตด้วยความประณีต สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้สื่อการสอนมีความน่าสนใจและดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้

๗) เลือกสื่อการสอนที่มีวิธีการใช้งาน เก็บรักษา และบำรุงรักษา ได้สะดวก

ในประเด็นสุดท้ายของการพิจารณา ควรเลือกสื่อการสอนที่มีวิธีการใช้งานได้สะดวก ไม่ยุ่งยาก และหลังใช้งานควรเก็บรักษาได้ง่ายๆ ตลอดจนไม่ต้องใช้วิธีการบำรุงรักษาที่สลับซับซ้อนหรือมีค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสูง

๒. หลักการใช้สื่อการสอน

๑) เตรียมตัวผู้สอน เป็นการเตรียมความพร้อมของตัวผู้สอนในการใช้สื่อการสอน โดยการทำความเข้าใจในเนื้อหาที่มีในสื่อ ขั้นตอน และวิธีการใช้สื่อ เป็นต้น

๒) เตรียมจัดสภาพแวดล้อม เช่น สถานที่ ห้องเรียน ห้อง Lab วัสดุอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

๓) เตรียมตัวผู้เรียน เพื่อให้มีความพร้อมที่จะเรียน อาจมีการทดสอบ มีการอธิบายวิธีการใช้สื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ บอกวัตถุประสงค์ แนะนำหรือให้ความคิดรวบยอดของเนื้อหาในสื่อนั้นๆ เป็นต้น

๔) การใช้สื่อให้เหมาะกับขั้นตอนและวิธีการตามที่ได้เตรียมไว้แล้ว และควบคุมการนำเสนอสื่อ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น

๕) การติดตามผล (Follow Up) หลังจากการใช้สื่อการสอนแล้ว ควรมีการติดตามผลเพื่อเป็นการทดสอบว่า ผู้เรียนเข้าใจบทเรียน และเรียนรู้ จากสื่อที่นำเสนอไปนั้นอย่างถูกต้องหรือไม่ เช่น การให้ผู้เรียนตอบคำถาม อภิปราย ทำรายงาน เป็นต้น เพื่อผู้สอนจะได้ทราบจุดบกพร่อง สามารถ นำมาแก้ไขปรับปรุงสำหรับการสอนในครั้งต่อไป

๓. ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน

๑) ชี้นำเข้าสู่บทเรียนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่กำลังจะเรียนนั้น สื่อที่ใช้ในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่แสดงเนื้อหากว้างๆหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในครั้งก่อน ยังมีสื่อที่เน้นเนื้อหาเจาะลึกอย่างแท้จริง และควรเป็นสื่อที่ง่ายต่อการนำเสนอในระยะเวลาอันสั้น เช่น ภาพ บัตรคำ เป็นต้น

๒) ขั้นตอนการสอนหรือประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นขั้นที่จะให้ความรู้เนื้อหาอย่างละเอียดเพื่อสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้สอนควรเลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหา และวิธีการสอน ต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนการใช้สื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อในขั้นนี้จะต้องเป็นสื่อที่เสนอความรู้อย่างละเอียดถูกต้องและชัดเจนแก่ผู้เรียน เช่น สไลด์ แผนภูมิ วิดีทัศน์ เป็นต้น

๓) ขั้นวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองนำความรู้ที่เรียนมาแล้วไปใช้แก้ปัญหาในชั้นฝึกหัดโดยการลงมือฝึกปฏิบัติเอง สื่อในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่เป็นประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนได้ขบคิดโดยผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อเองมากที่สุด เช่น ภาพ บัตรปัญหา สมุด แบบฝึกหัด เป็นต้น

๔) ขั้นสรุปบทเรียน เป็นการย้ำเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้อง และตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ขั้นสรุปควรใช้เวลาเพียงสั้นๆ สื่อที่สรุปจึงควรครอบคลุมเนื้อหาสำคัญทั้งหมด เช่น แผนภูมิ แผ่นโป่งใส เป็นต้น

๕) ขั้นประเมินผู้เรียน เป็นการทดสอบว่าผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนไปถูกต้องมากน้อยเพียงใด และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ สื่อในขั้นการประเมินนี้มักจะเป็นคำถามจากเนื้อหาบทเรียนโดยอาจมีภาพประกอบด้วยก็ได้

๔. การประเมินผลการใช้สื่อการสอน

๑) ประเมินการวางแผนการใช้สื่อเพื่อดูว่าสิ่งต่างๆ ที่วางไว้สามารถดำเนินการไปตามแผนหรือไม่ หรือเป็นไปเพียงตามหลักการทฤษฎีแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง จึงต้องเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อการแก้ไขปรับปรุงในการวางแผนครั้งต่อไปให้การใช้สื่อการสอนเกิดความสอดคล้องและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการใช้

๒) ประเมินกระบวนการการใช้สื่อ เพื่อดูว่าการใช้สื่อในแต่ละขั้นตอนประสบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง มีสาเหตุมาจากอะไรและมีการเตรียมการป้องกันไว้หรือไม่ เช่น ผู้เรียนได้ยินเสียงของสื่ออย่างชัดเจนทั่วถึง

๓) ประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อเป็นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยตรงว่า เมื่อเรียนแล้วผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่ และผลที่ได้นั้นเป็นไปตามเกณฑ์หรือต่ำกว่าเกณฑ์

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนได้เป็น คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้สื่อครบที่ ๓ ประเภท คือใช้สื่อประเภทวัสดุ เพื่อการศึกษาเรียนรู้เป็นชุดการสอนรายวิชาที่ได้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ใช้สื่อประเภทอุปกรณ์ เพื่อการฝึกทักษะปฏิบัติงานเป็นหน่วยฝึกทักษะในห้องเรียนรู้เชิงปฏิบัติการใช้สื่อประเภทวิธีการ เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นสร้างประสบการณ์ให้มีสมรรถนะ

๒.๔ แนวคิดพลังเชิงบวก

พลังทางบวก เป็นลักษณะพื้นฐานมีความสำคัญต่อชีวิตจิตใจของวัยรุ่นเป็นคุณลักษณะทางบวกที่เป็นจุดแข็งของชีวิตที่ผลักดันให้วัยรุ่นมีมุมมองทางบวกมากขึ้น อีกทั้งเป็นพลังสร้างสรรค์เชิงบวกของวัยรุ่น ประกอบด้วย การต้องการพิสูจน์ตนเองให้เป็นที่ยอมรับ การมีอิสระในการเรียนรู้ ความอยากรู้อยากเห็น การมีความคาดหวัง และการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์^{๓๗} Csikzentmihalyi and Csikzentmihalyi^{๓๘} ได้ให้ความหมายของพลังทางบวกว่าเป็นความเข้มแข็งของคุณลักษณะต่างๆ (Character strengths) เป็นคุณลักษณะที่สะท้อนถึงจุดแข็งที่ทำให้บุคคลมีชีวิตที่ดีและมีความสุขรวมทั้งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการส่งเสริมคุณธรรมและพัฒนาศักยภาพในการทำงานอย่างมีความสุข

Buckingham and Clifton^{๓๙} ได้จำแนกพลังทางบวกเป็น ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านภูมิปัญญาและความรู้ ด้านความกล้าหาญ ด้านการมีความสัมพันธ์ ด้านความยุติธรรม ด้านการควบคุมอารมณ์ และด้านการรู้จักความจริงของชีวิต และองค์ประกอบของพลังทางบวก องค์ประกอบของพลังทางบวก และได้จำแนกพลังทางบวกเป็น ๓๔ ประเด็นประกอบด้วย การมุ่งความสำเร็จ การคิดริเริ่มความสามารถในการปรับตัวการวิเคราะห์ด้วยเหตุผลผลการจัดการความเชื่อการบังคับ การติดต่อสื่อสาร การแข่งขันการติดต่อเชื่อมโยงความคงเส้นคงวา การคำนึงถึงสิ่งรอบข้าง การพิจารณาการตัดสินใจการพัฒนา การมีระเบียบวินัย การคำนึงถึงใจผู้อื่นใจเขา ใจเรา การจัดลำดับความสำคัญ การมุ่งอนาคตการยอมรับร่วมกันการใช้ความคิดการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มความแตกต่างระหว่างบุคคล การนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ การมีเขาวนปัญญาการเรียนรู้ การบรรลุเป้าหมาย การมองโลกในทางบวกการมีสัมพันธภาพ การมีความรับผิดชอบการปรับปรุงแก้ไขความมั่นใจในตนเอง การทำตนให้มีคุณค่า กลยุทธ์ และการชนะใจตนเองและ The Search Institute ได้ จำแนกพลังทางบวกเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนการเสริมพลังอำนาจขอบเขตและความคาดหวัง และการรู้จักใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ และกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ ความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ คุณค่าด้านบวกความสามารถทางสังคมและอัตลักษณ์บวกวัยรุ่นกับพลังทางบวก

สมร ทองดี^{๔๐} สรุปลักษณะ พลังทางบวกของวัยรุ่นที่เป็นจุดแข็งที่ช่วยผลักดันให้วัยรุ่นมีมุมมองทางบวกมากขึ้นดังนี้ ๑) วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการสร้างสัมพันธภาพ ๒) วัยรุ่นต้องรักการเรียน มีความตั้งใจมุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียน ๓) วัยรุ่นเป็นวัยที่ฝ่าฟันอุปสรรค กล้าแสดงออกมีเป้าหมายในชีวิต และคิดถึงอนาคตของตนเอง ๔) วัยรุ่นเป็นวัยที่ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม

^{๓๗}Park N, Peterson C, Seligman, MEP. Strengths of Character and Well - Being. Journal of Social and Clinical Psychology, 2004; 23(5) : 603 - 610.

^{๓๘}CsikszentmihalyiM, Csikszentmihalyi IS. A Life Worth Living. Oxford : Oxford University Press, 2006.

^{๓๙}Buckingham M, CliftonDO. Now, Discover Your Strengths. New York : The Free Press, 2001.

^{๔๐}TongdeeS. Emotional and Social Personality Development of Adolescence. In Adolescence Behavior. Nontaburi : Sukhothai Thammathirat Open University, 2548 (In Thai)..

๒.๔.๑ ความหมายความคิดเชิงบวก

Seligman^{๔๑} ให้จำกัดความของการคิดเชิงบวกหรือการมองโลกในแง่ดี หมายถึง การที่บุคคลยอมรับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าการไม่ประสบ ความสำเร็จเป็น ความ ล้มเหลวเพียงชั่วคราวเท่านั้น และเชื่อว่าไม่ใช่เป็นเพราะความผิดของตนเอง แต่เป็นเพราะ ความสภาพแวดล้อม ความโชคร้ายหรือบุคคลอื่นเป็นผู้กระทำจะไม่วิตกกังวลกับ อุปสรรคที่เกิดขึ้น เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่เลวร้ายจะรับรู้ว่าเป็นสิ่งท้าทายและพยายามเอาชนะ อุปสรรคเพิ่มขึ้น ซึ่ง ตรงกัน ข้ามกับการมองโลกในแง่ร้าย หรือมีความคิดเชิงลบ ซึ่งผู้ที่มีมุมมองในเชิงลบจะเป็น บุคคล ลักษณะซึมเศร้าได้ง่าย ประสบความสำเร็จในการทำงานน้อยกว่าความสามารถที่มีอยู่ เกิดความ กัดดันได้ง่ายและรู้สึกชีวิตไม่น่าพอใจอย่างที่ควรจะเป็น

Makin and Lindly^{๔๒} กล่าวว่า การคิดในด้านบวกไม่ใช่การมองโลกในแง่ดีแบบมีติดบอด แต่ เป็นวิธีการคิดที่เน้นมองสิ่งต่างๆใหม่ในด้านบวกมากกว่าที่จะมองแต่ด้านลบ เช่นคนที่บอกกับ ตนเองว่า “ ตัวฉันเป็นคนไม่มีความหมาย” เมื่อไม่สามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้สำเร็จก็ให้ความคิด ใหม่ว่า “ฉันยังขาดทักษะในการทำงานนี้” ซึ่งเป็นการมองความสามารถของตนในแง่บวกและตาม ความเป็น จริง

เทิดศักดิ์ เดชคง^{๔๓} กล่าวว่า การคิดเชิงบวก หรือการมองโลกในด้านบวก คือการรับรู้ และแปลความหมายของเหตุการณ์ในด้านบวกและมีทิศทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองอีกทั้งจะ เป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดีและมีความมั่นคงทางอารมณ์การมองโลกในแง่ดีหรือมีความคิดเชิงบวกไม่ใช่ เป็นเพียงการมองสิ่งแวดล้อมภายนอกเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการมองหรือการมีความคิดต่อตนเองต่อโลก ภายนอกและ ต่ออนาคตว่าเต็มไปด้วยความหวัง บุคคลที่มีความคิดเช่นนี้ก็จะมีความพฤติกรรมที่แสดงออก ในลักษณะที่ดีด้วย

นิภา แก้วศรีงาม^{๔๔} ให้ความหมายการคิดเชิงบวกว่าเป็นกระบวนการทางความคิด ของ บุคคลที่เกิดจากการที่คนมีรูปแบบรับรู้และการรู้คิด (Perception cognitive style) ไปในทิศทาง ที่ดี มองและรับรู้สิ่งต่างๆตามความเป็นจริง เป็นเหตุเป็นผลด้วยอารมณ์ที่ผ่อนคลายจึงทำให้มีพฤติกรรมการ แสดงออกที่เหมาะสม การคิดบวกเป็นการโน้มน้ำหนักจิตได้สำนึกในทางที่ดี

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การคิดเชิงบวก เป็นกระบวนการทางความคิดของบุคคลที่เกิด จาก การรับรู้และแปลความหมายไปในทางที่ดี เป็นการสร้างเจตคติและแนวโน้มจิตได้สำนึกที่ดีต่อ ตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อวัตถุหรือสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ยอมรับสภาพปัญหาที่ เกิดขึ้นอย่าง เข้มแข็งสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

^{๔๑}Seligman, M.E.P, Learned optimism: How to change your mind and your life, New York: A.A.Knopf., 1990.

^{๔๒}Makin, P.E. & Lindley, P.A. Positive stress management: A practical guide for those who work under pressure. London: Kogan Page Limited, 1996.

^{๔๓}เทอดศักดิ์ เดชคง, มิติบ้างใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๗.

^{๔๔}นิภา แก้วศรีงาม, ความคิดเชิงบวก, วารสารวงการครู, ธันวาคม, ๑(๑๒) , ๒๕๔๗ หน้า ๗๖ - ๗๘.

๒.๔.๒ ความสำคัญของการคิดเชิงบวก

ประทีป จินฉัตร กล่าวว่าความคิด การกระทำและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นย่อมจะเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันโดยตรง โดยส่วนใหญ่คนคิดอย่างไร มักจะแสดงออกหรือมีพฤติกรรมเป็นไปอย่างที่เกิดขึ้น และโดยปกติแล้วความคิดเชิงลบจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่าย เพราะธรรมชาติของคนเรานั้นพร้อมจะมองเห็นความบกพร่องมากกว่ามองเห็นข้อดี ในขณะที่ความคิดเชิงบวก ต้องอาศัยมุมมองและการคิดที่ลึกกว่านั้น ไม่ใช่การคิดขึ้นเดียวจากการเห็นแล้วสรุปความเลยว่าสิ่งนั้นไม่ดีแต่ต้องมาจากมุมมองที่เชื่อ ว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น (โดยเฉพาะเรื่องไม่ดี) ย่อมมีประโยชน์หรือความดีแฝงอยู่ด้วยเสมอ

ดังนั้นการมองโลกเชิงบวก (Positive thinking) จึงหมายถึงการมองสิ่งต่างๆ อย่างเข้าใจ ยอมรับได้ในด้านลบมองปัญหา ความทุกข์ความไม่ราบรื่นเป็นเรื่องธรรมดา หากรู้จักเลือกใช้ประโยชน์จากด้านบวกที่แฝงอยู่จากสิ่งนั้นๆ ได้ เหตุการณ์บางอย่างที่ไม่สามารถเลือกได้ว่าจะให้เกิดหรือไม่ให้เกิด แต่เมื่อเกิดขึ้นไปแล้ว เราเลือกได้ว่าจะมองและรู้สึกได้อย่างไรการคิดเชิงบวก เป็นพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดอีก สองข้อที่เหลือนั้นคือการสู้ไม่ถอย และความคิดสร้างสรรค์ เมื่อคิดเชิงบวกทำให้มีแรงจูงใจในการคิดและทำเพื่อแก้ปัญหาเป็นการสู้ ไม่ใช่ถอยหนีการคิดเชิงบวกทำให้คนรู้สึกสบายไม่ตึงเครียด ซึ่งนั่นเป็นภาวะที่เหมาะสมสำหรับการคิดสิ่งใหม่ๆ เป็นภาวะที่บางคนเชื่อว่าทำให้สติปัญญาเฉียบแหลมขึ้น ลองนึกถึงเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งก็เหมือนกล่องความคิดเราตอนที่เห็นตามจริงนั้นสภาพกล่องความคิดก็ดำเนินการไปตามระเบียบ พอเราคิดบวกคลื่นความคิดจิตใจก็กระเพื่อมไปในแนวสบายๆ แต่พอคิดลบกระแสดความคิดก็เริ่มตึงกันวุ่นวายคิดซ้ำที่ซ้ำๆ หรือบางทีหลายๆ เรื่องพร้อมๆ กัน ยิ่งคิดยิ่งไม่ไหว ยิ่งขุดข้อมูลเก่าบ้าง เติมแต่งใหม่บ้างยุ่งกันใหญ่ การคิดเชิงบวกเป็นวิธีการคิดที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลสามารถฝึกฝน และพัฒนาได้ ซึ่งการเรียนรู้การคิดเชิงบวกเป็นการเรียนรู้ในการแปลความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ ในด้านบวก ซึ่งไม่ได้เป็นการหลอกตัวเอง เป็นเพียงการแปลความหมาย การมองมุมมองใหม่ๆ ที่เป็นการสร้างสรรค์เป็นประโยชน์มีคุณค่ามากกว่ามุมมองเดิมอย่างในกรณีของการเกิดเหตุการณ์เดียวกันพบปัญหาเดียวกัน บุคคลที่คิดเชิงบวกมีมุมมองการคิดที่จะเลือกคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์มีความสุข ส่วนบุคคลที่คิดลบมองโลกในแง่ร้ายก็จะอยู่กับความทุกข์ความสับสน วิดกกังวล ความคาดหวังต่อว่า ไม่พบคำตอบในการแก้ปัญหา ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงความคิดเชิงบวกจึงมีความสำคัญ และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคนได้ สรุปได้ว่า ถ้าหากคนที่มีทัศนคติเชิงบวกนั้นอยู่ใกล้ๆ กับใคร เขาจะให้พลังแก่คนที่อยู่รอบข้างและช่วยดึงศักยภาพของคนเหล่านั้นออกมา แล้วยังเพิ่มความตระหนักในโอกาสที่จะเกิดขึ้นอีก ในทางตรงกันข้ามเมื่อเราอยู่ใกล้ๆ คนที่มองโลกในแง่ร้าย ก็จะทำให้เรารู้สึกหดหู่และหมดความหวัง และความเชื่อมั่นลงได้คนที่มองโลกในแง่บวกนั้นเปรียบเสมือนคนที่ส่องสว่างมาที่ปลายอุโมงค์ เขาจะเปิดโอกาสให้เราเห็นถึงความเป็นไปได้ คนประเภทนี้จะมีแนวความคิดที่ว่า “ไม่มีอะไรที่เป็นไปไม่ได้” คนที่มองโลกใน

แง่ดีนั้น หากอยู่ใกล้กับใคร เขาจะช่วยให้เราเห็นผลประโยชน์และช่องทางของ “คำตอบเชิงสร้างสรรค์” ซึ่งคนที่มองโลกในแง่ร้ายนั้นจะมองข้าม คิดว่าไม่มีทางออกไม่มีทางแก้^{๔๕}

เท็ดคัสดี เดชคง กล่าวว่า การที่เราจะมองโลกด้านบวกได้ นั้นก็มีลักษณะที่เป็นไปตามลำดับขั้น และต้องประสบกับเหตุการณ์ ด้านบวกมาพอสมควร ดังนั้นเด็กทารกที่เกิดมาแล้วได้รับการดูแลตามสมควรไม่อดอยากอาหาร ได้รับการสัมผัสอย่างสม่ำเสมอ ก็จะสร้างความสุขความพึงพอใจ เมื่อเด็กทารกเติบโตขึ้นเด็กก็ควรได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมกับความต้องการเพราะหากพ่อแม่ตอบสนองต่อความต้องการน้อยเกินไปก็จะเกิดความขาดแคลนความรู้สึกที่ดีๆ และนำไปสู่การแปลความหมายของโลกใบนี้เป็นด้านลบ ขณะที่การตามใจเด็กจนเกินไปนั้นก็ส่งผลเสียต่อการมองโลกด้วยเช่นกัน หากเด็ก ค้นเคยกับเหตุการณ์ที่ตนเองจะต้องสมหวังอยู่ตลอดเวลาจะทำให้มีความไวต่อการไม่ได้ดังใจ ไม่สมหวัง และได้แบ่งช่วงการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ช่วง คือ

๑. การเรียนรู้ในช่วงเรียน

วัยเรียนเป็นวัยที่เด็กจะเรียนรู้ที่จะมองโลกและเกิดโลกทัศน์วิธีคิดต่างๆ เริ่มตั้งแต่การพบเจอประสบการณ์ต่างๆ การให้ความสนใจมิตรภาพ ทั้งจากครูและนักเรียนด้วยกันเรื่อยไปจนถึงการพบเจออุปสรรค ปัญหาที่ต้องเอาชนะในระยะแรก ๆ ครูย่อมเป็นผู้ที่ช่วยเหลือ เสนอแนะหาทางออกแก่นักเรียน ในเวลาต่อมากลุ่มเพื่อนอาจเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือกันและกัน สิ่งที่เราจะได้ก็คือการใช้ความพยายามแก้ไขปัญหามันจะต้องนำมาซึ่งการเรียนรู้ว่า “หากใช้ความพยายามหรือคิดวิเคราะห์บ้างก็จะผ่านพ้นปัญหาหรืออุปสรรคได้”

๒. การเรียนรู้ในวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่ได้รับผลกระทบจากการมองโลกและวิธีคิดต่างๆ ที่ได้สะสมมาตั้งแต่เด็กประกอบกับภาวะอารมณ์วัยรุ่นที่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งเร้าต่างๆ จึงทำให้การเรียนรู้ที่จะมองโลกด้านบวกเป็นไปได้ยากขึ้น แต่ก็พบว่ามียุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้วัยรุ่นได้ผ่านพ้นความสับสนและเกิดความมั่นคงทางอารมณ์ได้ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่การมีสัมพันธภาพที่ดีทั้งต่อพ่อแม่ครูหรือเพื่อนก็ตามเยาวชนวัยรุ่นจะต้องเจออุปสรรคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียน การคบหาเพื่อน แต่กลุ่มเพื่อนก็สามารถจะแบ่งปันประสบการณ์ช่วยเหลือให้กำลังใจกันและกันการรู้ว่าปัญหาตนมีโซ่ปัญหาเฉพาะตนเท่านั้นแต่คนอื่นๆ เขาก็พบกับปัญหาแบบเดียวกันนี้จะสร้างความรู้สึกยอมรับได้ว่าปัญหานี้เป็นเรื่องธรรมดาไม่ใหญ่โต การแลกเปลี่ยนมุมมองกับผู้อื่นก็จะช่วยแก้ไขการมองที่ผิดพลาดของตน เช่น เราอาจมองว่าเพื่อนคนนี้เห็นแก่ตัว แต่เพื่อนที่เราคุยด้วยคนนี้อาจให้มุมมอง ว่าเขาเป็นคนประหยัดเพราะต้องเก็บเงินไว้ใช้จ่ายการรับคำแนะนำหรือตัวอย่างจากผู้อื่นจะทำให้เรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและการปรับตัวต่างๆ ในเวลาอันรวดเร็วกว่าการลองผิดลองถูกด้วยตนเองอย่างเดียวการได้รับกำลังใจการสนับสนุนจากเพื่อน ครูหรือพ่อแม่ก็ตาม จะช่วยสร้างพลังใจ สามารถมองตนเองว่ามีความสามารถ ร่วมกับการได้รับการสนับสนุนจนสามารถ ผ่านพ้นอุปสรรคได้ วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่มีความเสี่ยงและเป็นโอกาสสำคัญในการเรียนรู้หากโอกาสต่างๆ นั้นได้เกิดขึ้นหรือค้นพบได้

๓. การเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่

^{๔๕}ประทีป จินฉี, การเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement), เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

ผู้ใหญ่เป็นวัยที่บุคลิกภาพได้ตกผลึกอย่างเต็มที่แล้วแต่จากประสบการณ์ ผู้ใหญ่ก็ยังเรียนรู้ได้อีก เพียงแต่ต้องมีแรงจูงใจเช่น มองเห็นปัญหาของตนถูกบังคับจากสถานการณ์ต่างๆหรือแม้แต่การเจ็บป่วยร้ายแรง มุมมองเช่นนี้ก็เป็นเรื่องที่ดีและนำไปสู่การอบรมที่ใช้เวลาพอสมควรและมีการติดตามต่อเนื่อง ก็จะปรับเปลี่ยนมุมมองด้านบวกของคนในวัยผู้ใหญ่ให้เกิดขึ้นได้^{๔๖}

โดยสรุปแล้วการมองโลกด้านบวกจึงอาจแบ่งเป็นลำดับขั้นได้ดังนี้

๑. การพบเห็นด้านบวกก็สามารถบอกได้ว่านี่คือด้านบวก ตัวอย่างเช่น การที่มีคนซื้อของมาฝากเรา เราก็ควรดีใจแม้ว่าของชิ้นนั้นอาจไม่ค่อยมีราคา (ตรงกันข้าม การตำหนิว่า “ซื้อมาทำไมก็ไม่รู้” ก็เป็นการเจอบวก (ของฟรี) แล้วไม่เห็นด้านบวกกลับเป็นทุกข์)

๒. คือการพบเห็นด้านลบแล้วสามารถมองหาด้านบวกได้ตัวอย่างเช่น การที่เราถูกตำหนิในการทำงานก็สามารถมองเห็นได้ว่าอาจมีประโยชน์ในแง่ที่ว่านำมาปรับวิธีการทำงานได้ (ตรงกันข้าม การหงุดหงิดไม่พอใจจะทำให้เกิดอารมณ์ด้านลบ ไม่สามารถเรียนรู้และได้ประโยชน์จากเหตุการณ์นี้เลย) ขั้นนี้เป็นขั้นที่ยากกว่าขั้นแรก

๓. การรูปเหตุและปัจจัยของสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น รู้ว่าตนด้อยอย่างไรจึงทำให้เพื่อนซื้อของมาฝากรู้ว่าอาจมีข้อบกพร่องตรงไหนจึงถูกตำหนิอย่างนี้แล้วจะทำให้อารมณ์ทั้งบวกและลบ (พอใจและไม่พอใจ) ลดความเข้มข้นลง เกิดภาวะอารมณ์ที่เป็นกลางไม่ขึ้นลงไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ยุทธนา ภาระนันท์^{๔๗} กล่าวว่า การที่จะสามารถคิดเชิงบวกขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของคนนั้นที่ผสมผสานกับการมองปัจจัยภายนอกที่เกิดขึ้นโดยสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ความเชื่อมั่นในสมรรถนะของตน (Self efficacy) เป็นความมั่นใจว่าความสามารถของตนเพียงพอในการรับมือและเอาชนะสิ่งท้าทายที่ต้องเผชิญ

๒. ความยืดหยุ่น (Resiliency) เป็นความสามารถด้านบวกในการต้านทานและรับมือกับความเครียดและอุปสรรคปัญหาอีกทั้งสามารถรื้อฟื้นตนเองกลับสู่ปกติได้อย่างรวดเร็วหลังเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก

๓. ความหวัง (Hope) เป็นความรู้สึกด้านบวกต่อจุดมุ่งหมาย (Goal) ว่าจะสำเร็จได้ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจความมุ่งมั่นพากเพียร (Willpower) ในการค้นหาและทำตามกระบวนการวิธี (Waypower) เพื่อมุ่งสู่จุดหมายนั้น

๔. การมองโลกในแง่ดี (Optimism) เป็นความสามารถในการคาดหวังผลลัพธ์ที่ดีท่ามกลางอุปสรรคปัญหา เป็นมุมมองที่เชื่อว่าโลก บุคคล และเหตุการณ์นั้นมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงที่ดีต่อกัน จึงยอมเกิดผลอันดีในที่สุด

บันไดขั้นที่ ๑ : มองตัวเองว่าดี

การที่คนเราจะมองโลกหรือมองคนอื่นในแง่ดีได้ต้องมาจากพื้นฐานที่มองและเชื่อว่าตนเองดีเสียก่อน เหมือนกับที่มีคำกล่าวไว้ว่า “ถ้าท้องเรารอ เราจึงจะรู้จักแบ่งปัน” ขั้นตอนเพื่อการมองตัวเองว่าดีมีดังต่อไปนี้

^{๔๖} เทอดศักดิ์ เดชคง, **มิติข้างใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๔๗.

^{๔๗} ยุทธนา ภาระนันท์, **คิดเชิงบวก ฤๅญแจไขหลังสมอง (Positive Thinking)**, เอกสารฝึกอบรมด้วยการบริหารจัดการสมัยใหม่, ๒๕๕๑.

- หาข้อดีของตนเองลองสำรวจพิจารณาข้อดีของตนเอง (ไม่ใช่การเข้าข้างตัวเอง) อาจมีความดีเล็ก ๆ น้อยเช่น พาคคนแก่ข้ามถนน ช่วยลูกนกที่ตกต้นไม้ ฯลฯ เพื่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในตนเอง

- ถ่อมตัว การมองเห็นความดีของตนเองนั้น มีไว้เพื่อบอกตัวเราเองให้เกิดความพึงพอใจในตัวเองรักตัวเองแต่ไม่ใช่เพื่อชมหรือคุยทับคนอื่นการถ่อมตัวจึงเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่พึงจะมีคู่กัน

- ลดข้อบกพร่อง เคยมีคำกล่าวว่า “คนเราจะฉลาดได้ก็ต่อเมื่อรู้ว่าตัวเองโง่ตรงไหน” เช่นเดียวกัน การที่เราจะเป็นคนที่น่ารักได้นอกจากจะรู้จักแข็ง (ข้อดี) แล้ว ยังควรต้องสำรวจจุดอ่อน ของตนเองด้วย เมื่อเรายอมรับได้นั่นคือข้อบกพร่องของเราจริงๆ ก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ในที่สุด

- เพิ่มความดีแม้จะรู้ว่าตนมีข้อดีในด้านใดบ้างก็ไม่ควรหยุดตัวเองไว้เพียงเท่านั้น แต่ควรเพิ่มคุณสมบัติอื่นๆ ที่ดีให้มากยิ่งขึ้น อาจเริ่มต้นด้วยการตั้งเป้าหมายเป็นข้อ ๆ ว่าคุณอยากจะทำอะไรดี ๆ เพิ่มขึ้นบ้างแล้วค่อย ๆ ฝึกฝนไปที่ละข้อ

บันไดขั้นที่ ๒ : มองคนอื่นว่าดี

เมื่อผ่านบันไดขั้นแรกมาแล้ว จะทำให้เราเริ่มตระหนักว่าคนทุกคนล้วนแต่ไม่สมบูรณ์ย่อมมีข้อบกพร่องเล็กน้อยแตกต่างกันออกไป (แม้แต่ตัวเองก็มีข้อเสีย) ดังนั้นการมีชีวิตที่มีความสุขจึงหมายถึงการอยู่ร่วมกันโดยเลือกมองและใช้ประโยชน์จากความดีที่ผู้อื่นมีอยู่โดยไม่ใช้การ เสนอแต่มองเห็นความดีของเขาจริง ๆ

บันไดขั้นที่ ๓ : มองสิ่งที่เหลืออยู่ไม่ใช่สิ่งที่ขาดหาย

เมื่อเกิดปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ขึ้น สิ่งที่มีมุมมองเห็นได้ชัดก็คือปัญหา เช่น เป็นมะเร็ง เศรษฐกิจไม่ดีแต่การมองโลกเชิงบวกสอนให้เรามองความทุกข์หรือปัญหานั้นเป็นเรื่องธรรมดา (สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วย่อมกลับไปแก้ไขไม่ได้) แล้วพิจารณาดูว่าในวิกฤติที่เราพบนั้นมีข้อดีอะไรแฝงอยู่หรือจะใช้ประโยชน์จากปัญหานั้นได้อย่างไรบ้าง เช่น ผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งรู้สึกว่ารักตัวเองมากขึ้น เลิกทำอะไรไร้สาระ แล้วหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจมากขึ้น เช่น ฝึกสมาธิช่วยเหลืองานการกุศล หรือคนที่ประสบปัญหาเศรษฐกิจรู้สึกว่ามีรายได้จะลดลง (สิ่งที่ขาดหาย) แต่ก็ได้มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น และมีโอกาสทำงานอดิเรกที่ไม่มีเวลาทำ (ส่วนที่เหลืออยู่) เป็นต้น

บันไดขั้นที่ ๔ : หมั่นบอกตัวเอง

ขั้นชื่อว่าเป็นความคิดมักจะอยู่กับเราไม่นาน แต่ความคิดก็มักเป็นต้นทางและบ่อเกิดของการกระทำดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องทำให้ความคิดดี ๆ อยู่กับเราตลอดเวลา เช่น บอกตัวเองว่าเป็นคนเก่งทุกครั้งที่ทำอะไรสำเร็จแม้จะเป็นเพียงความสำเร็จเล็กน้อย บอกตัวเองว่าเพื่อนร่วมงานก็เป็นคนดีคนหนึ่ง แม้เขาจะมีข้อบกพร่องอีกหลายอย่าง บอกตัวเองว่าเราโชคดีที่ได้ทำงานยาก ๆ แม้ค่าตอบแทนจะน้อยแต่ก็ทำให้เราได้ประสบการณ์ที่หาไม่ได้ง่าย ๆ ฯลฯ

บันไดขั้นที่ ๕ : ใช้ประโยชน์จากคำว่าขอบคุณ

เคยมีคำสอนจากอาจารย์เซนท่านหนึ่งกล่าวว่า เมื่อต้องพบเจอเรื่องราวจืดจางแล้วกล่าวคำว่าขอบคุณ เพราะนั่นคือแบบทดสอบที่ดีของการมีชีวิตที่เข้มแข็ง หากคนด่าว่าคุณแทนที่จะโต้ตอบการกล่าวคำว่าขอบคุณจะช่วยลดทอนความรุนแรงลงได้เกือบทั้งหมด ทั้งยังทำให้บุคคลนั้น

แปลกใจและอาจกลับไปพิจารณาพฤติกรรมของตัวเองได้โดยที่คุณไม่ต้องพูดอะไรสักคำหากเราตั้งสติ และพินิจพิจารณาห่ออุปสรรคต่างๆอย่างมาพอจะรู้สึกขอบคุณต่อข้อขัดข้องเหล่านั้น อย่างน้อยมันก็ทำให้เราเรียนรู้ที่จะเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เข้าใจความผิดพลาดว่าสิ่งใดไม่ควรทำ (แม้ยังไม่รู้ว่าจะต้องทำอย่างไรจึงจะสำเร็จก็ตาม) และช่วยให้รอบคอบมากขึ้นเพื่อไม่ผิดพลาดซ้ำอีก^{๔๘}

จากที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า การคิดเชิงบวกก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองอีกทั้งจะเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี และมีความมั่นคงทางอารมณ์มองโลกในแง่ดี สามารถแก้ไขวิกฤติเคราะห์ปัญหาได้ดีซึ่งบุคคลจะต้องพบเจอปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันตลอดช่วงอายุของมนุษย์สามารถการเรียนรู้การลองผิดลองถูกสามารถเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะวัยรุ่น เป็นช่วงวัยที่กระทำอะไรโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์อ่อนเยาว์ต่อความคิด ประสบการณ์และการพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผล ซึ่งถ้าสร้างความคิดความรู้สึกยอมรับได้ว่าปัญหานี้เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใหญ่โต ก็จะสามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

๒.๔.๓ แนวทางการพัฒนาการคิดบวก

นิภา แก้วศรีงาม^{๔๙} กล่าวถึงแนวทางการคิดบวกไว้ ๒ ประการ ประการแรก คือการรับรู้ตนเองและผู้อื่นอย่างเหมาะสม (I'm OK., You're OK.) โดยที่การรับรู้และยอมรับตนเอง (I'm OK.) เป็นการมองตนเองอย่างที่ตนเป็น ตนมี ไม่ดูถูก หรือดูหมิ่นในสิ่งที่มีและเป็นอยู่ เพราะถ้าหากคนไม่ยอมรับตนเอง ใครที่ไหนจะยอมรับเรา การไม่ยอมรับตนเอง และรับรู้ที่ตนเองด้อยค่า จะทำให้เกิดเป็นปมด้อย มีความท้อแท้ มองตนเองและสิ่งที่ตนเองเกี่ยวข้องไปในทางลบ แต่ถ้าหากเรายอมรับว่า แม้เราอาจจะมีโอกาสไม่เท่าผู้อื่น หรือมนุษย์เราเลือกเกิดไม่ได้ แต่มนุษย์เลือกที่จะพัฒนาตนเองได้ สร้างโอกาสให้กับตนเองได้ แต่อาจจะต้องเพียรพยายามให้มากกว่าผู้ที่มีโอกาส หรือเกิดมาเพียบพร้อมสมบูรณ์มากกว่าเรา คนเหล่านี้มีตัวอย่างให้เห็นกันอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสำเร็จการศึกษาในขณะทำงานไปเรียนไป สร้างหลักฐานชีวิตและสร้างธุรกิจมาจากจุดเริ่มต้นที่เป็นศูนย์ โดยมีความพร้อมและมีอารมณ์ที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งใจ รู้คิด ปรับปรุง ควบคุมและพัฒนาตนเองในกลยุทธ์ และวิธีการที่สร้างให้เกิดประโยชน์สุขซึ่งถือได้ว่าเป็นความรับผิดชอบในชีวิตที่ตนเองเลือกตัดสินใจ ส่วนการรับรู้และยอมรับบุคคลอื่นๆ (You're OK.) บุคคลที่เราเลือก และตัดสินใจที่จะไปเกี่ยวข้องด้วยนั้น ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน หรือลูกค้า ฯลฯ ก็ย่อมที่จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นคนที่มีลักษณะนิสัยที่สอดคล้อง หรือไม่สอดคล้องกับเราก็ตาม คนเราควรเข้าใจในความคิดและลักษณะที่เป็นจริง ปรับตนเองและอารมณ์ไปในเชิงบวก เพื่อยอมรับในความเป็นเขาเหล่านั้น ให้เกียรติและรับรู้สิ่งที่ตั้งงามที่ทุกคนมีอยู่ นิสัยที่ไม่ดีหรือสิ่งที่ไม่ดีของเขาที่ไม่ได้ส่งผลต่องานหรือชีวิตเรา ก็น่าที่จะ “อูเบกขา” ได้บ้าง โดยการคิดว่าเขาผู้นั้น รวมทั้งบิดา มารดา และอาจารย์ของเขา น่าจะร่วมกันรับผิดชอบในสิ่งไม่ดีนั้นๆ เอง

^{๔๘} วรดี ศรีอ่อน, Positive Thinking, นิตยสาร HEALTH & CUISINE, ธันวาคม ๓(๓๕): ๒๕๔๖, หน้า ๔๑ - ๔๖.

^{๔๙} นิภา แก้วศรีงาม, “ความคิดเชิงบวก(Positive Thinking) พึงคิดว่าทุกปัญหามีทางออก ไม่ใช่ทุกทางออกเป็นปัญหา”, วารสารวงการครู. ๑๒, ๑ (ธันวาคม ๒๕๔๓) : ๗๖ - ๗๘.

ประการที่สอง การยอมรับและสร้างความภาคภูมิใจในสังคมและงานของตน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในสังคม และหน้าที่การงานที่ตนเองตัดสินใจเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ เพราะความภูมิใจจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ดี มีใจที่นั่นจะมีสมองคิดตามสิ่งที่ตั้งใจ ที่ใดมีสมองก็จะเกิดการกระทำตามสมองนั้น สังคมก็จะได้รับการพัฒนา คนเราจะพยายามพัฒนางานที่ตนรักอยู่ตลอดเวลา แต่ในขณะที่เรามีความภาคภูมิใจอยู่นั้น ก็จะต้องมีระบบความคิดที่ยอมรับคำวิจารณ์และข้อตำหนิดด้วย เพราะมนุษย์ย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้ จึงควรปรับอารมณ์ให้คิดที่จะนำคำวิจารณ์นั้นมาปรับปรุง และถือว่าผู้วิจารณ์นั้นได้ทำประโยชน์ให้กับเรา เนื่องจากคำวิจารณ์จะเป็นเสมือนกระจกส่องหลัง ที่จะทำให้เรามองเห็นจุดบอด หรือข้อด้อยที่เราอาจจะมองข้ามไป คำวิจารณ์จึงเป็นข้อมูลที่ควรนำมาพิจารณา เพื่อการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้

เรวดี ทรงเที่ยง^{๕๐} กล่าวถึงแนวทางการคิดบวกไว้ว่า เป็นทักษะที่สามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้ ซึ่งสิ่งสำคัญของการฝึกทักษะการคิดเชิงบวก ก็คือ การใช้การโต้แย้ง (Disputation - D) ในชีวิตประจำวัน เซลิกแมนได้เชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวงจร ABC กล่าวคือ ความเชื่อที่เฉพาะอย่างนำไปสู่ความท้อแท้ เศร้าใจ และความเฉื่อยชา ดังนั้น ความเชื่อ (Belief - B) ที่มีต่อสิ่งที่เป็นอุปสรรค (Adversity - A) หรือเหตุการณ์ที่ไม่ดี หรืออุปสรรคเหล่านั้น จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ ความรู้สึก หรือการกระทำ ซึ่งเป็นผลที่ตามมาโดยตรงจากแนวความเชื่อนั้น (Consequence - C) โดยที่อุปสรรค หรือสิ่งที่เป็นอุปสรรค (Adversity-A) เป็นการบันทึกโดยการบรรยายสิ่งที่ได้เกิดขึ้น ไม่ใช่การประเมินสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่เป็นอุปสรรค เช่น คนแย่งที่จอดรถที่ท่านกำลังจะจอด สามภรรยาทะเลาะกัน เพื่อนไม่ยอมพูดด้วย เป็นต้น ส่วนในเรื่องของความเชื่อ (Belief - B) เป็นการบันทึกความคิด ความเชื่อ และแปลความหมายต่อสิ่งที่เป็นอุปสรรคนั้น โดยแยกความคิดออกจากความรู้สึก การบันทึกส่วนนี้เป็นเรื่องความคิด เช่น คิดว่าฉันเป็นคนไม่มีความสามารถ ฉันไม่เคยทำอะไรถูกเลย ทำให้ผลที่ตามมา (Consequence - C) เป็นการบันทึกความรู้สึกและสิ่งที่ได้ทำการบันทึกผลที่ตามมา สามารถเขียนถึงอารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำได้อย่างหลากหลาย เช่น ความรู้สึก เศร้า วิตกกังวล และรู้สึกผิด เช่น ฉันรู้สึกท้อแท้ไม่มีพลังที่จะทำต่อไป ฉันเศร้าและหดหู่มาก ฉันจะไปขอโทษ ฉันไม่สนใจใยดีอะไรอีกแล้ว และการฝึกทักษะการมี ความคิดเชิงบวกตามรูปแบบ ABC ของมาร์ติน เซลิกแมนนั้น (Martin Seligman) อาศัยแนวความคิดของอัลเบิร์ตเอลลิส (Albert Ellis) ซึ่งสามารถทำได้โดยการบันทึกเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของตนเอง โดยใช้แบบบันทึก ABC แล้วอ่านสิ่งที่บันทึกไว้อย่างรอบคอบ จะเห็นความเชื่อที่อธิบาย หรือแปลความหมายในแง่ร้าย จนทำให้เกิดความรู้สึกเฉื่อยชาหมดกำลังใจ และรู้สึกท้อแท้ใจ ส่วนสิ่งที่เป็นความเชื่อที่อธิบายหรือแปลความหมายในแง่ดีนั้น จะก่อให้เกิดพลังและมีกำลังใจมากขึ้น ดังตัวอย่างการบันทึก ABC ในเหตุการณ์ทางลบ

อารี พันธมณี^{๕๑} กล่าวถึงแนวทางการคิดบวกไว้ว่า ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วล้วนดีเสมอ เพราะเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่ดี สมหวัง ผิดหวัง สำเร็จ ล้มเหลว เสียใจ เศร้าใจ อิ่มเอมใจ ล้วนเป็นประสบการณ์ชีวิตทั้งสิ้น หากเป็นสิ่งดี สำเร็จ ก็ทำให้มีกำลังใจที่จะก้าวเดิน

^{๕๐}เรวดี ทรงเที่ยง, “การคิดเชิงบวก.” วารสารดวงแก้ว. ๑๒(๑), ๒๕๕๐. : ๖๙ - ๗๖.

^{๕๑}อารี พันธมณี, ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์, กรุงเทพฯ : ไยไหม. ๒๕๔๗, หน้า ๔.

ต่อไป แต่หากสูญเสีย ล้มเหลว ก็ให้คิดพลิกผันด้วยการคิดว่าประสบการณ์เหล่านั้น ทำให้ได้รู้ถึงคุณค่าของความสมหวัง ความสำเร็จ ได้สัมผัสกับความรูสึกสูญเสีย เจ็บปวด ทุกข์ ได้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างทุกข์กับสุข การเข้าใจโลกความจริงที่ว่า ไม่มีใครในโลกนี้จะได้ทุกอย่างและตลอดไป ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความทุกข์ เศร้า เสียใจ ผิดหวัง สมหวัง แต่ทุกคนต่างก็ประสบความสุข ทุกข์ เศร้า เสียใจ สมหวัง ระคนกัน หากมีได้ก็มีเสีย มีชนะก็มีแพ้ มีสุขก็มีทุกข์ และไม่มีสิ่งใดอยู่ยั่งยืนตลอดไป ทุกคนผ่านขั้นตอนและได้รับสิ่งเหล่านี้ แต่คนที่มีความรูสึกนึกคิดในเชิงบวก จะมองเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ และมีความหวังว่าเมื่อเรื่องร้ายผ่านพ้นไป เรื่องดี ๆ ก็จะเข้ามา ชีวิตจึงมีความหวังต่อสิ่งดี ๆ ก็จะไม่เกิดความท้อแท้ มีความหวัง และมีกำลังใจเพื่อก้าวเดินต่อไป ควรมีทัศนคติเชิงบวก การคิดแต่สิ่งดี ๆ ทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น เน้นสิ่งดี สวยงาม และเป็นประโยชน์ หลีกเลียงการคิดในทางลบ และเลือกคิดแต่สิ่งดี ๆ หรือหามุมมองดี ๆ เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส เปลี่ยนปัญหาให้เป็นปัญญา เปลี่ยนความล้มเหลวให้เป็นความสำเร็จ รู้จักที่จะชื่นชมบุคคล สิ่งรอบข้าง บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม หัดเป็นคนมองโลกสวยงาม รวมทั้งขอบคุณตนเองที่คิด รูสึก และกระทำในสิ่งที่ดี ชื่นชมความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น ไม่ตำหนิ ก็จะทำให้เกิดความสุขใจ เกิดกำลังใจ เชื่อมมั่นในตนเอง และกระตือรือร้น และเชื่อมั่นในคุณความดี การทำดีนั้นเป็นผลมาจากการคิดดี ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเป็นเกราะกำบังภัย ดังที่ว่า “ความดีคือเกราะคุ้มกันตน” และเชื่อในกรรมดี บางครั้งการคิดดีทำให้เราไม่มีศัตรู คนอื่นก็จะคิดดีกับเรา การคิดดีทำให้เกิดความรูสึกสบายใจ สมองปลอดโปร่งเห็นแต่สิ่งที่สวยงาม ซึ่งเรามีโอกาสที่จะเป็นไปตามความคิดของตนเองมีมาก ดังที่ว่า “เราคิดอย่างไร เราก็เป็นอย่างนั้น”

๒.๕ การจัดอาชีวศึกษาในประเทศไทย

การศึกษาของไทยในสมัยโบราณบิดามารดาเป็นผู้อบรมสั่งสอนบุตรธิดา ซึ่งเป็นการศึกษาในบาน ต่อมาเริ่มมีการศึกษานอกบาน ในสมัยสุโขทัยมีวัด และวังเป็นผู้จัดขึ้น โดยมีภิกษุหรือเจ้านายราชตระกูลเป็นผู้สอน ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชยุครุงศรีอยุธยาได้มีคณะมิชชันนารีนิวกายโรมันคาทอลิก ชาวฝรั่งเศสได้รับพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อเผยแพร่ศาสนา รวมทั้งให้การศึกษแก่ประชาชนชาวไทยที่กรุงศรีอยุธยา นับเป็นการจัดตั้งโรงเรียนราษฎรเป็นครั้งแรก^{๕๒} โรงเรียนนี้เรียกโดยทั่วไปว่า โรงเรียนสามเณร ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทรตอนต้นได้มีคณะมิชชันนารีชาวอเมริกันเข้ามาเผยแพร่ศาสนาอีกครั้งหนึ่ง ทำให้การดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียนราษฎรกลับพ่นฟูขึ้นภายหลังจากที่ได้ซบเซาไปเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยา ในระยะนี้ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนนี้สำหรับเด็กชายเด็กหญิงขึ้นโดยคณะมิชชันนารีเรียกกันว่าโรงเรียนเซนต์คิกดี ในปีพุทธศักราช ๒๔๒๕ ต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโรงเรียนเซนต์คิกดีได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบุคคลและอยู่ในความควบคุมดูแลตรวจการของกระทรวงธรรมการในพุทธศักราช ๒๔๖๑ ปริมาณโรงเรียนของเอกชนเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎรฉบับ

^{๕๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ, กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๓๘, หน้า ๗.

แรกเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนบุคคลเป็นโรงเรียนราษฎร ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎรอีกหลายฉบับจำนวนโรงเรียนเอกชนได้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในพุทธศักราช ๒๕๑๕ ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพิจารณาโรงเรียนเอกชนให้ได้มาตรฐาน ในปัจจุบันจากสถิติการศึกษาเอกชนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพิจารณาโรงเรียนเอกชนให้ได้มาตรฐานในปัจจุบันจากสถิติการศึกษาเอกชน^{๕๓} ได้แบ่งโรงเรียนเอกชนออกเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนมีสายสามัญและสายอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาพิเศษ

การศึกษาวิชาชีพในประเทศไทยได้เริ่มมานานตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นการศึกษาวิชาชีพ ที่ได้รับการถ่ายทอดภายในครอบครัว เช่น งานช่างทอ ช่างไม้ ช่างเหล็ก ฯลฯ งานศิลปะต่างๆ พบตามวัดวาอาราม งานช่าง งานการเกษตร ได้รับการถ่ายทอดจากบิดามารดาไปสู่ลูกหลาน

ลูกผู้หญิงได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับงานบ้านงานเรือน การทอผ้าและการประกอบอาหาร ในสมัยอยุธยาการถ่ายทอดวิชาชีพลำกับสมัยสุโขทัย แต่มีชาวยุโรปมาค้าขายกับไทยชาติแรก คือ โปรตุเกสจึงนำความรู้ใหม่เข้ามาเผยแพร่ ได้แก่ การต่อเรือ การใช้ปืนใหญ่ การคหกรรม ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ตั้งกรมสิบหมู่เพื่อฝึกบุคคลให้เป็นช่างหลวง ช่างเขียน ช่างแกะ ช่างปูน ช่างกลึง ช่างหิน ช่างหล่อช่างบุ ช่างรัก และช่างสลัก เพื่อประโยชน์ในการสร้างประสาทและวัด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งโรงเรียนหลวงในพระมหาราชวังขึ้น เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๑๔ ขึ้นเป็นครั้งแรกและในพุทธศักราช ๒๔๓๐ ได้โปรดฯ ให้ตั้งกรมศึกษาธิการเพื่อทำหน้าที่ดูแลจัดตั้งโรงเรียนในจังหวัดต่างๆ ในพุทธศักราช ๒๔๔๑ ได้กำหนดให้มีการอาชีวศึกษา โดยระบุว่าเป็นการเรียนวิชาเฉพาะให้มีความชำนาญ เช่น วิชาชีพ วิชาเพาะปลูก ฯลฯ ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๕๒ กระทรวงธรรมการได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๒ ประเภท^{๕๔} คือ โรงเรียนสามัญศึกษาและโรงเรียนวิสามัญศึกษาต่อมาได้กลายเป็นอาชีวศึกษา

๒.๕.๑ ความหมายของการอาชีวศึกษา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน^{๕๕} ได้ให้ความหมายอาชีวะ ไว้ดังนี้ อาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีวิตการทำมาหากิน งานที่ทำประจำเพื่อเลี้ยงชีพและคำว่าอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งไปในทางช่างฝีมือ

บุครินทร์ ปัทมาคม^{๕๖} ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอาชีวศึกษา หมายถึง การให้พื้นฐานวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความชำนาญในการที่จะให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ

^{๕๓} อ้างแล้ว, ๒๕๓๘, หน้า ๑.

^{๕๔} เจริญ สุวจินนวงศ์, **วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงของกรมอาชีวศึกษาใน ๖๔ ปทอของคุณภาพ**, กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา, ๒๕๓๑, หน้า ๔๑.

^{๕๕} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม**, กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕, หน้า ๘๙๙.

^{๕๖} บุครินทร์ ปัทมาคม, **แนวนโยบายอาชีวศึกษากับสภาวะการณของประเทศไทย**, ศูนย์ศึกษา ๒๐ (๔), ๒๕๒๗, หน้า ๓๔.

วิรัช กุมทมาศ^{๕๗} ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอาชีวศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมบุคคลให้มี อาชีพเป็นหลักฐานในอนาคต และเพื่อช่วยผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของตน หรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ที่ดีกว่าเดิม

ปรียาพร วงศอนุตรโรจน์^{๕๘} ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอาชีวศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การอาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาเพื่อชีวิต โดยมุ่งเน้นให้ผู้ได้รับการศึกษา หรือฝึกอบรมในด้านนี้ ได้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมทั้งความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต การแปรรูปและการจำหน่าย

จากความหมายของนักวิชาการ พอสรุปได้ว่า อาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาที่ให้ความรู้พื้นฐานด้านวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความชำนาญโดยมุ่งเน้นให้ผู้ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมได้มี สมรรถภาพในการทำงาน เพื่อเป็นการเตรียมบุคคลให้มี ความพร้อมที่จะไปประกอบ อาชีพในอนาคต นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน ของตนหรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ที่ดีกว่าเดิม ตลอดจนเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของบุคคลซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ

๒.๕.๒ ความสำคัญของการอาชีวศึกษา

ความสำคัญของการอาชีวศึกษาในปัจจุบันเป็นยุคแห่งความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะส่งผลให้การผลิตมีผลสูงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพแต่ประสิทธิภาพใน ผลิตผลและบริการทั้งหลายจะเป็นที่ พอใจต้องอาศัยการดำเนินงานของผู้ที่มีความชำนาญในงานสาขาต่างๆ อย่าง มาก ผู้ชำนาญงานเหล่านี้จะต้องได้รับความรู้โดยวิธีการที่ ถูกต้องด้วยกระบวนการทางการศึกษา หลายรูปแบบการอาชีวศึกษานับว่าเป็นรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ความรู้แก่ผู้ที่จะไปประกอบอาชีพด้วยความมั่นใจมีทักษะอย่างดี หากประเทศไทยปรารถนาที่จะเพิ่มผลผลิตในด้านต่าง ๆ สามารถแข่งขันได้ทั้งราคาและคุณภาพปรารถนาที่จะแก้ปัญหการว่างงานของคนไทย และปรารถนาที่จะให้เยาวชนมีอิสระเสรีที่จะเลือกวิถีชีวิตของตนในการประกอบสัมมาอาชีพะตามความต้องการความถนัดของตนแล้ว จะต้องมีการปรับปรุงและขยายการอาชีวศึกษาของประเทศชนิดแข่งกับเวลา โดยรีบด่วนที่สุด^{๕๙} ซึ่งการจัดการอาชีวศึกษาเป็นแนวทางที่จะพัฒนาหลักการสำคัญ ๓ ประการ^{๖๐} คือ หลักการศึกษาเพื่ออาชีพ หลักการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ และหลักการศึกษาเพื่อการประหยัดให้ประสบผลสำเร็จเป็น รูปธรรมนั้นก็คือ การจัดการอาชีวศึกษาในครอบครัว โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ไปสู่การเรียนทำให้เกิดทักษะมากกว่าการเรียนรู้ มุ่งการจัดการมากกว่าการเรียนจดจำ มุ่งให้

^{๕๗}วิรัช กุมทมาศ, โครงการเงินกู้/ยืมจากธนาคารโลกเพื่อการปรับปรุงการอาชีวศึกษา, อาชีวศึกษา ๒ (๓). ๒๕๒๗, หน้า ๔๙.

^{๕๘}ปรียาพร วงศอนุตรโรจน์, การจัดและการบริหารอาชีวศึกษา, กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๔๒, หน้า ๑๓.

^{๕๙}วิเวก ปางพุฒิพงศ์, กรมอาชีวศึกษา ๒๕๒๒ - ๒๕๒๕, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สารพัดช่างแผนกช่างพิมพ์.๒๕๒๕), หน้า คำนำ.

^{๖๐}บรรจง ชูสกุลชาติ, สารของอธิบดีกรมอาชีวศึกษา, (กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา, ๒๕๒๙), หน้า ๕.

ทักษะสะท้อนไปสู่การผลิต การสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถจำหน่ายและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ไทย การอาชีวศึกษาเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งที่จะสร้างพื้นฐานอาชีพโดยการสร้างคนให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง^{๒๑} ให้รู้จักนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ เพื่อใช้ทรัพยากรของชาติอย่างประหยัดถูกต้องและเหมาะสมรู้จักนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตอย่างเต็มที่ โดยพยายามสร้างคนเพื่อสร้างงาน สร้างงานเพื่อสร้างเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของการสร้างชาติ

ดังนั้นการอาชีวศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอันมาก การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่มีอยู่คู่กับมนุษย์ตั้งแต่เกิดมนุษย์ในโลก การจัดการศึกษาในสมัยก่อน มุ่งเน้นเพื่อการดำรงชีวิตอย่างแท้จริง แต่มาในสมัยปัจจุบันการอาชีวศึกษามุ่งเพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง โดยสร้างคนเพื่อสร้างงาน และสร้างงานเพื่อสร้างเศรษฐกิจอันจะเกิดประโยชน์สูงสุด เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศชาติ

๑. หลักการอาชีวศึกษา

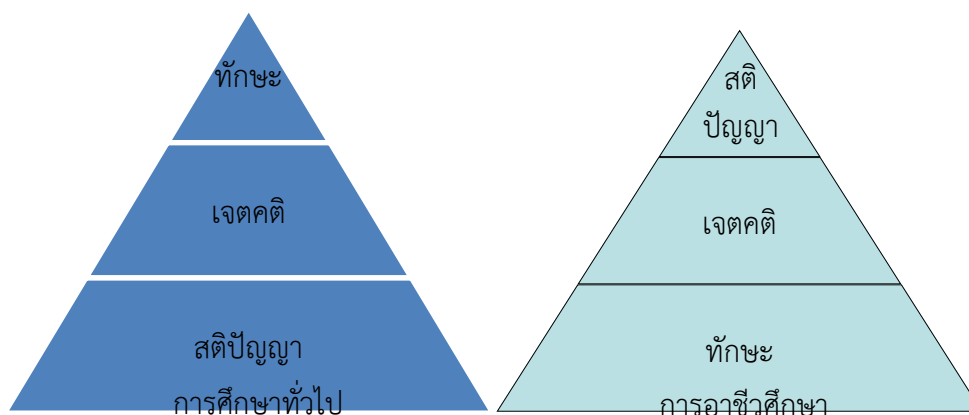
การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ในด้านการศึกษาที่จะช่วยให้บุคคลได้ค้นพบความสามารถของตนเอง เพื่อใช้ในการทำงานและประกอบอาชีพ นอกจากนี้การอาชีวศึกษายังหมายถึง การมุ่งผลิตกำลังคน โดยมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษา ทางด้านเทคนิคศึกษามีคุณภาพที่จะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้แกชาติ กำลังคนที่ผลิตโดยการอาชีวศึกษามีหลายระดับ ดังนี้

- ๑) กำลังคนระดับกึ่งฝีมือ
- ๒) กำลังคนระดับช่างฝีมือ
- ๓) กำลังคนระดับช่างเทคนิค
- ๔) กำลังคนระดับช่างเทคนิคชั้นสูง

การอาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาทั่วไป ในแง่ที่ว่าเป็นการศึกษาเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ โดยการจัดการศึกษาจึงต้องจัดเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพ ความสามารถ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รวมทั้งการสร้างอุปนิสัยที่ดีและจำเป็นในการทำงาน การอาชีวศึกษาได้นำแนวความคิดของบลูม^{๒๒} มาใช้และดัดแปลงตามลักษณะของการจัดอาชีวศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นไปในด้านการพัฒนาอาชีพ ได้เน้นความสำคัญด้านทักษะมากกว่าด้านสติปัญญาและด้านเจตคติเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความชำนาญด้านอาชีพ ทั้งด้านการผลิต การทำการตลาด การขาย โดยสามารถนำความรู้ด้านทฤษฎี และปฏิบัติไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังจะพิจารณาได้จากรูปสามเหลี่ยมต่อไปนี้

^{๒๑} สัมพันธ์ ทองสมัคร, การอาชีวศึกษาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต, อาชีวศึกษา ๔ (๒๓). ๒๕๒๙, หน้า ๑๔ - ๑๕.

^{๒๒} Bloom, Benjamin S. (1976). *Human Characteristics and School Learning*. New York : McGraw - Hill, Inc. 1976, p. 11.

ภาพที่ ๒.๓ แสดงความแตกต่างของการศึกษาทั่วไปและการอาชีวศึกษา^{๖๓}

สรุปหลักการอาชีวศึกษาไม่ว่าการอาชีวศึกษาจะผลิตกำลังคนระดับใดก็ตาม เพื่อป้อนแรงงานส่วนไหน การอาชีวศึกษาควรคำนึงถึงความต้องการ ๓ ประการ ดังนี้

๑) ความต้องการด้านบุคคล บุคคลมีความต้องการทางกายภาพ (ปัจจัย ๔) ต่างกันที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้ยังมี ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความรัก ความเอาใจใส่ ความปลอดภัย การยกย่องนับถือ ความสำเร็จในชีวิต และบุคคลก็ยังมี ความถนัด ความสนใจและความสามารถที่ แตกต่างกันด้วย

๒) ความต้องการทางสังคม เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพได้ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ มีประโยชน์ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในสังคม รู้จักหน้าที่ของตน

๓) ความต้องการทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศชาติประเทศต้องการแรงงานในด้านใด ต้องการช่างฝีมือ ช่างเทคนิค หรืออาชีพประเภทใดที่ ขาดแคลนและจำเป็นต้องการพัฒนาประเทศ เพื่อจะได้จัดวางหลักสูตรอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของงาน อาชีพและสถานประกอบการ

๒. จุดมุ่งหมายของการอาชีวศึกษา

๑) เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนตามความต้องการของประเทศ

๒) เพื่อฝึกอบรมให้บุคคลมีงานทำและมีรายได้

^{๖๓}ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕.

- ๓) เพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ
- ๔) เพื่อพัฒนาความสามารถความถนัดความสนใจของบุคคลให้มีความพึงพอใจในงานนั้นๆ
- ๕) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเจริญก้าวหน้าแห่งตน
- ๖) เพื่อให้ประเทศได้มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเศรษฐกิจและ สังคมเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ

๓. ทฤษฎีเกี่ยวกับการอาชีวศึกษา

นักอาชีวศึกษาคนสำคัญ คือ โปรเซอร์และควิกเลย์ (Prosser and Quigley) ได้สรุป ทฤษฎี เกี่ยวกับอาชีวศึกษาไว้ ๑๖ ข้อ โดยมุ่งเน้นการฝึกงานซ้ำ ๆ ที่เป็นการฝึกในโรงงานที่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ได้มาตรฐานของอาชีพนั้นจนเป็นนิสัย^{๖๔} ดังนี้

- ๑) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลต่อเมื่อสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมี นิสัยปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี (Environmental Habit) ตามมาตรฐานงานที่วางไว้
- ๒) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลต่อเมื่อเราพัฒนาให้ผู้เรียนมีนิสัยของการคิด (Thinking Habit) ให้ได้มาตรฐาน
- ๓) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลต่อเมื่อเราพัฒนาให้ผู้เรียนมีนิสัยในการทำงาน (Working Habit) ให้ได้มาตรฐานทั้ง ๓ ข้อเป็นพื้นฐานอาชีพ (General Vocational Educations) ที่ผู้เรียนทุกคนต้องมีความสามารถให้ได้มาตรฐาน
- ๔) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลต่อเมื่อเราจัดให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตาม ความสามารถและความต้องการ (Ability and Need)
- ๕) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลต่อเมื่อเราจัดให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน ได้ตามความถนัดและความสนใจ (Aptitude and Interesting)
- ๖) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลต่อเมื่อเราจัดการฝึกนิสัยให้ผู้เรียนได้มี การฝึกซ้ำๆ ซากๆ (Repetitive Training) เพื่อให้เกิดทักษะอาชีพ (Vocational Skill) ที่เหมือนกับการทำงานในชีวิตจริง
- ๗) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลต่อเมื่อสอนด้วยครูที่มีประสบการณ์สูงมากๆ (Experienced Instruction)
- ๘) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลต่อเมื่อให้ผู้เรียนทำซ้ำๆ กัน จนเกิดทักษะ ถึงขั้นมาตรฐานอาชีพ (Employment Skilled Standard)
- ๙) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลต่อเมื่อจัดการศึกษาให้ถูกต้องตามความต้องการของท้องตลาด (Training to Market Requirement)
- ๑๐) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลได้นั้นต้องสร้างนิสัยการทำงานให้ผู้เรียน โดยการทำตามทฤษฎีการฝึกงาน (Theory of Job Training) คือ ต้องฝึกด้วยเครื่องมือเครื่องจักร วัสดุ อุปกรณ์จริงที่มี ขนาด คุณภาพเท่ามาตรฐานของตลาดแรงงาน

^{๖๔} อ่างแก้ว, ๒๕๔๒, หน้า ๑๘ - ๑๙.

๑๑) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น เนื้อหาวิชาต้องเขียนขึ้นด้วยผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวข้องและกำลังทำงานอยู่ในวงการนั้น (Origin of Content)

๑๒) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลได้จะต้องเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาในเนื้อหา
เฉพาะอาชีพนั้น (Specific Occupational Content) อย่างเชี่ยวชาญจริงๆ

๑๓) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลได้ต่อเมื่อปฏิบัติตามทฤษฎี แห่งการบริการ
(The Service Theory) คือ การให้บริการที่จะให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มที่ประกอบอาชีพนั้น โดยการ
คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences)

๑๔) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลได้ต่อเมื่อปฏิบัติ ตามทฤษฎีของกลุ่มผู้เรียน
(Working Theory of Group Characteristics) คือ การฝึกให้ตรงตามที่ สังคมต้องการและจัดให้
เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่มที่ปฏิบัติงาน

๑๕) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลได้ต่อเมื่อปฏิบัติ ตามทฤษฎีของการบริหาร
แบบยืดหยุ่น (The Theory of Elastic Administration) คือ การบริหารอาชีวศึกษาจะต้อง
เปลี่ยนแปลง และปรับปรุงไปตามความต้องการของสังคมและให้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

๑๖) การอาชีวศึกษาจะสัมฤทธิ์ ผลได้ต่อเมื่อปฏิบัติตามทฤษฎีแห่งค่าใช้จ่าย (The
Cost Theory) และครูอาชีวศึกษาต้องไม่ยอมประนีประนอม (The Principle of Compromise) ใน
การที่จะลดต้นทุนการฝึก และใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุ ไม่ควรลดจำนวนการฝึกให้น้อยลงจนขาด
มาตรฐานและคุณภาพ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับอาชีวศึกษาของโปรเซอร์และควิกเลย์ เน้นไปที่หลักการ
เนื้อหาวิชา ครูผู้สอน ตัวผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ฝึกงานต่างๆ ที่มีคุณภาพใดมาตรฐานงานอาชีพ

๒.๖ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช ๒๕๔๕ (ปรับปรุง ๒๕๔๖) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๔๕

หลักการ

๑. เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนา
กำลังคนระดับฝีมือมีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณธรรม บุคลิกภาพและเจตคติที่เหมาะสม
สามารถ ประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ
สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

๒. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญ
เฉพาะด้านด้วยการปฏิบัติจริง สามารถเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียนภายใน
ผลการเรียนสะสมผลการเรียนเทียบความรู้และประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ
และสถานประกอบอาชีพอิสระได้

๓. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน
ระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องของทั้งภาครัฐและเอกชน

๔. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการ
พัฒนาหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น

จุดหมาย

๑. เพื่อให้มีความรู้ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพนำไปปฏิบัติ งานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถี การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน สร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ

๒. เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพ มีชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพได้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

๓. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภูมิใจในวิชาชีพที่เรียนรักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น

๔. เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อบรรยากาศ หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

๕. เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยใน ตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับงานอาชีพนั้นๆ

๖. เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของประเทศและโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งมีความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร

ประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช ๒๕๔๕

๑. การเรียนการสอน

๑) การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้ทุกวิธีเรียนที่ กำหนดและนำผลการเรียนแต่ละวิธีมาประเมินผลร่วมกันได้ สามารถโอนผลการเรียน และขอเทียบ ความรู้และประสบการณ์ได้รับ

๒) การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง โดยสามารถนำรายวิชาไปจัดฝึก ในสถานประกอบการ ไม่น้อยกว่า ๑ ภาคเรียน

๒. เวลาเรียน

๑) ในการศึกษาหนึ่งๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น ๒ ภาคเรียนปกติ ภาคเรียน ละ ๒๐ สัปดาห์ โดยมีเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิตตามที่กำหนด และสถานศึกษาอาจเปิดสอนภาคเรียนฤดูร้อนได้อีกตามที่ เห็นสมควรประมาณ ๕ สัปดาห์

๒) การเรียนในระบบชั้นเรียน ให้สถานศึกษาเปิดทำการสอนไม่น้อยกว่าสัปดาห์ ละ ๕ วัน คาบละ ๖๐ นาที (๑ ชั่วโมง)

๓. หน่วยกิต ให้มีจำนวนหน่วยกิต ตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า ๑๐๒ หน่วยกิต การคิดหน่วย กิตถือเกณฑ์ ดังนี้

๑) รายวิชาภาคทฤษฎี ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า ๒๐ ชั่วโมง มีค่า ๑ หน่วยกิต

๒) รายวิชาที่ประกอบด้วยภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติให้บูรณาการการเรียนการสอน กำหนด ๒-๓ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า ๔๐-๕๐ ชั่วโมง มีค่า ๑ หน่วยกิต

๓) รายวิชาที่นำไปฝึกงานในสถานประกอบการ กำหนดเวลาในการฝึกปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า ๔๐ ชั่วโมง มีค่า ๑ หน่วยกิต

๔) การฝึกอาชีพในระบบทวิภาคีใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า ๔๐ ชั่วโมง มีค่า ๑ หน่วยกิต

๕) การทำโครงการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

๔. โครงสร้าง

โครงสร้างของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๕๕ (ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๖) แบ่งเป็น ๓ หมวดวิชาฝึกงานและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนี้

๑) หมวดวิชาสามัญ

(๑) วิชาสามัญทั่วไป เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

(๒) วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานสัมพันธ์กับวิชาชีพ

๒) หมวดวิชาชีพ

(๑) วิชาชีพพื้นฐาน เป็นกลุ่มวิชาชีพสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นในประเภท วิชานั้นๆ

(๒) วิชาชีพสาขาวิชา เป็นกลุ่มวิชาชีพหลักในสาขาวิชานั้นๆ

(๓) วิชาชีพสาขางาน เป็นกลุ่มวิชาชีพที่ มุ่งให้ผู้เรียนมี ความรู้และทักษะเฉพาะด้านในงานอาชีพตามความถนัดและความสนใจ

(๔) โครงการ

๓) หมวดวิชาเลือกเสรี

๔) ฝึกงาน

๕) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชาตลอดหลักสูตรให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา สอนรายวิชาแต่ละหมวดวิชา สถานศึกษาสามารถจัดตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือจัดตามความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องกำหนดรหัสวิชา จำนวนคาบเรียนและจำนวนหน่วยกิตตามระเบียบที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

๕. โครงการ

๑) สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนจัดทำโครงการในภาคเรียนที่ ๒ ไม่น้อยกว่า ๑๖๐ ชั่วโมง กำหนดให้มีค่า ๔ หน่วยกิต

๒) การตัดสินผลการเรียนและให้ระดับผลการเรียนให้ปฏิบัติ เช่นเดียวกับรายวิชาอื่นๆ

๖. ฝึกงาน

๑) ให้สถานศึกษานำรายวิชาในหมวดวิชาชีพไปจัดฝึกในสถานประกอบการ อย่างน้อย ๑ ภาคเรียน

๒) การตัดสินผลการเรียนและให้ระดับผลการเรียนให้ปฏิบัติ เช่นเดียวกับ รายวิชาอื่น

๗. การเข้าเรียน

พื้นความรู้และคุณสมบัติของผู้เรียน ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่า ด้วย การจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๖

๘. การประเมินผลการเรียน

ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตาม หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๖

๙. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

สถานศึกษาต้องจัดให้มี กิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ระเบียบ วินัย ของตนเองและส่งเสริมการทำงาน ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำประโยชน์ต่อชุมชน ทะนุบำรุง ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม โดยการวางแผน ลงมือปฏิบัติ ประเมินผล และปรับปรุง การ ทำงาน

๑๐. การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

๑) ประเมินผ่านรายวิชาในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือก เสรี ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา

๒) ได้จำนวนหน่วยกิตสะสมครบตามโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละประเภทวิชา และสาขาวิชา

๓) ได้คะแนนระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐

๔) เข้าร่วมกิจกรรมและผ่านการประเมินทุกภาคเรียน

๕) ประเมินผ่านมาตรฐานวิชาชีพสาขาวิชา

๑๑. การแก้ไขและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

๑) ให้อธิบดีกรมอาชีวศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการเพิ่มเติม ปรับปรุง หรือยกเลิก ประเภทวิชาสาขาวิชา สาขางาน รายวิชา และโครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช ๒๕๔๕ ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๔๕

๒) ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจเพิ่มเติม แก้ไขเปลี่ยนแปลงรายวิชา ต่างๆ ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๔๕ โดยต้องรายงานให้ต้นสังกัดทราบ

๒.๗ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พุทธศักราช ๒๕๔๖ หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๔๖

หลักการ

๑. เป็นหลักสูตรที่มุ่งผลิตและพัฒนาแรงงานระดับผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาอาชีพ สอดคล้องกับตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม สามารถเป็นหัวหน้างานหรือเป็นผู้ประกอบการได้

๒. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมี สมรรถนะในการประกอบอาชีพ มีความรู้ เต็ม ภูมิ ปฏิบัติได้จริงและเข้าใจชีวิต

๓. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการวิชาชีพมี ส่วนร่วมในการเรียน การสอนวิชาชีพสามารถถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานประกอบการ และสามารถสะสมการ เรียนรู้และประสบการณ์ได้

จุดหมาย

๑. เพื่อให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม หรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

๒. เพื่อให้มีทักษะและสมรรถนะในงานอาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ

๓. เพื่อให้สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะจากศาสตร์ต่างๆ ประยุกต์ใช้ในงาน อาชีพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

๔. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในงานอาชีพ รักงาน รัก องค์กร สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี และมีความภาคภูมิใจในตนเองต่อการเรียนวิชาชีพ

๕. เพื่อให้มีปัญญา ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความสามารถในการ จัดการการตัดสินใจและการแก้ปัญหา รู้จักแสวงหาแนวทางใหม่ๆ มาพัฒนางานตนเองประยุกต์ใช้ความ รู้ในการสร้างงานให้สอดคล้องกับวิชาชีพและการพัฒนางานอาชีพอย่างต่อเนื่อง

๖. เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ มีวินัย มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับการปฏิบัติ ในอาชีพนั้น ๆ

๗. เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกันมีความ รับผิดชอบต่อครอบครัว องค์กร ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อ สังคม เข้าใจและเห็นคุณค่า ของศิลป วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตระหนักในปัญหาและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

๘. เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของ ประเทศโดย เป็นกำลังสำคัญในด้านการผลิตและให้บริการ

๙. เพื่อให้เห็นคุณค่าและดำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติ ตนในฐานะพลเมืองดี ตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๔๖

๑. การเรียนการสอน

๑) การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้ทุกวิธีเรียนที่ กำหนดและนำผลการเรียนแต่ละวิธีมาประเมินผลร่วมกันได้ สามารถถ่ายโอนผลการเรียนและขอเทียบความรู้และประสบการณ์ได้

๒) การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง โดยสามารถนำรายวิชาไปจัดฝึกในสถานประกอบการ ไม่น้อยกว่า ๑ ภาคเรียน

๒. เวลาเรียน

๑) ในการศึกษาหนึ่งๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น ๒ ภาคเรียนปกติ ภาคเรียนละ ๒๐ สัปดาห์ โดยมีเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิตตามที่กำหนด และสถานศึกษาอาจเปิดสอนภาคเรียน ถูกรอนได้อีกตามที่เห็นสมควร ประมาณ ๕ สัปดาห์

๒) การเรียนในระบบชั้นเรียน ให้สถานศึกษาเปิดทำการสอนไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ ๕ วัน คาบละ ๖๐ นาที (๑ ชั่วโมง)

๓) เวลาเรียนตามปกติ สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่าในประเภทวิชาและสาขาวิชาที่กำหนด ๒ ปี สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพต่างประเภทวิชา/สาขาวิชาที่กำหนดประมาณ ๓ ปี

๓. หน่วยกิต

ให้มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า ๘๕ หน่วยกิต และไม่เกิน ๑๐๐ หน่วยกิต การคิดหน่วยกิตถือเกณฑ์ ดังนี้

๑) รายวิชาภาคทฤษฎี ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า ๒๐ ชั่วโมง มีค่า ๑ หน่วยกิต

๒) รายวิชาที่ประกอบด้วยภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ใ้บูรณาการการเรียนการสอน กำหนด ๒-๓ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า ๔๐-๖๐ ชั่วโมง มีค่า ๑ หน่วยกิต

๓) รายวิชาที่นำไปฝึกงานในสถานประกอบการ กำหนดเวลาในการฝึกปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า ๔๐ ชั่วโมง มีค่า ๑ หน่วยกิต

๔) การฝึกอาชีพในระบบทวิภาคี ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า ๔๐ ชั่วโมง มีค่า ๑ หน่วยกิต

๕) การทำโครงการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

๔. โครงสร้าง

โครงสร้างของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๔๖ แบ่งเป็น ๓ หมวด วิชาฝึกงานและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนี้

๑) หมวดวิชาสามัญ

(๑) วิชาสามัญทั่วไปเป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

(๒) วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานสัมพันธ์กับวิชาชีพ

๒) หมวดวิชาชีพ แบ่งเป็น

(๑) วิชาชีพพื้นฐาน เป็นกลุ่มวิชาชีพสัมพันธ์ที่ เป็นพื้นฐานที่ จำเป็นในประเภท วิชานั้น ๆ

(๒) วิชาชีพสาขาวิชา เป็นกลุ่มวิชาชีพหลักในสาขาวิชานั้นๆ

(๓) วิชาชีพสาขางานเป็นกลุ่มวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมี ความรู้และทักษะ เฉพาะด้าน ในงานอาชีพตามความถนัดและความสนใจ

(๔) โครงการ

๓) หมวดวิชาเลือกเสรี

๔) ฝึกงาน

๕) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตและรายวิชาของแต่ละหมวดวิชาตลอดหลักสูตร ให้เป็นไปตาม กำหนดไว้ในโครงสร้างของแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา ส่วนรายวิชาแต่ละหมวดวิชา สถานศึกษาสามารถจัด ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือจัดตามความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่นทั้งนี้ สถานศึกษาต้อง กำหนดรหัสวิชา จำนวนคาบเรียนและจำนวนหน่วยกิต ตามระเบียบที่กำหนดไว้ใน หลักสูตร

๕. โครงการ

๑) สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนจัดทำโครงการในภาคเรียนที่ ๒ ไม่น้อยกว่า ๑๖๐ ชั่วโมง กำหนดให้มีค่า ๔ หน่วยกิต

๒) การตัดสินผลการเรียนและให้ระดับผลการเรียนให้ปฏิบัติ เช่นเดียวกับ รายวิชาอื่นๆ

๖. ฝึกงาน

๑) ให้สถานศึกษานำรายวิชาในหมวดวิชาชีพไปจัดฝึกในสถานประกอบการ อย่างน้อย ๑ ภาคเรียน

๒) การตัดสินผลการเรียนและให้ระดับผลการเรียนให้ปฏิบัติ เช่นเดียวกับ รายวิชาอื่นๆ

๗. การเข้าเรียน ผู้เข้าเรียนต้องมีพื้นฐานความรู้และคุณสมบัติ ดังนี้

๑) พื้นฐานความรู้ สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือ เทียบเท่า หรือสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ผู้เข้าเรียนที่สำเร็จ การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า และผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพต่างประเภทวิชาและสาขาวิชาที่ กำหนด ต้องเรียนรายวิชาปรับพื้นฐานวิชาชีพให้ครบตามที่ ระบุไว้ในหลักสูตรแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชาการเรียนรายวิชาปรับพื้นฐานวิชาชีพ ให้เป็นไป ตามข้อกำหนดที่ ระบุไว้ในแต่ละ สาขาวิชา

๒) คุณสมบัติ ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัด การศึกษาตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๔๖ พ.ศ. ๒๕๔๖

๘. การประเมินผลการเรียน

ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตาม หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๔๖ พ.ศ. ๒๕๔๖

๙. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

สถานศึกษาต้องจัดให้มี กิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ระเบียบวินัย ของตนเอง การสันตนาการ และการส่งเสริมการทำงานโดยไ้กระบวนการกลุ่ม ในการทำประโยชน์ ต่อชุมชน ทะนุบำรุงขนบธรรมเนียมประเพณี อันดีงาม ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน ลงมือปฏิบัติ ประเมินผล และปรับปรุงการทำงาน ไม่น้อยกว่า ๑๒๐ ชั่วโมง

๑๐. การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

๑) ประเมินผ่านรายวิชาในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา

๒) ได้จำนวนหน่วยกิตครบตามโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละประเภทวิชา และสาขาวิชา

๓) ได้คะแนนระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐

๔) เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรและผ่านการประเมินตามที่กำหนด

๕) ประเมินผ่านมาตรฐานวิชาชีพสาขาวิชา

๑๑. การแก้ไขและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

๑) ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้มีอำนาจในการแก้ไข เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง และยกเลิกประเภทวิชาและสาขาวิชา ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

๒) ให้อธิบดี กรมอาชีวศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการแก้ไข เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง สาขางานในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๔๖

๓) ให้สถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจพัฒนา เพิ่มเติมรายวิชาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยต้องรายงานให้ต้นสังกัดทราบ

๒.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหารภาพรวมของการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมผู้เขียนจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษายิ่งขึ้นต่อไป

คำจำกัดความคำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้างๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่ง คือ “การจัดการ” (Management) ใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหารส่วนมากหมายถึง การจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีผู้กำหนดความหมายหลายท่านได้ระบุไว้ดังนี้

Peter F Drucker : คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^{๖๕} Herbert A. Simon : กล่าวว่าคือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน

^{๖๕}ภาวิตา ธาราศรีวิสุทธิและวิบูลย์ ไตวณะบุตร, **หลักและทฤษฎีบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๖

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็น ผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

คำว่า “การบริหารการศึกษา” หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

คำว่า “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษา พิเศษ ศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบัน หรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและตามประกาศกระทรวง^{๖๖} การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ การบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการระเบียบอย่างเป็นระบบ คือมีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้การบริหารจึงเป็น ศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์สังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และ ทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะ ทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการ และทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) ปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี ๔ อย่าง ที่เรียกว่า 4Ms ได้แก่

๑. คน (Man)
๒. เงิน (Money)
๓. วัสดุสิ่งของ (Materials)
๔. การจัดการ (Management)

กระบวนการบริหารการศึกษา

จากหลักการบริหารทั่วไป ๑๔ ข้อของ Fayol ทำให้ต่อมา Luther Gulick ได้นำมาปรับ ต่อยอดเป็นที่รู้จักกันดีในตัวย่อที่ว่า “POSDCoRB” กลายเป็นคัมภีร์ของการจัดองค์การในต้น ยุคของศาสตร์การบริหารซึ่งตัวย่อแต่ละตัวมีความหมายดังนี้

- P – Planning หมายถึง การวางแผน
- O – Organizing หมายถึง การจัดองค์การ
- S – Staffing หมายถึง การจัดคนเข้าทำงาน
- D – Directing หมายถึง การสั่งการ
- Co – Coordinating หมายถึง ความร่วมมือ

^{๖๖}พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, ๒๕๔๗ : ๒๓.

R – Reporting หมายถึง การรายงาน

B – Budgeting หมายถึง งบประมาณ

ความหมายของทฤษฎีและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา

ทฤษฎี หมายถึง แนวความคิดหรือความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์มีการทดสอบและการสังเกตจนเป็นที่แน่ใจ ทฤษฎีเป็น เซต(Set) ของมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เป็นข้อสรุปอย่างกว้างที่พรรณนาและอธิบายพฤติกรรมการบริหารองค์การทางการศึกษา อย่างเป็นระบบ ถ้าทฤษฎีได้รับการพิสูจน์บ่อย ๆ ก็จะกลายเป็นกฎเกณฑ์ ทฤษฎีเป็นแนวความคิดที่มีเหตุผลและสามารถนำไปประยุกต์ และปฏิบัติได้ ทฤษฎีมีบทบาทในการให้คำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏทั่วไปและชี้แนะการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเป็นการบริหารบุคลากรทางการศึกษา ครู นักเรียน เพื่อให้ความร่วมมือและความร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานในโรงเรียนให้บุคคลทั้ง ๓ กลุ่ม เห็นด้วย และดำเนินการตามข้อตกลงที่วางไว้และพึงยึดปฏิบัติโดยเคร่งครัด^{๖๗} ซึ่งเป็นการดำเนินการทุกอย่างในสถานศึกษาตั้งแต่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานกิจการนักเรียน นักศึกษา และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน^{๖๘} ทางด้าน อมรชัย ตันติเมธ กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม ตลอดจนคำนึงให้ตรงกับความต้องการของสังคม สามารถเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยใช้กระบวนการและทรัพยากรต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบและไม่เป็นระเบียบ^{๖๙} ใน พ.ศ. ๒๕๕๒ ทางด้านกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานสถานศึกษา หรือโรงเรียน ไว้ ๔ กลุ่ม ดังนี้^{๗๐}

๑. การบริหารวิชาการ ประกอบด้วย

- ๑) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- ๒) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- ๓) การวัดผล การประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- ๔) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- ๕) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- ๖) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

^{๖๗} Hoy, Wayne K. & Cecil, Masker G. Educational Administration Theory, Research, and Practice, (New York : McGraw – Hill Inc, 1996), p. 170.

^{๖๘} กิตติมา ปรีดีติลล, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

^{๖๙} อมรชัย ตันติเมธ, การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๗๐} กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, หน้า ๓๓-๓๘.

- ๗) การนิเทศการศึกษา
- ๘) การแนะแนวการศึกษา
- ๙) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- ๑๐) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- ๑๑) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- ๑๒) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

๒. การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย

- ๑) การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- ๒) การจัดสรรงบประมาณ
- ๓) การตรวจสอบ การติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน
- ๔) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- ๕) การบริหารการเงิน
- ๖) การบริหารบัญชี
- ๗) การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน

๓. การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย

- ๑) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- ๒) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- ๓) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- ๔) วินัยและการรักษาวินัย
- ๕) การออกจากราชการ

๔. การบริหารทั่วไป ประกอบด้วย

- ๑) การดำเนินงานธุรการ
- ๒) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ๓) งานพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- ๔) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- ๕) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- ๖) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ๗) การส่งเสริมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
- ๘) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- ๙) การจัดทำสำมนักเรียน
- ๑๐) การรับนักเรียน
- ๑๑) การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
- ๑๒) การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- ๑๓) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

๑๔) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

๑๕) การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน

๑๖) งานบริหารสาธารณะ

๑๗) งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

จะเห็นได้ว่า ขอบข่ายในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการหรือผู้บริหารโรงเรียนได้ แสดงความเก่งหรือศักยภาพทั้ง ๔ ด้านที่ต้องอาศัยคุณลักษณะเฉพาะตนของผู้บริหารในยุคปฏิรูป การศึกษาไว้ว่า ต้องมีทั้ง ๖ ป สรุปได้ดังนี้

๑. ปฏิรูป การทำงานของผู้บริหารแบบนี้จะเป็นนักคิด นักพัฒนา ปรับเปลี่ยน หน่วยงาน และพัฒนางานตลอดเวลา การดำเนินงานต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

๒. ประชาธิปไตย เป็นการบริหารงานที่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาจะต้องพบ กันครึ่งทาง หาแนวทางที่พึงประสงค์ให้ได้ ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจหาทางที่ไม่มีทางออกให้ได้ ผู้บริหาร จะต้องมีความบุคลิกภาพ และการทำงานเป็นประชาธิปไตย

๓. ประสานเป็นลักษณะของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพมากทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานจะคำนึงถึงผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ รู้จักใช้ความสามารถ ของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เป็น ประโยชน์มากที่สุด ให้เกียรติและยกย่องอย่างสมศักดิ์ศรี

๔. ประนีประนอมบุคลิกลักษณะของผู้บริหารแบบนี้พยายามไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความขัดแย้ง สิ่งใดที่พอยอมได้ก็จะยอม

๕. ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารลักษณะนี้จะมีบุคลิกที่ว่าจะทำอะไรจะพูดที่ไหนจะเป็น เรื่องสำคัญทุกเรื่อง มีความสามารถในการโน้มน้าวใจสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๖. ประชาสงเคราะห์ ผู้บริหารลักษณะนี้จะให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่อง เป็น ห่วงเป็นใยตลอดเวลา จะประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือ เป็นกัลยาณมิตรกับทุก คน^{๗๑}

นอกจากนี้ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา^{๗๒} ได้อธิบายว่า บทบาทและคุณสมบัติของผู้บริหาร สถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา ๓๙ ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ไปยังคณะกรรมการ และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงใน ๔ ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหาร บุคคล และการบริหารทั่วไป สรุปพอสังเขปได้ ดังนี้

ด้านที่ ๑ เก่งวิชาการ

๑. มีความรู้ และเป็นผู้รู้ด้านวิชาการ

๒. มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน

^{๗๑} สมบัติ บุญประเคน, “ผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาตามลักษณะ ๖ ป”, วารสารครูขอนแก่น, ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ (สิงหาคม ๒๕๔๔) : ๒๐ – ๒๑.

^{๗๒} สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, “การบริหารตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๔๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม ๒๕๔๕) : ๒๓ – ๓๐.

๓. สามารถใช้ความรู้ และประสบการณ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทัน่วงที
 ๔. มีวิสัยทัศน์
 ๕. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 ๖. ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
 ๗. รอบรู้ทางด้านการศึกษา
 ๘. ความรับผิดชอบ
 ๙. แสวงหาข้อมูลข่าวสาร
 ๑๐. รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
 ๑๑. ใช้นวัตกรรมทางการบริหาร
 ๑๒. คำนึงถึงมาตรฐานวิชาการ
- ด้านที่ ๒ เก่งการบริหารงบประมาณ
๑. เข้าใจนโยบาย อำนาจหน้าที่ และกิจการในหน่วยงาน
 ๒. มีความรู้ระบบงบประมาณ
 ๓. เข้าใจระเบียบคลัง วัสดุ การเงิน
 ๔. มีความซื่อสัตย์ สุจริต
 ๕. มีความระเอียดรอบคอบ
 ๖. มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
 ๗. หมั่นตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ
 ๘. รายงานการเงินอย่างเป็นระบบ
- ด้านที่ ๓ เก่งการบริหารงานบุคคล
๑. มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล
 ๒. เป็นแบบอย่างที่ดี
 ๓. มีมนุษยสัมพันธ์
 ๔. มีอารมณ์ขัน
 ๕. เป็นนักประชาธิปไตย
 ๖. ประนีประนอม
 ๗. อุดหนุน อดกลั้น
 ๘. เป็นนักพูดที่ดี
 ๙. มีความสามารถในการประสานงาน
 ๑๐. มีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน
 ๑๑. กล้าตัดสินใจ
 ๑๒. มุ่งมั่นพัฒนาองค์กร
- ด้านที่ ๔ เก่งการบริหารทั่วไป
๑. เป็นนักวางแผน และกำหนดนโยบายที่ดี
 ๒. เป็นผู้ที่ตัดสินใจ และวินิจฉัยสั่งการที่ดี
 ๓. มีความรู้ และบริหารโดยใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย

๔. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
๕. รู้จักมอบอำนาจ และความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม
๖. มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ
๗. มีความรับผิดชอบงานสูง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค
๘. กำกับ ติดตาม และประเมินผล

กล่าวได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา จะอยู่ที่ภาวะผู้นำทางการศึกษาที่เรียกว่า ผู้อำนวยการหรือผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถ ศักยภาพ และทักษะในการดำเนินงานทั้ง ๔ ประการ ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป รวมทั้งการพัฒนาด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม ตลอดจนค่านิยมที่วางบนพื้นฐานของความถูกต้องอย่างเป็นนักประชาธิปไตย เป็นนักปฏิรูปทางการศึกษา นักประชาสัมพันธ์ นักประสานประโยชน์จากฝ่ายต่างๆ นักประชาสัมพันธ์สังคม เคราะห์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมภายในสถานศึกษาให้เป็นที่รับรู้รับทราบเพื่อการมีส่วนร่วมจากชุมชนหรือสังคมโดยรอบต่อไป

๒.๙ แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบริหารการศึกษา

พระพุทธศาสนาถือว่า เป็นศาสนาแห่งการศึกษาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาทรงสั่งสอนเน้นให้พุทธบริษัทเข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนาด้วยปัญญา และกระบวนการ การพัฒนาปัญญา ก็คือ การศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งพุทธบริษัทที่สำคัญเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่เป็นแบบอย่างแห่งการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นผู้ฝึกอบรมสั่งสอนศีลธรรม จริยธรรม และเป็นผู้นำด้านจิตใจของประชาชน ซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางสังคมดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษยทั้งหลาย” ^{๗๓} นี่ก็เป็นการประกาศนโยบายครั้งแรกในการออกเผยแผ่หลักคำสอนแก่ประชาชน ซึ่งถือว่าออกไปให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยมีพระพุทธองค์เป็นผู้การบริหารองค์กรสำหรับการศึกษาในสมัยพุทธกาล และพระองค์ทรงมีลักษณะความเป็นผู้นำที่ยอดเยี่ยมเป็นแบบอย่างแก่พุทธบริษัทดังกล่าวต่อไปนี้

พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้รู้ผู้ตื่น และผู้เบิกบานผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ทรงได้รับยกย่องว่าเป็นพระบรมศาสดา หรือพระบรมครู ที่ทรงสั่งสอนพุทธบริษัททั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา มิเพียงแต่เป็นครูของมนุษย์เท่านั้น เป็นครูของเทวดา ดังที่ปรากฏในภาษาบาลีว่า สตถาเทวมनुสสาน แปลว่า พระศาสดาของครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย และมีคำเสริมพระคุณว่า อนุตตโรปฐิมสารถิ แปลว่า เป็นสารถี ฝึกคนได้ไม่มีใครยิ่งกว่า พระนามเหล่านี้ ชี้ให้เห็นว่าพระองค์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายเคารพบูชา และยกย่องเทิดทูนพระองค์ในฐานะทรง

^{๗๓} หนวยศึกษานิเทศก, ๒๕๔๒, หน้า ๑๓ - ๑๔ .

เป็นนักบริหารองค์การ เพื่อการศึกษาในพระพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยมในการบริหาร และได้ทรงประสบความสำเร็จในจัดการศึกษาแก่ภิกษุทั้งหลายเป็นอย่างดี การบริหารพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล

การบริหารคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้ามีลักษณะเป็นประชาธิปไตย โดยเน้นให้พระสงฆ์ปกครองดูแลกันเอง ลักษณะที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตยในหมู่สงฆ์มีปรากฏ ดังนี้ ๑) พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ เช่น ให้คณะสงฆ์เป็นผู้ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มาขอบวชและทำพิธีบวชให้ เป็นต้น ๒) พระพุทธเจ้าทรงเคารพในมติของคณะสงฆ์ เมื่อคณะสงฆ์มีมติออกมาอย่างไร พระบรมศาสดาจะเคารพในมตินั้น ๓) พระภิกษุต้องเข้าร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์ เช่น การประชุมทำอุโบสถสังฆกรรม ทุกครั้งเดือน และ ๔) การประชุมคณะสงฆ์ พระภิกษุทุกรูปที่เข้าประชุมมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีการใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตัดสินการมอบฉันทะเมื่อพระภิกษุรูปใดจำเป็นต้องออกจากที่ประชุมเพื่อทำธุระส่วนตัว จะต้องให้ฉันทะก่อน แปลว่าอนุญาตให้การประชุมดำเนินการต่อไปได้ แม้มีการลงมติใดๆ พระภิกษุรูปนั้นต้องยอมรับในมตินั้น^{๗๔} เหตุการณ์หลังจากพระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานแล้ว พระภิกษุบางรูปแตกความสามัคคีทางความคิดเกี่ยวกับหลักคำสอน และแนวทางปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ ก่อให้เกิดปัญหาทางการปกครองส่งผลกระทบต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันพระมหากัสสปะ ซึ่งเป็นผู้นำสงฆ์ในสมัยนั้นเห็นว่าเรื่องนี้ปล่อยไว้อย่างนี้ไม่ได้ จึงคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการจัดทำสังคายนา เป็นกระบวนการทางศึกษาทบทวนหลัก คำสอนของพระพุทธเจ้าโดยจัดเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ ซึ่งปัจจุบันเรียกหนังสือพระไตรปิฎก ซึ่งให้เห็นว่าหลักพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา และจัดการบริหารการศึกษาโดยมีกระบวนการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมด้วยหลักการ วิธีการ และรูปแบบการบริหารสำหรับการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพุทธวิธีบริหารจัดการศึกษาเพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธวิธีบริหารในการจัดการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

หลักการศึกษาพระพุทธศาสนา เรียกว่า **ไตรสิกขา**^{๗๕} หรือ สิกขา ๓ เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือพระนิพพาน เรียกทั่วไปว่าหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา

ศีล หมายถึง การประพฤติดีประพฤติถูกต้องตามหลักทั่ว ๆ ไป ที่มีหลักอยู่ว่า ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำตนให้เดือดร้อนการที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นสังคมมนุษย์ หรือเกี่ยวข้องกันภายในครอบครัวหรือแม้ที่สุดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของเครื่องใช้สอยต่างๆ ที่เป็นของจำเป็นแก่ชีวิตซึ่งทั้งหมดนั้นเราจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องในหลักที่จะไม่เกิดโทษ หรือเกิดอันตรายขึ้นจากสิ่งเหล่านี้ข้อปฏิบัติเหล่านี้ในขั้นนี้ เรียกว่า ศีล หรือที่เรียกว่า “ศีลสิกขา” แปลว่า สิ่งที่ควรศึกษา หรือควรอบรมที่เป็นขั้นศีลเป็นการปฏิบัติ เพื่อความปรกติสงบเรียบร้อย ปราศจากโทษขั้นต้น ๆ ที่เป็นไปทางกาย ทางวาจา ทั้งที่เกี่ยวกับสังคม หรือส่วนตัว หรือสิ่งของต่างๆ ที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่

^{๗๔} การบริหารและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า. แหล่งข้อมูล: <http://www.bri.ac.th/CAI/Supaporn/Unit23.html> [๔ กันยายน ๒๕๕๗] .

^{๗๕} วิมพา (แปล) ๔/๓๒/๔๐ .

สมาธิ หมายถึง ความตั้งใจมั่นแน่วแน่ ได้แก่การทำจิตนั้นให้เหมาะสมที่จะให้การทำงานทางจิต เป็นการบังคับจิต ผิฌณจิต หรืออบรมจิต ให้จิต อยู่ในลักษณะที่พร้อม ที่มีสมรรถภาพถึงที่สุด ในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ทางจิต ซึ่งเป็นความมุ่งหมายอันแท้จริงของสิ่งที่เรียกว่า สมาธิ หลักในพุทธวจนะ พระองค์ทรงแสดงลักษณะของจิตด้วยคำอีกคำหนึ่งซึ่งเป็นคำที่สำคัญที่สุด คือคำว่า กมมนิโย แปลว่า สมควรแก่การทำงาน คำว่า สมาธิ มีความมุ่งหมายถึงการบังคับจิต สามารถบังคับจิตให้ตั้งอยู่ในภาวะที่พร้อมที่สุด ที่จะทำการงาน ฉะนั้นเราควรจะเข้าใจคำว่าสมาธิกันให้ถูกต้อง สิ่งที่เรียกว่า สมาธินี้ ท่านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “จิตตสิกขา” แปลว่า สิ่งที่ต้องศึกษาหรืออบรมในทางบังคับจิต หรือเกี่ยวกับจิต

ปัญญา หรือ ปัญญาสิกขา หมายถึง การฝึกอบรม ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันถูกต้อง และสมบูรณ์ถึงที่สุดในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นอย่างจริง ความหมายของเรื่องนี้ สำคัญอยู่ที่ตรงที่คำว่า “ตามเป็นจริง” หรือตามที่พระบาลีว่า ยถาภูตัง แปลว่า ตามที่มันเป็นจริง คนเราปกติไม่สามารถรู้อะไร ๆ ให้ถูกต้องตามที่เป็นอย่างจริงคือมักถูกต้องตามที่เข้าใจเอาเอง ทางพระพุทธศาสนาจึงมีระเบียบปฏิบัติ ที่เรียกว่า ปัญญาสิกขา ขึ้นอีกส่วนหนึ่ง เป็นส่วนสุดท้าย สำหรับจะได้ฝึกฝนอบรมให้เกิดความเข้าใจ และความเห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ตามที่เป็นจริงและโดยสมบูรณ์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่ามนุษย์ที่จะพัฒนาตน พึงมีคุณสมบัติที่เป็นต้นทุน ๗ ประการ เป็นหลักประกันของชีวิต ที่จะพัฒนาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ดังนี้

๑. กัลยาณมิตตตา มีกัลยาณมิตร แสวงหาแหล่งพัฒนาและแบบอย่างที่ดี
๒. สีสัมปทา ทำศิลปให้ถึงพร้อม มีวินัยเป็นฐานของการพัฒนาชีวิต
๓. ฉันทสัมปทา ทำฉันทะให้ถึงพร้อม มีจิตใจใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์
๔. อัตตสัมปทา ทำตนให้ถึงพร้อม มุ่งมั่นฝึกตนจนเต็มสุดภาวะที่ความเป็นคนจะให้ถึงได้
๕. ทิฐีสัมปทา ทำทิฐิให้ถึงพร้อม ถือหลักเหตุปัจจัย มองอะไร ๆ ตรงเหตุและผล
๖. อัปมาทสัมปทา ทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท
๗. โยนิโสมนสิการสัมปทา ทำโยนิโสมนสิการให้ถึงพร้อม ฉลาดคิดแยกคายให้ได้ประโยชน์และความจริง^{๗๖}

สรุปได้ว่า มนุษย์มีศักยภาพหรือความสามารถที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนให้เป็นไปในทิศทางที่ดีได้โดยอาศัยปัจจัยภายนอกได้แก่สิ่งแวดล้อมและกัลยาณมิตร และปัจจัยภายในได้แก่การคิด โดยแยกคาย การกระทำของมนุษย์จึงมีหลักการสอนตามแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ การสอนเพื่อให้บุคคลเข้าถึงความจริงสูงสุดนั้นก็คือ การสอนให้บุคคลขจัดกิเลสตัณหาของตน โดยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา

การบริหารเป็นการดำเนินงานของผู้นำขององค์กร หรือหน่วยงานในการใช้และประสานทรัพยากรทั้งในและนอกองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายขององค์กร มีนักบริหารหลายท่านได้กล่าวถึงการบริหารไว้แตกต่างกันดังนี้

^{๗๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ฐานที่มั่นคงของชีวิตและสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น นักบริหารมีหน้าที่วางแผน จัดองค์กร อำนาจการ และควบคุมทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปตามทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้กำหนดหน้าที่ของผู้บริหารไว้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. การวางแผน(Planning) หมายถึงการกำหนดนโยบายและมาตรการอันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๒. การจัดองค์กร(Organizing) หมายถึง การกำหนดตำแหน่งสายบังคับบัญชาในองค์การ ว่ามีตำแหน่งอะไรบ้าง แต่ละตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่เช่นไร ใครสั่งการใครเป็นต้น

๓. การแต่งตั้งบุคลากร(Staffing) หมายถึง การสรรหาบุคลากรมาบรรจุ แต่งตั้งในตำแหน่งที่กำหนดไว้ ตามหลักแห่งการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การกำกับสั่งการและมอบหมายให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การติดตามดูว่าแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานไปถึงไหนมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นที่ใดและสำคัญคือการป้องกันไม่ให้อย่หย่อนต่อหน้าที่ ละทิ้งหน้าที่ หรือ ทุจริตต่อหน้าที่ ^{๗๗}

Gulick, Luther and Urwick ได้เสนอกระบวนการบริหารที่ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญรวม ๗ ประการ หรือที่เรียกว่า “POSDCORB” ดังนี้

๑. P = Planning การวางแผน หมายถึง การเตรียมการไว้ล่วงหน้าก่อนการปฏิบัติจริง

๒. O = Organizing การจัดองค์กร หมายถึง การวางโครงสร้างการทำงานภายในองค์การเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓. S = Staffing การจัดบุคคลเข้าทำงาน หมายถึง การจัดบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่หน่วยงานกำหนดไว้ เป็นภารกิจเกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในเรื่องเกี่ยวกับการสรรหาและดำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานด้วย

๔. D = Directing การอำนวยการ หมายถึง หน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการตัดสินใจในการควบคุมงาน การวินิจฉัยสั่งการที่ดี และถูกต้องเหมาะสม

๕. Co = Coordinating การประสานงาน หมายถึง หน้าที่ในการประสานงานการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของงานเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยแก้ไขข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานและเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

๖. R = Reporting การรายงานผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เป็นการแสดงข้อเท็จจริง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงการชี้แจงหรือประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานบนพื้นฐานของความเป็นจริง

^{๗๗} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔ - ๓๕.

๗. B = Budgeting การงบประมาณ หมายถึง การศึกษาถึงการใช้จ่ายเงินในการบริหารงาน ซึ่งมีขั้นตอนตั้งแต่การจัดเตรียม การอนุมัติและการบริหารงานงบประมาณ รวมตลอดถึงการวางแผนการคลัง การทำบัญชี และการควบคุมเพื่อมีการจ่ายเงินตรงตามเป้าหมายของการบริหารที่กำหนดไว้^{๗๘}

จากที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า พุทธการบริหารเป็นแนวความคิดในการบริหารจัดการที่นำหลักธรรมและหลักการบริหารสถานศึกษาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นหลักในการบริหารงานในด้านต่างๆ ของวิทยาลัยการอาชีวศึกษาได้เป็นอย่างดี

๒.๑๐ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ

ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา

วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๑ เดิมชื่อ “โรงเรียนอาชีวศึกษาจุลฉัตรธรรม” ขอเปลี่ยนชื่อเป็น “วิทยาลัยจุลฉัตรศรีสะเกษ” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และได้ขออนุญาตเปลี่ยนชื่ออีกครั้งหนึ่งเป็น “วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ” ในปีเดียวกัน วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ ตั้งอยู่ที่ ๕๔/๑ หมู่ ๑๑ ตำบลนูน อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๑๓๐ โทรศัพท์. ๐๔๕-๖๕๑๗๐๕ โทรสาร. ๐๔๕-๖๕๑๗๐๕

ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ เป็นวิทยาลัยประเภทอาชีวศึกษาแนววิถีพุทธ เน้นให้ผู้เรียนมีสติ มีสมาธิ มีปัญญา นำไปพัฒนาทักษะวิชาการงานอาชีพด้วยคุณธรรม ดำรงชีวิตในสังคมอย่างถูกวิธี โดยขยายพื้นที่เพิ่มเพื่อรองรับความเจริญ และความต้องการของพื้นที่บริการ เนื้อที่ ๔ ไร่ ๓ งาน รวมเป็น ๑๐ ไร่ ๒ งาน โดยมีพระครูพิพัฒน์นาร เป็นประธานที่ปรึกษา พระครูสถิตธรรมวิมล เป็นที่ปรึกษา หลวงพ่อวีรศักดิ์ ฐิตคุโณ เป็นที่ปรึกษา

พระมหาประยูร ดิกขปัญโญ เป็นที่ปรึกษา ผู้รับใบอนุญาต คือ นางระเบียบ ชมชื่นธนโชค ผู้จัดการ คือนายสมพร เทพจันทร์ และ นางสมศรี ศรีบุญเรือง เป็นผู้อำนวยการปัจจุบัน วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ ดำเนินการเรียนการสอนโดยจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๕๔ (ปรับปรุง ๒๕๕๖) เปิดทำการเรียนการสอน

หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) หลักสูตร ๓ ปี

แผนกอุตสาหกรรม เปิดสอน

สาขา ช่างยนต์

สาขา ช่างอิเล็กทรอนิกส์

แผนกพาณิชยกรรม เปิดสอน

^{๗๘} Gulick, Luther and Lyndall Urwick., Paper on Science of Administration, (New York : Institute of Public Administration Columbia University, 1937), p 25.

สาขา การบัญชี

สาขา คอมพิวเตอร์ธุรกิจ

สาขา เลขานุการ

แผนกคหกรรม เปิดสอน

สาขา ผ้าและเครื่องแต่งกาย

สาขา เทคโนโลยี

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตร (ปวส.) ๒ ปี

แผนกอุตสาหกรรม เปิดสอน

สาขา ช่างยนต์

สาขา อิเล็กทรอนิกส์

แผนกบริหารธุรกิจ เปิดสอน

สาขา คอมพิวเตอร์ธุรกิจ

สาขา การบัญชี

ปรัชญา

“ คุณธรรมนำการศึกษา พัฒนาสู่อาชีพ ”

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นเลิศด้านคุณธรรมนำการศึกษา มีทักษะวิชาชีพในการพัฒนาบริการชุมชน ได้มาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ให้คิดเป็นทำเป็น มุ่งสู่การเป็นพลเมืองดีของสังคม มีทักษะในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกลักษณ์ คือ “ วิทยาลัยวิถิพุทธ ” (ธรรมะสวัสดี)

อัตลักษณ์ คือ วิถิพุทธ หมายถึง ผู้เรียนใช้หลักธรรมพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตดังนี้ “ บุชาปุษนียาจารย์ สวตมณต์ไหว้พระ ฝึกปฏิบัติเจริญจิตภาวนา เป็นกิจวัตรทุกวัน พร้อมสละแบ่งปัน ”

พันธกิจ

๑. จัดการศึกษาวิชาชีพอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน
๒. ส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรม งานวิจัย โครงการ สิ่งประดิษฐ์
๓. พัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐาน
๔. พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน
๕. การบริการชุมชน และสังคม

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ชุมชนบริเวณโรงเรียน

วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉนิศรีสะเกษ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในตัวอำเภอกันทรารมย์ มีลักษณะชุมชนเป็นแหล่งเศรษฐกิจของอำเภอ อยู่ใกล้ตลาด ร้านค้า มีอาณาเขตติดกับสำนักงานเกษตรอำเภอกันทรารมย์ มีอาณาเขตติดต่อจังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ

ทิศตะวันออก ติดเขต อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันตกติดเขต อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศใต้ ติดเขต อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศเหนือ ติดเขต อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

อาชีพของประชากรในชุมชนและชุมชนในเขตพื้นที่บริการ ได้แก่ งานบริการ เกษตรกรรม รับราชการ รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย ฯลฯ ส่วนประเพณีและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การแสดงฟ้อนกลองตุ้ม การแข่งเรือ การจัดงานพริกและของดีกันทรารมย์ สภาพเศรษฐกิจของชุมชน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ ฯลฯ ชาวอำเภอกันทรารมย์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ นอกจากฤดูทำนาแล้วยังทำการเพาะปลูก พริก หอม กระเทียม จึงมีรายได้จากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ และจากการรับจ้างเก็บพริก หอม กระเทียม รับจ้างทั่วไป

๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉะคีศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ดังนี้

พนิดา สิ้นสุวรรณ, วีระวัฒน์ พูลทวี และอัญชลี เศรษฐเสถียร^{๗๙} ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๔ ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘ และศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๘๙ คน ผลการวิจัยพบว่า ๗๙ จุดประสงค์ของหลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติจริงในห้องเรียนได้น้อยมาก เนื้อหาวิชาได้เสริมความรู้พื้นฐานให้แก่แก่นักเรียนมาก การเรียนการสอนของครูสอนใหญ่ใช้วิธีการบรรยายและมีกิจกรรมเสริมประกอบการใช้สื่อการเรียนการสอนครูสอนใหญ่ได้ทำไม่บ่อยครั้ง กิจกรรมที่ทำบ่อยครั้งคือการสวดมนต์ไหว้พระการฝึกสมาธิให้มีสติสงบ ปัญหาการเรียนการสอนพบว่าครูไม่สามารถสอนได้บรรลุตามหลักสูตรที่มีลักษณะที่เป็นนามธรรมและมีความซ้ำซ้อนกันมาก ในแต่ละระดับชั้นการสอนเนื้อหาให้เกิดความคิดรวบยอดนั้นน้อยมาก การจัดกิจกรรมครูสอนใหญ่มีปัญหาเพราะครูสอนใหญ่ขาดทักษะการฝึกอบรมและสนับสนุนจากผู้บริหารและตลอดจนไม่มีความรู้ความสามารถ การวัดประเมินผลยังใช้แบบปรนัยเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนไม่เข้าใจวิธีการวัดผลและประเมินผลที่ถูกต้อง

พัฒนา จันทนา^{๘๐} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักเรียนเขตพื้นที่การศึกษา ๘ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

^{๗๙}พนิดา สิ้นสุวรรณ, วีระวัฒน์ พูลทวี และอัญชลี เศรษฐเสถียร, “สภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๔ ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ๙๖.

^{๘๐}พัฒนา จันทนา, “ความคิดเห็นของนักเรียนเขตพื้นที่การศึกษา ๘ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ๘๖.

ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนในเขตการศึกษา ๘ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านเนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการวัดผลการประเมินผล การใช้เทคนิควิธีการสอนของครู จากกลุ่มตัวอย่าง ๓๖๖ ผลการวิจัยพบว่า ๘๐ เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการวัดผลการประเมินผล การใช้เทคนิควิธีการสอนของครูมีความเหมาะสมทุกด้าน และผู้วิจัยเสนอแนะในประเด็นสำคัญว่าควรมีการเตรียมตัว ผู้สอนใหม่มีความรู้ความสามารถในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในเนื้อหาวิชาการจัดการเรียนการสอน การวัดผลการประเมินผล และเทคนิควิธีการสอนต่างๆ

พิมพ์พร ฟองหล้า^{๘๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง โดยสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ทั่วไปสำหรับนักศึกษาทั่วไปมหาวิทยาลัยศรีปทุม มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาในการเรียน การสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ทั่วไป ๒) เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนใน รายวิชาคณิตศาสตร์ทั่วไป กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียน IS วิชาคณิตศาสตร์ทั่วไป (MAT๑๐๑) ในภาคการศึกษา ๒/๒๕๕๔ จำนวน ๓ คน และอาจารย์ผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน ๕ ท่าน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือ จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า ๑) ปัญหาจากตัวนักศึกษาที่พบมากที่สุดคือ นักศึกษาพื้นฐานไม่ดี ไม่มีความถนัด ไม่ตั้งใจเรียนไม่สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ ขาดเรียนบ่อย หรือเข้าเรียนช้าไม่สนใจเรียนไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์ ไม่ชอบการคิดคำนวณไม่ชอบทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง ส่วนมากเนื้อหาในรายวิชามากและยากเกินไปน่าเบื่อ ๒) ปัญหาจากการเรียนการสอน พบมากที่สุด คือ อาจารย์เข้มงวดในการทำงาน สอนจริงจังทำให้บรรยากาศในการเรียนเครียด ไม่ใช่สื่อการสอน สอนเร็ว สอนไม่น่าสนใจอธิบายไม่รู้เรื่อง และข้อสอบยากเกินไป ๓) ผลจากการสนทนากลุ่มกับอาจารย์ในหมวดวิชาคณิตศาสตร์ ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการเรียนการสอนเกิดจากความพร้อมในเรื่องเครื่องเสียง คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ ส่วนปัญหาด้านการศึกษานักศึกษาพื้นฐานไม่ดี เวลาที่ใช้ทำการสอนจำกัด เนื้อหาในหลักสูตรมาก นักศึกษามีจำนวนมาก การดูแลเอาใจใส่ทำได้ไม่ทั่วถึง จึงมีนักศึกษาตกมาก ๔) แนวทางพัฒนาควรจัดให้มีการสอนเสริมสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ปรับแก้เนื้อหาในหลักสูตรให้สอดคล้องกับแต่ละคณะเพื่อจะได้นำไปใช้ได้จริง และตรวจเช็คอุปกรณ์ ในชั้นเรียน ให้เรียบร้อยก่อนเปิดภาคเรียน

ธวัช เต็มญวน^{๘๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากร จุฬามงกุฎ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษาระดับปริญญา

^{๘๑}พิมพ์พร ฟองหล้า, สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ทั่วไปสำหรับนักศึกษาทั่วไปมหาวิทยาลัยศรีปทุม, งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ปีการศึกษา ๒๕๕๔, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๔), หน้า ก.

^{๘๒}พิมพ์พร ฟองหล้า, การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากร, **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด.(การอุดมศึกษา)**, กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., พ.ศ. ๒๕๕๔, หน้า ก.

ตรีของ สถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากร การวิจัยแบ่งเป็น ๔ ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักการ วิธีการ เกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอนจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยต่างๆ รวมทั้งสภาพปัญหาการจัดการเรียน การสอนของสถาบันอุดมศึกษา ขั้นตอนที่ ๒ สรรวจสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับ ปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากรตามองค์ประกอบของคุณภาพ การศึกษาได้แก่ด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านนักศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านปัจจัยเกื้อหนุน โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์นักศึกษา และศิษย์เก่า ขั้นตอนที่ ๓ สร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากร โดยนำสภาพปัญหาข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมาวางเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอน แล้วนำไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๑๗ คน โดยใช้ เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ขั้นตอนที่ ๔ ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากร โดยสอบถาม ความคิดเห็นของผู้บริหาร และอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากร เขตภาคกลาง จำนวน ๒๓๑ คน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย ๑) ด้านหลักสูตร ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร ๒) ด้านอาจารย์ ได้แก่ การสรรหาอาจารย์การกำหนดภารกิจของ อาจารย์การประเมินผลการปฏิบัติงานอาจารย์และการพัฒนาอาจารย์ ๓) ด้านกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ การทำแผนการสอน การจัดทำประมวลการสอน การจัดตารางสอน การจัดอาจารย์เข้าสอน วิธีการสอน และการสอนซ่อมเสริม ๔) ด้านนักศึกษา ได้แก่ การคัดเลือกนักศึกษา การพัฒนานักศึกษา และคุณภาพบัณฑิต ๕) ด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล และความรับผิดชอบในการวัดและประเมินผล ๖) ด้านปัจจัยเกื้อหนุน ได้แก่ อาคารสถานที่ หอสมุด อุปกรณ์การสอน และหอพยาบาล

ชรอยวรรณ ประเสริฐผล และคณะ^{๘๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา วิธิดำเนินการวิจัยมี ๓ ขั้นตอน คือ ๑) การศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศโดยการสัมภาษณ์ จำนวน ๑๒ คน ๒) การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา โดยการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม การตรวจสอบเอกสาร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๕ คน ๓) การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ ด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา โดยการ

^{๘๓} ชรอยวรรณ ประเสริฐผล และคณะ, รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา, วารสารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๕ ฉบับพิเศษ พุทธศักราช ๒๕๕๖, หน้า ๔๓ - ๔๔.

สัมภาษณ์รับฟังความคิดเห็น กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน ๘๐ คน การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า

๑. ผลการศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ วัตถุประสงค์การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา องค์ประกอบที่ ๒ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา องค์ประกอบที่ ๓ สมรรถนะ ด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา องค์ประกอบที่ ๔ หลักการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา และองค์ประกอบที่ ๕ เงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา

๒. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ ๑ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา องค์ประกอบที่ ๒ วิธีการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา องค์ประกอบที่ ๓ เงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา

๓. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา พบว่า ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา โดยภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ขวัญฟา รังสิยานนท์^{๔๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัยด้วยการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนดำเนินการ ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นที่ ๑ การสร้างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานศึกษาภาคสนามจากโรงเรียนตัวอย่างวิถีพุทธ ๔ แห่งสร้างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ (ฉบับร่าง) ทดลองสอนนำร่องและสร้างคู่มือครู รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ (ฉบับร่าง) ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๗ คน ขั้นที่ ๒ การทดลองใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กอายุระหว่าง ๕-๖ ปี ชั้นอนุบาลปีที่ ๓ โรงเรียนอนุบาลของรัฐ แบ่งเป็น ๒ กลุ่มได้แก่ กลุ่มทดลอง คือเด็กที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมตามรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวพุทธ จำนวน ๒๕ คน และกลุ่มควบคุม คือเด็กที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคม

^{๔๔}ขวัญฟา รังสิยานนท์, การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สังคมวิทยา)**, พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๔ - ๕.

ตามรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบปกติ จำนวน ๒๖ คน และชั้นที่ ๓ การประเมินผล รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือครูและเด็กในกลุ่มทดลอง นำผลมาปรับปรุงรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัยให้ เป็นฉบับสมบูรณ์การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล การวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การเปรียบเทียบจริยธรรมของเด็กด้วย t test แบบอิสระและไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรมเด็กปฐมวัย ใช้หลักธรรม ไตรสิกขา และปัญญาธรรม ๔ โดยยึดหลักพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และครูถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญในการหล่อหลอม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรม ๒ ประเภท คือ (๑) กิจกรรมในชีวิตประจำวัน เน้นการสำรวจ กาย วาจา ใจ ด้วยการเจริญสติในช่วงกิจกรรม ยามเชาก่อนรับประทานอาหารเช้า ก่อนนอน และก่อนกลับบ้าน และ (๒) กิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ จากการได้ยิน มองเห็น สดุดี ชิม สัมผัส และรับรู้ ด้วยใจ ผ่านสาระการเรียนรู้ ในหน่วยต่างๆ โดยลงมือกระทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ขั้นตอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้มี ๕ ขั้นตอน คือ การจัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ การฝึกการรับรู้ การพัฒนาการคิด การลงมือปฏิบัติ และการประเมิน

คมกฤษ จันทรขจร^{๘๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาธัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาธัยเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อ สร้าง และประเมินแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาธัย วิจัยดำเนินการวิจัยประกอบด้วย ๒ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาธัย โดยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามอริยาธัยทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ นำมาร่างเป็นกรอบแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาธัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๘ คน ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ และเนื้อหา ๒) ประเมินแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาธัย โดยการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน ๒๗๔ คน เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำแนวทางไปปฏิบัติผลการวิจัย พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาธัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องและผู้บริหารเห็นว่านำไปปฏิบัติได้ ประกอบไปด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ ๑) หลักการจัดการศึกษาตามอริยาธัย ประกอบด้วย ปรัชญานิยาม ความหมาย การเรียนรู้ ลักษณะการจัด และผู้จัด ๒) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๓) การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ๔) การเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย ประเภทของประสบการณ์ วิธีการ หลักการ และจุดมุ่งหมายของการ

^{๘๕} คมกฤษ จันทรขจร, การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาธัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต, กรุงเทพฯ : (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ปริญญาโท กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่) พ.ศ. ๒๕๕๑, หน้า ๔.

ประเมินความรู้จากประสบการณ์การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าองค์ประกอบย่อยที่ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ได้แก่ นิยามและความหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้ตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักการ และจุดมุ่งหมายของการประเมินความรู้จากประสบการณ์ องค์ประกอบย่อยที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด และผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นด้วยในการปฏิบัติในระดับมาก แต่ระดับของความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปรัชญาของการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้จัดการศึกษาตามอัธยาศัย ความหมาย องค์ประกอบ และประเภทของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ประเภทของกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ หลักการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย และประเภทของการเรียนรู้จากประสบการณ์

ดรรารัตน อุทัยพยัคฆ์^{๘๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธรวิถีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัยเพื่อ ๑) หาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธรวิถีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ๒) เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยใน ๓ ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชายและหญิง อายุระหว่าง ๕-๖ ปชั้นอนุบาลปีที่ ๒ โรงเรียนอนุบาลราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๗ ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มทดลองจำนวน ๓๘ คน ได้รับการเรียนการสอนแบบพุทธรวิถี กลุ่มควบคุม จำนวน ๓๙ คน ได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกัน ใช้เวลาในการทดลอง จำนวน ๘ สัปดาห์ ๆ ละ ๔ วัน ๆ ละ ๓๐ นาที รวมทั้งสิ้น ๒๔ ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือรูปแบบ การเรียนการสอนแบบพุทธรวิถี คู่มือประกอบการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธรวิถีและ แผนการสอน และแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย มีค่าความเชื่อมั่น .๗๖ แบบวัดเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย มีค่าความเชื่อมั่น .๘๘ และแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย มีค่าความเชื่อมั่น .๘๘ แบบแผนการวิจัยใช้แบบ Nonrandomized Control – Group Pretest – PosttestDesign วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย การอยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t – test แบบDependent Sample และแบบ Independent Sample ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธรวิถีที่ยึดธรรมชาติหลัก คือ หลักอริยสัจ ๔ และธรรมะประกอบ คือ หลักกัลยาณมิตรหลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา และหลักอิทธิบาท ๔ มีขั้นตอนการสอน ๘ ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนักและเจตคติ คิดถึงสาเหตุของปัญหาเสนอและคิดทางเลือก วางแผนดำเนินการ ประเมินและหาทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินผลและปรับปรุง วัดประเมินผลและ

^{๘๖}ดรรารัตน อุทัยพยัคฆ์, การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธรวิถีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย, กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ปริญญาโท พนธ กศ.ด.(การศึกษาปฐมวัย) พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า ๓ - ๔.

สรุปผล รวมทั้งได้เอกสารคู่มือประกอบรูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีและแผนการสอนคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี ประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าด้านการนำไปใช้ มีความเหมาะสมมากที่สุดเกือบทุกประเด็น (ค่าเฉลี่ย ๔.๗๕ - ๔.๘๐) และด้านเนื้อหา มีความเหมาะสมมากที่สุดทุกประเด็น (ค่าเฉลี่ย ๔.๖๐ - ๔.๘๐)

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมากกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ (มากขึ้นร้อยละ ๑๒.๙๖) ด้านเจตคติ (มากขึ้นร้อยละ ๖.๘๙) และด้านการปฏิบัติ (มากขึ้นร้อยละ ๗.๓๑) และมีค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ($t = ๔.๘๖$, $P = .00$) ด้านเจตคติ ($t = ๔.๕๕$, $P = .00$) และด้านการปฏิบัติ ($t = ๓.๘๐$, $P = .00$)

อัญชลี ไสยวรรณ^{๘๗} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ด้วยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ ตอนที่ ๑ สร้างโครงร่างรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ๑๐ คน และทดลองประเมินโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับนักเรียนอนุบาลปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๔๗ โรงเรียนอนุบาลวัดไตรรัตนาราม กรุงเทพมหานคร ตอนที่ ๒ ศึกษา นำร่องรูปแบบการเรียนการสอนโดยทดลองใช้กับนักเรียนอนุบาลปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๗ จำนวน ๓ ห้องเรียน ที่โรงเรียนอนุบาลวัดไตรรัตนาราม กรุงเทพมหานคร ตอนที่ ๓ ทดสอบ ประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นครูปฐมวัยและเด็กปฐมวัยของสถานศึกษา ๓ แห่งคือ โรงเรียนบางบัว(เพ่งตั้งตรงจิตรวิทยาคาร) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนอนุบาลฤทธิยะวรรณาลัย สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์วัดนวลจันทร์ สังกัดฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างทั้ง ๓ กลุ่มใช้ระยะเวลาในการทดลอง รวม ๖ สัปดาห์ จัดการเรียนการสอน ๖ หน่วยการเรียนรู้ ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๗ ปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นฉบับสมบูรณ์ผลการศึกษารูปได้ ดังนี้ ๑. รูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอน ๔ ขั้นตอนดังนี้ขั้นที่ ๑ การเริ่มต้นคิดเป็นขั้นเริ่มต้นด้วยการกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็นโดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างกับวัสดุอุปกรณ์หรือสถานการณ์ แล้วสื่อสารสิ่งที่คิดด้วยการพูดหรืออธิบาย และ

^{๘๗} ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์, การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. (กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ปริญญาโท พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า ๖ - ๗.

กระตุ้นให้สะท้อนสิ่งที่คิดด้วยการบอกเหตุผลที่คิดขั้นที่ ๒ การสร้างความคิด เป็นขั้นกระตุ้นให้คิดย้อนกลับด้วยการทดลอง กระตุ้นให้คิดค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง กระตุ้นให้ทดสอบซ้ำ และกระตุ้นให้คิดทบทวนจุดบอดของความไม่เข้าใจตั้งแต่เริ่มต้นคิดขั้นที่ ๓ การประมวลความคิด เป็นขั้นการกระตุ้นให้เด็กบอกข้อความรู้ด้วยการคิดย้อนกลับไปขั้นเริ่มต้นคิดและขั้นสร้างความคิดขั้นที่ ๔ การขยายความคิด เป็นขั้นการกระตุ้นให้ขยายความคิดโดยใช้คำถาม “ถ้า” กระตุ้นให้ค้นหาคำตอบเพื่อยืนยันความคิด และกระตุ้นให้ทดสอบความคิดใหม่อย่างอิสระ ๒. การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ผลการประเมินพบว่า

๑. เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดแสวงหาความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๒. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยการสนทนากับเด็กปฐมวัยจำนวน ๙๒ คน พบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก มีจำนวนร้อยละ ๗๘.๒ - ๘๕.๑

๓. ครูปฐมวัยที่ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก

เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ^{๘๘} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย : กรณีศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสำนึกสาธารณะ พบว่าเยาวชนกลุ่มตัวอย่างทุกคนมีคุณลักษณะของการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อันเนื่องมาจากการไม่เห็นแก่ตัว และการเสียสละเพื่อสังคม อันเป็นองค์ประกอบของการมีจิตสำนึกสาธารณะ แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ ด้วยแนวทางปฏิรูประบบการศึกษา พัฒนาคุณภาพสื่อร่วมมือกันทำงานและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ^{๘๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ๗ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้อง ๒) วิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสร้างแบบร่างพฤติกรรมภาวะผู้นำ ๓) การจัดการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาแบบร่าง ๔) ตรวจสอบปรับปรุง แก้ไขแบบร่างพฤติกรรมภาวะผู้นำ ๕) สร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำ ๖) ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาโดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง ๗) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของ

^{๘๘} เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ, การใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการแสวงหาและการเรียนรู้จริยธรรมของเยาวชน, รายงานการวิจัย, ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์), (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๑).

^{๘๙} ประสิทธิ์ เขียวศรีและคณะ, “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, รายงานการวิจัย. (กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, ๒๕๕๘), หน้า ๗๑.

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ๑) หลักการพื้นฐาน ๒) วัตถุประสงค์ ๓) การประเมิน ๔) การปฏิบัติงาน ๕) การเข้ารับการพัฒนา ๖) การให้รางวัล ๗) การให้ความช่วยเหลือฟื้นฟู โดยรูปแบบการพัฒนานี้เสนอว่า ควรดำเนินการพัฒนาเฉพาะหลักสูตรที่ผลการประเมินบ่งชี้ว่าจำเป็น ได้แก่ ๑) หลักสูตรการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำในการบริหารจัดการโรงเรียน ๒) หลักสูตรการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำในการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ๓) หลักสูตรการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำในการบริหารตนเอง ทีมงาน และชุมชนสำหรับพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ค้นพบจากการวิจัยนี้ สำหรับพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ค้นพบจากการวิจัยนี้มี ๓ ด้าน ๒๓ ข้อ ได้แก่ ด้านที่ ๑ การบริหารจัดการโรงเรียน ประกอบด้วย ๑) การวางแผนยุทธศาสตร์ ๒) การวางแผนปฏิบัติ ๓) การจัดโครงสร้างองค์การที่สนับสนุนการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ ๔) การบริหารการเปลี่ยนแปลง ๕) การระดมทรัพยากร ๖) การสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมตัดสินใจของฝ่ายต่างๆ ด้านที่ ๒ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ประกอบด้วย ๗) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ๘) การพัฒนาความสามารถและคุณภาพในการสอนของครู ๙) การนิเทศการสอนของครู ๑๐) การประเมินผลการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ๑๑) การออกแบบสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ๑๒) การประสานงานหลักสูตร ๑๓) การกำกับ ดูแลการใช้หลักสูตร ๑๔) การกระตุ้นให้กำลังใจครู และนักเรียนในการเรียนการสอน ๑๕) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ๑๖) การบริหารเวลา พิกัดเวลาการเรียนการสอน โดยทำตัวให้พบเห็นอยู่เป็นนิจในโรงเรียนและชุมชน ด้านที่ ๓ การบริหารตนเอง ทีมงานและชุมชน ประกอบด้วย ๑๗) การเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรม ๑๘) การเป็นแบบอย่างในทางการเรียนการสอน ๑๙) การยอมรับความแตกต่างทางความคิดและการกระทำของผู้อื่น ๒๐) การคิดนอกกรอบ ๒๑) การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีความเป็นผู้นำ ๒๒) การสื่อสาร และ ๒๓) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงานและชุมชน

ทับทิม ปาเงิน ได้ทำการศึกษาวิจัย แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายทั้ง ๕ งานพบว่า การบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้อยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ด้านการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรแนะนำให้ครูได้แก้ปัญหาการเรียนแก่นักเรียนโดยวิธีการสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมทันต่อความต้องการและควรกระตุ้นให้ครูได้ผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยเพื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรส่งเสริมให้มีความรู้ในด้านการวัดผลและประเมินผลและควรกำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผล ระหว่างภาคเรียน ปลายภาคเรียนและตลอดภาคเรียนได้อย่างเหมาะสม ด้านงานนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดทำแบบบันทึกการนิเทศการสอน

ได้อย่างชัดเจน และควรมีการจัดกิจกรรมการนิเทศการศึกษาอย่างหลากหลายวิธี ครูผู้สอนให้ความร่วมมือและยอมรับผลการนิเทศภายใน^{๙๐}

สมนึก มุริตา ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๑ ทั้ง ๖ ด้านพบว่า ด้านผู้บริหาร ปัจจัยที่ส่งเสริมคือมีความทุ่มเทและเสียสละ มีวิสัยทัศน์ และยอมรับผิดชอบในการทำงาน ในส่วนที่เป็นอุปสรรคด้านคุณธรรมจริยธรรมการส่งเสริมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง มีวินัยในการใช้เงิน ด้านครูผู้สอนปัจจัยส่งเสริมความเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคน ความประพฤติและบุคลิกภาพ ทศนคติต่อวิชาชีพครู ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรการจัดทำแผนการเรียนรู้ความรับผิดชอบการอุทิศตนในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ในส่วนด้านหลักสูตร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ และด้านชุมชน สรุปคือ มีการร่วมมือกันวางแผนอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างแท้จริง^{๙๑}

จริน แก้วอินแสง ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูฝ่ายปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติการการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกระหว่างผู้บริหารและครูพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติการการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนครูฝ่ายปฏิบัติการสอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติการการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง^{๙๒}

สำหรับการเตรียมการและการดำเนินการเพื่อการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ โดยศึกษาทั้งระบบผู้บริหารให้ความสนใจในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน มีการอบรมบุคลากรในโรงเรียน และจัดสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีการวางแผนร่วมกันพานักเรียนออกศึกษาแหล่งเรียนรู้จริง แต่การปฏิบัติยังทำได้น้อยครั้ง เพราะขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ การจัดทำวิจัยในชั้นเรียนมีผลงานออกมาบ้าง แต่มีจำนวนน้อย เพราะขาดการนิเทศติดตามอย่างจริงจัง ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้ปกครองทราบว่า ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดีในโรงเรียนทุกขนาด แต่การเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนมีเป็นส่วนน้อย ด้วยทางโรงเรียนมีกิจกรรมให้เข้าร่วมน้อย ด้านการ

^{๙๐} ทัพบิม ปาเงิน, “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์** (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒), หน้า ๖๙.

^{๙๑} สมนึก มุริตา, “ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ค.ม.**, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๐), หน้า ๖๗.

^{๙๒} จริน แก้วอินแสง, “การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน”, **วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต.**, (สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

ประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ทุกโรงเรียนมีการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และผู้บริหารโรงเรียนพร้อมที่จะรับการประเมินโดยองค์กรภายนอก

ซิริเกอร์ มิเชล แฟรช^{๙๓} ได้ศึกษาผลกระทบของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในนักเรียนที่มีความเก่ง ธรรมดา และความต้องการพิเศษ รวมเข้าด้วยกันในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยมีคำถามการวิจัยที่สำคัญ ๔ คำถาม คือ (๑) อะไรเป็นเงื่อนไขที่สนับสนุนหรือยับยั้งการรวมนักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (๒) อะไรคือผลของการรวมนักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (๓) อะไรคือเงื่อนไขที่มีสวนสนับสนุนให้ผู้เรียนต้องได้รับการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน และ (๔) อะไรคือความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการจัดการเรียนการสอนและไม่ใช่วิธีการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยของทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) ร่วมกับการศึกษาเฉพาะราย (Case Study) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การทบทวนเอกสาร ข้อมูลที่ได้จะถูกวิเคราะห์ตั้งแต่เริ่มต้นเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบตลอดเพื่อตรวจสอบความจริง ทบทวนหรือตัดข้อความ เก้น สาร และหัวข้อใจความสำคัญที่ปรากฏจากการค้นพบในครั้งนี้ออกมาผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าโครงสร้างของโรงเรียน ความเชื่อของครู การปฏิบัติและประสบการณ์มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้เรียนจะได้รับทักษะเฉพาะและมีความเข้าใจโดมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนมีพัฒนาการของทักษะที่สำคัญ ๓ ประการ คือ (๑) ทักษะการติดต่อสื่อสาร (๒) ภาวะผู้นำและความเป็นพลเมือง และ(๓) การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับความรู้และความเข้าใจ ๔ ด้าน คือ (๑)ได้เรียนรู้ว่ามีวิธีการที่หลากหลายในการเรียนรู้ (๒) ได้เรียนรู้วิธีการทำงานในสถานการณ์การทำงานจริง (๓) เริ่มต้นค้นพบว่าชุมชนคืออะไร ชุมชนเป็นทรัพยากรที่มีชีวิตอยู่ และเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน และ(๔) ได้หยั่งรู้เข้าใจหลักสูตรของโรงเรียนที่ได้ศึกษาอยู่ดีขึ้น สำหรับเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัด มี ๓ ประการ คือ (๑) สัดส่วนตามธรรมชาติของผู้เรียนปกติกับผู้เรียนที่มีความสามารถน้อย (๒) ความชอบของผู้เรียนจะถูกกำหนดขึ้นโดยกลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยนำเข้า และ (๓) ครูและผู้ให้คำปรึกษาต้องตระหนักและเข้าใจลักษณะของชุมชน การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชน เป็นฐานต้องเชื่อมต่อการเรียนในชั้นเรียนหรือมีวัตถุประสงค์ที่รวมทักษะด้านวิชาการและโอกาสที่จะได้เรียนรู้ ของผู้เรียนทั้งหมดรวมเข้าด้วยกัน สุดท้ายข้อจำกัดหรือความต่อเนื่องของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานมี ๕ ประการ คือ (๑)การขาดชั้นเรียน (๒) จำนวนชั้นเรียนที่มีความต้องการเฉพาะกรณีนั้นมีมากเกินไป (๓)การเข้าถึงของผู้เรียนทั้งหมดที่จะได้เรียนรู้ (๔) ข้อจำกัดของผู้เรียนที่มีความสามารถน้อยในการเรียนรู้แบบนั้นและ (๕) การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานไม่ได้ให้ผู้เรียนได้มีการฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องเพียงพอ

^{๙๓}Ziegler, Michele Flash. (2001). *The Impact of Inclusive Community - Based Instruction on Students Identified as “Gifted”, “Typical”, and “Special Needs Learners” in a High School: An Exploratory Study*. Retrieved March 20, 2005, from <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fullcit/3012575>.

Harter^{๙๔} ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาจุดแข็งที่เป็นพลังทางบวกของนักเรียน ในโรงเรียน Midwestern ของสหรัฐอเมริกาในช่วงปี 1994 - 1997 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่เข้าใหม่ เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน ๘๐๗ คนและกลุ่มควบคุม จำนวน ๘๔๑ คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีจุดแข็งที่เป็นพลังทางบวกโดยเฉพาะด้านผลการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม และ Park, Peterson and Seligman^{๙๕} ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพลังทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใหญ่จำนวน ๕,๒๙๙ คนโดยใช้แบบวัด VIA ทางอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยพบว่า พลังทางบวก ได้แก่ ความคาดหวังความมีชีวิตชีวา ความกตัญญูความรักและอยากรู้ อยากเห็น มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตปีการศึกษา ๒๕๕๖ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวน ๔๑,๕๗๐ คน^{๙๖}

แซสโตร^{๙๗} (Zastrow) ได้ทำการศึกษาวิจัย พบว่า ความคิดเชิงบวก เป็นส่วนหนึ่งของการรักษาโรค สามารถนำมาใช้เพื่อช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ทำให้รู้สึกสงบ เพิ่มการรู้สึกตัว และลดความวิตกกังวลได้

สโคเออร์ และคนอื่นๆ^{๙๘} (Scheirer; et al.) ได้วิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไข้ที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหลอดเลือดหัวใจ ซึ่งผู้ที่มีมองโลกในแง่ดีนั้น จะฟื้นตัวเร็วกว่าในช่วงที่พวกเขาได้รับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาล และภายหลังออกจากโรงพยาบาลแล้ว สามารถที่จะกลับมาทำกิจกรรมได้ตามปกติเร็วกว่าผู้ที่มีมองโลกในแง่ร้าย

สคูเอตต์^{๙๙} (Schurt) ได้ศึกษาการสะท้อนผลการคิดที่เป็นบวก พบว่า การผสมผสานการคิดที่เป็นบวก สามารถช่วยลดปัญหาต่างๆ จากระดับปกติให้ลดต่ำลงได้ เช่น ปัญหาความเครียด ความเจ็บปวด ความเมื่อยล้า นอกจากนั้น ยังพบว่าอีกว่าเราสามารถนำความคิดเชิงบวก ไปใช้ได้ในทุกสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

^{๙๔}Harter JK. Gage Park High School Research Study. In: Hodges TD, Clifton DO. Strengths - based development in practice. New Jersey : Wiley and Sons, 2004.

^{๙๕}Park N, Peterson C, Seligman, MEP. Strengths of Character and Well - Being. Journal of Social and Clinical Psychology, 2004; 23(5) : 603 - 610.

^{๙๖}Office of the Basic Education Commission. The Number of student in the secondary educational service area office 2 in 2nd Semester 2013 Academic Year, 2557. [cited 2014 April 4]. Available from : www.obec.go.th. (In Thai).

^{๙๗}Zastrow. 1979 .Talk to Yourself. New Jersey: Prentice - Hall Inc.

^{๙๘}Scheirer; et al. 1989: 1024. Scheier; et al. (1989). Dispositional Optimism and Recovery from Coronary Artery Bypass Surgery: The Beneficial Effects on Physical and Psychological Well - Being. Journal of Personality and Social Psychology. 57: 1024 - 1040.

^{๙๙}Schuett, Margaret. (1997). Reflection on Positive Thinking. New York: Northwest Regional Arthritis Center.

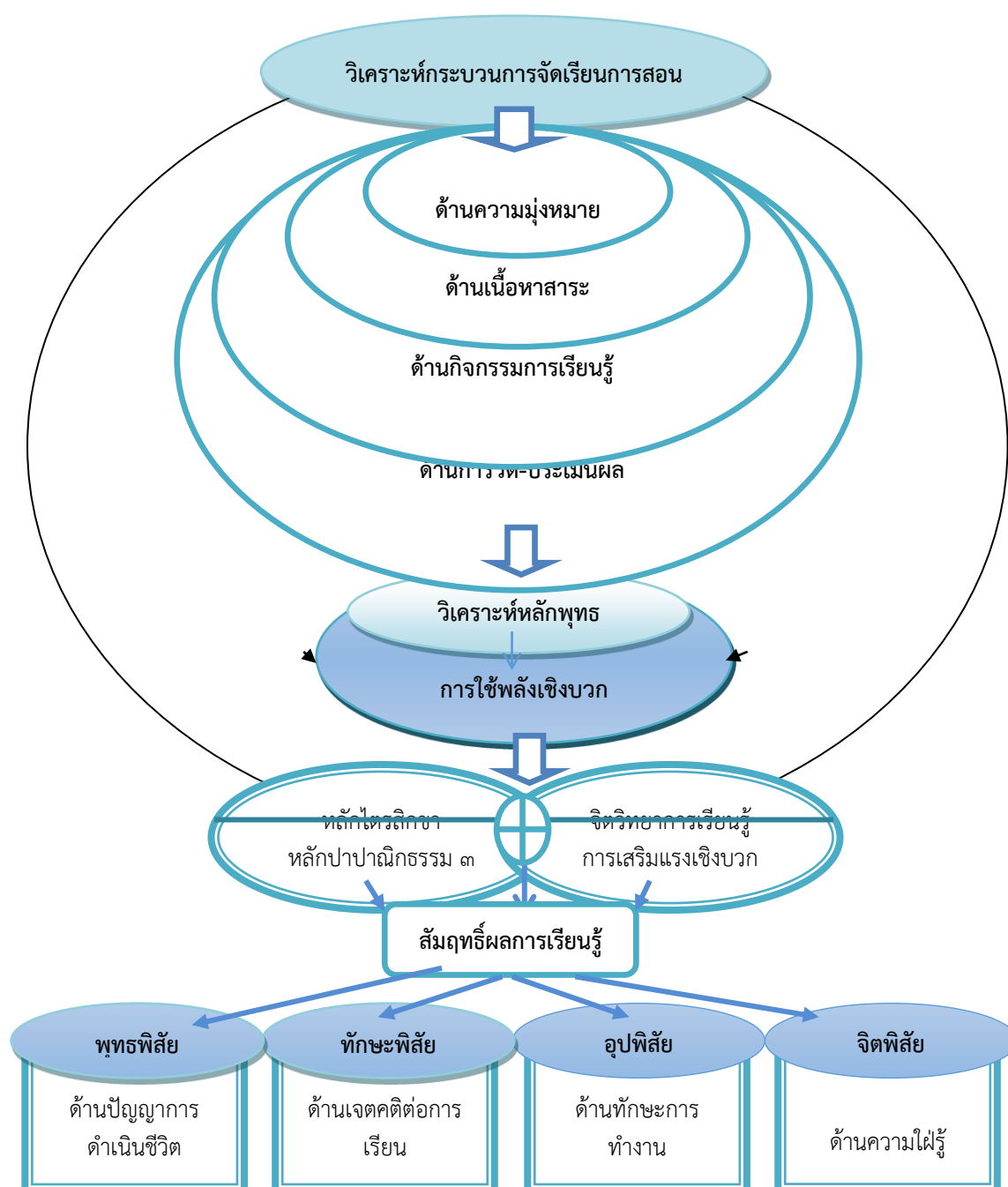
ไพรซ์^{๑๐๐} (Price) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของชีวิตที่ยืนยาวกับความคิดเชิงบวก ความไม่มีศัตรู ความวิตกกังวล โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ๘๐๐ คน แบ่งเป็นคนที่มีมองโลกในแง่ดี ๖๐๓ คน และมองโลกในแง่ร้าย ๑๙๗ คน ผลการวิจัย พบว่า อายุที่ยืนยาวมีความสัมพันธ์กับความคิดเชิงบวก คนที่มีมองโลกในแง่ร้ายมีอัตราการเสี่ยงต่อความตายสูงกว่าคนที่มองโลกในแง่ดี

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการการเรียนการสอน มีสาระสำคัญ คือ การบริหารจัดการการศึกษานั้น ต้องมีการเตรียมการและการดำเนินการเพื่อการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ โดยศึกษาทั้งระบบผู้บริหารให้ความสนใจในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน มีการอบรมบุคลากรในโรงเรียน และจัดสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีการวางแผนร่วมกันพานักเรียนออกศึกษาแหล่งเรียนรู้จริง แต่การปฏิบัติยังทำได้น้อยครั้งเพราะขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ การจัดทำวิจัยในชั้นเรียนมีผลงานออกมาบ้าง แต่มีจำนวนน้อย เพราะขาดการนิเทศติดตามอย่างจริงจัง ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้ปกครองทราบว่า ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดีในโรงเรียนทุกขนาด แต่การเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนมีเป็นส่วนน้อย ด้วยทางโรงเรียนมีกิจกรรมให้เข้าร่วมน้อย ด้านการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ทุกโรงเรียนมีการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และผู้บริหารโรงเรียนพร้อมที่จะรับการประเมินโดยองค์กรภายนอก อีกทั้ง ต้องมีการบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยการศึกษาระบบการสำรวจสภาพปัญหาและกระบวนการหากลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา โดยยึดหลักความพอประมาณของเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการสังเกต ตรวจสอบ และการประเมินผล การใช้กระบวนการพัฒนาดังกล่าว ทำให้การปฏิบัติงานการปรับปรุงพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ อาทิ ด้านผู้บริหาร ปัจจัยที่ส่งเสริมคือมีความทุ่มเทและเสียสละ มีวิสัยทัศน์ และความรับผิดชอบในการทำงาน ในส่วนที่เป็นอุปสรรคด้านคุณธรรมจริยธรรมการส่งเสริมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง มีวินัยในการใช้เงิน ด้านครูผู้สอนปัจจัยส่งเสริมความเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคน ความประพฤติและบุคลิกภาพ ทัศนคติต่อวิชาชีพครู ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรการจัดทำแผนการเรียนรู้ความรับผิดชอบการอุทิศตนในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ในส่วนด้านหลักสูตร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ และด้านชุมชน มีการร่วมมือกันวางแผนอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยมีปัญหาสำคัญที่พบในการบริหารการศึกษา จะเป็นเรื่องของ การจัดสรรงบประมาณ ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการที่จำเป็นของแต่ละกลุ่มประชากรหนังสืออ่านประกอบและหนังสือค้นคว้าไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและครู นักเรียนไม่สามารถนำผลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนของครูไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริงได้ ครูมีภาระในการสอนมากไม่มีเวลาผลิตและเตรียมสื่อการสอน ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการจัด

^{๑๐๐}Price, Katie. (2001). Thinking Positively About the Future Is Good for You. Royal Holloway, University of London. Retrieved July 3, 2008, from <http://www.rhul.ac.uk/WhatsNew/news2001/thinkpositive.html>.

กิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียน งบประมาณมีจำกัดไม่เพียงพอในการจัดหาหนังสือสำหรับศึกษาค้นคว้าของครูและนักเรียน ขาดการวางแผนการปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ ไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อนำมาปรับปรุงและทำคลังข้อสอบ เพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องและทันสมัย

๒.๑๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า ชุดความคิดของกระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ การจัดการงานสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมการวัด – ประเมินผลโดยเชื่อมโยง กับ หลักการบริหารขั้นพื้นฐาน คือ ขั้นการสร้างแผนงาน ขั้นการจัดองค์กร การจัดการบุคลากร การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติ และการควบคุม รายงานผล เพื่อมาเชื่อมโยง กับหลักพุทธธรรม การบริหาร คือ การไตรสิกขา และ ปาปนิโครม ๓ ร่วมกับ หลักจิตวิทยาการบริหารการเรียนรู้ด้าน การเสริมแรงเชิงบวก ก็จะได้

กระบวนการจัดการเรียนการสอนการเสริมสร้างพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา อาชีวศึกษา ซึ่งมีคุณค่าทั้งด้าน วิชาชีพ วิชาการ วิชาชีวิต ด้วยการมี หลักคิด หลักการ และหลักปฏิบัติ ที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ ๔ ประการ คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และอุปนิสัย ในการใฝ่รู้ เรียนรู้และความใฝ่ดี

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการศึกษา ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัย ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจทัศนคติความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๑๒ คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาทัศนคติ ความคิดเห็นและประสบการณ์จาก ผู้ทรงคุณวุฒิ ผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ รายบุคคล จำนวน ๒๐ รูป/คน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หลังจากนั้นมีการศึกษา ชัดความคิดเห็นและประสบการณ์ หรือมุมมองของ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยกระบวนการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ครั้ง

กระบวนการวิจัย R&D

ขั้น Research : R

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๑๒ คน เพื่อนำข้อมูล มาวิเคราะห์ เชิงปริมาณ และสรุปเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่มี อยู่ ที่จะใช้ เป็นแนวทางการในการเก็บข้อมูลด้านการสัมภาษณ์ ต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาสำรวจทัศนคติมุมมองความเห็นและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก รายบุคคล จำนวน ๒๐ รูป/คน เกี่ยวกับระบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำข้อมูล มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นชุดสรุปเชิงจิตวิทยา การเรียนรู้ ด้วยการเสริมแรงเชิง บวก (Positive Reinforce mint) เพื่อการเรียนรู้ เชิงบูรณาการทั้งวิชาชีพ วิชาการ และวิชาชีพ ใน การเข้ารับการอบรมบ่มเพาะการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความเป็นผู้มีคุณธรรมตาม แนวทางชีวิตวิถีพุทธไตรสิกขา

ขั้น Development : D

ขั้นตอนที่ ๑ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน พุทธบริหารการศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๒ รูป/คน เพื่อการสังเคราะห์หลัก พุทธธรรมการ บริหารการศึกษา หลักการเชิงจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และอุปนิสัย (Characteristic

Domain) เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นสมรรถนะสำคัญของผู้จบการศึกษาที่มีทั้ง วิชาชีพ วิชาการ และวิชาชีวิต ติดตัวไปอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ ๒ การสังเคราะห์ความรู้โดยผู้วิจัย เพื่อการสังเคราะห์ชุดความรู้ในความเป็น กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกของนักศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เป็น นักศึกษาอาชีวศึกษาผ่านระบบการดำเนินงานที่เป็น “หลักคิด + หลักการ+ หลักปฏิบัติ” เพื่อการ จัดการที่เป็นระบบ

ตารางที่ ๓.๑ แบบแผนการวิจัย : R & D

ขั้นตอน	ความมุ่งหมาย	วิธีการ/เครื่องมือ	ผลลัพธ์การวิจัย
R. (๑) สำรวจความ คิดเห็น	ศึกษาสำรวจความ คิดเห็นจากกลุ่ม ตัวอย่าง	ใช้การแจกแบบสอบถาม จำนวน ๓๑๒ ชุด	บทสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม ตัวอย่าง เกี่ยวกับสภาพ ปัญหากระบวนการจัดการเรียน การสอน
R. (๒) สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ	ศึกษาสำรวจทัศนะ มุมมองและ ประสบการณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก รายบุคคล ด้วยแบบ สัมภาษณ์ ที่สอดคล้องกับ ผลการสังเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนที่ ๑	บทสรุปผลการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับหลักธรรม การ บริหารและหลักการเสริมแรง เชิงบวก เพื่อการเรียนรู้ของ นักศึกษา
D. (๑) สนทนากลุ่ม ย่อย ครั้งที่ ๑	เพื่อรวบรวมข้อมูล เป็นร่างรูปแบบการ จัดการเรียนการสอน	ใช้การสนทนากลุ่มย่อย ครั้งที่ ๑ เพื่อจัดทำบทสรุป ร่าง รูปแบบและ องค์ประกอบสำคัญ	จะได้ร่างกระบวนการจัดการ เรียนการสอนสร้างเสริมพลัง เชิงบวกของนักศึกษา
D. (๒)	เพื่อกำหนดรูปแบบ กระบวนการจัดการ เรียนการสอน	สังเคราะห์ข้อมูล	ได้ชุดความรู้ที่เป็น กระบวนการจัดการเรียนการ สอนสร้างเสริมพลังเชิงบวก ของนักศึกษา
บทสรุป	ได้ชุดของคำตอบ ครบถ้วนตาม วัตถุประสงค์การวิจัย	ได้ใช้กระบวนการวิจัย Mixed Method Research ที่ถูกต้อง สมบูรณ์แบบ	ได้องค์ความรู้จากการวิจัยที่ เป็น กระบวนการจัดการ เรียนการสอนสร้างเสริมพลัง เชิงบวกของนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ เชิงปริมาณ

๑. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มประชากรของวิทยาลัยการอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ อ.กันทรลักษณ์ จ. ศรีสะเกษ

- ๑) จำนวน บุคลากร ครู-อาจารย์ รวม ๓๑ คน
- ๒) จำนวน นักศึกษาอาชีวศึกษา ทุกชั้นปีรวม ๖๘๔ คน
- ๓) จำนวนผู้ปกครองนักศึกษาอาชีวศึกษา ทุกชั้นปีรวม ๖๘๔ คน

๒. กลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ ใช้ระดับค่าความเชื่อมั่น ๙๕% มีระดับค่า ความคลาดเคลื่อน ๕% ได้กลุ่มตัวอย่างด้วยการกำหนดขนาดตัวอย่างคำนวณจากสูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๑๒ คน ใช้วิธีการ สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยคำนวณจากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรที่จะศึกษา

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

ซึ่งในงานวิจัยที่กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ ๕ หรือ ๐.๐๕

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (n) มีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

$$n = \frac{๑,๓๙๙}{๑ + ๑,๓๙๙ (๐.๐๕)}$$

$$n = \frac{๑,๓๙๙}{๔.๔๙๗๕}$$

$$n = ๓๑๑.๐๖๑๗$$

๓.๒.๒ เชิงคุณภาพ

๑. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์ รายบุคคล

จำนวน ๒๐ รูป/คน โดยมีเกณฑ์ การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

- ๑) พระสังฆาธิการ จำนวน ๕ รูป
- ๒) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน ๕ คน
- ๓) บุคลากร/ครู-อาจารย์ จำนวน ๕ คน
- ๔) ผู้ปกครองของนักศึกษา จำนวน ๕ คน

รวมทั้งรวม จำนวน ๒๐ คน

๒. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

เพื่อการสังเคราะห์และกำหนดรูปแบบพุทธบริหารการจัดการเรียนรู้ โดยใช้พลังบวก จำนวน ๑๒ รูป/คน ดังนี้

- ๑) พระสังฆาธิการ จำนวน ๓ รูป
 - ๒) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน ๓ คน
 - ๓) บุคลากร/ครู-อาจารย์ จำนวน ๓ คน
 - ๔) นักศึกษาอาชีวศึกษา จำนวน ๓ คน
- รวมทั้งหมด จำนวน ๑๒ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ แบบสอบถาม ได้จากการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์สังเคราะห์ แล้วพัฒนาเป็นแบบสอบถาม เพื่อสำรวจระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างวิทยาลัยอาชีวศึกษา โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพุทธบริหารการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ใน ๔ ด้าน คือ ๑) การจัดการหลักสูตร ๒) การจัดการสอน ๓) กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ ๔) การวัดและประเมินผล แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยกำหนดระดับความคิดเห็นดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
- ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
- ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม

๓.๓.๒ แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ หลักธรรมและหลักการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาตามแนววิถีพุทธ ที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมหรือสอดคล้องกับการบริหารงานวิชาการเพื่อการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับพุทธธรรมการบริหารการศึกษาและหลักการทางจิตวิทยา การเรียนรู้ด้านการใช้พลังเชิงบวก

๓.๓.๓ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มเพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของกระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา และการยืนยันความเหมาะสมกระบวนการจัดการเรียนการสอน

๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

๓.๔.๑ แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

๑. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วพัฒนาเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

๒. นำแบบสอบถามหรือเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว มาให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณา ในรูปแบบ Face Validity (ความตรงเชิงพินิจ)

๓. นำข้อเสนอแนะของกรรมการมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

๔. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่านตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เป็นการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้เทคนิควิธีการวัดดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (item objective congruence index : IOC) ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและลักษณะการใช้ภาษา จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาใน ๓ มิติ คือ มีความเห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย ต่อรายการข้อคำถามนั้น ๆ โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

+๑	แทน	มีความเห็นว่ามี ความสอดคล้องสัมพันธ์กัน
๐	แทน	ไม่แน่ใจว่ามี ความสอดคล้องสัมพันธ์กัน
-๑	แทน	มีความเห็นว่ามี ไม่สอดคล้องสัมพันธ์กัน

หลังจากนั้น ใช้วิธีการคำนวณหาค่า IOC ของแต่ละข้อคำถาม ได้ค่า IOC ตั้งแต่

๐.๕ ขึ้นไป โดยใช้สูตร

$$IOC = \Sigma R / N$$

$$IOC = \text{ดัชนีความสอดคล้อง ความตรงเชิงเนื้อหาและโครงสร้าง}$$

$$\Sigma R = \text{ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ}$$

$$N = \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}$$

๕. นำเครื่องมือที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว มาทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (try out) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างชุดหนึ่งที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน ๓๐ คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีครอนบาค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับไม่น้อยกว่า ๐.๘๕

๖. นำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔.๒ แบบสัมภาษณ์

๑. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวกของนักศึกษา ผู้วิจัยได้หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

- ๑) พระสังฆาธิการ ๕ รูป
- ๒) ผู้บริหารการศึกษา ๕ คน
- ๓) ครู-อาจารย์ ๕ คน
- ๔) ผู้ปกครอง-นักศึกษา ๕ คน

๒. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

๓. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๐ รูป/คน

๓.๔.๓ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

๑. สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อสร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มในการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวกของนักศึกษาในการเรียนรู้

๒. นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

๓. ปรับปรุงแก้ไขแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มก่อนนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป/คน

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕.๑ แบบสอบถาม

๑. ขอหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ๕ ท่าน ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. ผู้วิจัยขอหนังสือศูนย์บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุมณีศรีสะเกษ

๓. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุมณีศรีสะเกษ จำนวน ๓๑๒ ฉบับ โดยใช้หลักการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) กับบุคลากร ครู-อาจารย์ และนักศึกษาทุกคน สามารถเป็นกลุ่มตัวอย่างให้ครบจำนวน ๓๑๒ คน ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุมณีศรีสะเกษ และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง

๓.๕.๒ การสัมภาษณ์

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ถึงผู้เชี่ยวชาญ ๒๐ รูป/คน ขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

๒. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๐ รูป/คน พร้อมแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนดวันนัดหมาย

๓. ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ ตามที่นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเทป จดบันทึกและถ่ายภาพระหว่างการสัมภาษณ์

๓.๕.๓ การสนทนากลุ่มย่อย

๑. ขอหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ๑๒ รูป/คน เพื่อขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ๑) พระสงฆ์ ๓ รูป ๒) ผู้บริหารการศึกษา ๓ คน ๓) ผู้ปกครอง ๓ คน และ ๔) นักศึกษา ๓ คน

๒. นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป/คน พร้อมแบบแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการสนทนากลุ่ม พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม

๓. ดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อสังเคราะห์การจัดการเรียนการสอนการใช้พลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาตามแนววิถีพุทธ โดยมีการบันทึกเทป จดบันทึกและถ่ายภาพระหว่างการสนทนากลุ่ม

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๖.๑ ข้อมูลเชิงปริมาณ

๑. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงาน ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการใช้หลักพุทธบริหารการศึกษาอาชีวศึกษา จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าระดับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้เกณฑ์การประเมินค่า ๕ ระดับของบุญชม ศรีสะอาด ดังนี้

๑) ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๑.๕๐	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด
๒) ค่าเฉลี่ย	๑.๕๑ - ๒.๕๐	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยน้อย
๓) ค่าเฉลี่ย	๒.๕๑ - ๓.๕๐	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยปานกลาง
๔) ค่าเฉลี่ย	๓.๕๑ - ๔.๕๐	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมาก
๕) ค่าเฉลี่ย	๔.๕๑ - ๕.๐๐	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมากที่สุด

๓. หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่วิเคราะห์ได้มาแปลความหมาย และวิเคราะห์ร่วมกับค่าเฉลี่ย โดยผู้วิจัยใช้หลักการแปลความหมายของ ชูศรี วงศ์รัตน์ ที่กล่าวว่า ค่าเฉลี่ยจะต้องแปลควบคู่กับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพราะถ้าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีน้อย หรือใกล้ ๐ (ศูนย์) หมายความว่า ข้อมูลนั้นมีการกระจายน้อย แต่ถ้าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าสูง แสดงว่า ค่าเฉลี่ยมีคะแนนกระจายมากตามค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยได้กำหนดค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

๐.๐๐ - ๐.๗๐	หมายถึง	ข้อมูลมีการกระจายน้อย
๐.๗๑ - ๑.๐๐	หมายถึง	ข้อมูลมีการกระจายปานกลาง
มากกว่า ๑.๐๐	หมายถึง	ข้อมูลมีการกระจายมาก ^๑

๓.๖.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) แล้วมีการสังเคราะห์ข้อมูล (Content synthesis) การตีความ สรุปและนำเสนอด้วยการบรรยาย

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยการตรวจสอบและตีความตามหลักการยืนยัน ๓ เสา (Triangulation Technic) และหลักการอิ่มตัวของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Data Saturated and Maturity)^๒

๓. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วย 6'C Technic of Contents Analysis^๓

ภาพที่ ๓.๑ หลักการ 6'C Technic of Contents Analysis

^๑บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น , ๒๕๔๓), หน้า ๙๙-๑๐๐.

^๒ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : เทพมิตรการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๘๕.

^๓นภัทร์ แก้วนา, การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วย 6'C Technic of Contents Analysis, ๒๕๕๕, (อัสสัมชัญ).

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุลมณีศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษามีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา และศึกษาหลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมณีศรีสะเกษ และเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษาจุลมณี ศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย การแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวนทั้งสิ้น ๓๑๒ ชุด ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล ทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive stat) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญ ๒๐ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อสังเคราะห์และกำหนดรูปแบบพุทธบริหารการจัดการเรียนรู้ โดยใช้พลังบวก จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๔ รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview)

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ สัณเคราะห์ จากการแจกแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

(n=๓๑๒)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ			
	ชาย	๑๒๘	๔๑.๐
	หญิง	๑๘๔	๕๙.๐
	รวม	๓๑๒	๑๐๐.๐
๒. อายุ			
	ต่ำกว่า ๓๕ ปี	๒๕๖	๘๒.๑
	๓๑-๔๕ ปี	๓๐	๙.๖
	๔๖-๖๐ ปี	๒๖	๘.๓
	รวม	๓๑๒	๑๐๐.๐
๓.ระดับการศึกษาสูงสุด			
	ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	๒๖๓	๘๔.๓
	ปริญญาตรี	๔๒	๑๓.๕
	สูงกว่าปริญญาตรี	๗	๒.๒
	รวม	๓๑๒	๑๐๐.๐
๔. ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่			
	น้อยกว่า ๕ ปี	๒๔๕	๗๘.๕
	๕-๑๕ ปี	๓๙	๑๒.๕
	๑๖-๒๕ ปี	๒๕	๘.๐
	๒๖ ปีขึ้นไป	๓	๑.๐
	รวม	๓๑๒	๑๐๐.๐
๕. ตำแหน่ง			
	บุคลากร ครู-อาจารย์ ในสถาบันการศึกษา	๓๑	๑๐.๐
	ผู้ประกอบการ	๕๐	๑๖.๐
	นักศึกษา	๒๓๑	๗๔.๐
	รวม	๓๑๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ มี เพศชาย จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๐ เพศหญิง ๑๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๐ จำแนกตามช่วงอายุ ต่ำกว่า ๓๕ ปี จำนวน ๒๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๑ ช่วงอายุระหว่าง ๓๑-๔๕ ปี จำนวน

๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๖ และช่วงอายุ ๔๖-๖๐ ปี จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๓ **ระดับการศึกษาสูงสุด** ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน ๒๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๓ ปริญญาตรี จำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕ และ สูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๒ **ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่** ช่วงระยะเวลา น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๒๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๕ ช่วงระยะเวลา ๕-๑๕ ปี จำนวน ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ ช่วงระยะเวลา ๑๖-๒๕ ปี จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐ และช่วงระยะเวลา ๒๖ ปีขึ้นไป ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๐ **จำแนกตามตำแหน่ง** บุคลากร ครู-อาจารย์ ในสถาบันการศึกษา จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ผู้ปกครอง จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๐ นักศึกษา จำนวน ๒๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๐

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา การจัดการเรียนการสอน โดยรวม และรายด้าน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๖

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา หรือจุดเน้นการจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยระดับของความเห็นเกี่ยวกับจุดมุ่งเน้นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

(n=๓๑๒)

การจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. การจัดหลักสูตร มีความสำคัญ	๔.๒๙	.๕๖	มาก
๒. การจัดการเรียนการสอน มีความสำคัญ	๔.๒๓	.๕๕	มาก
๓. กิจกรรมการเรียนรู้ มีความสำคัญ	๔.๒๑	.๕๙	มาก
๔. การวัดและประเมินผล มีความสำคัญ	๔.๒๕	.๕๙	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๒๔	.๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าค่าเฉลี่ยระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญการจัดการเรียนการสอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๒๔) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๒๙) รองมา คือ ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๒๕) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๒๑)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร

(n=๓๑๒)

ลำดับ	การจัดหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ปรัชญาของหลักสูตรมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรมและมีความสุข	๔.๔๕	.๖๙	มาก
๒	คณะทำงานการพัฒนาหลักสูตรควรมาจากผู้รู้ด้านการศึกษาและผู้รู้ด้านพุทธธรรม	๔.๒๖	.๗๐	มาก
๓	โครงสร้างของหลักสูตรควรบูรณาการวิชาต่างๆ เข้ากับพุทธธรรม	๔.๑๔	.๘๐	มาก
๔	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านวิชาการ วิชาชีพและวิชาชีวิต	๔.๓๕	.๗๙	มาก
๕	จุดมุ่งหมายรายวิชาควรมุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ ทักษะพิสัย จิตพิสัย พุทธพิสัย และอุปนิสัย	๔.๒๕	.๗๙	มาก
เฉลี่ยภาพรวม		๔.๒๙	.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๒๙) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปรัชญาของหลักสูตรการมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรมและมีความสุข มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๔๕) รองลงมา คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านวิชาการ วิชาชีพและวิชาชีวิต มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๓๕) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โครงสร้างของหลักสูตรควรบูรณาการวิชาต่างๆ เข้ากับพุทธธรรม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๑๔)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

(n=๓๑๒)

ลำดับ	การจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	แต่ละรายวิชาควรเน้นการเรียนรู้คุณธรรม	๔.๑๓	.๘๐	มาก
๒	ระบบการเรียนการสอนควรสร้างจากการมีส่วนร่วมของครูและผู้เรียน	๔.๒๒	.๗๖	มาก
๓	กระบวนการเรียนรู้ควรมีแนวทางเชิงสร้างสรรค์และการเสริมแรงเชิงบวก	๔.๑๙	.๘๒	มาก
๔	มีกิจกรรมกระบวนการเรียนเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการมีวิจารณญาณไตร่ตรองใคร่ครวญในการดำเนินชีวิต	๔.๓๓	.๗๗	มาก
๕	มีกิจกรรมการเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงงามของสังคมไทย	๔.๒๗	.๘๓	มาก
เฉลี่ยภาพรวม		๔.๒๓	.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๒๓$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีกิจกรรมกระบวนการเรียนเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการมีวิจารณญาณไตร่ตรองใคร่ครวญในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๓๓$) รองลงมา คือ มีกิจกรรมการเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงงามของสังคมไทย มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๒๗$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ แต่ละรายวิชาควรเน้นการเรียนรู้คุณธรรม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๓$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้

(n=๓๑๒)

ลำดับ	กิจกรรมการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	มีกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม บูรณาการพหุสาขาความรู้และทักษะวิชาชีพ	๔.๒๘	.๗๘	มาก
๒	มีกิจกรรมเสริมสร้างทักษะความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล (Soft Skill) ของนักศึกษา	๔.๑๖	.๘๐	มาก
๓	มีกิจกรรม เสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Numerical skill) บูรณาการความละเอียดรอบคอบ ประณีตในการใช้ชีวิต	๔.๑๕	.๘๒	มาก
๔	มีกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารและมี ภูมิคุ้มกัน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม	๔.๑๖	.๘๙	มาก
๕	มีกิจกรรมเสริมสร้างความสนใจใฝ่รู้ ความมีวินัย จน เป็นอุปนิสัยในการดำเนินชีวิตที่ดี	๔.๓๐	.๘๓	มาก
เฉลี่ยภาพรวม		๔.๒๑	.๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีกิจกรรมเสริมสร้างความสนใจใฝ่รู้ ความมีวินัย จนเป็นอุปนิสัยในการดำเนินชีวิตที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) รองลงมา คือ มีกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมบูรณาการพหุสาขาความรู้และทักษะวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.28$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีกิจกรรม เสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Numerical skill) บูรณาการความละเอียดรอบคอบ ประณีตในการใช้ชีวิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการวัด และประเมินผล

(n=๓๑๒)

ลำดับ	การวัดและประเมินผล	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	มีกระบวนการวัด-ประเมินผลการเรียนรู้เชิงบูรณาการทั้งด้านสติปัญญา เจตคติ และทักษะวิชาชีพ	๔.๓๙	.๗๗	มาก
๒.	มีกระบวนการวัดประเมินผลความสามารถในการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต	๔.๒๓	.๗๖	มาก
๓.	มีกิจกรรมการวัด-ประเมินผล จากสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ วิชาการ-วิชาชีพ และวิชาชีพ	๔.๑๙	.๘๑	มาก
๔.	กระบวนการวัดประเมินผล การเรียนรู้ควรเสริมสร้างพัฒนาการด้านความรู้ การคิดจิตใจและทักษะทางสังคม	๔.๑๕	.๘๑	มาก
๕.	กระบวนการวัด-ประเมินผลควรเสริมสร้างสมรรถนะของความเป็นผู้มี คีล-สมาธิ-ปัญญา	๔.๒๗	.๘๑	มาก
เฉลี่ยภาพรวม		๔.๒๕	.๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าค่าเฉลี่ย ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๒๕$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีกระบวนการวัด-ประเมินผลการเรียนรู้เชิงบูรณาการทั้งด้านสติปัญญา เจตคติ และทักษะวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๓๙$) รองลงมา คือ กระบวนการวัด-ประเมินผลควรเสริมสร้างสมรรถนะของความเป็นผู้มี คีล-สมาธิ-ปัญญา มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๒๗$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กระบวนการวัดประเมินผล การเรียนรู้ควรเสริมสร้างพัฒนาการด้านความรู้ การคิดจิตใจและทักษะทางสังคม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๕$)

สรุปได้ว่า ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา หรือจุดมุ่งเน้นในการจัดการเรียนการสอนพบว่า ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดหลักสูตร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๙ รองมา คือ ด้านการการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑

๑. ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดหลักสูตร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปรัชญาของหลักสูตรการมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรมและมีความสุข มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านวิชาการ วิชาชีพและวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โครงสร้างของหลักสูตรควรบูรณาการวิชาต่างเข้ากับพุทธธรรม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก

๒. ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีกิจกรรมกระบวนการเรียนเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการมีวิจรรย์ญาณไตร่ตรองใคร่ครวญในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ มีกิจกรรมการเรียนรู้ ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงงามของสังคมไทย มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ แต่ละรายวิชาควรเน้นการเรียนรู้คู่คุณธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

๓. ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ควรมีกิจกรรมเสริมสร้างความสนใจใฝ่รู้ ความมีวินัย จนเป็นอุปนิสัยในการดำเนินชีวิตที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ควรมีกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม บุรณาการผสานความรู้และทักษะวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ควรมีกิจกรรม เสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Numerical skill) บุรณาการความละเอียดรอบคอบ ประณีตในการใช้ชีวิต มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก

๔. ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล โดยรวม อยู่ในระดับมาก มี เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ควรมีกระบวนการวัด-ประเมินผลการเรียนรู้เชิงบูรณาการทั้งด้านสติปัญญา เจตคติ และทักษะวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ กระบวนการวัด-ประเมินผลควรเสริมสร้างสมรรถนะของความเป็นผู้มี ศีล-สมาธิ-ปัญญา มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กระบวนการวัดประเมินผล การเรียนรู้ควรเสริมสร้างพัฒนาการด้านความรู้ การคิดจิตใจและทักษะทางสังคม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก

สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง ๓๑๒ คน เห็นคุณค่า และความสำคัญกับโครงสร้างหลักสูตร และองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอน ในระดับมากทุกประเด็นคำถาม คือ

๑. ปรัชญาของหลักสูตรมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรมและมีความสุข
๒. คณะทำงานการพัฒนาหลักสูตรควรมาจากผู้รู้ด้านการศึกษาและผู้รู้ด้านพุทธธรรม
๓. โครงสร้างของหลักสูตรควรบูรณาการวิชาต่างๆ เข้ากับพุทธธรรม
๔. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านวิชาการ วิชาชีพและวิชาชีพชีวิต
๕. จุดมุ่งหมายรายวิชาควรมุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ ทักษะพิสัย จิตพิสัย พุทธพิสัย และอุปนิสัย
๖. แต่ละรายวิชาควรเน้นการเรียนรู้คู่คุณธรรม
๗. ระบบการเรียนการสอนควรสร้างจากการมีส่วนร่วมของครูและผู้เรียน
๘. กระบวนการเรียนรู้ควรมีแนวทางเชิงสร้างสรรค์และการเสริมแรงเชิงบวก
๙. มีกิจกรรมกระบวนการเรียนเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการมีวิจรรย์ญาณไตร่ตรองใคร่ครวญในการดำเนินชีวิต

๑๐. มีกิจกรรมการเรียนรู้ plugged คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงงามของ
สังคมไทย

๑๑. ควรมีกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมบูรณาการผลานความรู้และ
ทักษะวิชาชีพ

๑๒. ควรมีกิจกรรมเสริมสร้างทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Soft Skill) ของ
นักศึกษา

๑๓. ควรมีกิจกรรม เสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Numerical skill)
บูรณาการความละเอียดรอบคอบ ประณีตในการใช้ชีวิต

๑๔. ควรมีกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารและมีภูมิคุ้มกัน การใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม

๑๕. ควรมีกิจกรรมเสริมสร้างความสนใจใฝ่รู้ ความมีวินัย จนเป็นอุปนิสัยในการ
ดำเนินชีวิตที่ดี

๑๖. ควรมีกระบวนการวัด-ประเมินผลการเรียนรู้เชิงบูรณาการทั้งด้านสติปัญญา เจต
คติ และทักษะวิชาชีพ

๑๗. ควรมีกระบวนการวัดประเมินผลความสามารถในการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถี
ชีวิต

๑๘. ควรมีกิจกรรมการวัด-ประเมินผล จากสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ วิชาการ-วิชาชีพ
และวิชาชีพชีวิต

๑๙. กระบวนการวัดประเมินผล การเรียนรู้ควรเสริมสร้างพัฒนาการด้านความรู้ การ
คิดจิตใจและทักษะทางสังคม

๒๐. กระบวนการวัด-ประเมินผลควรเสริมสร้างสมรรถนะของความเป็นผู้มี ศีล-
สมาธิ-ปัญญา

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview)

ประเด็นคำถาม

๔.๒.๑ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชิงพุทธ

กลุ่มผู้ให้การสัมภาษณ์ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยจำนวน ๒๐ รูป/คน ได้ให้
คำตอบที่เป็นความรู้ ความคิด ความเห็นและประสบการณ์ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการนำมาวิเคราะห์และ
สังเคราะห์แล้ว สรุปเป็นผลการวิจัยในประเด็นคำถามถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัย
อาชีวศึกษาเชิงพุทธ ซึ่งมีสาระสำคัญของความคิดรวบยอด (Concept) คือ

๑. การใช้หลักธรรมนำการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักธรรมไตรสิกขา (ศีล : สมาธิ
: ปัญญา)

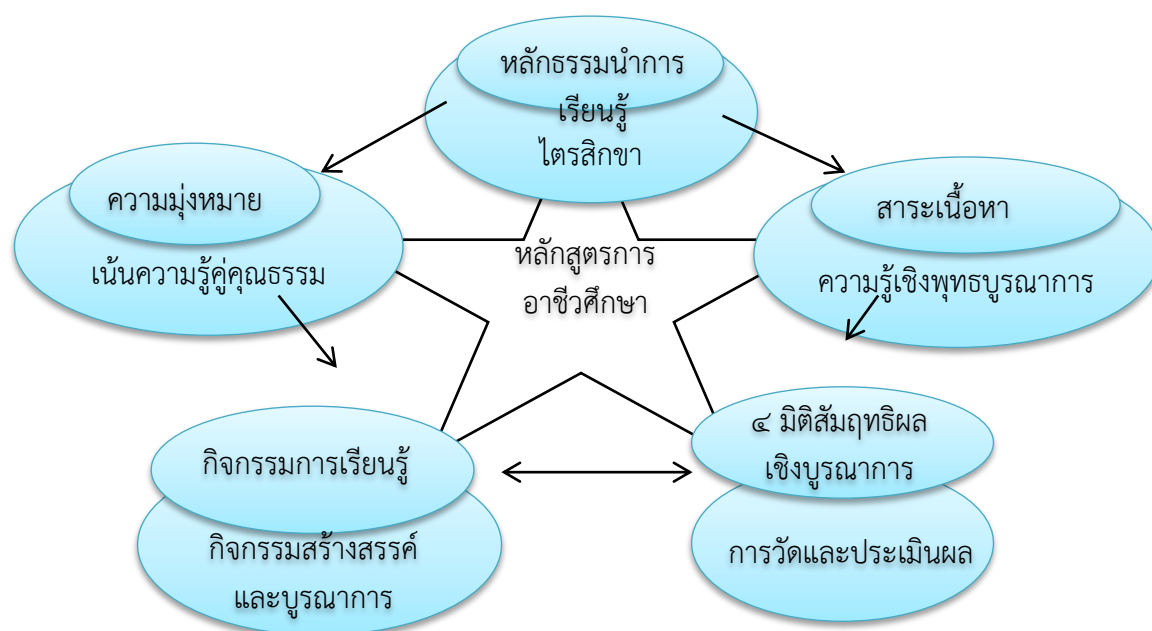
๒. การกำหนดความมุ่งหมายการเรียนรู้ของหลักสูตรเชิงพุทธบูรณาการ

๓. การออกแบบและกำหนดกรอบขอบเขตของเนื้อหาเชิงพุทธบูรณาการ

๔. การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และพุทธบูรณาการ

๕. การออกแบบกระบวนการวัด-ประเมินผลเชิงพุทธบูรณาการ

ซึ่งจากประเด็นสาระสำคัญข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑ : พุทธบูรณาการเรียนรู้ของหลักสูตรอาชีวศึกษา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้นำเสนอแนวคิดและแนวทางตลอดจน หลักคิด หลักการ หลักธรรม หลักสูตรและหลักปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการอาชีวศึกษา คือ

๑. หลักคิดการจัดการเรียนการสอน

๑) วิทยาลัยอาชีวศึกษาควรเป็นวิทยาลัยแห่งการส่งเสริมคุณธรรมนำการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน

๒) วิทยาลัยอาชีวศึกษา ควรเป็นแบบอย่างในเกียรติคุณด้านการจัดการวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถีพุทธชั้นนำทั้งระดับภาคหรือระดับประเทศ

๓) ผู้บริหารและครูควรเป็นแบบอย่างในการอบรมพัฒนาจิตใจ เสริมสร้างปัญญาทางวิชาการและวิชาชีพ

๔) วิทยาลัยอาชีวศึกษา ควรเป็นสถานที่ผู้บริหารและครูมีคุณสมบัติให้อย่างแท้จริง

๕) แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมความดี เป็นคนดี แล้วความเก่งจะตามมาเอง

๖) การมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนมีสติอยู่เสมอจะเป็นสิ่งนำความปลอดภัยในทุกสถานการณ์ให้กับเด็กและเยาวชน

๓) ควรอบรมบ่มเพาะสั่งสอนให้เยาวชนทุกคนเจริญด้วยศีล สมาธิและปัญญา ยิ่งๆ ขึ้นไป

๔) การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำควรมุ่งเน้นการส่งเสริมรายได้ ทั้งในระหว่างเรียนและปิดภาคเรียนที่มีการรับงาน การผลิตมีการจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ของนักศึกษาวิชาอาชีวศึกษาแต่คุณภาพดี

๕) ควรมุ่งส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้มีทัศนคติที่ดีต่องานไม่เลือกอาชีพ ไม่เลือกงาน ไม่เลือกวัน-เวลา ให้แต่ละคนฝึกฝนจนชำนาญมากมายหลากหลายอาชีพ

๑๐) ควรมีกิจกรรมการปลูกผัก สวนเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกเอง ทานเอง ไม่ใช่สารเคมี ไม่มีสารพิษเพื่อชีวิตที่พอเพียง

๑๑) อบรมบ่มเพาะและหล่อหลอมให้เยาวชนหมั่นรักษาความสะอาดทั้งกายของตน จิตของตนและสะอาดที่อยู่อาศัยอยู่เสมอ

๑๒) ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาสุขภาวะทางอารมณ์ และพัฒนาการทางสังคมที่มีการออกกำลังกาย เล่นกีฬาอย่างมีความสุขพร้อมความสนุกจากการเรียนรู้

๑๓) กระบวนการเรียนรู้มีจุดมุ่งเน้นให้เยาวชนมีสติมีสมาธิและมีปัญญา เพื่อนำไปพัฒนาทักษะวิชาการงานอาชีพอย่างเหมาะสม

๑๔) กิจกรรมการเรียนรู้ให้เยาวชนคิดเป็น ทำเป็น บริการเป็น บริหารจัดการเป็น พร้อมทำงานทันทีเมื่อจบการศึกษา

๑๕) มุ่งเน้นให้มีการเรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้

๑๖) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา คือการมีงานทำของเยาวชนเป็นคนดีที่มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครู-อาจารย์ และแผ่นดินเกิด

๑๗) มีการบูรณาการ หลักพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ทุกสาขาอาชีพ

๑๘) มีการฝึกปฏิบัติจริง จากการศึกษาที่สอดคล้องวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนและวิถีของประชาชน

๑๙) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกๆ สถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอนเฉพาะในห้องเรียนสี่เหลี่ยมเท่านั้น

๒๐) ควรมีการประสานการปฏิบัติให้เกิดความร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์และภาคชุมชน ท้องถิ่น ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนรวมถึงครอบครัวและสถานศึกษาในชุมชน

๒. หลักการจัดการจัดการเรียนการสอน

๑) ควรสอดแทรกหลักพุทธธรรมในกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการ

๒) ควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกสาขาวิชา

๓) กิจกรรมการเรียนรู้มีทั้งในและนอกห้องเรียนทุกสาขาวิชา

๔) มีการบูรณาการการเรียนรู้วิถีชีวิตและสอดคล้องกับหลักธรรมไตรสิกขา

๕) ครูผู้สอนควรเป็นแบบอย่างที่ดี มีความประพฤติเป็นแบบอย่างของนักเรียนสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็นอย่างสม่ำเสมอ

๖) ครูผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร มีเมตตาธรรมนำการสอน อบรมบ่มเพาะจิตใจลูกๆ ดุจดังครู คือ พ่อครู แม่ครูของลูกๆ

๗) ครูควรปฏิบัติต่อลูกๆ เยาวชนด้วยความอ่อนโยน มีความอดทนและทุ่มเทสร้างเสริม เต็มเต็มชีวิตที่งามสมบูรณ์ให้กับลูกๆ เยาวชน

๘) ควรมีการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาเยาวชนอย่างรอบด้าน สมดุลด้วยกาย ศิลปาวนา จิตตาวนาและปัญญาาวนา

๙) ฝึกฝน อบรม กล่อมเกลาให้ลูกๆ เยาวชนเรียนรู้และปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และหมั่นภาวนา ไตร่ตรอง ไคร่ครวญ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้วยหลักสัทธิธรรม ๓ คือ ปรียติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ

๑๐) มุ่งเน้นแนะเสริมหนุนให้มีวิธีวิทยาการเรียนรู้เชิงโยนิโสมนสิการ โนม้ใจสู่การคิดอย่างแยบยล แยกคาย

กล่าวได้ว่า ข้อคิดเห็นโดยทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีสาระใจความสำคัญที่กล่าวได้เลยว่า มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางและกระบวนการปฏิบัติจริงของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉนิศรีสะเกษ เป็นส่วนมากทั้งหลักการการดำเนินงานและหลักคิดการจัดการเรียนการสอน ซึ่งโดยภาพกว้างผู้ถามการสัมภาษณ์มุ่งเน้นการจัดการองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประเด็น คือ

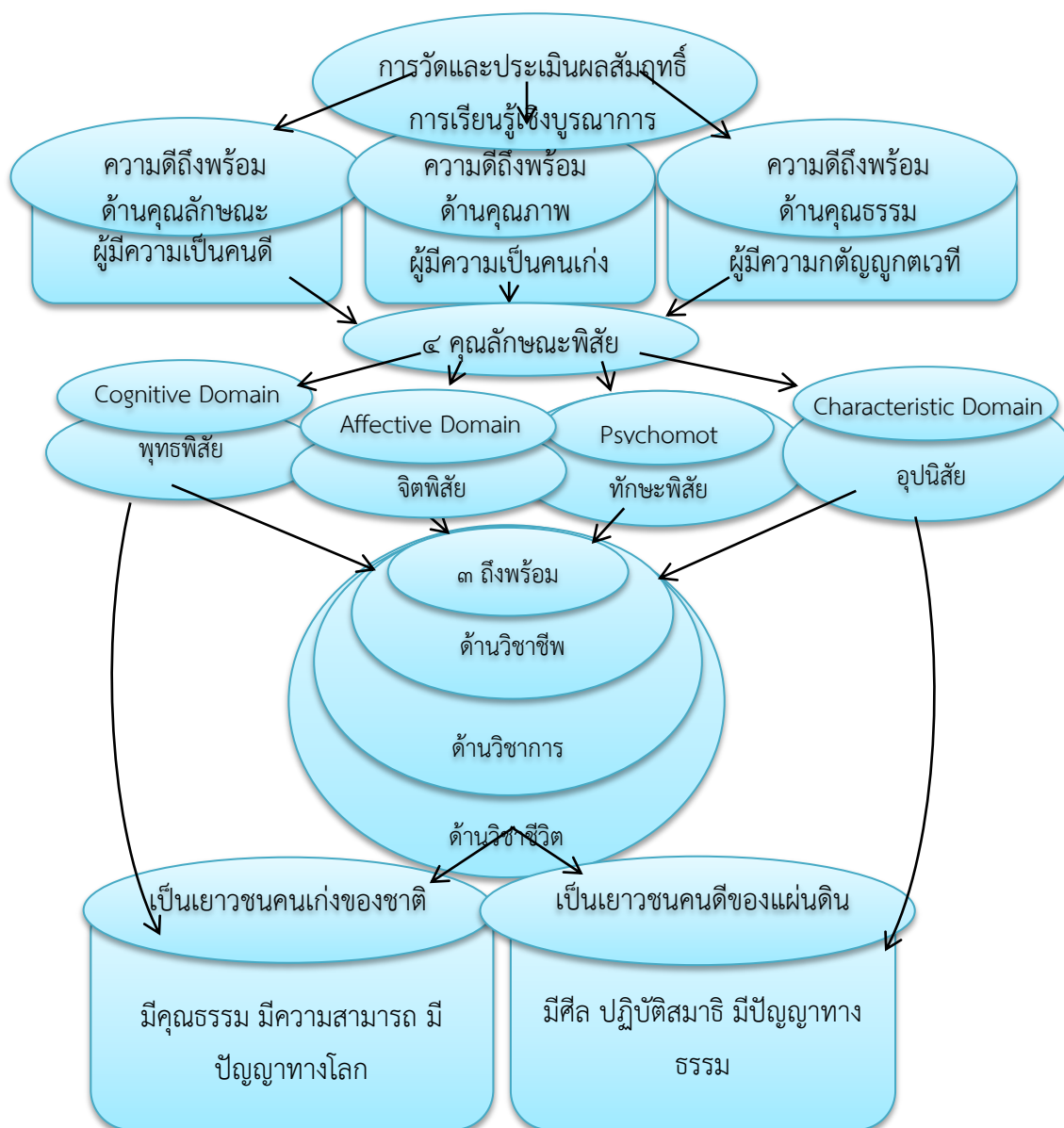
๑. มีหลักพุทธธรรมนำการจัดการศึกษา

๒. มีความมุ่งหมายการพัฒนาเยาวชนให้ดีแล้วมีความเก่งตาม

๓. บูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ร่วมกับหลักพุทธธรรม

๔. มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาเยาวชนทั้งด้านกายาวนา ศิลปาวนา และจิตตาวนา

๕. วัตถุประสงค์ทางการเรียนในทุกมิติที่บ่งบอกถึงผู้จบการศึกษา ซึ่งถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะของความดีงาม ถึงพร้อมด้วยคุณภาพเยาวชน และมีคุณธรรมพร้อมการดำเนินชีวิตที่สง่างาม เป็นผู้มีวุฒิภาวะทางด้านสติปัญญา หรือพุทธพัสัยมีความพร้อมด้านเจตคติหรือจิตพัสัยถึงพร้อมด้วยความสามารถในการทำงานหรือทักษะพัสัยและสุดท้ายสำคัญยิ่งคือ ความถึงพร้อมด้วยบุคลิกภาพคุณลักษณะความเข้าใจและใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลาจนเป็นผู้มีอุปนิสัยที่ดีมีคุณธรรม (Charcteristic) จนกล่าวได้อย่างมั่นใจว่า ลูกๆ เยาวชนทุกคนมีความพร้อม ทั้งด้านวิชาการที่ครบถ้วน มีความพร้อมด้านวิชาชีพอย่างมั่นใจ และมีความพร้อมด้านวิชาชีวิตด้วยคุณธรรม จริยธรรมที่เพียงพอสรุปได้ตาม ภาพที่ ๔.๒

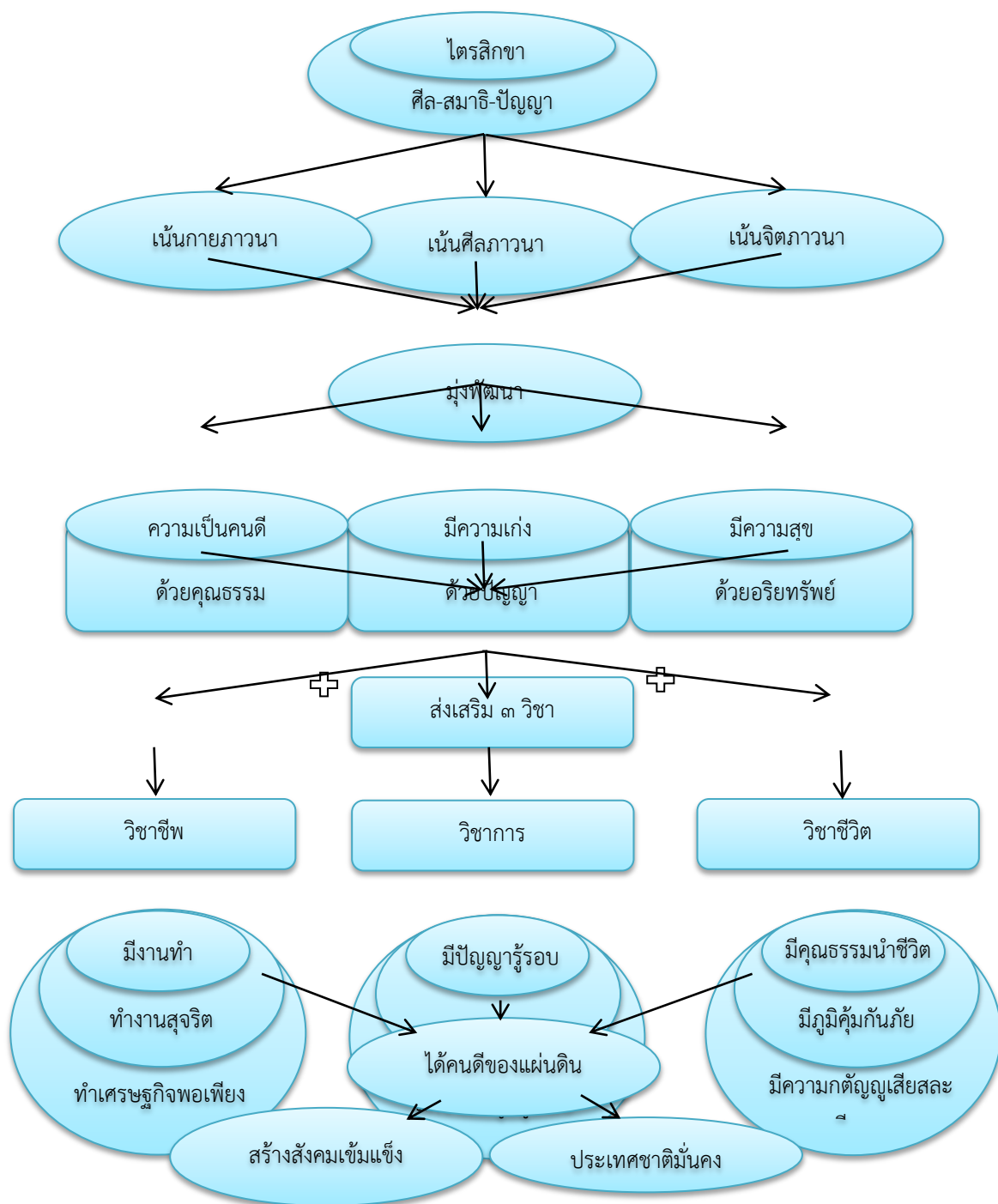

ภาพที่ ๔.๒ : ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เชิงบูรณาการของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา

กล่าวได้ว่า บทสรุปการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาข้างต้น สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนศรีสะเกษทั้งนั้น ในทุกมิติการวัดและประเมินผลเชิงบูรณาการซึ่งดำเนินการ โดยคณะผู้บริหาร ครู-อาจารย์ คณะกรรมการชุมชนและผู้ปกครองเยาวชน รู้ได้จากหลักฐานเชิงประจักษ์ในด้านความประพฤติ กิริยามารยาท ความมีวินัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของลูกๆ เยาวชนทุกคน ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน ทั้งในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา ตลอดจนการมองเห็นได้จากผลผลิต ชิ้นงานการฝึกฝนและการทดสอบการปฏิบัติงานได้จริงของนักศึกษา ซึ่งได้รับโล่รางวัลเกียรติยศและผลงานโดดเด่นมากมาย ในทุกระดับการประกวดความดีงามทางการศึกษา

นอกจากนี้แล้วผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการวิจัยมีจุดมุ่งเน้นที่เป็นหลักการ หลักคิด หรือหลักปฏิบัติในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาเชิงพุทธ ๑๗ ประการ คือ

๑. เน้นพุทธธรรมนำการเรียนรู้
 ๒. ครู-อาจารย์ และผู้บริหารมีความเป็นแบบอย่างที่ดี
 ๓. เน้นการพัฒนา จิต กาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างครบถ้วน
 ๔. มุ่งสร้างเยาวชนสู่ความเป็นคนดีแล้วความเก่งจะตามมา
 ๕. เน้นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการฝึกสติ พัฒนาสติและใช้สติในการเรียนรู้ การทำงานและการดำเนินชีวิต
 ๖. เน้นการสร้างกิจกรรมการสอนให้มีการเจริญศีล สมาธิ ภาวนาอยู่เสมอ
 ๗. เน้นกิจกรรมการเรียนรู้สู่การปฏิบัติงานจริง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 ๘. ปลุกฝัง อบรม บ่มเพาะลูกๆ เยาวชนให้รักงานสุจริต ไม่เลือกงาน ไม่เลือกวัน-เวลา
 ๙. ปลุกฝังเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาวะทางอารมณ์ทั้งดงาม
 ๑๐. มุ่งเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมไตรสิกขาสู่การจัดการเรียนการสอนทุกสาขาวิชา
 ๑๑. มีผลลัพธ์การเรียนรู้ของเยาวชนคือ คิดเป็น บริการเป็น บริหารจัดการได้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ
 ๑๒. มุ่งเน้นกิจกรรมส่งเสริมวุฒิภาวะการเรียนรู้อย่างมีความสุขและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน
 ๑๓. สร้างสรรค์และส่งเสริมการเรียนรู้สู่อาชีพมีงานทำที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและชุมชน
 ๑๔. อบรมและหล่อหลอมกลมเกลียว (Socialization) ลูกๆ เยาวชนให้เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณทุกคน
 ๑๕. สร้างสรรค์และพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีจิตสำนึกสาธารณะช่วยเหลือและเสียสละเพื่อส่วนร่วม
 ๑๖. ปลุกฝังและอบรมบ่มเพาะให้เยาวชนเป็นพลเมืองดีของแผ่นดินไทย ให้รัก-เคารพและศรัทธาสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ด้วยชีวิตและจิตใจอันดีงาม
 ๑๗. การบริหารจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ทุกด้านควรได้บูรณาการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งในชุมชน ท้องถิ่น และทุกส่วนงานในรูปแบบของ **คชวร.** คือ ครอบครัวยุวมชน วัดและโรงเรียนเชื่อมประสานการดำเนินงานให้งานบรรลุผลให้ทุกคนมีความพอใจ
- สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมุ่งเน้นหลักคิดและการปฏิบัติทั้ง ๑๗ ประเด็นข้างต้นเพื่อนำไปสู่รูปแบบกระบวนการเรียนรู้การอาชีวศึกษาเชิงพุทธที่มีประสิทธิภาพซึ่งผู้วิจัย สังเคราะห์บทสรุปเป็นภาพที่ ๔.๓ ได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๓ จุดมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้อาชีวศึกษาเชิงพุทธ

กล่าวได้ว่า หลักคิดและแนวทางปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนข้างต้นทุกมิติสอดคล้องกับการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสะเกษทั้งหมด โดยเฉพาะการมุ่งเน้นพัฒนาลูกๆ เยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมไตรสิกขาเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพความพร้อมให้กับเยาวชนทุกคนทั้งด้านวิชาชีพที่ดี มีวิชาการมีความรู้ที่เพียงพอและมีความพร้อมดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขด้วยวิชาชีวิตที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติ ความกตัญญู

กตเวทีและจิตสำนึกสาธารณะ ความเสียสละเพื่อส่วนร่วม จากกระบวนการเรียนการสอนที่สอดแทรกหลักธรรม ทุกสาขาวิชามีบูรณาการความรู้และหลักธรรมเป็นความมุ่งหมายการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนทุกเนื้อหาส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้อะกัษะชีวิตและทักษะทางสังคมทั้งในสถานที่และนอกสถานที่ โดยมีครู-อาจารย์และผู้บริหารสถานศึกษา ทำตัวประพฤติตนเป็นแบบอย่างด้วยความเมตตา ให้ความรักเอื้ออาทรให้กำลังใจ ให้ความอบอุ่น ให้ความรู้ ให้โอกาส ให้ความคิด ให้ความหวัง และพร้อมให้อภัยอยู่เสมอ ทำหน้าที่ครู ดุจดังพ่อและแม่ของลูกๆ เยาวชนทุกคนด้วยจิตใจ อุทิศการณและจิตวิญญาณที่ยิ่งกว่าความเป็นครูทั่วไป ให้สมกับที่ลูกๆ เยาวชนทุกคน มุกระดบั้ช้้นเรียกขานคุณครูและผู้บริหารทุกท่านว่า “พ่อครู-แม่ครู”

ชุดของคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์การวิจัยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้บทรุ่บในเชิงขององค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิพุทธรในกรอบ ๔ องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

๑. กรอบความมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน

๑) เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจในสาระเนื้อหาการอาชีวศึกษา แต่ละสาขาวิชาเชิงพุทธรบูรณาการ

๒) เพื่อพัฒนาเจตคติในการเรียนรู้และมีความพร้อมในการพัฒนาตนเองของนักศึกษา ทั้งด้านกายภาพนา จิตภาพนาและศีลภาพนา

๓) เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพสุจริตที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม มีวิชาชีพด้วยทักษะชีวิตที่ดีงาม ที่มีศีลล้อมจิต มีธรรมล้อมใจไม่ตกอยู่ในความประมาณ

๔) สร้างสรรค์และส่งเสริมเยาวชนทุกคน ทุกสาขาวิชาการเรียนรู้ให้เป็นคนดีมีความเก่ง มีความสุขสู่ความเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพของชาติเป็นพลเมืองดีของแผ่นดิน

๒. กรอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้

จัดระบบเนื้อหาสาระเพื่อการเรียนรู้ที่สร้างคนให้มีคุณภาพใช้ความรู้เหล่านี้อย่างมีคุณธรรม เพื่อการมีอาชีพสุจริตและเพื่อประโยชน์สาธารณะ

๑) สาขาวิชาด้านอุตสาหกรรมทุกสาขาที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๒) สาขาวิชาด้านบริหารธุรกิจทุกสาขาที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๓) สาขาวิชาด้านศิลปกรรมทุกสาขาที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๔) สาขาวิชาด้านคหกรรมทุกสาขาที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๕) สาขาวิชาด้านเกษตรกรรมทุกสาขาที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๖) สาขาวิชาอาชีวศึกษาอื่นๆ ที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๗) จัดเนื้อหาสาระวิชาทักษะชีวิตทั้งด้านการสื่อสาร ภาษา การคิดแก้ปัญหาทักษะทางสังคมและการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๘) จัดเนื้อหาสาระวิชาทักษะอาชีพในทุกกลุ่มทักษะการปฏิบัติที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๓. กรอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑) ใช้หลักธรรมนำการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ

๒) เน้นคุณธรรมนำการพัฒนาความรู้ เจตคติและทักษะสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้

๓) สร้างกิจกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ การคิด การแก้ปัญหา การปฏิบัติงานได้จริงอย่างมีคุณภาพและคุณธรรม

๔) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรมด้านความจริงใจ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความพยายามและความใฝ่รู้อยู่เสมอ

๕) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านรูปแบบการทำแผนงาน โครงการ หรือการวิจัยเพื่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพละคุณธรรม

๖) ออกแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงการศึกษาเพื่อการอาชีพและมิงานทำผ่านรูปแบบการศึกษา ทวิภาคีหรือไตรภาคีทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพและส่งเสริมคุณธรรมทั้งในสถานศึกษาในชุมชนและในสถานประกอบการ

๗) ออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้สู่การสร้างเยาวชนคนไทยในยุค ๔.๐ ที่มีศีลสอนจิตมีธรรมะสอนใจ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ การทำงานและการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์และรู้เท่าทัน

๔. กรอบการวัด-ประเมินผลการเรียนรู้

๑) มุ่งเน้นการวัดประเมินความรู้ ความสามารถและทักษะการเรียนรู้ ทั้งด้านวิชาชีพ วิชาการ และวิชาชีพชีวิตเชิงบูรณาการ

๒) มุ่งเน้นการวัด ประเมินผลความรู้ ความสามารถทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และอุปนิสัยเชิงบูรณาการ

๓) มุ่งเน้นการวัด ประเมินผลความถึงพร้อมด้านคุณลักษณะความเป็นคนดี เป็นคนเก่ง เป็นผู้มีภูมิความกตัญญูกตเวทีและมีความสุข

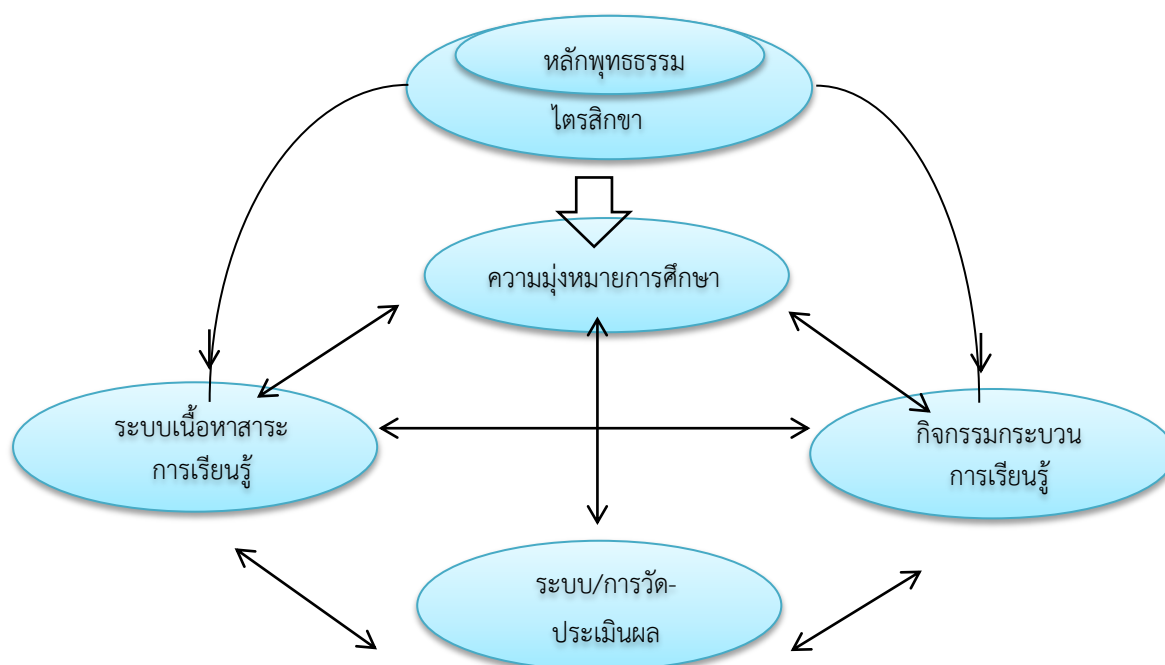
๔) มุ่งเน้นการวัด ประเมินคุณลักษณะนิสัยเพื่อการประกอบอาชีพ ๑๐ ประการ คือ

- (๑) ความซื่อสัตย์
- (๒) ความมีวินัย
- (๓) ความรับผิดชอบ
- (๔) ความใฝ่รู้
- (๕) ความอดทน
- (๖) ความประหยัด
- (๗) ความคิดสร้างสรรค์
- (๘) ความเสียสละ
- (๙) ทำงานเป็นทีม
- (๑๐) ความปลอดภัย

๕. มุ่งเน้นการวัด-ประเมินผลทักษะ

ซึ่งเป็นสิ่งในการประกอบอาชีพในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสาร ภาษาต่างประเทศและทักษะทางสังคม (Social skill/soft skill) รวมถึงทักษะในการคิด และความสามารถในการแก้ปัญหาการทำงาน

กล่าวได้ว่าชุดของคำตอบการจัดองค์ประกอบการเรียนรู้การสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษามีสาระปัจจัยสำคัญ ๕ ประการสัมพันธ์กัน คือ

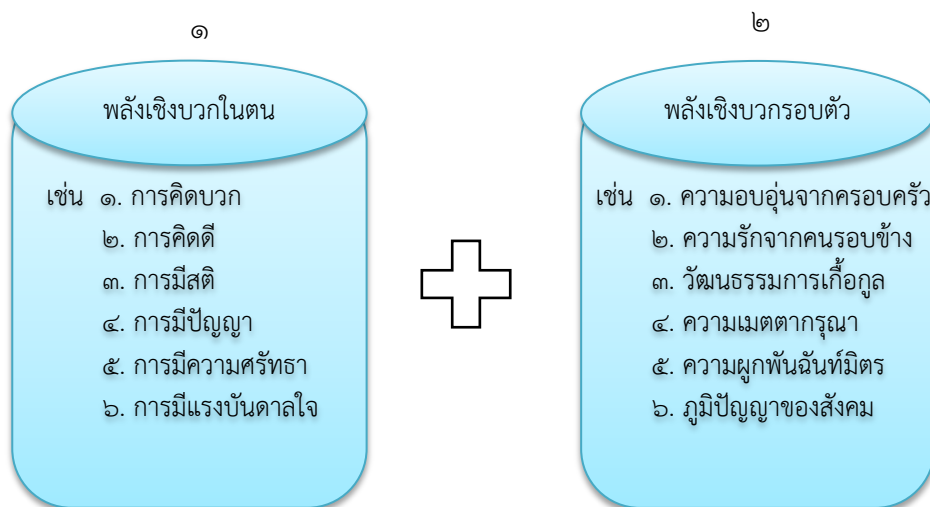
ภาพที่ ๔.๔ ระบบองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

๔.๒.๒ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ดีมีคุณภาพเกิดพลังเชิงบวกให้กับนักศึกษา

๑. เพื่อการเรียนรู้
๒. เพื่อการทำงาน
๓. เพื่อการดำเนินชีวิต

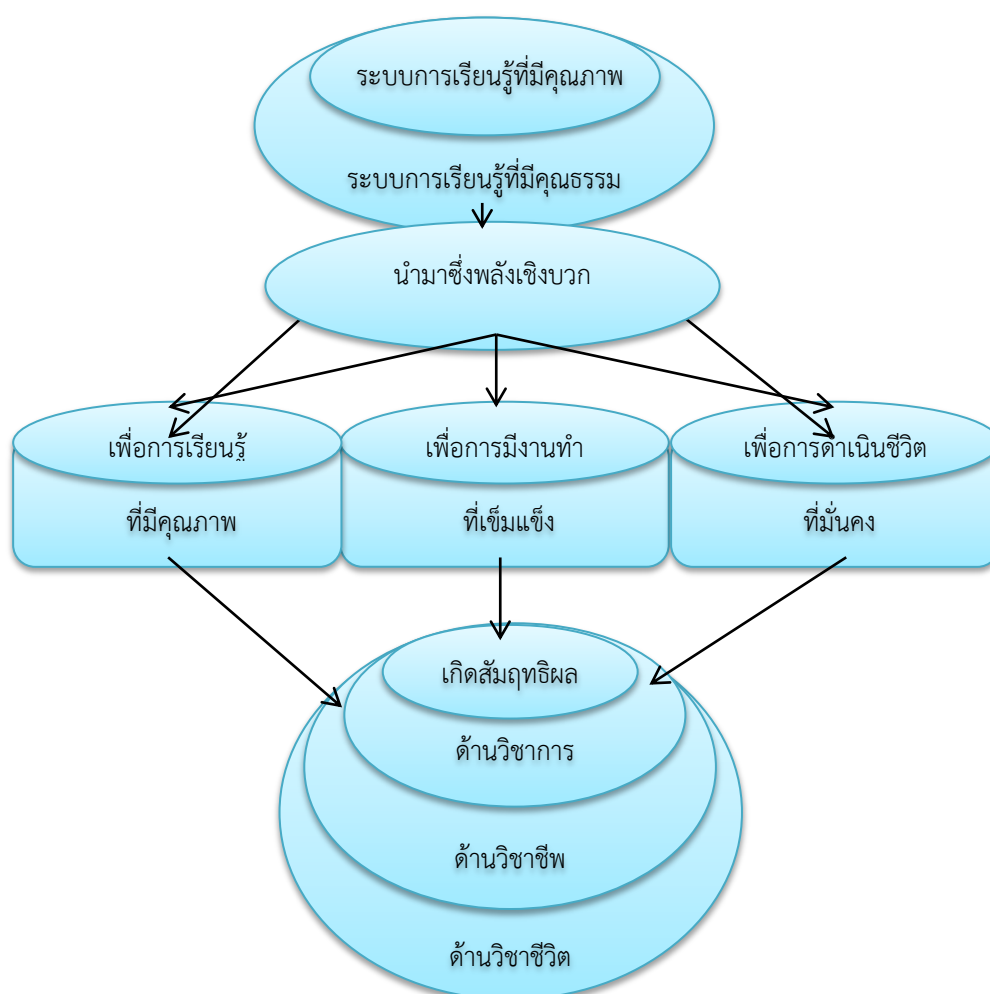
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเข้าใจในแนวทางการจัดการศึกษา การออกแบบระบบการเรียนการสอน ที่มุ่งสร้างเสริมให้วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษเป็นสถาบันการศึกษาวิถีธรรม น้อมนำศาสตร์พระราชา พัฒนาผู้เรียนด้วยวิถีพุทธตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้เรียนเป็นเยาวชนที่ดี มีทักษะวิชาการ วิชาชีพและวิชาชีวิตจะนำมาซึ่งพลังเชิงบวกกับนักเรียน หรือผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เพื่อการทำงานที่มั่นคงและเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี

โดยเบื้องต้นผู้ให้สัมภาษณ์ต่างได้ให้ความหมายของคำว่าพลังเชิงบวกที่หลากหลายมุมมอง แต่เมื่อสังเคราะห์ห็นัยความหมายที่เป็นแก่นสำคัญแล้ว พลังเชิงบวกมี ๒ ประเภทหลัก คือ พลังจากภายนอกตัวคน (External Positive Power) และพลังจากภายในตัวคน (Internal Positive Power) โดยสามารถจำแนกกลุ่มพลังเชิงบวกได้ ดังนี้

กล่าวได้ว่าพลังเชิงบวก (Positive Power) แต่ละประเภททั้งในตัวคนและนอกตัวคน สามารถผสานพลังร่วมกัน จนเกิดเป็นพลังร่วมเชิงบวก (Positive Power Plus) ที่พลังสูงยิ่งขึ้น

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าสถาบันการอาชีวศึกษา หรือวิทยาลัยอาชีวศึกษาถ้าจัดระบบการเรียนการสอนที่ดีมีคุณภาพ มีคุณธรรมจะนำมาซึ่งพลังเชิงบวก เกิดพลังเชิงบวกมากมาย ทั้งพลังจากในตัวตนของคน พลังเชิงบวกนอกตัวตนของแต่ละคนรวมถึงพลังร่วมเชิงบวก (Positive Power Plus) ก็จะเกิดขึ้นต่อผู้เรียนแล้วส่งผลดีต่อการเรียนรู้ การทำงานและการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๔.๕ ระบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและคุณธรรมนำมาซึ่งพลังเชิงบวกของเยาวชน

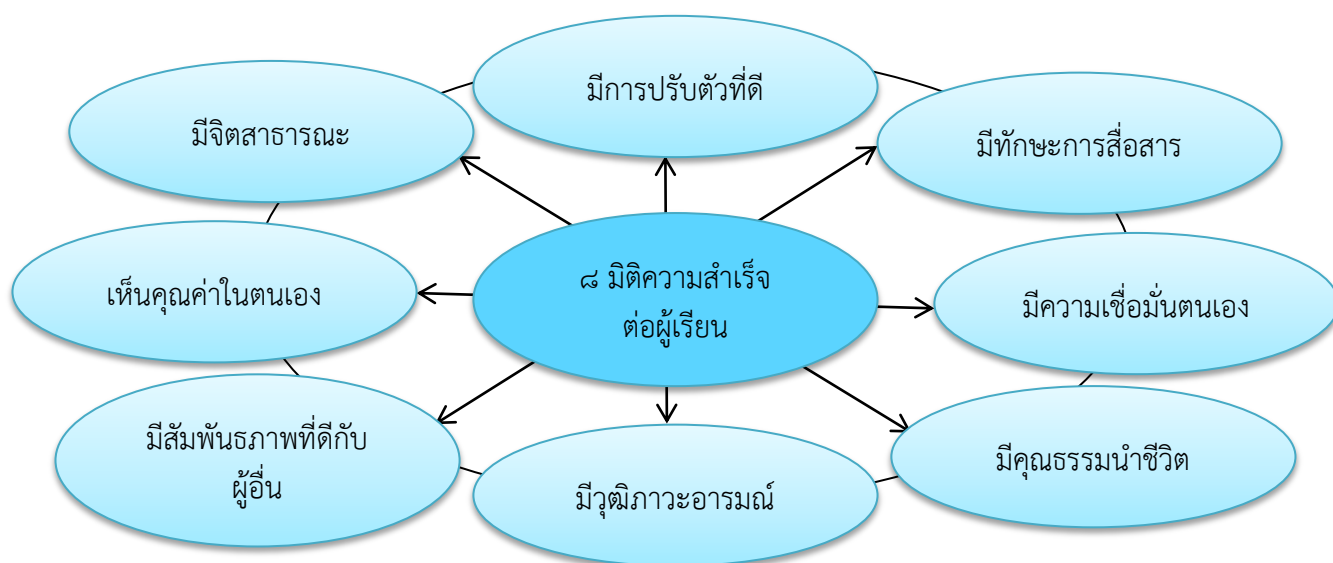
สรุปได้ว่า พลังเชิงบวกทั้งจากภายในคนและภายนอกตัวตนของคน เกิดจากระบบการเรียนการสอนที่มีทั้งคุณภาพและคุณธรรมซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้นำเสนอชุดของความรู้ที่เป็นพลังเชิงบวกที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนหรือเยาวชน คือ

๑. การคิดบวกอย่างมีสติ
๒. แรงแบ้นดาลใจเชิงคุณธรรม
๓. การคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่เหมาะสม
๔. ความอบอุ่นใจจากความเมตตากรุณา

กล่าวได้ว่า ข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์จะสามารถนำมาใช้ในการสร้างสรรค์และส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้มีพลังบวกในการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ พร้อมเผชิญชีวิตได้อย่างมั่นใจและนำมาเป็นพลังขับเคลื่อนการทำงานในหน้าที่ของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม โดยมีสาระสำคัญ ผลการวิเคราะห์ การสัมภาษณ์ ดังนี้

๔ ชุดความคิดพลังเชิงบวก	คุณค่าที่เกิดขึ้นของพลังเชิงบวก		
	ต่อการเรียนรู้	ต่อการทำงาน	ต่อการดำเนินชีวิต
๑. การคิดบวกอย่างมีสติ	๑. มีเป้าหมายการเรียนรู้ ๒. เห็นคุณค่าการเรียนรู้ ๓. มุ่งมั่นทุ่มเทการเรียนรู้	๑. มีหลักการทำงาน ๒. มีความขยันอดทน ๓. มีสติแก้ไขปัญหา	๑. มองโลกด้านดี ๒. มองสังคมสร้างสรรค์ ๓. มองผู้อื่นเชิงบวก
๒. แรงแบบดาลใจเชิงคุณธรรม	๑. ศึกษาหลักธรรม ๒. ปฏิบัติตามหลักธรรม ๓. เผยแผ่หลักธรรม	๑. มีคุณธรรมนำการทำงาน ๒. มีหลักธรรมการพัฒนาตน ๓. มุ่งมั่นทุ่มเทต่อการทำงาน	๑. มีหลักธรรมนำชีวิต ๒. มีพลังกายพลังใจการใช้ชีวิต ๓. แก้ปัญหาชีวิตด้วยหลักธรรม
๓. การคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา	๑. คิดสิ่งใหม่ในการเรียนรู้ ๒. พัฒนาสิ่งใหม่ในการเรียนรู้ ๓. สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่สู่สังคม	๑. มีวิธีการใหม่ในงาน ๒. มีกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ ๓. มีนวัตกรรมใหม่ในการทำงาน	๑. แสวงหาสิ่งดีในชีวิต ๒. มีความสมสมัยในการใช้ชีวิต ๓. มีนวัตกรรมการดำเนินชีวิต
๔. ความอบอุ่นใจจากความเมตตากรุณา	๑. มีเป้าหมายที่ดีในการเรียน ๒. มีพลังภายในเพื่อการเรียนรู้ ๓. มีความอบอุ่นใจที่จะเรียนรู้	๑. มีความเอื้ออาทรต่อกัน ๒. มีสัมพันธภาพที่ดี ๓. มีวัฒนธรรมความเอื้ออาทรสังคม	๑. มีพลังในการใช้ชีวิต ๒. มีกัลยาณมิตร ๓. มีเครือข่ายทางสังคมที่ดี

กล่าวได้ว่า ๔ มิติ ชุดความรู้ในการสร้างสรรค์และส่งเสริมพลังเชิงบวกที่ดีต่อลูกๆ เยาวชนจะนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาที่ดีทั้งด้านผลดีต่อการเรียนรู้ (มีคุณภาพทางวิชาการ) ผลดีต่อการทำงาน (มีคุณภาพทางวิชาชีพ) และผลดีต่อกิจดำเนินชีวิต (มีคุณภาพทางด้านชีวิต) ซึ่งผลลัพธ์สำคัญของการจัดการเรียนการสอนคือ มุ่งเน้นให้ลูกๆ เยาวชนมีบุคลิกภาพของความเป็นคนดี มีความเก่งและมีความสุขใน ๘ ด้าน ดังนี้

ภาพที่ ๔.๖ ผลสำเร็จในการเรียนรู้จากพลังเชิงบวกที่ใช้

นอกจากนั้นแล้วกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ยังได้มีข้อเสนอแนะในการจัดรูปแบบเทคนิคการสอนเชิงสร้างสรรค์ เป็นศิลปะการสอน สร้างเสริมพลังเชิงบวกใน ๔ แนวทาง คือ

๑. การสอนโดยการอบรมบ่มเพาะ
๒. การสอนโดยการฝึกฝนกล่อมเกลา
๓. การสอนโดยปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง
๔. การสอนโดยจูงใจโน้มน้าวใจให้เห็นคุณค่าเชิงคุณธรรม

จะเห็นได้ว่าแนวทางการสอนข้างต้นนี้มีสาระใจความสำคัญ คือการสอนด้วยเมตตาธรรม ส่งเสริมการอบรมบ่มเพาะให้ลูกๆ เยาวชนมีศีล ฝึกสมาธิและสร้างปัญญาตามหลักไตรสิกขา ทั้งสอนให้รู้เชิงปริยัติ ปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างเป็นตัวอย่างที่ดีซึ่งมีค่ากว่าคำสอนแล้วให้ใช้ปัญญาไตร่ตรอง ใคร่ครวญ จดจำนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่มีศีลล่อมจิตมีธรรมล่อมใจ ไม่ให้ลูกๆ เยาวชนตกไปในที่เป็นอบายมุขหรือที่เสื่อมจิตเสื่อมใจ

พลังเชิงบวกจึงเป็นพลังสำคัญที่เกิดขึ้นอยู่เสมอทั้งภายในตัวตนของลูกๆ เยาวชนและภายนอกตัวตนของลูกๆ ทุกคน จากการมีสถาบันการศึกษา มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีทั้งคุณภาพและมีคุณธรรมในทุกกิจกรรมในทุกสาขาวิชาและมีโปรแกรมการจัดการพัฒนาลูกๆ เยาวชนให้พร้อมเป็นคนดี มีความเก่งและมีความสุขจากตารางโปรแกรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉนิคีศรีสะเกษ ดังนี้

กิจกรรมประจำวัน เช่น

๑. กิจกรรมหน้าเสาธง

- ๑) การระลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ๒) กิจกรรมไหว้พระ สวดมนต์แผ่เมตตา
- ๓) กิจกรรมการสงบนิ่ง/ทำสมาธิ
- ๔) กิจกรรมพุทธศาสนาสุภาชิตวันละบท

- ๕) กิจกรรมนั่งไหว้พระ (ในแถวหน้าเสาธง)
- ๖) กิจกรรมเดินแถวเข้าห้องเรียนอย่างมีสติ
- ๗) กิจกรรมเดินแถวพร้อมท่องคติธรรมขณะเข้าห้องเรียน

๒. กิจกรรมทำความดีระหว่างกัน

- ๑) กิจกรรมเดินอย่างมีสติก่อนเข้าโรงอาหาร
- ๒) กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหาร
- ๓) กิจกรรมรับประทานอาหารอย่างมีสติ (ไม่เสียดังไม่หก ไม่เหลือ)
- ๔) กิจกรรมขอบคุณอาหารหลังรับประทานอาหาร
- ๕) กิจกรรมนั่งสมาธิ ๑ นาที ก่อนเรียน

๓. กิจกรรมก่อนเลิกเรียน

- ๑) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์
- ๒) กิจกรรมรำลึกพระคุณของผู้มีพระคุณ
- ๓) กิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ

กิจกรรมประจำสัปดาห์ เช่น

๑. กิจกรรมสวดมนต์สรภัญญะประจำสัปดาห์
๒. กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำสัปดาห์

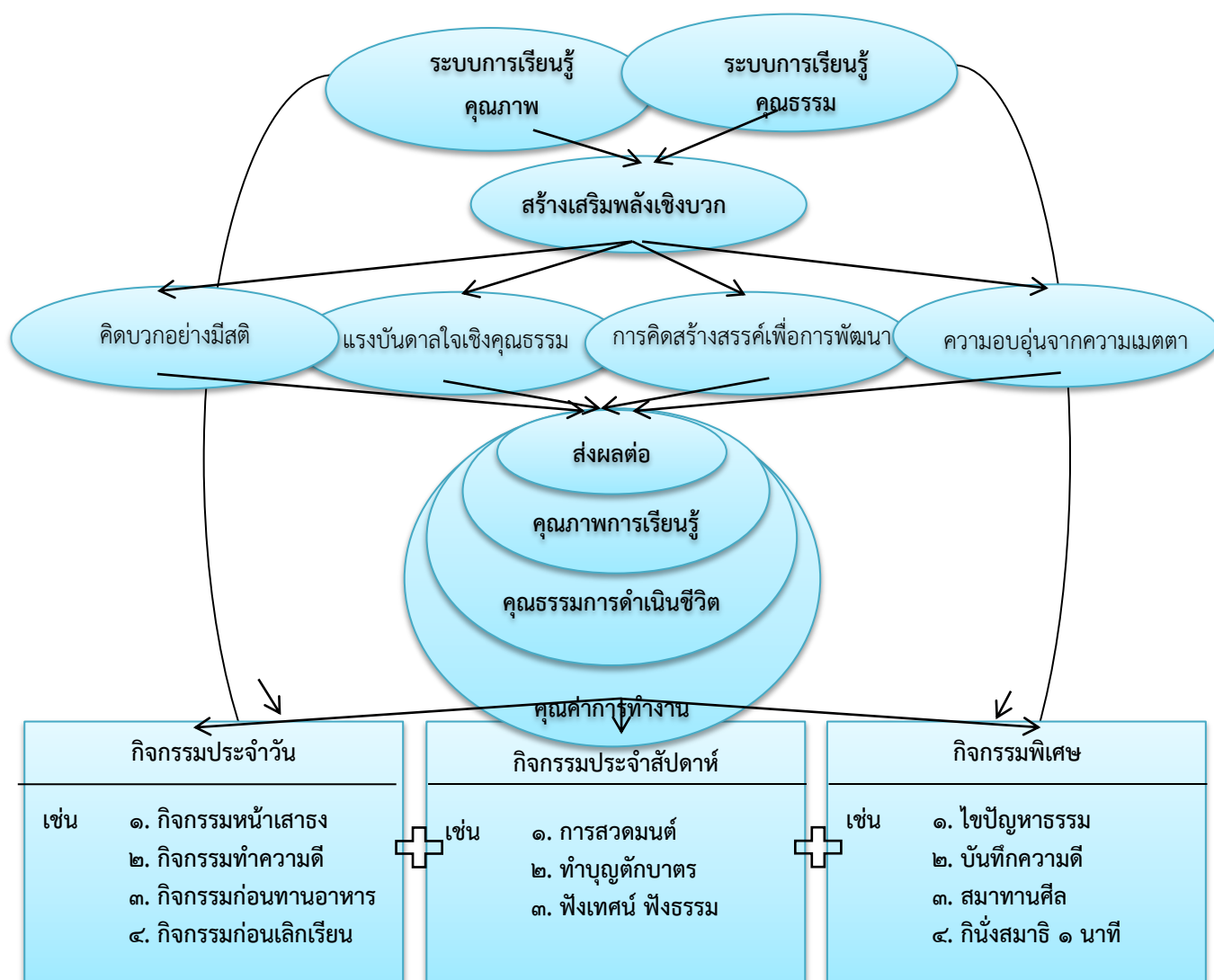
กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑. กิจกรรมวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชาและวันอัฐมีบูชา เช่น ทำบุญตักบาตร ฟังธรรมเทศนา เวียนเทียน
๒. หล่อเทียนพรรษา
๓. จัดสถานที่การตกแต่งอาคารสถานที่และนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมพิเศษ อื่นๆ เช่น

๑. การไขปัญหาธรรม
๒. วันสำคัญของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
๓. การประเมินผล การทำความดี
๔. การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี
๕. กิจกรรมอาสาตาวិเศษ
๖. การบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม
๗. กิจกรรมต้นไม้พูดได้
๘. กิจกรรมการจัดนิทรรศการผลงานทางพระพุทธศาสนา
๙. กิจกรรมสมาทาน ศีลในวันพระ
๑๐. กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม
๑๑. กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ครูกับนักศึกษาด้วยความเมตตา
๑๒. กิจกรรมต้นไม้อธิษฐาน
๑๓. กิจกรรมอบรมธรรมะ ๕ นาที
๑๔. กิจกรรมถือศีล นอนวัด ปฏิบัติธรรมช่วงเข้าพรรษา

สรุปได้ว่า พลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของลูกๆ เยาวชนของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ เกิดจากการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่มีทั้งคุณภาพ มีคุณธรรม มีหลักธรรมไตรสิกขา ซึ่งเน้นการมีศีล สร้างสมาธิ และเกิดปัญญาในทุกๆ กิจกรรมการเรียนการสอน ก่อให้เกิดพลังเชิงบวก ๔ แนวทาง คือ การคิดบวกอย่างมีสติการสร้างแรงบันดาลใจเชิงคุณธรรม การคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาและความอบอุ่นของลูกๆ เยาวชนจากความเมตตา กรุณาของพ่อครู แม่ครู ในสถานศึกษาด้วยรูปแบบการสอนของพ่อครู แม่ครูที่มีศิลปะ สีสันและลีลา ๔ แนวทางสำคัญ คือ การอบรมบ่มเพาะการฝึกฝนกลมเกลียว การปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างและการจูงใจโน้มน้าวใจเชิงคุณธรรม ซึ่งพ่อครู แม่ครูทุกท่านจะมีกิจกรรมเชิงบูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม นอกจากนี้แล้ววิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษยังได้มีการจัดโปรแกรม กิจกรรมสร้างสรรค์และส่งเสริมคุณค่าของหลักธรรมเป็นโปรแกรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ และโปรแกรมกิจกรรมพิเศษต่างๆ ทั้ง ๑๔ กิจกรรมพลังเชิงบวกทั้งภายในตัวคนและภายนอกตัวคนจึงเกิดขึ้นต่อลูกๆ เยาวชนตลอดเวลา ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ คุณธรรมการดำเนินชีวิตและความพร้อมในการทำอาชีพสุจริตตามภาพที่ ๔.๗

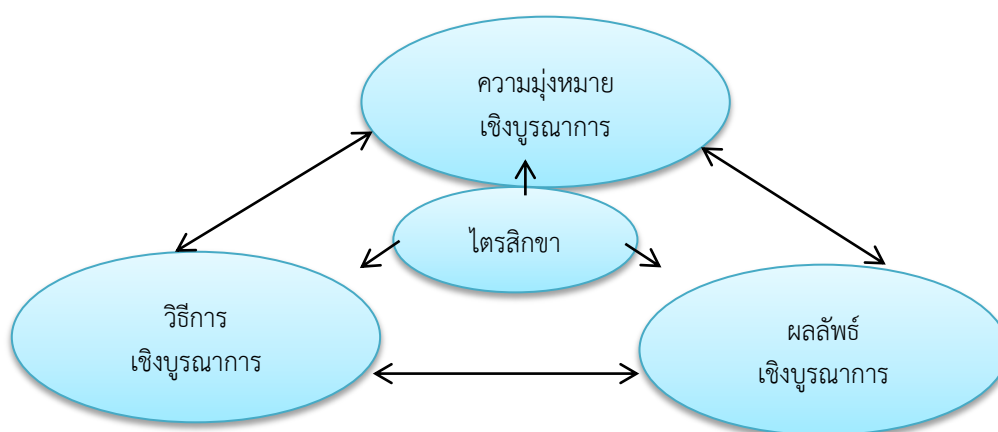

ภาพที่ ๔.๗ แหล่งกำเนิดพลังเชิงบวกและการส่งผลสำคัญ

๔.๒.๓ การบูรณาการหลักธรรมไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในการจัดการเรียนการสอน

สอน

ผู้ให้สัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ล้วนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นบุคคลคุณภาพ และเป็นแบบอย่างของผู้มีคุณธรรมทั้งสิ้น ได้กล่าวถึงแนวทางในการบูรณาการหลักพุทธธรรมไตรสิกขา ในการจัดการเรียนการสอนว่าควรมีหลักคิด หรือหลักการก่อน ที่จะบูรณาการอย่างไร ซึ่งได้มีข้อสรุปเบื้องต้นว่า ควรอธิบายตามกรอบความคิด ดังนี้

ภาพที่ ๔.๘ กรอบความคิดการบูรณาการหลักไตรสิกขากับการเรียนการสอน

โดยที่แต่ละหัวข้อมีสาระสำคัญ คือ

๑. ความมุ่งหมายการบูรณาการ

๑) เพื่อสอดแทรกสาระสำคัญของไตรสิกขาไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรได้ทุกๆ องค์ประกอบ

๒) เพื่อเสริมเติมเต็มให้กับชุดความรู้ทางวิชาการที่จะปลูกฝังลูกๆ เยาวชนให้เป็น คนที่มีความเก่งและมีความสุข

๓) เพื่อให้คุณธรรมกับความรู้คู่กันในกิจกรรมปลูกฝังความรู้คู่คุณธรรมของ เยาวชน

๔) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ทางโลก เข้ากับชุดของภูมิปัญญาพุทธธรรมเชิง บูรณาการศาสตร์ตะวันตกและภูมิปัญญาตะวันออกได้เป็นองค์ความรู้ใหม่สู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนา คนและสังคมในปัจจุบัน

๒. วิธีการบูรณาการ

๑) สอดแทรกแต่ละเนื้อหาของหลักไตรสิกขาไว้ในความมุ่งหมายของหลักสูตร หรือวัตถุประสงค์รายวิชา

๒) ผสมกลมกลืนเนื้อหาสาระของหลักธรรมไว้ในกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรม การสอนเชิงบูรณาการ

๓) ออกแบบระบบการเรียนรู้คู่ขนานพร้อมกับการพัฒนาหลักสูตร ศิล สมาธิ ปัญญาในการเรียนรู้ทุกสาขา/หัวข้อวิชา

๔) ออกแบบเครื่องมือและวิธีการวัด-ประเมินผลการเรียนรู้ในความรู้ทางวิชาการ และการผสมผสานหลักสูตรในการประยุกต์ใช้ความรู้สู่การทำงานในอนาคต

๓. ผลลัพธ์การบูรณาการ

๑) ทำให้ความมุ่งหมายของหลักสูตรมีคุณค่ามากกว่าการเรียนรู้เชิงทฤษฎี หรือ การปฏิบัติที่ขาดหลักสูตร

๒) ทำให้เนื้อหาสาระของการเรียนรู้ในทุกสาขาวิชา มีคุณค่าเชิงการพัฒนา คุณธรรมนำความรู้สู่การสร้างคนดีให้มีความเก่ง

๓) ทำให้กิจกรรมเรียนรู้ ได้รับการสอดแทรก เต็มเต็มในระหว่างกระบวนการ เรียนรู้อย่างกลมกลืน

๔) ทำให้เครื่องมือและกระบวนการวัด-ประเมินผลการเรียนรู้ได้ความสำคัญกับ การพัฒนาเยาวชนให้มีหลักสูตรนำการเรียนรู้และใช้หลักสูตรนำความรู้สู่การปฏิบัติจริง

ในส่วนของการประเมินการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงบูรณาการหลักสูตร ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) นั้น สามารถบูรณาการได้ในหัวข้อการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

๑. บูรณาการกับความมุ่งหมายของหลักสูตร

๑) ให้ผู้เรียนใช้ไตรสิกขากับการพัฒนาพุทธิพิสัยจากการเรียนรู้

๒) ให้ผู้เรียนใช้ไตรสิกขากับการพัฒนาเจตพิสัยจากการเรียนรู้

๓) ให้ผู้เรียนใช้ไตรสิกขากับการพัฒนาทักษะพิสัยจากการเรียนรู้

๔) ให้ผู้เรียนใช้ไตรสิกขากับการพัฒนาอุปนิสัยจากการเรียนรู้

๕) ให้ผู้เรียนใช้ไตรสิกขา ในการนำการดำเนินชีวิต

๖) ให้ผู้เรียนใช้ไตรสิกขาในการนำการทำงานอย่างถูกต้องมีคุณภาพและ

คุณธรรม

๒. บูรณาการกับเนื้อหาสาระของหลักสูตรในทุกแผนก

๑) ไตรสิกขากับการศึกษากฎการบัญชีธุรกิจ

๒) ไตรสิกขากับการเรียนรู้คอมพิวเตอร์

๓) ไตรสิกขากับวิชาเลขานุการ

๔) ไตรสิกขาการศึกษาเทคโนโลยีอาหาร

๕) ไตรสิกขาการศึกษางานผ้าและเครื่องแต่งกาย

๖) ไตรสิกขากับวิชาช่างยนต์

๗) ไตรสิกขากับวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์

๓. บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้กับไตรสิกขา

๑) ไตรสิกขากับกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน

๒) ไตรสิกขากับกิจกรรมอธิบายเนื้อหาสาระ

๓) ไตรสิกขากับกิจกรรมการสรุปการเรียนรู้

- ๔) ไตรสิกขากับกิจกรรมการวัด-ประเมินการเรียนรู้
- ๕) ไตรสิกขากับกิจกรรมเสริมทักษะวิชาการ
- ๖) ไตรสิกขากับกิจกรรมเสริมทักษะวิชาชีพ
- ๗) ไตรสิกขากับกิจกรรมเสริมทักษะวิชาชีวิต

๔. บูรณาการไตรสิกขากับการผลิตสื่อการเรียนการสอน

- ๑) ไตรสิกขากับการผลิตสื่อเพื่อการพัฒนาพุทธิพิสัย
- ๒) ไตรสิกขากับการผลิตสื่อเพื่อการพัฒนาจิตพิสัย
- ๓) ไตรสิกขากับการผลิตสื่อเพื่อการพัฒนาทักษะพิสัย
- ๔) ไตรสิกขากับการพัฒนาสื่อการสอนเพื่อพัฒนาอุปนิสัยใฝ่รู้
- ๕) ไตรสิกขากับการพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้วิชาชีพ
- ๖) ไตรสิกขากับการพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้วิชาชีวิต
- ๗) ไตรสิกขากับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อาชีพทักษะทางสังคม (Social skill/soft skill)

skill)

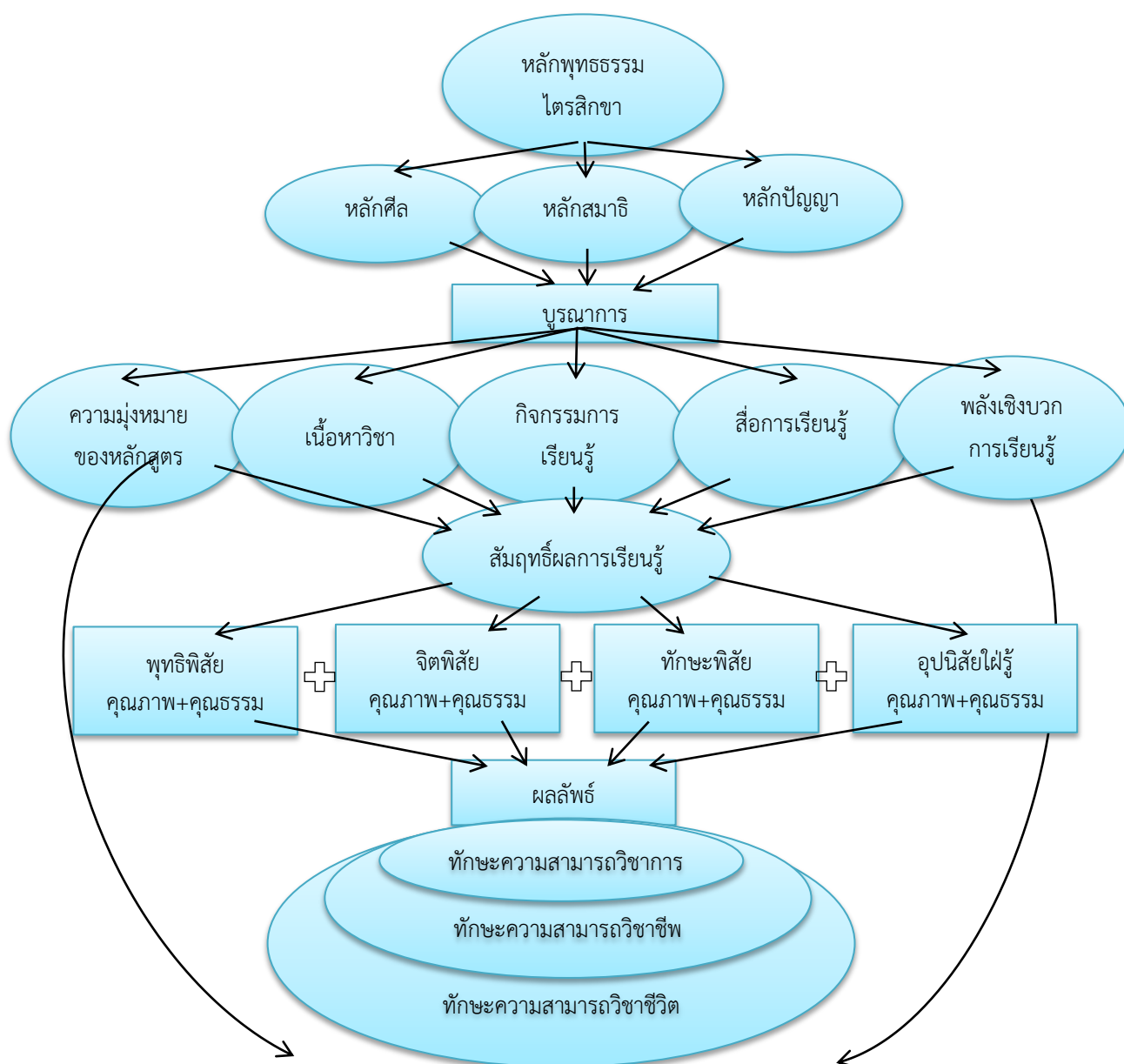
๕. ไตรสิกขากับการพัฒนาพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้

- ๑) ไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการคิดบวกอย่างมีสติ
- ๒) ไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมแรงบันดาลใจใฝ่รู้เชิงคุณธรรม
- ๓) ไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์การพัฒนาตนเอง
- ๔) ไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมความเมตตาของครูต่อศิษย์
- ๕) ไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาและห้องเรียนวิถีพุทธ

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมไตรสิกขาสามารถนำมาบูรณาการได้กับความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระทุกสาขาวิชาทุกองค์ความรู้บูรณาการกับการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน และบูรณาการเข้ากับการพัฒนาพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของเยาวชนในทุกๆ ด้าน ผลลัพธ์การบูรณาการจะนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ทั้ง ๔ มิติที่ทำงานคือ ผู้เรียน

- ๑. มีพุทธิพิสัยที่มีคุณภาพและคุณธรรม
- ๒. มีจิตพิสัยที่มีคุณภาพและคุณธรรม
- ๓. มีทักษะพิสัยที่มีคุณภาพและคุณธรรม
- ๔. มีอุปนิสัยใฝ่รู้ที่มีคุณภาพและคุณธรรม

นอกจากนั้นแล้วผู้เรียนหรือเยาวชนยังจะมีทักษะประสบการณ์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีคุณค่าทั้งในด้านทักษะความสามารถทางวิชาการ ทักษะความสามารถในวิชาชีพและเกิดทักษะความสามารถในวิชาชีวิตที่พร้อมจะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องพร้อมทำงานในอาชีพที่มุ่งหวังได้อย่างมีประสิทธิภาพและพร้อมใช้ชีวิตที่ปลอดภัยและมั่นคงตามภาพที่ ๔.๕

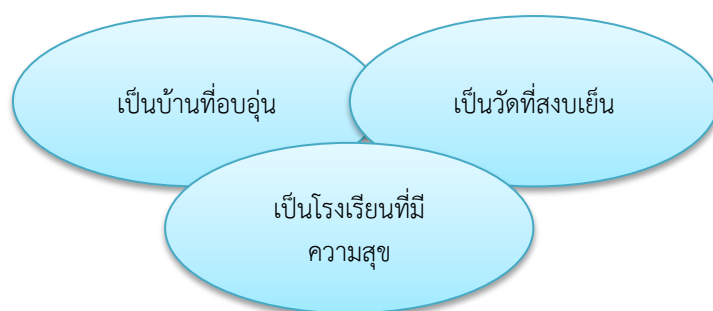

ภาพที่ ๔.๙ ระบบและกระบวนการบูรณาการหลักธรรมไตรสิกขากับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

๔.๒.๔ การมีส่วนร่วมและจุดเน้นการเสริมพลังเชิงบวกในการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู-อาจารย์ต่อเยาวชน/ผู้เรียน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารสถานศึกษาหรือการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ ต่อการสร้างเสริมพลังเชิงบวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ข้อสรุปว่า สถานศึกษาควรเป็นอาชีวศึกษาวิถีพุทธ วิถีธรรมและวิถีไทยที่มีปณิญาเชิงคุณธรรมนำการศึกษา พัฒนาเยาวชนสู่อาชีพและการมีงานทำด้วยวิสัยทัศน์ของการมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นเลิศด้านคุณธรรม นำการศึกษามีทักษะวิชาชีพในการพัฒนาบริการชุมชน เป็นมาตรฐานวิชาชีพส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำงานเป็นสู่ความเป็นพลเมืองดีของสังคม และมีทักษะในการดำเนินชีวิต

ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเอกลักษณ์ของความเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิสุทธิพร ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้บริหารและครู-อาจารย์ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิสุทธิพรควรได้มุ่งเน้นการบริหารจัดการให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ผู้เรียนทุกคน โดยเปรียบสถานศึกษาที่เป็นทั้งบ้าน เป็นวัด เป็นโรงเรียนในสถานที่เดียวกันดังภาพที่ ๔.๙

ภาพที่ ๔.๑๐ ความเป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาเชิงพุทธที่เป็นทั้งบ้าน วัด และโรงเรียนใน
ที่เดียวกัน

สถานศึกษาที่มีความเป็นบ้านหรือเป็นที่พักอาศัยกินอยู่หลับนอนครบวงจรเหมือนอยู่กับครอบครัว มีความเป็นวัดอุปมาว่า ให้เป็นสถานที่สงบเย็นและจัดความรู้วัดความดี จัดปัญญา จัดจิตใจ ให้เข้มแข็ง จัดบุญบารมี และนำผลการจัดการพัฒนาไปใช้ในชีวิตจริงได้ ส่วนหนึ่งเป็นโรงเรียนคือเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ที่ครบถ้วนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เหมือนนำด้วยคุณธรรมหลักธรรมนำการศึกษา สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กล่าวได้ว่าสถานศึกษา เช่นนี้เป็นสถานศึกษาที่มีชีวิตมีจิตวิญญาณของการเป็นบ้านแห่งการบ่มเพาะคนดีให้เป็นคนคุณภาพที่มีภูมิคุ้มกันชีวิต อย่างมั่นคงเข้มแข็งและยั่งยืน ผู้บริหารและครู-อาจารย์ ควรได้มุ่งเน้นบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติจริงที่มีหลักธรรมนำการพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในชุมชน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียนอยู่เสมอ รวมถึงมีการประสานการมีส่วนร่วม สร้างความร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์และชุมชนท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยที่สถานศึกษาควรมีแนวคิดและแนวทางปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน คือ การสอดแทรกหลักพุทธธรรมให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างเหมาะสมให้มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมการเรียนรู้ทุกแผนกวิชาและสาระเนื้อหา โดยครู-อาจารย์ ควรได้เป็นแบบอย่างที่ดีในรูปแบบสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น อย่างเสมอต้น เสมอปลาย ความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนด้วยเมตตาธรรม มีความอ่อนโยนอดทนและอดกลั้น เสริมแรงใจให้ผู้เรียนอยู่เสมอ และควรได้มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนรู้อย่างสมดุลทั้ง กาย ใจ สังคม และสติปัญญาจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติธรรมในทุกช่วงเวลาและโอกาสที่เหมาะสมและควรได้มีการจัดโปรแกรมกิจกรรมการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมควบคู่กันอย่างเป็นระบบทั้งกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมพิเศษและกิจกรรมทุกโอกาสของวันสำคัญของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ควรได้จัดบรรยากาศสถานศึกษา และสภาพแวดล้อมให้มีความสงบเงียบ ความเป็นธรรมชาตี่ร่มรื่นใกล้ชิดชุมชน สะอาด มีระเบียบ ทันสมัยเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต มีแปลงงานเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีฟาร์ม มีพื้นที่เพาะปลูกและเรียนรู้

ตามธรรมชาติที่เป็นจริง ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การประกอบอาชีพสุจริตเป็นสัมมาอาชีพ ทั้งครู-ผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการบ่มเพาะและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์ มีความประพฤติตามหลักธรรมไตรสิกขาอย่างเสมอต้น เสมอปลายในสถานศึกษา มีการพัฒนาบุคลากรและครู-อาจารย์อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ทั้งการจัดอบรมประจำปี รายเดือน หรือสัปดาห์ ทั้งการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาจิตใจ การจัดสนทนาธรรม การฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม การศึกษาดูงาน ส่งเสริมการถือศีล ๕ เป็นวิถีชีวิต เป็นครู-อาจารย์และบุคลากรของวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถิพุทธที่ศรัทธาแท้จริงในพระพุทธศาสนา ละเลิกจากอบายมุข พัฒนตนเองสู่ชีวิตที่ดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีกับผู้อื่นและมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ หรือบุคคลทั่วไป

ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน วิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถิพุทธ ควรมีความเป็นกัลยาณมิตรกับชุมชน เกื้อกูลกันร่วมมือป้องกัน พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษา สร้างความศรัทธาให้กับชุมชน ท้องถิ่น สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ สร้างสรรค์และส่งเสริมภูมิธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คุณค่า และมีมูลค่าเพื่อทางด้านจิตใจ และการพัฒนาชุมชน สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครอบครัว ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการส่งเสริมพระพุทธศาสนา รวมถึงการได้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำทางการศึกษาที่เหมาะสม มีความร่วมมือกันเพื่อการฝึกพัฒนาอาชีพในชุมชนให้กับพ่อ แม่ ผู้ปกครองของนักศึกษา ร่วมกันส่งเสริมกิจกรรมการเยี่ยมบ้านเชิงสร้างสรรค์และมีความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักศึกษา และแก้ไขปัญหาครอบครัวที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเยาวชนได้อย่างถูกต้อง มีกิจกรรมการยกย่องผู้ทำความดี ทั้งครู-อาจารย์ ผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษารวมถึงคนในชุมชน ผู้ปกครองและพ่อแม่ที่มีส่วนร่วมผ่านการพัฒนาสถานศึกษา ส่งเสริมพุทธธรรมและพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาจนเกิดผลดีเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมโดยทั่วไป

กล่าวได้ว่ากลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา และการทำหน้าที่ครู-อาจารย์ที่ส่งเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

๑. ผู้บริหารสถานศึกษา

- ๑) มีปรัชญาและวิสัยทัศน์บริหารงานอาชีวศึกษาวิถิพุทธ
- ๒) กำหนดเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาวิถิพุทธที่ชัดเจน
- ๓) บริหารการศึกษาและดูแลผู้เรียนด้วยหลักเมตตาธรรม
- ๔) บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นเหมือน บ้าน วัด โรงเรียนในสถานเดียวกัน
- ๕) ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาสถานศึกษาและ

ผู้เรียน

- ๖) มีความเป็นกัลยาณมิตรกับชุมชนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด
- ๗) ส่งเสริมกำลังใจให้กับนักศึกษาและครู-อาจารย์ในการทำ ความดี
- ๘) จัดโปรแกรมการพัฒนานักศึกษาให้มีหลักธรรมนำการเรียนรู้ทั้งโปรแกรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์/กิจกรรมพิเศษและกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ
- ๙) จัดสถานที่ทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้สงบเงียบเหมาะสมกับ

สถานศึกษาวิถิพุทธ

- ๑๐) ดูแลสถานที่ให้มีความเป็นระบบมีระเบียบเรียบร้อยและงดงามมีชีวิต

- ๑๑) มีกิจกรรมการพัฒนาครู-อาจารย์และบุคลากร ทุกฝ่ายในทุกๆด้าน
- ๑๒) เปิดโอกาสให้ชุมชนและพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมงานกับสถานศึกษา
- ๑๓) จัดกิจกรรมส่งเสริมการทำหน้าที่ทั้งในชุมชนท้องถิ่นในสถานศึกษา เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลทุกฝ่ายที่ทำความดี

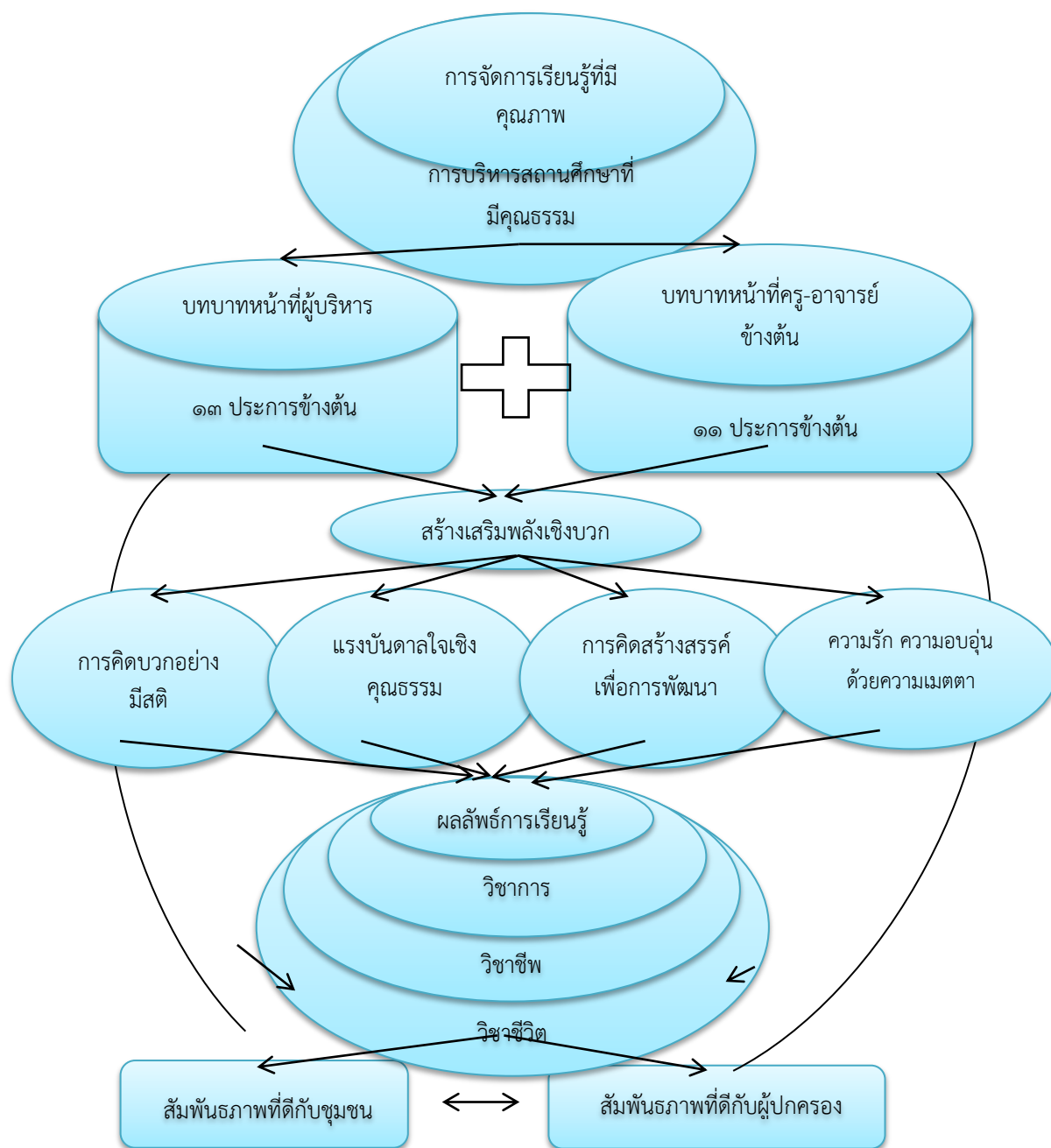
๒. ครู-อาจารย์ ของสถานศึกษา

- ๑) ปฏิบัติหน้าที่สอนด้วยความรักและเมตตาธรรม
- ๒) เน้นพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านกาย ใจ สังคม และสติปัญญา
- ๓) มีกิจกรรมการสอบโดยใช้หลักธรรมและไตรสิกขานำการทำงาน
- ๔) สอนด้วยกิจกรรมที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นชุมชน
- ๕) ครูสอนโดยสอดแทรกหลักพุทธธรรม คุณธรรม และจริยธรรมในทุกสาขาวิชา
- ๖) ครูดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ในรูปแบบ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”
- ๗) ครูปฏิบัติการสอนและการอบรมบ่มเพาะศิษย์ด้วยความรักและอ่อนโยน
- ๘) ครูมุ่งเน้นการเรียนรู้ของศิษย์ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และให้วิชาชีวิต
- ๙) ครูมุ่งเน้นให้มีสร้างและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของศิษย์

๑๐) ครูช่วยฝึกอบรม พ่อ-แม่ หรือ ผู้ปกครองนักศึกษาในด้านการสร้างอาชีพเสริมในชุมชน

๑๑) ครูมีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านศิษย์เชิงกัลป์ยาณมิตรกับลูกศิษย์ทุกคน ทุกพื้นที่ในช่วงเวลาปิดภาคการศึกษา

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ ดังกล่าวข้างต้น เป็นการเน้นคุณค่าและความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และการบริหารการศึกษาที่มีคุณธรรม จะนำมาซึ่งพลังเชิงบวก ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิฑูรย์ทั้งพลังเชิงบวกในด้านการคิดบวกอย่างมีสติ แรงบันดาลใจเชิงคุณธรรมในการพัฒนาตนเอง การคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาและความรัก ความอบอุ่นด้วยเมตตาธรรมจะทำให้เกิด ๔ พิสัยในการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพของนักศึกษาและนำมาซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายใน ๓ วิชาของสถาบัน คือ การพัฒนาวิชาการที่เข้มแข็ง มีวิชาชีพสุจริต และมีวิชาชีวิตที่มั่นคงตามภาพที่ ๔.๑๑

ภาพที่ ๔.๑๑ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและครู - อาจารย์ ต่อการสร้างเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

๔.๒.๕ พลังเชิงบวกเป็นจิตวิทยาการเรียนรู้สร้างปัญหา เจตคติ ทักษะชีวิต และอุปนิสัยของนักศึกษา

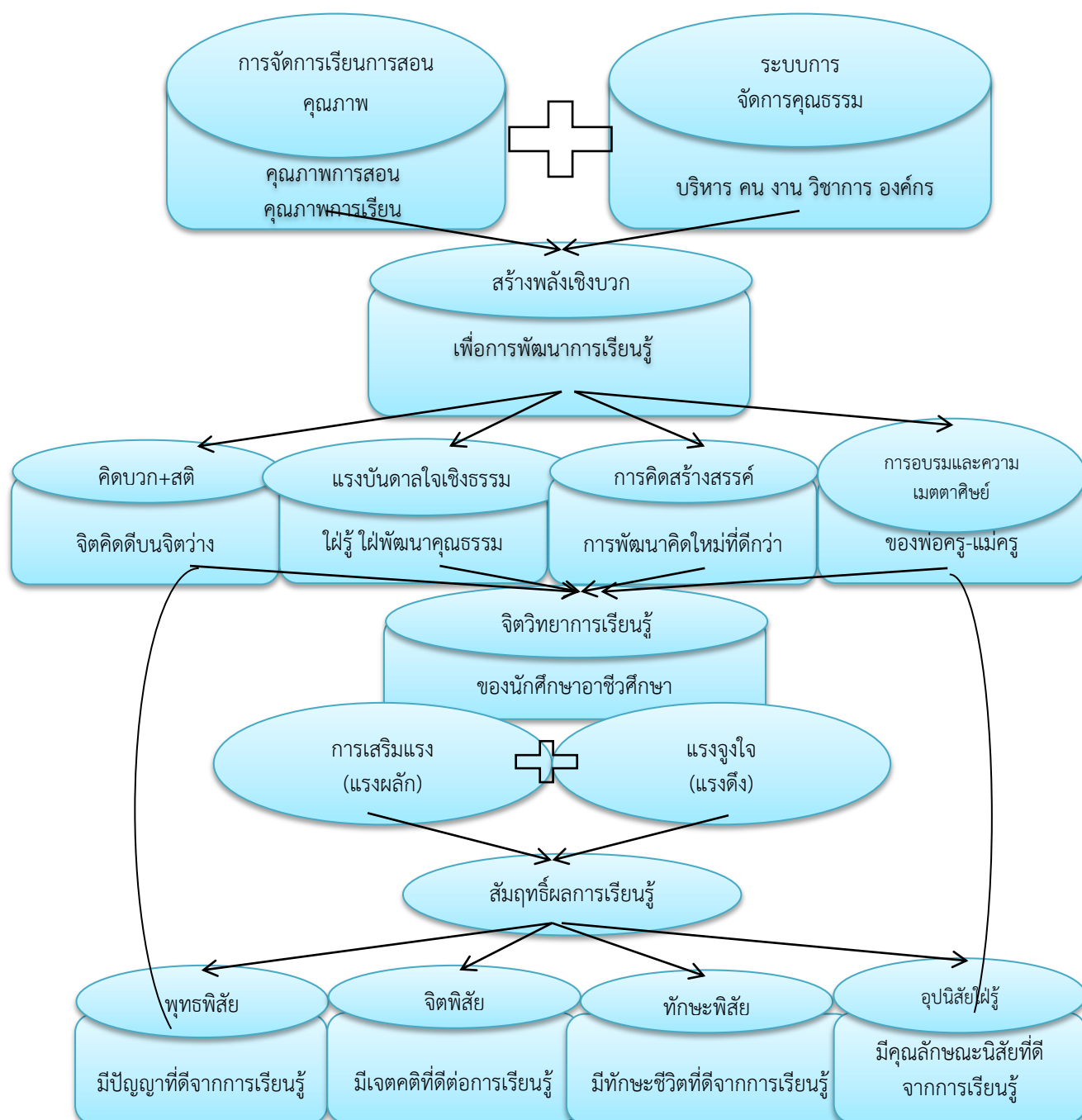
ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตั้งใจให้ข้อมูลความคิด ความเห็นและข้อเสนอแนะอย่างหลากหลายในประเด็นคำถามข้อนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลได้คำตอบเป็น ๓ ประเด็นของสาระสำคัญ

๑. พลังเชิงบวก ๔ ประการในการเรียนรู้เกิดจาก ๒ ปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและการบริหารที่มีคุณธรรม

๒. พลังเชิงบวกทั้ง ๔ ประการส่งผลในเชิงเป็นจิตวิทยาการเรียนรู้ ๒ ประการสำคัญ คือ แรงผลักดันการเรียนรู้และแรงจูงใจการเรียนรู้

๓. พลังเชิงบวกทั้งมวลร่วมกับการเป็นจิตวิทยาการเรียนรู้ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ทั้ง ๔ พิสัย คือ พุทธพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัยและอุปนิสัย

โดยสารสัมพันธ์ของระบบการจัดการมีความเป็นกรอบบทสรุป ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑๒ กรอบพลังเชิงบวกในหน้าที่การเป็นจิตวิทยาการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์การ เรียน ๔ ประการ

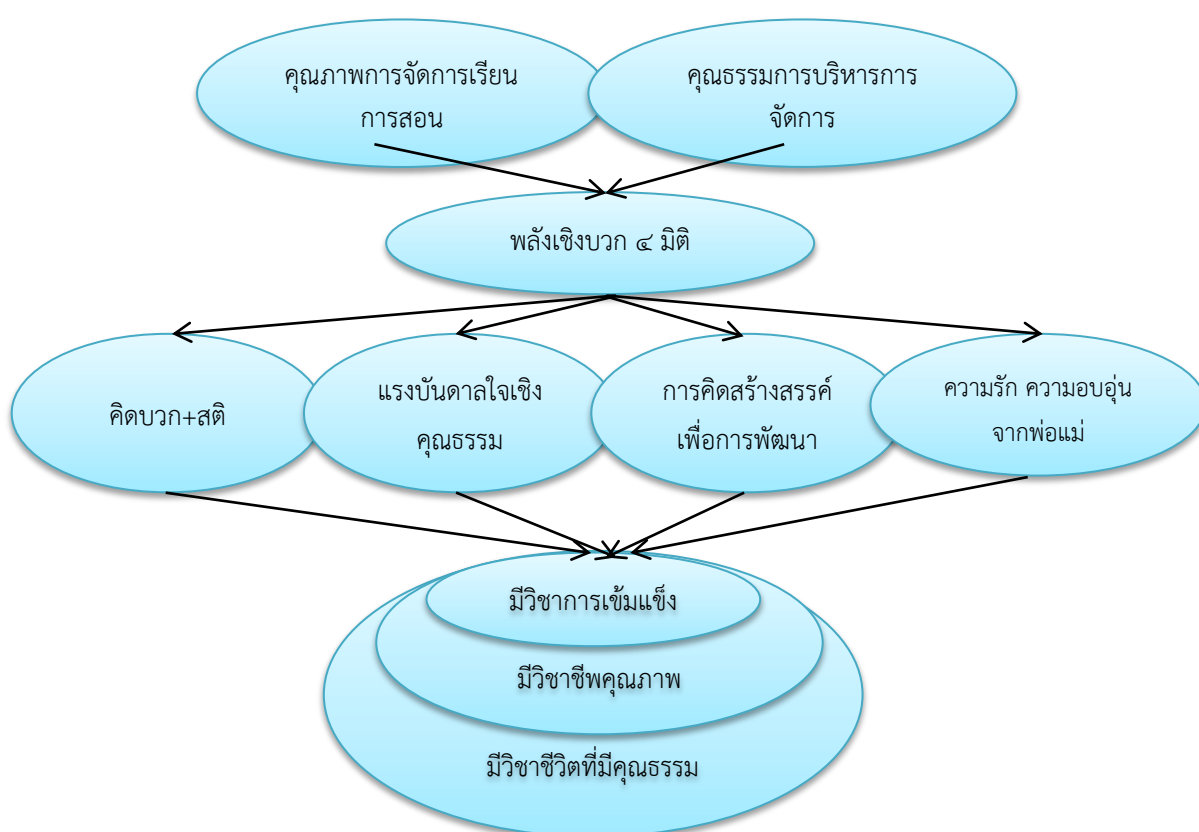
โดยที่แต่ละประเด็นคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์มีสาระสำคัญดังนี้

๑. พลังเชิงบวก ๔ ประการ เกิดจากคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและ คุณธรรมการบริหารจัดการในสถานศึกษา

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่าพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาอาชีวศึกษาเกิดจากการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่มีคุณภาพ สอดแทรกด้วยคุณธรรมการดำเนินชีวิตและจริยธรรมการทำงานที่ดี กอปรกับคุณธรรมการบริหารจัดการในสถานศึกษา

- ๑) การบริหารงานบุคคลและครู-อาจารย์
- ๒) การบริหารจัดการเงิน-งบประมาณ
- ๓) การบริหารงานวิชาการ
- ๔) การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- ๕) การบริหารงานพัสดุและโครงการดำเนินงาน

พลังการขับเคลื่อนระบบการสอนที่ดีร่วมกับพลังงานบริหารจัดการคนและระบบในวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่ดีก็จะเกิดพลังเชิงบวกแก่ทุกคน ทุกระดับ ทุกฝ่าย โดยเฉพาะ ครู ผู้ปกครอง และเยาวชนที่จะส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักศึกษาตามภาพที่ ๔.๑๓

ภาพที่ ๔.๑๓ พลังการขับเคลื่อนระบบการสอนที่ดีร่วมกับพลังงานบริหารจัดการคนและระบบในวิทยาลัยอาชีวศึกษา

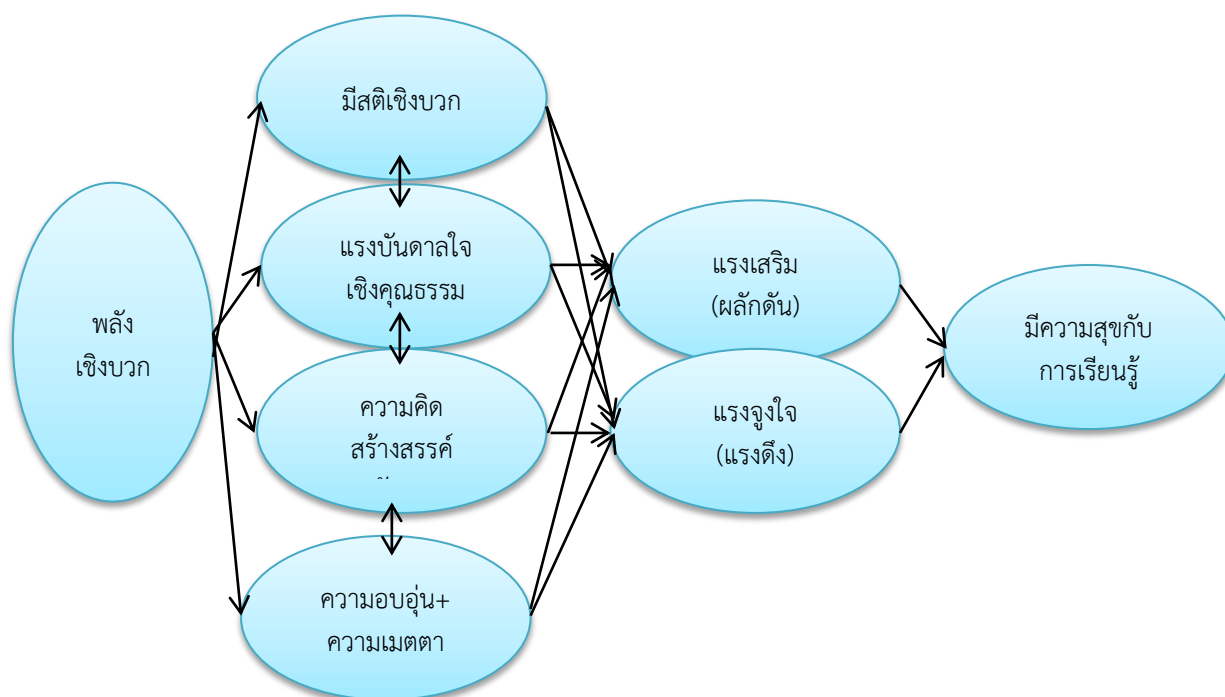
๒. พลังเชิงบวกที่ครบถ้วนทั้ง ๔ ปัจจัย จะทำให้เป็นจิตวิทยาการเรียนรู้ทั้งแรงผลักดัน (การเสริมแรง) และแรงดึง (การจูงใจ)

จากแผนภาพใหญ่ข้างต้น ๔ ปัจจัยการเป็นพลังเชิงบวกที่ดีจะนำมาซึ่งจิตวิทยาการเรียนรู้ใน ๒ ประเด็น

๑) ปัจจัยแรงผลักดันหรือการเสริมแรง

๒) ปัจจัยแรงดึงหรือการจูงใจ

จากข้อความข้างต้นนี้สามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑๔ ผลของพลังเชิงบวกต่อการสร้างเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้

กล่าวได้ว่าการที่นักศึกษาเรียนรู้อย่างมีความสุขเกิดจากการที่แรงเสริมเป็นแรงผลักดัน และแรงจูงใจเป็นแรงดึงพลังความรู้ ความสามารถออกจากตัวตน เพื่อการใช้สติเชิงบวก การสร้างแรงบันดาลใจเชิงคุณธรรม การคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาและการได้รับความรัก ความอบอุ่นจากความเมตตาากรุณาของผู้บริหาร ครู-อาจารย์และผู้ปกครองอย่างเหมาะสม พัฒนาเป็นพลังกายและพลังใจ ในการมุ่งมั่น ห่มเท อดทนและบากบั่นการเรียนรู้วิถีพุทธ ทั้งภาคทฤษฎี (ในเชิงปริยัติ) หากปฏิบัติ (ในเชิงปฏิบัติ) และปฏิเวธ คือการไตร่ตรอง ไคร่ครวญ การเรียนรู้อย่างรอบคอบ ประณีตในด้านคุณภาพ และมีคุณธรรม

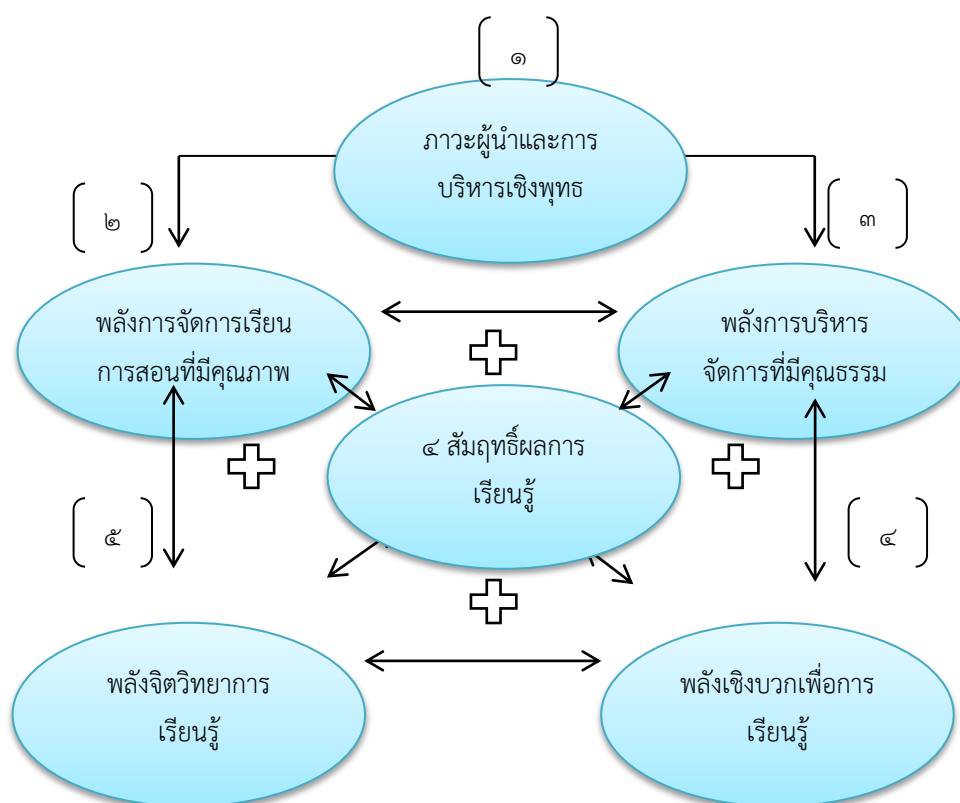
๓. สัมฤทธิ์การเรียนรู้ทั้ง ๔ ประการ เกิดจากพลังจิตวิทยาการเรียนรู้ร่วมกับพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้

สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ (Learning Achievement) ทั้ง ๔ ประการ คือ

๑) พุทธิพิสัย : การมีสติปัญญาที่ดี

๒) จิตพิสัย : มีเจตคติที่ดีจากการเรียนรู้

- ๓) มีทักษะชีวิตที่ดีจากการเรียนรู้
 ๔) มีอุปนิสัยใฝ่รู้ : มีคุณลักษณะนิสัยที่ดีจากการเรียนรู้
 ๔ พิสัยการเรียนรู้ข้างต้นนี้เกิดจากพลังปัจจัยร่วมกับผลักดัน ส่งเสริมและเกื้อหนุน
 สัมฤทธิ์ผลที่ดีให้เกิดขึ้นได้ตามภาพที่ ๔.๑๕

ภาพที่ ๔.๑๕ ๔ พลังสำคัญที่มีผลต่อ ๔ สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้

จากแผนภาพอธิบายได้ว่าผู้นำ (The Leader) ของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิสุทธิพุทธจะต้องมีภาวะผู้นำ (The Leadership) ในการที่จะบริหารการสร้างและใช้พลังเชิงบวกในสถานศึกษาให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งพระราชาธรรมสารสุธี เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ (๒๐ กันยายน ๒๕๖๐) ได้ให้ข้อคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์อีกหลายท่านว่าผู้นำของวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิสุทธิพุทธจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงพุทธ คือเป็นผู้นำสถาบันการศึกษาที่ศรัทธาเชื่อมั่น และใช้หลักธรรมนำการบริหารในรูปแบบภาวะผู้นำวิสุทธิพุทธที่ได้มีการประยุกต์หลักธรรมมาใช้เหมาะสม ในการบริหาร โดยเฉพาะหลักธรรมไตรสิกขา หลักพุทธธรรม ปาปนิกรรม ๓ และ หลักพุทธธรรมพรหมวิหาร ๔

โดยมีแนวทางปฏิบัติในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ คือ

๑. หลักธรรมไตรสิกขา เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงกาวัดและประเมินผล ด้วยหลักธรรม ศีล สมาธิ ปัญญา

๒. หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ เพื่อนำมาเป็นหลักธรรมของความเมตตา ความเอื้ออาทร การดูแลทุกคนในสถานศึกษา ดุจดั่งคนในครอบครัวใหญ่ ครอบครัวเดียวกัน ที่ผู้นำและทุกคนมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ร่วมกัน

๓. หลักธรรมปาปนิกรรม ๓ ซึ่งเป็นหลักธรรมของความเป็นผู้นำที่จะใช้การบริหารงานเชิงพุทธ คือ

- ๑) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในงานที่ชัดเจน (จักขุมา)
- ๒) เป็นผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญในงานบริหาร (วิธูโร)
- ๓) เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีในการบริหารคน (นิสสยสัมปันโน)

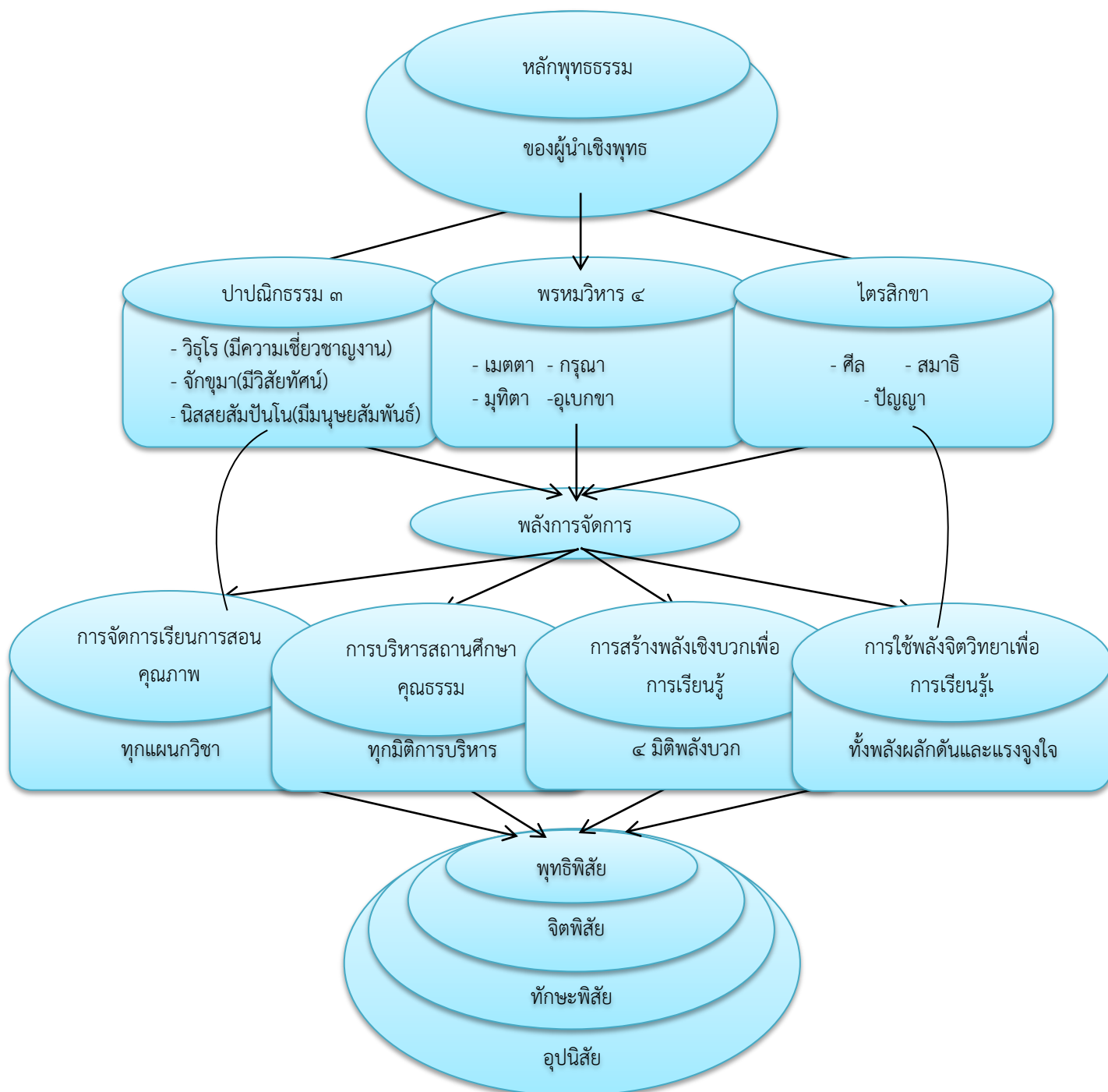
กล่าวได้ว่า ผู้นำเชิงพุทธเท่านั้นที่จะบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธด้วยความมีภาวะผู้นำเชิงพุทธ ที่ใช้หลักธรรมนำการบริหารตามที่กล่าวแล้วข้างต้นจะทำให้เกิดผลลัพธ์ การจัดการสร้างพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาอาชีวศึกษา ดังนี้

๑. ใช้ภาวะผู้นำและหลักธรรมเชิงพุทธเพื่อจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ
๒. ใช้หลักพุทธภาวะผู้นำเพื่อการบริหารจัดการที่มีคุณธรรม
๓. ใช้หลักพุทธภาวะผู้นำเพื่อการสร้างพลังเชิงบวกทั้ง ๔ ด้าน เพื่อการเรียนรู้
๔. ใช้หลักพุทธภาวะผู้นำเพื่อการสร้างพลังจิตวิทยาการเรียนรู้ทั้งแรงผลักดันและ

แรงจูงใจ

๕. ใช้หลักพุทธภาวะผู้นำบริหารการพัฒนา ๔ พลังขับเคลื่อน ๔ สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างครบถ้วน

จากแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาเชิงพุทธดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปเป็นภาพที่ ๔.๑๖ ได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑๖ หลักพุทธธรรมของผู้นำเชิงพุทธเพื่อการสร้างสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

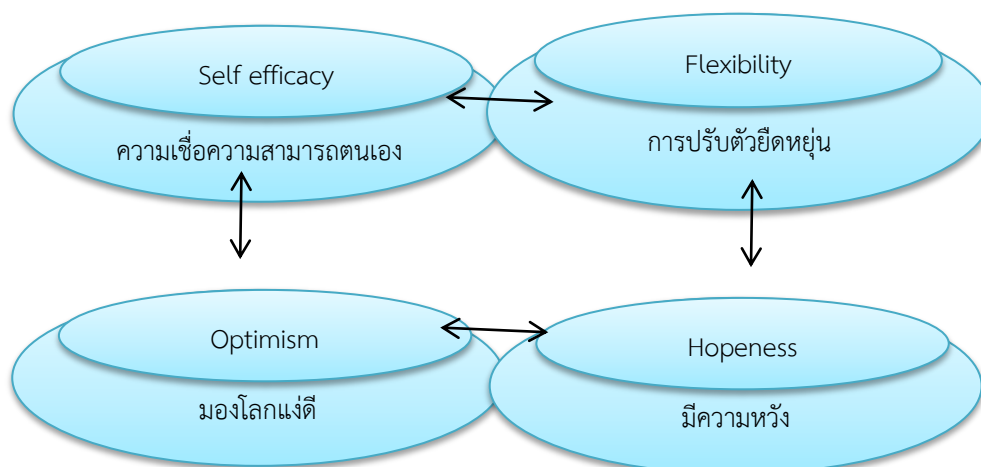
ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๑๒ รูป/คน ได้ให้ข้อคิดเห็น ประสพการณ์และเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้มาก ซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญในแต่ละข้อคำถามได้ดังนี้

๔.๓.๑ แนวคิด ทฤษฎีและหลักการพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้และหลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ในประเด็นคำถามชุดนี้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มย่อยแยกการตอบและการอภิปรายแสดงความคิดเห็นเป็น ๒ หัวข้อย่อย คือ

๑. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

แนวคิด หรือทฤษฎีและหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาอาชีวศึกษา ควรมีความเกี่ยวข้องกับจิตใจหรือพลังจิตที่เป็นบวก อาจเป็นหลักธรรม คำสอนที่มุ่งเน้นการสร้างคุณธรรมทำความดี การเป็นคนดี หรือการมีสิ่งดีในชีวิต เป็นความภาคภูมิใจเป็นความอบอุ่นใจ หรือมีความพึงพอใจในสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องก็จะนำมาซึ่งพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ที่ดีได้ อาจเป็นแนวคิดของการมองโลกด้านดี เป็นการคิดบวกอย่างมีสติ เป็นการคิดสิ่งใหม่สร้างสรรค์ ถ้าเป็นหลักคิดพลังเชิงบวกของยุทธนา ภาระนันท์^๑ จะมีหลักการ ๔ แนวทาง คือ

ผู้ทรงคุณวุฒิต่างมีแนวคิด ทฤษฎีที่หลากหลาย มาอภิปรายจนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนกว่าพลังเชิงบวกมีขอบเขตและประเด็นสำคัญ ๔ มิติ การคิด คือ

๑) การคิดบวกอย่างมีสติ

^๑ยุทธนา ภาระนันท์, คิดเชิงบวก...กุญแจไขพลังสมอง (Positive Thinking) วันที่ค้นข้อมูล ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๓, เข้าถึงได้จาก<http://www.boybdream.com/managernewscontent.php?newid=28655>.

- ๒) แกร่งบันดาลใจเชิงคุณธรรม
- ๓) การคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา
- ๔) ความอบอุ่นใจจากความรัก ความเมตตา

๒. หลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอน

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มย่อยได้นำเสนอแนวคิดเชิงหลักธรรมที่เหมาะสมในการประยุกต์ใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีบทสรุปเป็น ๒ ปัจจัย คือ ประเด็นแรก นำเสนอหลักเกณฑ์การคัดเลือกหลักธรรมเพื่อเป็นหลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ประเด็นที่สอง คือ ประเด็นหลักธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดกันเองนี้ โดยมีบทสรุปแต่ละประเด็นการอภิปราย ดังนี้

๑) เกณฑ์การคัดเลือกหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

- (๑) เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความดีเป็นผู้มีศีลมีธรรม
- (๒) เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการใช้ปัญญาธรรมนำการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต

(๓) เป็นหลักพุทธธรรมที่พัฒนาผู้บริหารหรือครู-อาจารย์ให้มีความเป็นผู้นำที่มีสติ มีความคิดมีปัญญา มีวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนาองค์กร และบุคลากรด้วยหลักเมตตาธรรม และมนุษยธรรม

(๔) เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมพุทธภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้ร่วมงานได้อย่างมีความสุขและมีความยั่งยืน

๒) หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมต่อการบริหารงานการอาชีวศึกษา

ในสถานศึกษาที่ดีทั้งงานวิชาการ งานการเงิน งานบุคคล งานอาคารสถานที่และงานเชิงนโยบายอื่นๆ ที่เป็นปัจจุบัน จนได้ข้อสรุปประเด็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม

(๑) หลักธรรมไตรสิกขา เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนา นักศึกษาให้เป็นเยาวชน คนดี มีศีล สมาธิ และปัญญา

(๒) หลักพุทธธรรม พรหมวิหาร ๔ เพื่อการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันและการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างมีความสุข ด้วยความเมตตา ความเอื้ออาทร ต่อกัน ช่วยเหลือกัน ประรณาคี ต่อกันและร่วมมือร่วมใจกันในองค์กร

(๓) หลักพุทธธรรมภาวะผู้นำ หรือหลักพุทธธรรมเพื่อการสร้างภาวะผู้นำเชิง พุทธ คือ หลักธรรม ปาปนิกรธรรม ๓ ซึ่งการจะเป็นผู้นำอาชีวศึกษา วิถีพุทธได้นั้น ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ มองไกล มีความชำนาญในงานและมีมนุษยสัมพันธ์ดีไม่ลำเอียง ไม่เลือกที่ รักมักที่ซึ่งในความรักและเมตตาทุกคนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถีพุทธ

๔.๓.๒ สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้และประเด็นปัญหาการเรียนการสอน

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มย่อยได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรือประเด็นที่ ควรได้มีการพัฒนาการเรียนการสอนในปัจจุบัน ๕ ปัจจัย สำคัญ คือ

๑. การแสวงหาแนวทางการพัฒนาพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วย เหตุผล ๓ ประการ คือ

๑) เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันอยู่ในช่วงยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรงมาก หากขาดสติในการรับรู้สถานการณ์ หรือขาดภูมิคุ้มกันที่ดีในชีวิต เด็กหรือเยาวชนจะขาดสิ่งยึดเหนี่ยวในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตที่ดี

๒) นักศึกษาในสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาต่างจังหวัดมักมีฐานะยากจน มาจากครอบครัวที่ไม่พร้อมทั้งในด้านฐานะ เศรษฐกิจ สภาพสังคมและภูมิคุ้มกันชีวิต จึงต้องมีพลังเชิงบวกมารองรับคุ้มครอง ปกป้องความเสี่ยงของภัยต่างๆ ไม่ให้มีผลต่อเด็กและเยาวชน

๓) สภาพสังคมและปัจจัยแวดล้อมของเยาวชนปัจจุบันมีความท้าทายต่อการรับรู้ การอดทน อดกลั้น ไม่ให้เยาวชนออกนอกกรอบการปฏิบัติดี ประพฤติจำเป็นต้องมีพลังสร้างสรรค์ เป็นพลังภูมิคุ้มกันชีวิตที่พัฒนาความคิดและจิตใจ เยาวชนให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกัน ปกป้อง คุ้มครองความปลอดภัย ในชีวิตแห่งการเรียนรู้ การทำอาชีพ การงานและภูมิคุ้มกันชีวิตที่เข้มแข็ง ยั่งยืน

๒. การสร้างจิตวิทยาการเรียนรู้กับนักศึกษาอาชีวศึกษา

เพื่อให้ นักศึกษามีแรงจูงใจ ชีวิตที่มีความรักการเรียนรู้ มีความพอใจในการศึกษา และมีความสุขกับการได้รับความรู้ ได้รับโอกาส และมีความพร้อมในการประกอบอาชีพ และมีชีวิตที่ดี เด็กและเยาวชนปัจจุบัน จึงต้องการดูแลการให้ความรัก ความอบอุ่น มีหลักธรรมาภิบาลการเรียนรู้ ให้มีพลังกาย พลังใจที่เข้มแข็ง มั่นคง เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถ

๓. ระบบและรูปแบบการพัฒนาบุคลากร ครู-อาจารย์ วิทยาลัยอาชีวศึกษา

วิถิพุทธ

บุคคลทุกฝ่ายทุกส่วนงานในการจัดการเรียนการสอนวิถิพุทธของอาชีวศึกษา ต้องการคนที่มีความศรัทธา มีความจริงใจ และเข้าใจต่อกระบวนการ แนวทางและพุทธวิธีการบริหาร โดยเฉพาะบุคลากร ครู-อาจารย์ที่ต้องทำหน้าที่งานการสอน งานกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนงานประกันคุณภาพ มาตรฐานการศึกษา และงานการจัดการเชิงนโยบาย และยุทธศาสตร์การปฏิรูปประเทศอีกมากมาย ครู-อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา จึงควรต้องมีระบบหรือรูปแบบการพัฒนา การปรัชญา พฤติกรรม สมรรถนะในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนที่สมสมัยอย่างมีคุณภาพ

๔. ระบบและรูปแบบการสร้าง ความเข้าใจกับชุมชน ท้องถิ่นและผู้ปกครอง

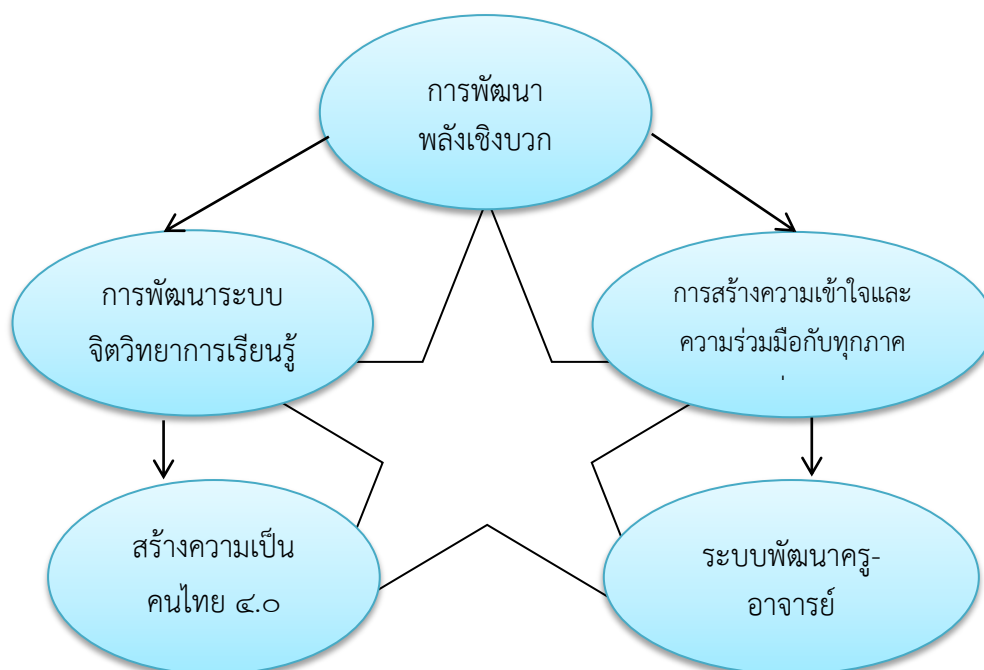
ระบบงานการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ท้องถิ่นและผู้ปกครองของเยาวชนมีความสำคัญมากต่อกลไกการจัดการความเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทั้งในระดับ ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และระดับสังคมประเทศชาติ

๕ ความรู้ความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติของครูและผู้เรียนที่ต้องพัฒนาสู่

ความเป็นคนไทย ๔.๐

สิ่งที่ประเด็นปัญหาสำคัญ คือ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องทำทางเชิงนโยบาย และเป็นยุทธศาสตร์การปฏิรูปประเทศที่ควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ที่ต้องมีความเข้าใจ มีทักษะและความพร้อมในการเป็นคนไทย ๔.๐ เป็นประเทศไทย ๔.๐ อย่างชัดเจนจำเป็นที่ผู้บริหาร ครู-อาจารย์และบุคลากรควรได้เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาตนเอง มีนวัตกรรมเทคโนโลยี ๔.๐ และยุค ๔.๐ อย่างเหมาะสม

กล่าวได้ว่าประเด็นปัญหาสำคัญทั้งหมด ๕ ประการนี้ เป็นสภาพปัญหาในปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ที่ต้องมีการพัฒนาให้ตรงประเด็น ชัดเจน ตรงเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม ตามภาพที่ ๔.๑๗ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๔.๑๗ ระบบและกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาสถานศึกษาที่ชัดเจน

๔.๕.๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มย่อยได้ให้ข้อคิดความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษา โดยสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

๑. กำหนดเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้

๑) เป้าหมายเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยการประกอบอาชีพ เช่น

- (๑) ความซื่อสัตย์
- (๒) ความมีวินัย
- (๓) ความใฝ่รู้
- (๔) ความรับผิดชอบ
- (๕) ความคิดสร้างสรรค์
- (๖) ความมีจิตสาธารณะ

๒) กำหนดเป้าหมายทักษะสำคัญเพื่อการทำงานและดำเนินชีวิต

- (๑) ทักษะทางสังคมและการใช้ชีวิต (Soft skill)
- (๒) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- (๓) ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้
- (๔) ทักษะวิชาชีพพื้นฐาน

(๕) ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา

๒. กำหนดกรอบองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอน

- ๑) เป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน
- ๒) นิยามความหมายและขอบเขตการเรียนรู้ (แต่ละเป้าหมาย)
- ๓) วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
- ๔) เนื้อหาสาระการเรียนรู้
- ๕) สื่อ/วัสดุ/อุปกรณ์/การเรียนรู้
- ๖) หลักพุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมการเรียนรู้
- ๗) พลังเชิงบวกการเรียนรู้
- ๘) การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้

๓. กำหนดรูปแบบและสาระสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแต่ละเป้าหมายการเรียนรู้

โดยผู้วิจัยได้นำแนวทางการจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่ได้จากแหล่งความรู้ ๔ ประการ คือ

- ๑) การค้นคว้าทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ๒) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละด้านสอบ ๒๐ รูป/คน
- ๓) การสนทนากลุ่มย่อยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ๑๒ รูป/คน
- ๔) การสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่กรอบการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

โดยผู้วิจัย

ทักษะทางสังคมและการใช้ชีวิต

ผลการสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน สร้างเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาอาชีวศึกษาเป็นดังนี้

ตารางการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อการพัฒนาทักษะทางสังคมและการใช้ชีวิต”

คำอธิบาย : เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการของการสร้างความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการวางตัวในการบริหารชีวิต การรู้จักกาลเทศะและมีความเอื้อเฟื้อต่อคนในสังคมอย่างเหมาะสม

๒. กรอบกระบวนการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบการทำงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. เพื่อสร้างความเข้าใจทักษะทางสังคมและการใช้ชีวิต ๒. เพื่อให้เห็นความสำคัญของ Soft Skill & Social Skill ๓. เพื่อสร้างประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเหมาะสม
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. ความหมายของทักษะทางสังคม ๒. แนวทางการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม

	๓. ศิลปะชีวิตและชีวิตวิทยา ๔. ประสบการณ์ที่ดีของการใช้ชีวิตในสังคม
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. สื่อ VDO ทักษะการเข้าสังคม/การวางตัว ๒. สื่อแผนภาพการแต่งกาย/บุคลิกภาพ ๓. อุปกรณ์การสาธิต/การใช้ชีวิตประจำวัน ๔. ในงานการบันทึกและนำเสนอการปฏิบัติตัวในสังคม ๕. การแสดง Role Play ศิลปะการใช้ชีวิตที่ดีในสังคม
๔. พุทธธรรมคุณธรรมและจริยธรรมการเรียนรู้	๑. แทรกเสริมหลักสังฆวัตถุ ๔ ในกิจกรรมการเรียนรู้ ๒. ยกตัวอย่างการดำรงชีวิตด้วย หลักพรหมวิหาร ๔ ๓. ส่งเสริมคุณธรรมจิตอาสาความเสียสละเพื่อส่วนร่วม ๔. มีกิจกรรมส่งเสริมให้มีความซื่อสัตย์มีสัจจะในสังคม
๕. พลังเชิงบวกการเรียนรู้	๑. มีกิจกรรมส่งเสริมการคิดบวกต่อวิชาทักษะทางสังคม ๒. คุณครูมีการเสริมแรงชมเชยในวิชาทักษะทางสังคม ๓. มีกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ๔. ครูให้ความรัก ความอบอุ่นและมีเมตตาในการสอนทักษะทางสังคม
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินการมีส่วนร่วมการเรียนรู้ ๒. วัดและประเมินพฤติกรรมการอยู่ในสังคม ๓. วัดและประเมินความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ๔. วัดและประเมินความซื่อสัตย์/สัจจะ ๕. วัดและประเมินผลการขับเคลื่อนเชิงบวกต่อการเรียนรู้

วิชาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อพัฒนาความพร้อมและวุฒิภาวะการใช้เทคโนโลยี”

คำอธิบาย เป็นการเรียนรู้เพื่อการสร้างความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม มีวุฒิภาวะในการใช้ ICT เป็นเครื่องมือการเรียนรู้การทำงาน การดำเนินชีวิตเชิงสร้างสรรค์

๒. กรอบกระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างพลังเชิงบวก

องค์ประกอบการดำเนินงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวทางวิธีการใช้ ICT อย่างถูกต้องเหมาะสม ๒. สร้างทักษะและศิลปะการใช้ ICT เป็นเครื่องมือการเรียนรู้การทำงานและการดำเนินชีวิตที่ดี ๓. เพื่อสร้างประสบการณ์ชีวิตที่ดีในการที่จะต้องอยู่ในโลกยุคประเทศไทย ๔.๐

องค์ประกอบกำเนินงาน	สาระสำคัญ
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. นิยามและขอบเขตสาระสำคัญของ ICT เพื่อการเรียนรู้การทำงานและการดำเนินชีวิต ๒. ความเข้าใจและการใช้ ICT เป็นเครื่องมือชีวิตประจำวันเชิงสร้างสรรค์ ๓. เทคนิคการใช้ ICT ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ การทำงานและชีวิตประจำวันอย่างมีคุณธรรม ๔. นวัตกรรมและเทคโนโลยีเชิงคุณธรรมของสังคมและประเทศชาติ
๓ สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. สื่อ VCD ความก้าวหน้าของ ICT ปัจจุบันและอนาคต ๒. กิจกรรมการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ ๓. กิจกรรมการสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และการทำงาน ๔. การทำงานในการผลิตและใช้ ICT อย่างเหมาะสม
๔. พุทธธรรม คุณธรรมและจริยธรรมการใช้ ICT	๑. หลักพุทธธรรมหิริโอตตปปะ ๒. มุ่งเน้นการมีสติสัมปรัญญะในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ๓. มีคุณธรรมการใช้สื่อเพื่อสาธารณะประโยชน์ ๔. มีพรหมวิหารธรรมในการใช้ ICT ที่เกี่ยวกับคนอื่น
๕ พลังเชิงบวกการเรียนรู้ ICT	๑. มีความคิดเชิงบวกในการใช้สื่อ ICT ๒. มีสติรอบคอบไตร่ตรองการใช้ ICT ๓. เพื่อสร้างประสบการณ์ชีวิตที่ดีในการที่จะต้องอยู่ในโลกยุคประเทศไทย ๔.๐ ๔. มีการคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา ICT ๕. มีความรักและเมตตาธรรมการใช้ ICT กับผู้อื่น
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินการมีส่วนร่วมการเรียนรู้ ๒. วัดและประเมินผลทักษะการใช้ LCT เชิงสร้างสรรค์ ๓. วัดและประเมินผลโครงการสร้างสรรค์ LCT เพื่อการเรียนรู้ ๔. วัดและประเมินผลพฤติกรรมการใช้ LCT อย่างเหมาะสม ๕. วัดและประเมินผลพลังเชิงบวกต่อการเรียนรู้

วิชาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อการพัฒนาทักษะละความสามารถของนักศึกษาในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ”

คำอธิบาย เป็นการเรียนรู้ถึงคุณค่าความจำเป็น หรือความสำคัญของภาษาอังกฤษที่ใช้เพื่อการเรียนรู้ การทำงานและการดำเนินชีวิต พร้อมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสง่างาม รวมถึงศิลปะเทคนิคการใช้ภาษาอังกฤษในแต่ละโอกาสต่างๆ อย่างเหมาะสม

๒. กรอบกระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างพลังเชิงบวกการเรียนรู้

องค์ประกอบการดำเนินงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. เพื่อสร้างความเข้าใจในคุณค่าความจำเป็นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ๒. เพื่อสร้างทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ๓. เพื่อฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ การทำงาน และการดำเนินชีวิต ๔. เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพ ความสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง/คล่องแคล่ว
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ ๒. ทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ๓. ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ๔. ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ๕. ทักษะการสืบค้นงานวิชาภาษาอังกฤษ
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. VCD เสริมการสอนภาษาอังกฤษ ๒. Role Play การใช้ภาษาอังกฤษในโอกาสต่างๆ ๓. ทำบัตรคำ/ป้ายคำศัพท์สำคัญภาษาอังกฤษ ๔. กิจกรรม สถานการณ์ที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารเรียนรู้
๔. พุทธธรรม คุณธรรมและจริยธรรมการใช้ ICT	๑. ใช้หลักธรรมอิทธิบาท ๔ ในการ ใฝ่รู้ครบวงจร ๒. ใช้หลักธรรมอริยสัจ ๔ เพื่อการวิเคราะห์และระบบการใช้ภาษาอังกฤษ ๓. มีหลักธรรม ขรวาธรรม ๔ ในการดำเนินชีวิตด้วยภาษาอังกฤษ ๔. ใช้หลักธรรมสังฆวัตถุ ๔ เพื่อการใช้ภาษาอังกฤษและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ทุกระดับชั้น
๕. พลังเชิงบวกการเรียนรู้	๑. มีสติในการคิดบวกต่อวิชาภาษาอังกฤษ ๒. มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ ๓. มีความคิดสร้างสรรค์ วิธีเรียนภาษาอังกฤษ ๔. มีความรักและมีความสุขในการเรียนรู้และใช้ภาษาอังกฤษ
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดทักษะความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ ๒. วัดทักษะความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ ๓. วัดทักษะความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ ๔. วัดทักษะความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ๕. วัดและประเมินผลความสุขในการเรียนรู้และใช้ภาษาอังกฤษ

วิชาทักษะวิชาช่างพื้นฐานและงานอาชีพ

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะวิชาพื้นฐาน”

คำอธิบาย เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการในเนื้อหาสาระและการฝึกฝน ทักษะพื้นฐานงานช่าง เพื่อการทำงานหรือการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม มีคุณภาพและมีคุณค่า

๒. กรอบกระบวนการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบการทำงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. ให้เข้าใจความรู้ขอบข่ายงานวิชาพื้นฐานงานช่าง ๒. ให้มีทักษะพื้นฐานงานช่างประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ๓. ให้มีประสบการณ์เบื้องต้นในการทำงานด้านช่างที่เสริมสร้างประสิทธิภาพอาชีพ ๔. เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพ ความสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง/คล่องแคล่ว
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. ทักษะวิชาชีพพื้นฐาน ๒. ทักษะวิชาชีพเฉพาะ : พื้นฐาน ๓. ทักษะวิชาชีพเลือก : พื้นฐาน ๔. โครงการพัฒนาทักษะ : วิชาชีพ ๕. ฝึกประสบการณ์ทักษะ : วิชาชีพ
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. สื่อสิ่งประดิษฐ์ชิ้นงานเพื่อการสอน ๒. สื่อสิ่งประดิษฐ์ผลงานเพื่อการเรียนรู้ ๓. สื่อ VCD การทำงานด้านช่าง ๔. แผนภาพเส้นทางสู่อาชีพช่าง ๕. ในงานโครงการพัฒนาทักษะอาชีพ
๔. พุทธธรรม คุณธรรมจริยธรรมการเรียนรู้	๑. แทรกเสริมหลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม ๗ กิจกรรมการเรียนรู้ ๒. ใช้หลักธรรมอริยสัจ ๔ ออกแบบ กรณีศึกษาการเรียนรู้ ๓. ใช้หลักธรรมอิทธิบาท ๔ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
	๑. มีสติในการคิดบวกกับวิชาพื้นฐานงานช่างและการอาชีพ ๒. มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้วิชาพื้นฐานงานช่าง ๓. มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้วิชาพื้นฐานงานช่าง ๔. มีความรักและความภาคภูมิใจในการเรียนวิชาพื้นฐานงานช่างเพื่อการทำอาชีพ
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินความรู้ ความเข้าใจวิชาพื้นฐานงานช่าง ๒. วัดและประเมินผลทักษะพื้นฐานงานช่าง ๓. วัดและประเมินผลการใช้วิชาพื้นฐานงานช่างเพื่อการส่งเสริมอาชีพและคุณภาพชีวิต

วิชา : ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการคิดที่ถูกต้องและมีคุณภาพในการแก้ปัญหาการทำงานและการดำเนินชีวิต”

คำอธิบาย เป็นการเรียนรู้เรื่องความรู้การคิด การฝึกทักษะการคิดที่ถูกต้องเหมาะสม มีความเป็นระบบคิดเชิงบูรณาการได้อย่างมีคุณภาพต่อการใช้การคิดแก้ปัญหาการเรียนรู้ การทำงาน และการดำเนินชีวิต

๒. กรอบกระบวนการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบการดำเนินงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. เพื่อให้เข้าใจความรู้ในการคิดเพื่อการแก้ปัญหา ๒. มีกระบวนการและวิธีการคิดที่ถูกต้อง ๓. มีทักษะการคิดดี คิดถูก และคิดเป็นระบบ ๔. นำความรู้ในการคิดสู่การแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. ชุดความรู้ในการคิดขั้นสูง ๒. ทักษะกระบวนการคิดเชิงระบบ ๓. ศิลปะการคิดสร้างสรรค์เพื่อการแก้ปัญหา ๔. เทคนิควิธีการคิดเชิงบูรณาการ ๕. กระบวนการนำความรู้การคิดสู่การแก้ปัญหาเชิงองค์รวม
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. ในงานโจทย์ให้ฝึกแก้ไขปัญหาด้วยความรู้การคิด ๒. VCD เทคนิคและศิลปะการคิดสร้างสรรค์ ๓. กรณีศึกษาฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหาเชิงบูรณาการ ๔. ใบงานทำโครงการคิดเชิงระบบ
๔. พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมการเรียนรู้	๑. บูรณาการหลักธรรม อริยสัจ ๔ เพื่อเรียนรู้วิธีคิดเชิงพุทธ ๒. บูรณาการหลักธรรมโยนิโสมนสิการและปรโตโฆสะฝึกการคิดแบบยลด้วยใจ ๓. ฝึกปฏิบัติและเรียนรู้สมาธิจิตผ่านหลักสัทธรรม ๓ ๔. แทรกเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในการคิดแก้ไขปัญหา
๕. พลังเชิงบวกการเรียนรู้	๑. มีสติในการคิดบวกต่อการแก้ปัญหาเชิงพุทธ ๒. มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้การคิดเพื่อการแก้ปัญหา ๓. มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการคิดการแก้ปัญหา ๔. มีความรักและความพอใจในการเรียนรู้ การคิดการแก้ไขปัญหา
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินความรู้ ในการคิด ๒. วัดและประเมินผลทักษะการคิดเชิงพุทธ ๓. วัดและประเมินผลทักษะการคิดเชิงบูรณาการ ๔. วัดและประเมินผลศิลปะเทคนิคการคิดแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

การสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียน

ด้านความซื่อสัตย์

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยในการทำงานการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิต : วิชาซีพีมีความเข้มแข็ง : วิชาการมีคุณภาพ และวิชาชีวิตมีคุณธรรม”

คำอธิบาย เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ด้านความซื่อสัตย์ ซื่อตรงความโปร่งใส

๒. กรอบกระบวนการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบการดำเนินงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. เพื่อเรียนรู้คุณค่าและความหมายของคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ๒. ให้มีเจตคติที่ดีต่อความซื่อสัตย์ในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ๓. มีทักษะการคิดการวางแผน การทำงานและการได้รับผลของงานจากความซื่อสัตย์
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. เรียนรู้นิยาม ขอบเขตและคุณค่าของคุณธรรมความซื่อสัตย์ ๒. เรียนรู้ กระบวนการพัฒนาตนเองและทีมงานสู่ความซื่อสัตย์ ๓. การสร้างงานผลงานและวัฒนธรรมองค์กรแห่งความโปร่งใสไร้การคดโกง คอรัปชั่น ๔. ศิลปะและเทคนิคการส่งเสริมความซื่อสัตย์ในสังคมอย่างยั่งยืน
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. ให้แสดงบทบาท สมมุติที่สื่อถึงความเป็นคนซื่อสัตย์ ๒. ให้ทำกรณีศึกษาวิเคราะห์คุณภาพและคุณค่าของคนที่มีความซื่อสัตย์ในสังคม ๓. มีใบงานบันทึกความซื่อสัตย์ประจำวัน สอนธรรมเป็นประจำเดือนและประจำปี ๔. ทำโครงการสร้างเสริมความซื่อสัตย์ในเยาวชนไทยและสังคมไทยอย่างยั่งยืน
๔. พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมในการเรียนรู้	๑. สอดแทรกหลักศีล ๕ ในการทำงานและการดำเนินชีวิต ๒. สอดแทรกหลักธรรมอริยมรรค ๘ ในกิจกรรมการเรียนรู้ ๓. สอดแทรกหลักธรรมไตรสิกขาเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน
๕. พลังเชิงบวกการเรียนรู้	๑. มีสติในการคิดบวกต่อคุณธรรมความสัตย์ ๒. มีแรงบันดาลใจที่ดีในการเรียนรู้และใช้ชีวิตด้วยความสัตย์ ๓. มีการคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตด้วยความสัตย์ ๔. มีความสุขมีความพอใจและอบอุ่นใจในการดำรงชีวิตด้วย

	ความสัตย์
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินจากการแสดงบทบาทสมมุติที่ดี ๒. วัดและประเมินผลจากการทำกรณีศึกษาด้านการแก้ปัญหา และตัดสินใจด้วยความสัตย์ ๓. วัดและประเมินผลความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าของความสัตย์ต่อสังคมไทย ๔. วัดและประเมินผลศิลปะเทคนิคการคิดแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

คุณลักษณะนิสัยด้านความมีวินัย

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะนิสัยด้านวินัยของผู้เรียนทั้งนิสัยในการเรียนรู้และนิสัยการดำเนินชีวิต”

คำอธิบาย เป็นการเรียนรู้ถึงคุณลักษณะของคนที่มีวินัย คุณค่าและความสำคัญของการมีวินัย ในเด็กและเยาวชนของสังคมไทย ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีคุณภาพ สังคมเข้มแข็ง และประเทศชาติพัฒนาโดยเฉพาะการมีวินัยวิถีพุทธ

๒. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบการดำเนินงาน	สาระสำคัญ
๑. วัดอุปนิสัยของการเรียนรู้	๑. เพื่อให้เข้าใจความหมายและขอบข่ายวินัยของเยาวชน ๒. ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวินัยที่มีต่อคน สังคม และประเทศชาติ ๓. ศิลปะและเทคนิคการอบรมบ่มเพาะปลูกฝัง ความมีวินัยในเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. นิยาม ความหมายและขอบข่ายความรู้เรื่องวินัย ๒. คุณค่าและความสำคัญของวินัยที่มีต่อคน สังคม และประเทศชาติ ๓. กระบวนการปลูกฝัง บ่มเพาะความมีวินัยในเยาวชนไทย
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. VCD นำเสนอความมีวินัยในเด็ก เยาวชนไทย ๒. กรณีศึกษาเพื่อการวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้านวินัยของเยาวชนไทย ๓. แบบบันทึกความดีด้านความมีวินัยการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิต ๔. ให้ทำโครงการปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะนิสัยของเด็กและเยาวชนไทยอย่างยั่งยืน
๔. พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมในการเรียนรู้	๑. ใช้หลักหลักธรรมนำการเรียนรู้โดยไตรสิกขา ๒. สอดแทรกคุณธรรมความรอบรู้สังคมด้วย สัปปุริสธรรม ๗ ๓. สอดแทรกหลักคุณธรรม ความกตัญญูทวาทิตต่อผู้มีพระคุณ ๔. สอดแทรกหลักธรรม อริยมรรคมีองค์แปดในการเรียนรู้

๕. พลังเชิงบวกการเรียนรู้	๑. มีสติในการคิดบวกต่อความมีวินัย ๒. มีแรงบันดาลใจที่ดีในการเรียนรู้วินัย ๓. มีการคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาวินัยในคนในสังคม ๔. มีความสุขมีความพอใจในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีวินัย
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ ๒. วัดและประเมินกระบวนการเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างมีวินัย ๓. วัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์ในการส่งเสริมวินัยในคนและในสังคม

คุณลักษณะนิสัยความใฝ่รู้

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อพัฒนาและสร้างเสริมคุณลักษณะนิสัยความใฝ่รู้ของผู้เรียนให้มียุ่อย่างยั่งยืน”

คำอธิบาย เป็นการเรียนรู้คุณลักษณะนิสัยความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ดีของผู้เรียน เพื่อการเรียนรู้วิชาการได้เข้มแข็ง เรียนรู้วิชาชีพให้พร้อมทำงานได้มีภูมิคุ้มกันให้ชีวิตเติบโตแบบปลอดภัย

๒. กรอบกระบวนการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบการดำเนินงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. เพื่อเรียนรู้คุณค่าและความหมายของ ความใฝ่รู้ ๒. เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อการพฤติกรรมความใฝ่รู้ ๓. เพื่อฝึกทักษะนิสัยความใฝ่รู้ ๔. เพื่อสำรวจประสบการณ์ความใฝ่รู้สู่การดำเนินชีวิต
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. ศึกษาและเรียนรู้คุณลักษณะนิสัยความใฝ่รู้ ๒. คุณลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมของบุคคลผู้ใฝ่รู้ ๓. กระบวนการฝึกฝนอุปนิสัยความใฝ่รู้เพื่อการเรียนรู้ที่ดี ๔. คุณค่าและความสำคัญของความใฝ่รู้ต่อการดำเนินชีวิตที่ดี
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. VCD นำเสนอบุคคลตัวอย่างผู้มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ๒. กรณีศึกษาให้วิเคราะห์คุณลักษณะผู้มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ๓. ทำโครงการงานส่งเสริมคุณลักษณะนิสัยใฝ่รู้ในเด็กและเยาวชนไทยอย่างยั่งยืน
๔. พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมการเรียนรู้	๑. สอดแทรกหลักธรรม อิทธิบาท ๔ ในกระบวนการเรียนการสอน ๒. ส่งเสริมคุณธรรม ความขยัน อดทนและทุ่มเทการทำหน้าที่ ๓. ใช้หลักธรรมไตรตรองให้ใฝ่รู้การทำหน้าที่ ๔. มีจริยธรรมด้านความเมตตา ความปรารถนาดีต่อสังคมไทย
๕. พลังเชิงบวกการเรียนรู้	๑. มีสติในการคิดบวกต่อความใฝ่รู้ ใฝ่ดี ในชีวิต ๒. มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ด้วยความใฝ่รู้

	๓. มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาความใฝ่รู้ในตนเองและคนอื่น ๔. มีความสุขความพอใจในนิสัยความใฝ่รู้ของตนเองและคนอื่น
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินผลจากการสังเกตนิสัยความใฝ่รู้ ๒. วัดและประเมินผลจากพฤติกรรมการเรียนรู้ในและนอกห้องเรียน ๓. วัดและประเมินผลจากคิดสร้างสรรค์โครงงานสร้างความใฝ่รู้ ๔. วัดความสุขความพอใจในความใฝ่รู้ ของตนเองและคนอื่น

คุณลักษณะนิสัยความรับผิดชอบ

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยความรับผิดชอบให้นักศึกษาให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน”

คำอธิบาย เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยความรับผิดชอบในการเรียน การทำงาน การดำเนินชีวิตและจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองของนักศึกษาให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

๒. กระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวก

องค์ประกอบการดำเนินงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในนิยามความหมายและขอบเขตของคุณลักษณะนิสัยความรับผิดชอบ ๒. เพื่อสร้างความรู้ตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับนิสัยความรับผิดชอบ ๓. เพื่อเสริมประสบการณ์การพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบต่อการทำงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิต
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. นิยามความหมายและขอบข่ายสาระสำคัญนิสัยความรับผิดชอบ ๒. คุณค่าและความตระหนักในความสำคัญของนิสัยความรับผิดชอบ ๓. กระบวนการสร้างอุปนิสัยความรับผิดชอบ ๔. โครงการพัฒนานิสัยความรับผิดชอบอย่างยั่งยืน
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. VCD นำเสนอบุคคลต้นแบบของความรับผิดชอบ ๒. กิจกรรม Role Play การมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ๓. มีใบงานให้จัดทำบันทึกนิสัยความรับผิดชอบ ๔. การทำโครงงานการพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืน
๔. พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมการเรียนรู้	๑. ใช้หลักธรรม สัปปุริสธรรม ๗ นำการสอน ๒. สอดแทรกหลักธรรม อริยมรรคมีองค์ ๘ ในกระบวนการเรียนรู้

	๓. มุ่งเน้นการมีศีล ๕ ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ๔. มุ่งเน้นความตระหนักคุณธรรม ความเสียสละเพื่อส่วนรวม
๕. พลังเชิงบวกการเรียนรู้	๑. มีสติในการคิดบวกกับนิสัยความรับผิดชอบ ๒. มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ด้วยความรับผิดชอบ ๓. มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ความรับผิดชอบ ๔. มีความสุขความพอใจในอุปนิสัยของตนเองที่รับผิดชอบต่อการเรียนและการทำงาน
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินผลจากพฤติกรรมความรับผิดชอบการเรียนรู้ ๒. วัดและประเมินผลความรับผิดชอบจากการทำงานโครงการ ๓. วัดและประเมินผลจากการสร้างสรรค์วิธีการพัฒนา ความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตนเองและผู้อื่น

คุณลักษณะนิสัยความคิดสร้างสรรค์

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยความคิดสร้างสรรค์แก่นักศึกษาให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน”

คำอธิบาย : เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการของระบบความคิดกับสาระวิชาที่เรียนรู้จะทำให้มีความสามารถในการคิดต่อยอดความรู้ ด้วยความคิดสร้างสรรค์ เพื่อการเรียนรู้ การทำงานและการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน

๒. กรอบกระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวก

องค์ประกอบการดำเนินงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. เพื่อเรียนรู้วิธีคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ๒. เพื่อการสร้างความรู้ในคุณค่าและความสำคัญของการคิดต่อการเรียนรู้และการทำงาน ๓. เพื่อสร้างประสบการณ์พื้นฐานการประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการดำเนินชีวิต
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. นิยามความหมายและขอบข่ายการเรียนรู้ความคิดสร้างสรรค์ ๒. คุณค่าและความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ๓. ระบบและกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ๔. การประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. VCD นำเสนอผลงานการคิดสร้างสรรค์ ๒. กิจกรรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ ๓. ใบงานทำโครงการความคิดสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ๔. การแสดง Role Play นักคิดสร้างสรรค์กับผู้สร้างสิ่งใหม่ให้กับชาวโลก
๔. พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมการเรียนรู้	๑. สอดแทรกคุณธรรมไตรสิกขาเน้นสร้างปัญญาการคิด ๒. เน้นหลักคิดโยนิโสมนสิการสร้างความคิดเชิงพุทธเพื่อพัฒนาชีวิต

	๓. เสริมสร้างชุดความคิดเชิงสัปปุริสธรรม ๗ และอิทธิบาท ๔
๕. พลังเชิงบวกการเรียนรู้	๑. มีสติในการคิดบวกต่อความคิดสร้างสรรค์ ๒. มีแรงบันดาลใจในการคิดสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่ดี ๓. มีการสร้างสรรค์วิธีคิดใหม่ๆ ให้ได้ผลลัพธ์การคิดที่ดี ๔. มีความรักในการคิดมีความพอใจในผลงานการคิดสร้างสรรค์
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินผลจากการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ๒. วัดและประเมินผลโครงการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ ๓. วัดและประเมินผลกิจกรรมการคิดสร้างสรรค์ ๔. วัดและประเมินผลอุปนิสัยการคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้

คุณลักษณะการมีจิตสาธารณะ (Public mind)

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ “เพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน”

คำอธิบาย เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการของสาระความรู้ในแต่ละสาขาวิชาเพื่อพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพและความพร้อมในการนำความรู้สู่การปฏิบัติเพื่อประโยชน์สาธารณะสู่สังคมประเทศชาติอย่างยั่งยืน

๒. กรอบกระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวก

องค์ประกอบกระบวนงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	๑. เพื่อความเข้าใจในคุณลักษณะนิสัยการมีจิตสำนึกสาธารณะ ๒. เพื่อเข้าใจกระบวนการพัฒนาความมีจิตสำนึกสาธารณะ ๓. เพื่อการประยุกต์ใช้ความรู้สู่การปฏิบัติเพื่องานสาธารณะ ๔. เพื่อพัฒนาโครงการสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะสู่สังคม
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. คุณลักษณะและขอบข่ายของการมีจิตสำนึกสาธารณะ ๒. กระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชน ๓. คุณค่าและความสำคัญของจิตสำนึกสาธารณะต่อสังคม ๔. การทำโครงการส่งเสริมจิตสาธารณะสู่สังคม
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. Role Play ของการแสดงออกถึงจิตอาสาจิตสาธารณะในสังคม ๒. VCD โครงการจิตอาสาในงานสำคัญต่างๆ ของชาติ/สังคม ๓. ใบงานให้ทำโครงการจิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา ๔. แบบบันทึกความดีการมีจิตอาสา จิตสาธารณะแต่ละวัน
๔. พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมการเรียนรู้	๑. สอดแทรกหลักธรรมอริยทรัพย์ ๒. เสริมคุณธรรมความเมตตาต่อคนอื่นและสังคม ๓. แทรกหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ การเรียนรู้ ๔. เสริมหลักคุณธรรมการแทนคุณแผ่นดินเกิด
๕. พลังเชิงบวกการเรียนรู้	๑. มีสติในการคิดบวกต่อจิตสาธารณะ ๒. มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และสร้างเสริมนิสัยจิตสาธารณะ ๓. มีการคิดสร้างสรรค์เพื่อการทำงานจิตอาสา จิตสำนึกสาธารณะ

	๔. มีความสุข ความพอใจในการทำหน้าที่จิตอาสา จิตสาธารณะ
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑. วัดและประเมินผลจากการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ๒. วัดและประเมินผลการคิดสร้างสรรค์โครงการจิตอาสาเพื่อสถานศึกษา ๓. วัดและประเมินผลผลงานการเป็นจิตอาสาในสังคม ๔. วัดผลการบันทึกความดีด้านจิตสาธารณะ

สรุปได้ว่า การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนเสริมสร้างพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานของกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสาระสำคัญดังนี้

๑. มีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้

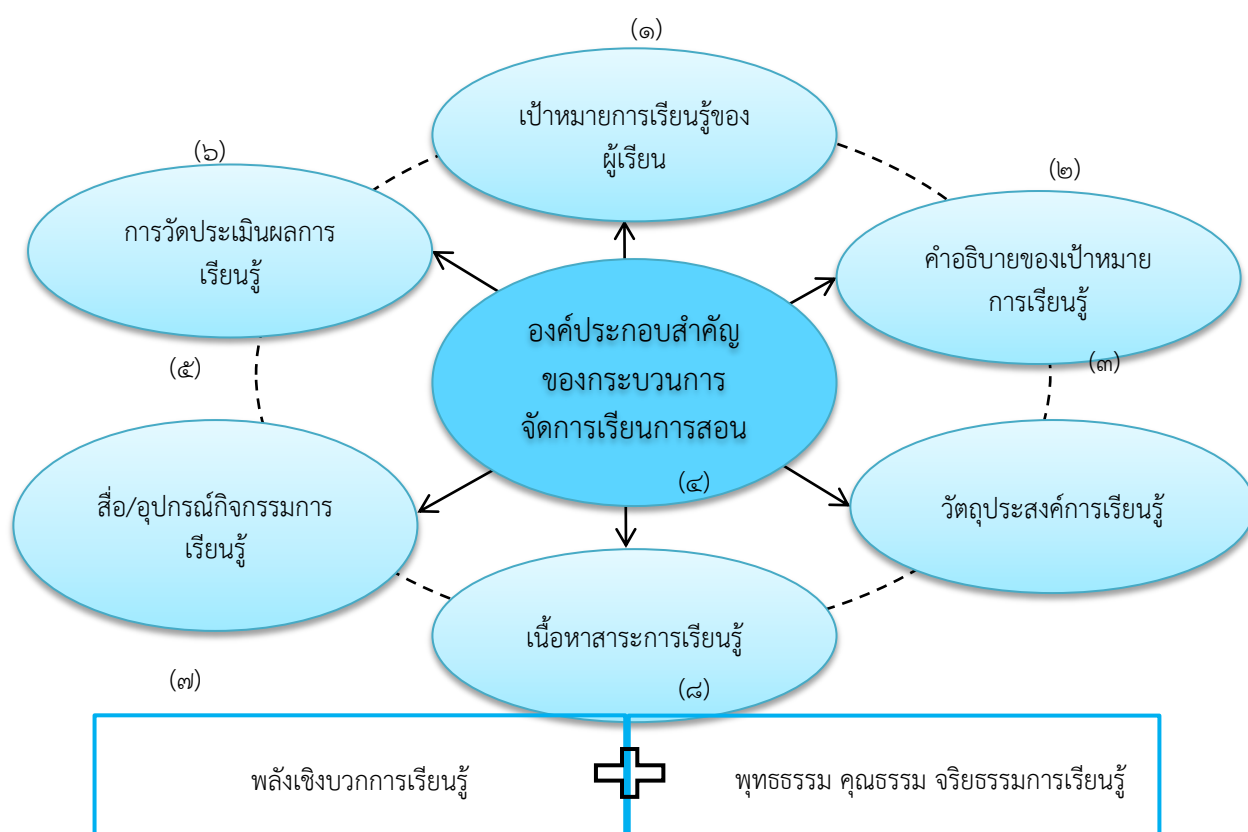
๑) คุณลักษณะนิสัยเพื่อการประกอบอาชีพ เช่น

- (๑) ความซื่อสัตย์
- (๒) ความมีวินัย
- (๓) ความใฝ่รู้
- (๔) ความรับผิดชอบ
- (๕) ความคิดสร้างสรรค์
- (๖) ความมีจิตสาธารณะ

๒) เป้าหมายด้านทักษะสำคัญเพื่อการทำงานและการดำเนินชีวิต เช่น

- (๑) ทักษะทางสังคมและการใช้ชีวิต
- (๒) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- (๓) ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้
- (๔) ทักษะวิชาชีพพื้นฐาน
- (๕) ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา

๒. มีการกำหนดกรอบประเด็นสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอนดังนี้

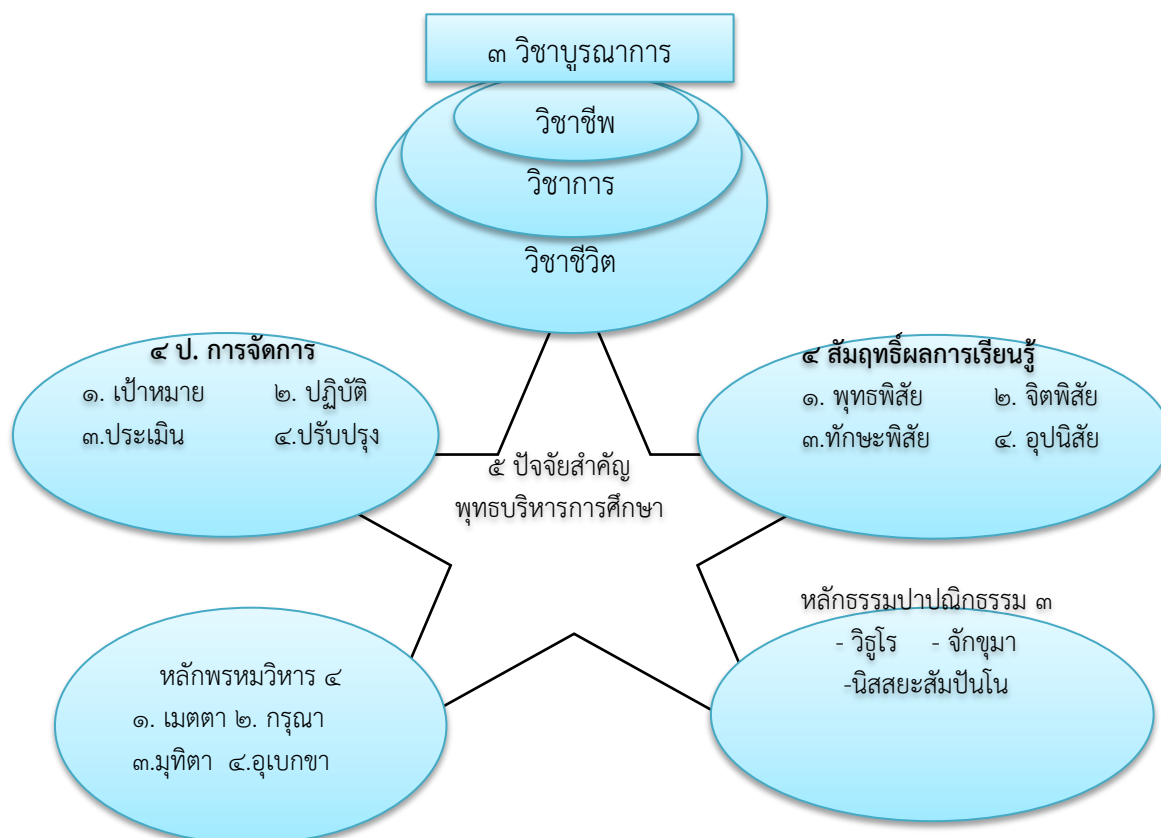

๓. กำหนดสาระสำคัญในแต่ละองค์ประกอบ วางแผนลงตาราง กรอบกระบวนการจัดการเรียนการสอน ตามฟอร์มนี้ของแต่ละเป้าหมายการเรียนรู้ (โดยย่อ)

องค์ประกอบสำคัญการดำเนินงาน	สาระสำคัญ
๑. วัตถุประสงค์การเรียนรู้	๑. ๒. ๓.
๒. เนื้อหาสาระการเรียนรู้	๑. ๒. ๓.
๓. สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้	๑. ๒. ๓.
๔. พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมการเรียนรู้	๑. ๒. ๓.
๕. พลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้	๑. ๒. ๓.
๖. การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้	๑.

	๒.
	๓.

นอกจากนั้นแล้วที่ประชุมได้ให้แนวทางการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นแนวทางเชิงพุทธบริหารการศึกษา สรุปได้ ๕ องค์ประกอบสำคัญ คือ

ภาพที่ ๔.๑๘ องค์ประกอบของพุทธบริการการศึกษาแบบการจัดการเรียนการสอน โดยมีสาระสำคัญในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

๑. จุดเน้น ๓ วิชาสำคัญ : อาชีวศึกษา

- ๑) วิชาชีพ ต้องเข้มแข็งทุกแผนก/สาขาวิชา
- ๒) วิชาการ ต้องเข้มข้นตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพวิชาการ
- ๓) วิชาชีวิต เน้นการอบรมบ่มเพาะให้นักศึกษาเป็นคนดีมีคุณธรรมนำการใช้ชีวิต

๒. ใช้หลัก ๔ ป. การจัดการบริหารการศึกษา

- ๑) มีเป้าหมาย ทุกกิจกรรมการบริหารพุทธวิธี
- ๒) มีการลงมือปฏิบัติ ทุกงานวิชาการและงานเชิงคุณธรรมด้วยการลงมือปฏิบัติ
- ๓) มีการประเมินผล ทุกกิจกรรมการดำเนินงาน ทั้งภาคปริยัติ ภาคปฏิบัติ ภาคปฏิบัติ ในกิจกรรมการเรียนรู้และการอบรมบ่มเพาะ ต้องมีการประเมินความสำเร็จ มีใช้เพียงทำงานเสร็จแต่ต้องสำเร็จงานด้วย

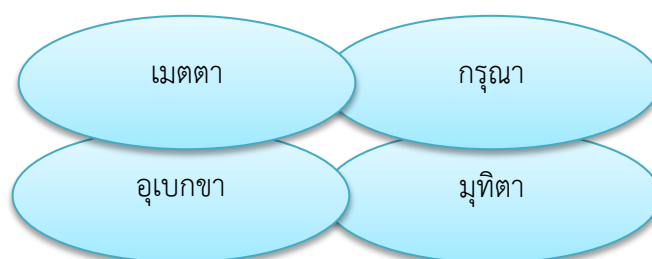
๔) มีการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมอย่างต่อเนื่อง

๓. เน้น ๔ สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้

- ๑) พุทธพัสัยต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานความเก่ง
- ๒) จิตพัสัยต้องมีการตรวจสอบสังเกตพฤติกรรมความดี
- ๓) ทักษะพัสัยต้องทดสอบการทำงานได้จริงมีคุณภาพ
- ๔) อุปนิสัยเป็นคุณลักษณะนิสัยที่ต้องเรียนรู้พัฒนาและสร้างสรรค์ใฝ่รู้อยู่เสมอ

๔. หลักพุทธธรรม : พรหมวิหาร ๔

ครู-ผู้บริหารสถานศึกษาละบุคลากรเน้นการใช้พรหมวิหารธรรมอบรมบ่มเพาะเยาวชนให้เป็นคนดี

๕. หลักพุทธธรรม : ปาปณิกธรรม ๓

เป็นหลักธรรมสำคัญของผู้บริหารการศึกษาที่ต้องมีภาวะผู้นำตามหลักธรรมที่ดี

- ๑) มีวิรุโรร เป็นผู้มีเชี่ยวชาญชาญ
- ๒) มีจักขุมา เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ยาวไกล
- ๓) มีนิสสยสัมปันโน เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยจากผลการสัมภาษณ์และผลการสนทนากลุ่มย่อย โดยใช้แบบจำลองการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิค ๖' C Technic^๒ ซึ่งมีกระบวนการสำคัญ ๖ ขั้นตอน : ๖'C คือ

ภาพที่ ๔.๑๙ กระบวนการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสร้างองค์ความรู้การวิจัย

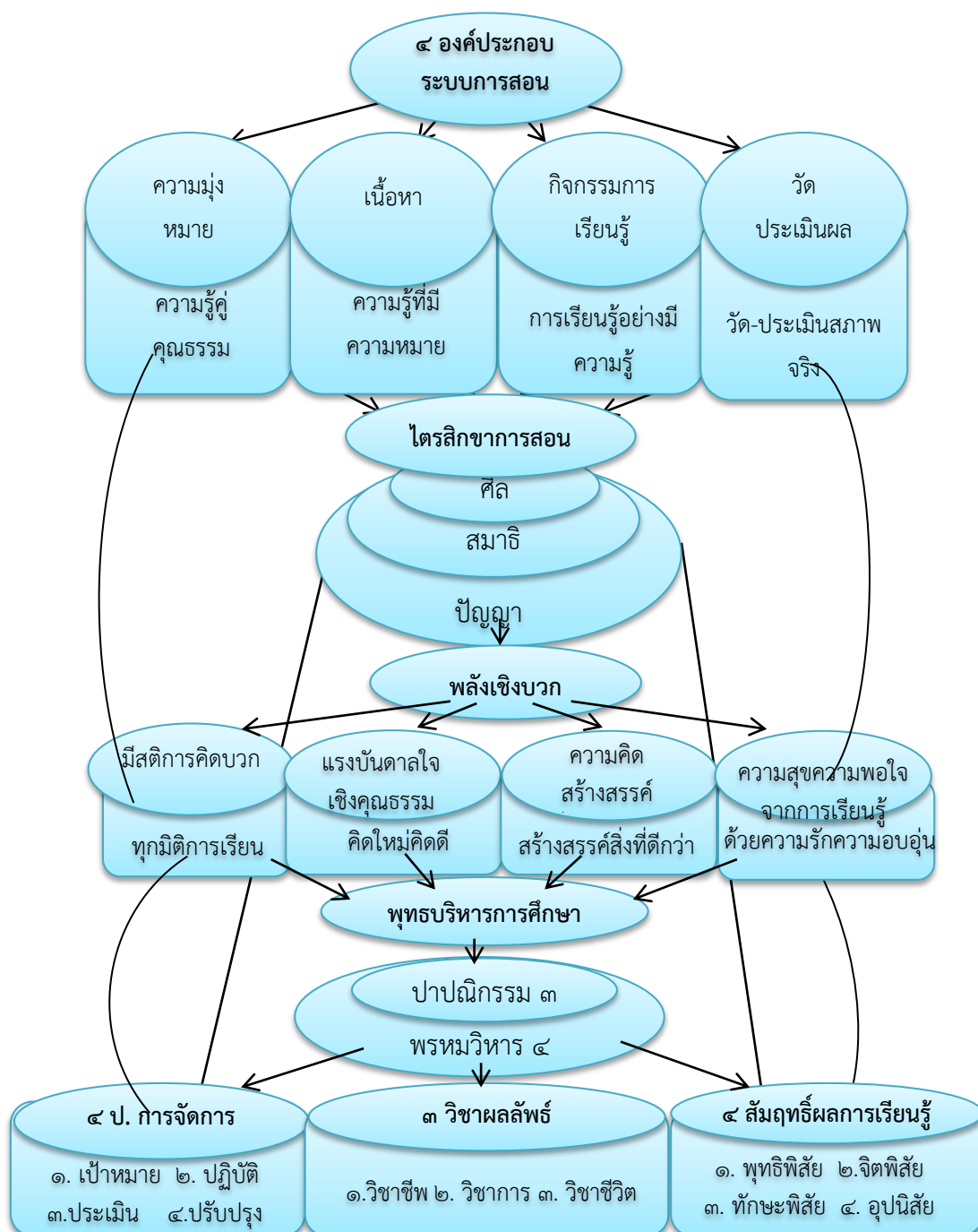
จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนา และการสนทนากลุ่มย่อยด้วยเทคนิค ๖'C ดังกล่าวข้างต้น ได้ข้อสรุปสำคัญ ดังนี้

๑. มโนทัศน์ (Concept)

- ๑) ๔ องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน
- ๒) หลักสูตรร่นำการศึกษา : ไตรสิกขา
- ๓) พลังเชิงบวกการเรียนรู้ (๔ ประการ)
- ๔) หลักพุทธธรรมนำการบริหาร พรหมวิหาร ๔ และ ปาปนิกรรม ๓
- ๕) ๓ จุดเน้นสำคัญผลลัพธ์การเรียนรู้ (วิชาชีพ วิชาการ วิชาชีวิต)
- ๖) แนวทางการบริหาร (๔ ป.)
- ๗) สมรรถนะผลการเรียนรู้ ๔ ประการ

^๒นักภัทร์ แก้วนาค, การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วย 6'C Technic of Contents Analysis, ๒๕๕๕, (เอกสารอัดสำเนา).

แต่ละ Concept สำคัญก็จะมี Contents สาระเนื้อหาที่ได้วิเคราะห์จำแนกกลุ่มข้อมูล และสังเคราะห์จัดหมวดหมู่มาแล้ว เมื่อนำมาสังเคราะห์ทุก Concept และ Contents เข้าหากันด้วยความเป็นเหตุผลและตรรกะของสังคมศาสตร์ ทำให้ได้ภาพ Conceptualized Model ดังนี้

ภาพที่ ๔.๒๐ องค์ความรู้กระบวนการจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ : ๗๒๙

จากแผนภาพข้อต้นอธิบายได้ว่า องค์ความรู้นี้กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของ กระบวนการจัดการเรียนการสอน สร้างเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬาลงกรณ์ ศรีสะเกษ นั้นมีสาระสำคัญ ๗ ประการหลัก ๒๙ สาระสำคัญย่อยดังนี้

๑. องค์ประกอบระบบการสอน

- ๑) ความมุ่งหมายการเรียนรู้
- ๒) เนื้อหาสาระสำคัญ
- ๓) กิจกรรมการเรียนรู้
- ๔) การวัด-ประเมินผล

๒. หลักพุทธธรรมไตรสิกขา

- ๑) ศีล
- ๒) สมาธิ
- ๓) ปัญญา

๓. พลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้

- ๑) มีสติในการคิดบวกต่อทุกกิจกรรมความรู้
- ๒) มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้
- ๓) มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้
- ๔) มีความรักความพอใจและมีความสุขในการเรียนรู้

๔. หลักพุทธบริหารการศึกษา

- ๑) ปาปนิกรกรรม ๓ ของผู้บริหาร
 - (๑) มีวิรุโรร มีความเชี่ยวชาญในงาน
 - (๒) มีจักขุมา มีวิสัยทัศน์
 - (๓) มีนิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- ๒) พรหมวิหาร ๔ การบริหารบุคคลากรทุกฝ่าย
 - (๑) เมตตา
 - (๒) กรุณา
 - (๓) มุทิตา
 - (๔) อุเบกขา

๕. หลักจัดการ ๔' ป

- ๑) มีเป้าหมายชัดเจนทุกกิจกรรมการบริหาร
- ๒) มีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ
- ๓) มีการประเมินผลสำเร็จทุกกิจกรรม
- ๔) มีการปรับปรุง พัฒนาด้วยหลักการบริหารคุณภาพของ PDCA

๖. สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้

- ๑) พุทธพิสัย สติ-ปัญญา
- ๒) จิตพิสัย จิตใจดี
- ๓) ทักษะพิสัย มีความสามารถทำงานได้ดี

๔) อุปนิสัย มีลักษณะนิสัยที่ดี

๗. จุดมุ่งหมาย ๓ ผลลัพธ์การเรียนรู้

๑) วิชาชีพ

๒) วิชาการ

๓) วิชาชีพ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา และศึกษาหลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษา ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ และ ๓) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาที่เหมาะสม มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

๑. หลักคิดการจัดการเรียนการสอน

วิทยาลัยอาชีวศึกษาควรเป็นวิทยาลัยแห่งการส่งเสริมคุณธรรมนำการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน ควรเป็นแบบอย่างในเกียรติคุณด้านการจัดการวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถีพุทธชั้นนำทั้งระดับภาคหรือระดับประเทศ ผู้บริหารและครูควรเป็นแบบอย่างในการอบรมพัฒนาจิตใจ เสริมสร้างปัญญาทางวิชาการและวิชาชีพ ควรเป็นสถานที่ผู้บริหารและครูมีความเป็นผู้ให้อย่างแท้จริง มีแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนมุ่งเน้นการส่งเสริมความดี เป็นคนดีแล้วความเก่งจะตามมาเอง มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนมีสติอยู่เสมอจะเป็นสิ่งนำความปลอดภัยในทุกสถานการณ์ให้กับเด็กและเยาวชน ควรอบรมบ่มเพาะสั่งสอนให้ เยาวชนทุกคนเจริญด้วยศีล สมาธิและปัญญายังๆ ขึ้นไป การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำควรมุ่งเน้นการส่งเสริมรายได้ ทั้งในระหว่างเรียนและปิดภาคเรียนที่มีการรับงาน การผลิตมีการจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ของนักศึกษาราคาถูกแต่คุณภาพดี ควรมุ่งส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้มีทัศนคติที่ดีต่องานไม่เลือกอาชีพ ไม่เลือกงาน ไม่เลือกวัน-เวลา ให้แต่ละคนฝึกฝนจนชำนาญมากมายหลากหลายอาชีพ ควรมีกิจกรรมการปลูกผัก สวนเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกเอง ทานเอง ไม่ใช่สารเคมี ไม่มีสารพิษเพื่อชีวิตที่พอเพียง อบรมบ่มเพาะและหล่อหลอมให้เยาวชนหมั่นรักษาความสะอาดทั้งกายของตน จิตของตนและสะอาดที่อยู่อาศัยอยู่เสมอ ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพทางอารมณ์ และพัฒนาการทางสังคมที่มีการออกกำลังกาย เล่นกีฬาอย่างมีความสุขพร้อมความสนุกจากการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้มีจุดมุ่งเน้นให้เยาวชนมีสติมีสมาธิและมีปัญญา เพื่อนำไปพัฒนาทักษะวิชาการงานอาชีพอย่างเหมาะสม กิจกรรมการเรียนรู้ให้เยาวชนคิดเป็น ทำเป็น บริการเป็น บริหารจัดการเป็นพร้อมทำงานทันทีเมื่อจบการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการเรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์การศึกษา คือการมีงาน

ทำของเยาวชนเป็นคนดีที่มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครู-อาจารย์ และแผ่นดินเกิด มีการบูรณาการ หลักพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ทุกสาขาอาชีพ มีการฝึกปฏิบัติจริง จากการศึกษาที่สอดคล้องวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนและวิถีของประชาชน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกๆ สถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอนเฉพาะในห้องเรียนสี่เหลี่ยมเท่านั้น มีการประสานการปฏิบัติให้เกิดความร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์และภาคชุมชน ท้องถิ่น ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนรวมถึงครอบครัวและสถานศึกษาในชุมชน

๒. หลักการจัดการจัดการเรียนการสอน

ควรสอดแทรกหลักพุทธธรรมในกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการ ควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกสาขาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้มีทั้งในและนอกห้องเรียนทุกสาขาวิชา มีการบูรณาการการเรียนรู้วิถีชีวิตและสอดคล้องกับหลักธรรมไตรสิกขา ครูผู้สอนควรเป็นแบบอย่างที่ดี มีความประพฤติเป็นแบบอย่างของนักเรียนสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็นอย่างสม่ำเสมอ ครูผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร มีเมตตาธรรมนำการสอน อบรมบ่มเพาะจิตใจลูกๆ ดุจดั่งครู คือ พ่อครู แม่ครูของลูกๆ ครูควรปฏิบัติต่อเยาวชนด้วยความอ่อนโยน มีความอดทนและทุ่มเทสร้างเสริม เต็มเต็มชีวิตที่งานสมบูรณ์ให้กับเยาวชน ควรมีการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาเยาวชนอย่างรอบด้าน สมดุลด้วยกาย ศิลภาวนา จิตตภาวนาและปัญญาภาวนาฝึกฝนอบรม กลุ่มเอกลาให้ลูกๆ เยาวชนเรียนรู้และปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และหมั่นภาวนา ไตร่ตรอง ไคร่ครวญ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้วยหลักสัทธิธรรม ๓ คือ ปรีชาปฏิบัติ และปฏิเวธ มุ่งเน้นแนะเสริมหนุนให้มีวิถีวิทยาการเรียนรู้เชิงโยนิโสมนสิการ โนม์ใจสู่การคิดอย่างแยบยล แยกคาย มีสาระใจความสำคัญที่กล่าวได้เลยว่า มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางและกระบวนการปฏิบัติจริงของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสะเกษ เป็นส่วนมากทั้งหลักการการดำเนินงานและหลักคิดการจัดการเรียนการสอน ซึ่งโดยภาพกว้างมุ่งเน้นการจัดการองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประเด็น คือ

- ๑) มีหลักพุทธธรรมนำการจัดการศึกษา
- ๒) มีความมุ่งหมายการพัฒนาเยาวชนให้ดีแล้วมีความเก่งตาม
- ๓) บูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ร่วมกับหลักพุทธธรรม
- ๔) มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาเยาวชนทั้งด้านกายภาวนา ศิลภาวนา

และจิตตภาวนา

๕) วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกมิติที่บ่งบอกถึงผู้จบการศึกษา ซึ่งถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะของความดีงาม ถึงพร้อมด้วยคุณภาพเยาวชน และมีคุณธรรมพร้อมการดำเนินชีวิตที่สง่างาม เป็นผู้มีความดีงามทางด้านสติปัญญา หรือพุทธพัสัยมีความพร้อมด้านเจตคติหรือจิตพัสัยถึงพร้อมด้วยความสามารถในการทำงานหรือทักษะพัสัยและสุดท้ายสำคัญยิ่งคือ ความถึงพร้อมด้วยบุคลิกภาพ คุณลักษณะความเข้าใจและใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลาจนเป็นผู้มีอุปนิสัยที่ดีมีคุณธรรม (Characteristic) จนกล่าวได้อย่างมั่นใจว่าเยาวชนทุกคนมีความพร้อม ทั้งด้านวิชาการที่ครบถ้วน มีความพร้อมด้านวิชาชีพอย่างมั่นใจ และมีความพร้อมด้านวิชาชีพชีวิตด้วยคุณธรรม จริยธรรมที่เพียงพอ

๓. หลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษา

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การเสริมสร้างพลังเชิงบวก (Positive Power) มีแนวทางการดำเนินการ คือ

๑) การเสริมพลังเชิงบวกในตัวตนของเยาวชน

(๑) การคิดบวกอย่างมีสติ เป็นการคิดบวกที่มีเหตุผล มีความถูกต้อง มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ หรือการดำเนินชีวิต

(๒) สร้างแรงบันดาลใจเชิงคุณธรรม เป็นการสร้างเสริมให้เยาวชนมีแรงบันดาลใจในการทำดีเป็นคนดี มีอาชีพสุจริตและดำเนินชีวิตดี

(๓) การคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา เป็นการเสริมสร้างทักษะให้เยาวชนมีระบบการคิดมีความรู้ในการคิดดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาตน พัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนสังคมที่เหมาะสม

(๔) พลังความอบอุ่นใจจากความเมตตา จากผู้บริหาร ครู อาจารย์ และผู้ปกครองเป็นการฝึกฝนพัฒนาระบบการจัดการอาชีวศึกษาเชิงพุทธที่ทุกฝ่าย มีความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน เอื้ออาทรต่อกัน โดยเฉพาะครู-อาจารย์ที่มีความเป็นพรหมเกศิษฐ์ ย่อมแสดงถึงความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อศิษย์อยู่เสมอทำให้ศิษย์มีพลังบวกในตนตลอดเวลา

๒) พลังเชิงบวกรอบตัวของเยาวชน เกิดจากพลังความดี ความมีเมตตาโดยรอบจากคนรอบข้างที่ทุกฝ่ายให้ความเอ็นดู ปรานีและปรารถนาดีต่อศิษย์หรือเยาวชนทั้งพลังบวกจากครอบครัว พลังความรักจากคนรอบข้างมีความผูกพัน ฉันทมีตรภายไต้วัฒนธรรมการเกื้อกูลดูแลซึ่งกันและกันจนนำมาซึ่งพลังเชิงบวกรอบกายของเยาวชนที่มีอยู่ตลอดเวลา

๓) คุณค่าของพลังเชิงบวก พลังเชิงบวกที่เกิดขึ้นทั้งจากภายในตนและพลังบวกรอบตัวของเยาวชนในสถานศึกษาจะเกิดสัมฤทธิ์ผลต่อเยาวชน ๓ ประการ

(๑) พลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ จะทำให้เยาวชนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ มุ่งมั่น ทุ่มเทต่อการเรียนรู้ศึกษาพลังธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรม มีความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ เพื่อการสร้างสรรค์และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ มีพลังจากภายในและภายนอกที่จะเรียนรู้สู่ความสำเร็จทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพชีวิต

(๒) พลังเชิงบวกเพื่อการทำงาน พลังเชิงบวกที่เกิดขึ้นในเยาวชนจะทำให้เกิดความคิดบวกต่อการทำงานมีหลักการทำงาน มีความขยันอดทน มีสติในการแก้ไขปัญหา มีคุณธรรมการทำงานด้วยความซื่อสัตย์ ทุ่มเท มีการคิดสร้างสรรค์การสร้างสิ่งใหม่ในการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

(๓) พลังเชิงบวกต่อการดำเนินชีวิต ผลของการมีพลังเชิงบวกในเยาวชนจะนำมาซึ่งการเป็นคนมองโลกในด้านดี มองสังคมเชิงสร้างสรรค์ มองคนอื่นในด้านบวก มีพลังธรรมนำการดำเนินชีวิต มีพลังกาย พลังใจ ในการใช้ชีวิตแก้ปัญหาชีวิตด้วยหลักธรรม มีกัลยาณมิตรและเครือข่ายคนในสังคมที่ดี

๕.๑.๓ หลักพุทธบริหารการจัดการเรียนการสอน

๑. หลักพุทธธรรมการจัดการเรียนการสอน

ได้ข้อสรุปที่ดีว่า การจัดการเรียนการสอนทุกแผนกวิชา ทุกรายวิชา สามารถน้อมนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ด้วยหลักธรรมสำคัญคือ ไตรสิกขา ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๕.๑ หลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนการสอน

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า หลักธรรมไตรสิกขามีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการบูรณาการกับระบบการจัดการเรียนการสอน ทั้ง ๕ องค์ประกอบ คือ

- ๑) ไตรสิกขาบูรณาการกับการพัฒนาความมุ่งหมายของหลักสูตร
- ๒) ไตรสิกขาบูรณาการกับการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร
- ๓) ไตรสิกขาบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร
- ๔) ไตรสิกขาบูรณาการกับการผลิตสื่อการเรียนการสอน
- ๕) ไตรสิกขาบูรณาการกับพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

๒. ผลลัพธ์การบูรณาการหลักไตรสิกขากับการจัดการเรียนการสอน

- ๑) เยาวชนมีพุทธนิสัยที่มีคุณภาพและคุณธรรม
- ๒) เยาวชนมีจิตพิสัยที่มีคุณภาพและคุณธรรม
- ๓) เยาวชนมีทักษะพิสัยที่มีคุณภาพและคุณธรรม
- ๔) เยาวชนมีอุปนิสัยใฝ่รู้ที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๓. หลักพรหมวิหาร ๔ เพื่อการบริหารจัดการการเรียนการสอน ซึ่งครู-อาจารย์

- ๑) ให้ความรัก ความเมตตาต่อศิษย์อยู่เสมอ
- ๒) ให้ความกรุณาเกื้อกูล ดูแลศิษย์อยู่เสมอ
- ๓) มีมุทิตา ยินดีต่อความดีงามของศิษย์อยู่เสมอ

๔) เกื้อกูลศิษย์ ให้ศิษย์ได้รับแต่สิ่งดีในชีวิต อย่างเต็มความสามารถ

๔. หลักธรรมปาปณิกธรรม ๓ เพื่อการบริหารการศึกษา

เป็นหลักพุทธภาวะผู้นำที่ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเชิงหลักธรรมาภิบาลการบริหารงานอาชีวศึกษา

- ๑) เป็นพุทธภาวะผู้นำเพื่อการบริหารการจัดการเรียนการสอน
- ๒) เป็นพุทธภาวะผู้นำที่สร้างวัฒนธรรมการบริหารการพัฒนาวิถียุทธ
- ๓) เป็นพุทธภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความเอื้ออาทรเกื้อกูลกันด้วยพรหมวิหารธรรม

๕.๑.๒ ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสระเกษ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีปรัชญามีปรัชญาและวิสัยทัศน์บริหารงานอาชีวศึกษาวิถียุทธกำหนดเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาวิถียุทธที่ชัดเจน บริหารการศึกษาและดูแลผู้เรียนด้วยหลักเมตตาธรรม บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นเหมือน บ้าน วัด โรงเรียนในสถานที่เดียวกัน ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียน มีความเป็นกัลยาณมิตรกับชุมชนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมกำลังใจให้กับนักศึกษาและครู-อาจารย์ในการทำมาดี จัดโปรแกรมการพัฒนานักศึกษาให้มีหลักธรรมาภิบาลเรียนรู้ทั้งโปรแกรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์/กิจกรรมพิเศษและกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ จัดสถานที่ทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้สงบเงียบเหมาะสมกับสถานศึกษาวิถียุทธ ดูแลสถานที่ให้มีความเป็นระบบมีระเบียบเรียบร้อยและงดงาม มีชีวิต มีกิจกรรมการพัฒนาคู-อาจารย์และบุคลากร ทุกฝ่ายในทุกๆด้าน เปิดโอกาสให้ชุมชนและพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมทำงานกับสถานศึกษา จัดกิจกรรมส่งเสริมการทำมาดีทั้งในชุมชนท้องถิ่นในสถานศึกษา เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลทุกฝ่ายที่ทำมาดี

ครู-อาจารย์ ของสถานศึกษา

ปฏิบัติหน้าที่สอนด้วยความรักและเมตตาธรรม เน้นพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านกาย ใจ สังคม และสติปัญญา มีกิจกรรมการสอนโดยใช้หลักธรรมและไตรสิกขาในการทำงาน สอนด้วยกิจกรรมที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นชุมชน ครูสอนโดยสอดแทรกหลักพุทธธรรม คุณธรรม และจริยธรรมในทุกสาขาวิชาครูดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ในรูปแบบ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” ครูปฏิบัติการสอนและการอบรมบ่มเพาะศิษย์ด้วยความรักและอ่อนโยน ครูมุ่งเน้นการเรียนรู้ของศิษย์ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และให้วิชาชีวิต ครูมุ่งเน้นให้มีสร้างและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของศิษย์ ครูช่วยฝึกอบรม พ่อ-แม่ หรือ ผู้ปกครองนักศึกษาในด้านการสร้างอาชีพเสริมในชุมชน ครูมีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านศิษย์เชิงกัลยาณมิตรกับลูกศิษย์ทุกคน ทุกพื้นที่ในช่วงเวลาปิดภาคการศึกษา

ประเด็นปัญหาปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอน

บทสรุปของการวิจัยในประเด็นสำคัญด้านสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยจุลฉัตรสระเกษ คือ

๑. การขาดแนวทางการเสริมสร้างพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา เพราะ

๑) พลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้จะทำให้เด็กและเยาวชนในยุคสมัยปัจจุบันมีสติในการรับรู้ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงมีภูมิคุ้มกันชีวิต

๒) เด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานยากจนจะมีแรงบันดาลใจ มีพลังใจในการเรียนรู้มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เชิงสร้างสรรค์เป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้ปลอดภัยจากการคิดผิด ตัดสินใจในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

๓) สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีสิ่งเร้ายั่วยุดต่อการเดินทางผิดของเยาวชนที่จะเข้าไปมั่วเมากลุ่มหลงกับอบายมุขต่างๆ พลังเชิงบวกที่เน้นการคิดดีมีความรัก ความอบอุ่นจะปกป้องคุ้มครองภัยได้

๒. กระบวนการจัดการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นให้มีจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อ

๑) ให้เด็กและเยาวชนมีแรงจูงใจมีความพอใจในการเรียนรู้ใฝ่รู้

๒) ให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้อย่างมีความสุข

๓) เด็กและเยาวชนจะมีความภาคภูมิใจในการทำ ความดี มีความอบอุ่นใจในสังคมแห่งการฝึกฝนและการเรียนรู้เชิงพุทธ

๓. สภาพปัญหาด้านระบบการพัฒนาบุคลากร ครู-อาจารย์ของวิทยาลัยได้มีความรู้มีความพร้อมในการเป็นแบบอย่างเป็นต้นแบบ การพัฒนาตนอย่างเหมาะสม

๑) การพัฒนาด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธบูรณาการ

๒) การพัฒนาตน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างด้วยคุณธรรมนำชีวิตที่ดีงาม

๔. สภาพปัญหาการสร้างความรู้ ความเข้าใจกับผู้ปกครองและชุมชนในวิถีทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีพัฒนาการการเรียนรู้ แบบครบองค์ประกอบ

๑) การพัฒนาพุทธิปัญญาด้วยหลักธรรม

๒) การพัฒนาจิตตปัญญาด้วยหลักธรรม

๓) การพัฒนาทักษะปัญญาด้วยหลักธรรม

๔) การพัฒนาอุปนิสัยที่ดีด้วยหลักธรรม

๕. สภาพปัญหาแนวทางการปฏิบัติของครู-อาจารย์และเยาวชนที่ควรได้พัฒนาสู่ความเป็นคนไทย ๔.๐ เพื่อให้เด็กและเยาวชน

๑) มีความรู้มีปัญญาพร้อมสู่ความเป็นคนไทย ๔.๐

๒) มีเจตคติที่ดีต่อความเป็นคนไทย ๔.๐

๓) มีทักษะการทำงานและการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย ๔.๐

๔) มีอุปนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนาสู่ความเป็นคนไทย ๔.๐

สรุปได้ว่าสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ศรีสะเกษ มีประเด็นสำคัญ ๕ ประการ คือ

ภาพที่ ๕.๒ สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยจุลมนศรีสะเกษ

๕.๑.๓ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเสริมสร้างพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา

๑. องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนการสอนเสริมสร้างพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้

๑) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้

(๑) เป้าหมายด้านคุณลักษณะนิสัย

- ความซื่อสัตย์
- ความมีวินัย
- ความใฝ่รู้
- ความรับผิดชอบ
- ความคิดสร้างสรรค์
- ความมีจิตสาธารณะ

(๒) กำหนดเป้าหมายด้านทักษะสำคัญเพื่อการทำงานและการดำเนินชีวิต

- ทักษะทางสังคมและการใช้ชีวิต
- ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- พัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้
- ทักษะวิชาชีพพื้นฐาน

- ทักษะการคิดแบบการแก้ปัญหา

๒. กำหนดประเด็นสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอน แต่ละหัวข้อวิชา

- ๑) วัตถุประสงค์การเรียนรู้
- ๒) เนื้อหาสาระการเรียนรู้
- ๓) สื่อ/อุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้
- ๔) หลักพุทธธรรม/คุณธรรม/จริยธรรมการเรียนรู้
- ๕) พลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้
- ๖) การวัด ประเมินผลการเรียนรู้

๓. จุดมุ่งเน้นสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

- ๑) มุ่งเน้นการพัฒนา ๓ วิชาสำคัญ
 - (๑) วิชาชีพ ต้องเข้มแข็งทุกแผนก/สาขาวิชา
 - (๒) วิชาการ ต้องเข้มแข็งตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพวิชาการ

อาชีวศึกษา

- (๓) วิชาชีพ ต้องอบรมบ่มเพาะอุปนิสัยให้เยาวชนเป็นคนดี เป็นคนเก่งและมี

ความสุข

- ๒) ใช้หลักการบริหารการศึกษา ๔ ป.
 - (๑) มีเป้าหมาย การเรียนรู้ที่ชัดเจน
 - (๒) มีการปฏิบัติ ทุกหัวข้อ/สาขาวิชาที่เรียนรู้ต้องมีการปฏิบัติ
 - (๓) มีการประเมินผล มีกระบวนการวัด-ประเมินผลทุกด้าน ทั้งด้าน

สติปัญญา จิตพิสัย ทักษะและอุปนิสัยใฝ่รู้

- (๔) มีการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพ คุณธรรม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- ๓) เน้น ๔ สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้
 - (๑) พุทธพิสัย
 - (๒) จิตพิสัย
 - (๓) ทักษะพิสัย
 - (๔) อุปพิสัย

๔. การใช้หลักธรรมนำการจัดการเรียนการสอน

- (๑) หลักธรรมไตรสิกขา พัฒนาระบบการเรียนการสอนเชิงบูรณาการทุก

แผนก/สาขาวิชา

(๒) หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ให้ผู้บริหารครู-อาจารย์และบุคลากร มีหลักธรรมนำการปฏิบัติหน้าที่ต่อการเรียนการสอนและการอบรมบ่มเพาะลูกศิษย์

(๓) หลักธรรมปาปนิกรธรรม ๓ ให้ผู้บริหารและผู้นำการบริหารการศึกษามีความเชี่ยวชาญในงาน (วิรุโ) มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล (จักขุมา) และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยะสัมปันโน)

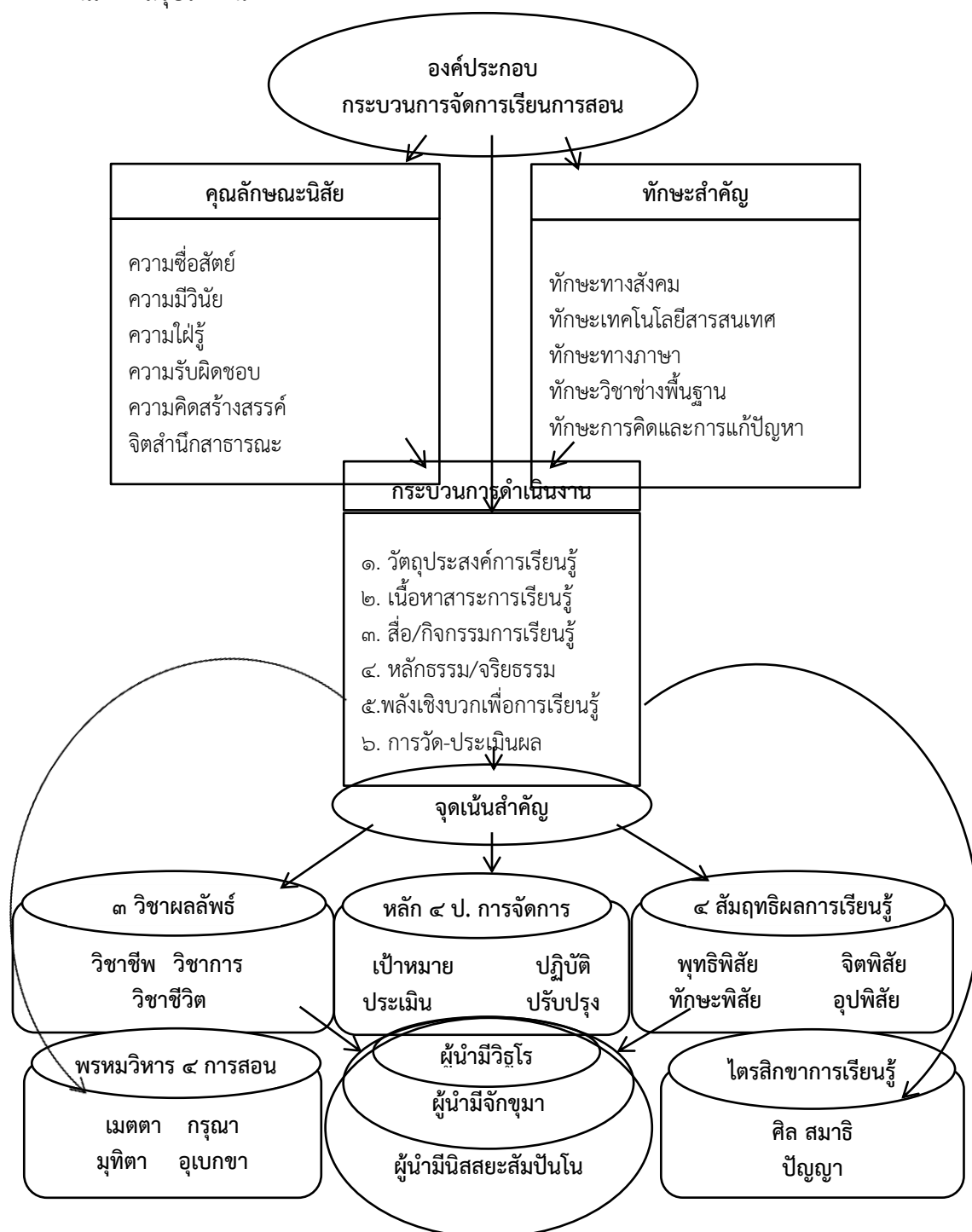
กล่าวได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอนมี ๓ ประเด็นหลักคือ

๑. กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้

๒. กำหนดประเด็นสำคัญของระบบการจัดการเรียนการสอน

๓. กำหนดจุดมุ่งเน้นสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน สามารถสังเคราะห์เป็นแผนภาพ สรุปได้ดังนี้

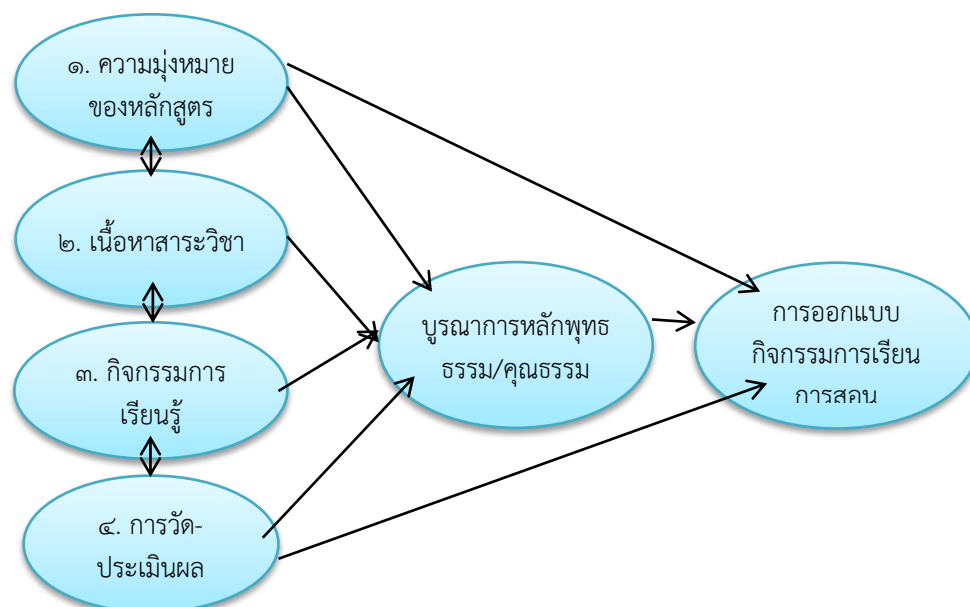
ภาพที่ ๕.๓ องค์ประกอบกระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธบริหาร

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้นมีประเด็นข้อค้นพบใหม่ที่น่าสนใจ ๕ ประเด็นสำคัญ คือ

๕.๒.๑ ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน อาชีวศึกษาเชิงพุทธ

จากผลการวิจัยซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อย มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ องค์ประกอบของหลักสูตรทุกปัจจัยนอกเหนือจากมีความสัมพันธ์กับแต่ละปัจจัยแล้วยังคงต้องมีความสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม หลักธรรมใดหลักธรรมหนึ่งอีกด้วยตามภาพที่ ๕.๔

ภาพที่ ๕.๔ ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตรกับหลักพุทธธรรมในการออกแบบการเรียนการสอน

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสัมพันธ์กันใน ๓ มิติ คือ

๑. ปัจจัยสำคัญของหลักสูตรต้องสัมพันธ์สอดคล้องกัน
๒. ปัจจัยสำคัญของหลักสูตรสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรม

๓. กิจกรรมการออกแบบการเรียนการสอนจึงเกิดจากการบูรณาการระหว่างชุดองค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละปัจจัยสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรมทั้งโดยรวมและการแยกย่อย

สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนของ ผดุงชัย ภูพัฒน์^๑ ซึ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักสูตร ตั้งแต่จุดมุ่งหมายการศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้และการวัดประเมินผล ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้นำมาซึ่งคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์และเป็นไปตาม

^๑ผดุงชัย ภูพัฒน์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง “การเสริมสร้างความรู้ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน”, เอกสารอัดสำเนา, หน้า ๑-๒.

ปรัชญาการศึกษา มนุษยนิยม (Humanism) ซึ่งเป็นการเรียนรู้เน้นการให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มนุษย์ต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชลพรธรรมา ดวณภา^๒ ที่สรุปได้ว่า หลักการดำเนินชีวิตที่ดีต้องมีการพัฒนา ๔ ส่วนอย่างสมดุลคือ การพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต และการพัฒนาปัญญา จึงจะทำให้ ชีวิตมีความสมบูรณ์เป็นการเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพชีวิตที่ลงตัว

นอกจากนั้นแล้ว อุษณีย์ โพธิสุข^๓ กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่าเป็นกลยุทธ์ในการสอนรูปแบบใหม่เพื่อเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีหลักการสอนดังนี้

๑. มีกิจกรรมหลากหลาย
๒. การเรียนรู้เน้นทักษะการคิดระดับสูง
๓. มีการสอนแบบบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน
๔. ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตน
๕. ให้ผู้เรียนได้แสดงออกมา หรือทำกิจกรรม
๖. มีการสอนนอกห้องเรียน

กล่าวได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนข้างต้นนี้สอดคล้องกับแนวทางการ ปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนของครู-อาจารย์ ในวิทยาลัยจุลลณีศรีสะเกษในทุกแผนก/สาขาวิชา อย่างแท้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัช เต็มญวน^๔ ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการ จัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพซึ่งได้ข้อสรุปว่าองค์ประกอบของการสอนนอกจาก กระบวนการพัฒนาที่มีคือ มีการพัฒนาหลักสูตรที่ดี มีการพัฒนาครู-อาจารย์ มีการทำแผนประมวล การสอน การพัฒนาคุณภาพผู้จบการศึกษา และมีการวัด-ประเมินผลการเรียนรู้ที่ดี นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนของ บุญชม ศรีสะอาด^๕ ซึ่งกล่าวถึงหลักการเรียนรู้ ตามสภาพจริง (Authentic Learning) โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ โดยให้ลงมือปฏิบัติจริงโดย ประสบการณ์การเรียนรู้การทำงานในสภาพจริงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายเน้นให้ผู้เรียนได้คิด และทดลองปฏิบัติใช้ความรู้จากหลากหลายวิชามาประยุกต์ปฏิบัติมีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมกับมี การประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริงด้วยเช่นกัน

^๒ชลพรธรรมา ดวณภา, พุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมไทย”, (ออนไลน์), HTTP // Pronince m-culture. Go.th, ๒๕๕๓, P 1-2

^๓ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, การพัฒนาการคิด, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ๙๑๑๙ เทคนิค พรินตติ้ง, ๒๕๕๑).

^๔พิมพ์พร พงษ์เหล่า, การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการจัด การศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากร, ปริญญาโท กศ.ด.(การอุดมศึกษา), (กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.), พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า ก.

^๕บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ - ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

๕.๒.๒. พลังเชิงบวกกับกระบวนการเรียนการสอนและหลักพุทธธรรม

ผลการวิจัยได้ข้อสรุปว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและการบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณธรรม จะเป็นพลังสร้างเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ได้ใน ๔ ประเด็น คือ

๑. การมีสติในการคิดบวกกับทุกสาขา/เนื้อหาที่เรียน
๒. การมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้
๓. การมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่ดี
๔. มีความสุข ความพอใจและความอบอุ่นใจในการใช้พลังเชิงบวกต่อการเรียนรู้

สอดคล้องกับชุดความคิดของ เทิดศักดิ์ เดชคง^๖ ที่กล่าวว่า การคิดบวกเป็นการมองโลกด้านบวก เป็นบุคคลมีสุขภาพจิตดี มีความมั่นคงทางอารมณ์มองตนเองและมองโลกด้านดีและมีพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นชีวิตที่ดี ซึ่งความคิดบวกมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ทั้งการเรียนรู้ในวัยเด็ก วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ เช่นเดียวกับ ยุทธนา ภาระนนท์^๗ กล่าวว่าความคิดบวกเกิดจากปัจจัยภายในของคนผสมกับปัจจัยภายนอกที่สัมพันธ์กับ

๑. ความเชื่อมั่นในสมรรถนะของตนเอง
๒. มีความยืดหยุ่นพร้อมเผชิญสถานการณ์
๓. มีความหวัง มีแรงบันดาลใจสู่จุดหมาย
๔. เชื่อว่าทุกสรรพสิ่งเกี่ยวโยงกัน เกื้อกูลกัน

สอดคล้องกับบทสรุปการจัดการศึกษาของ พรบ.ศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๐-๓๐ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา (หน้า ๗๙) ซึ่ง สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองที่มีความสัมพันธ์กับสังคม ทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมโลก เรียนรู้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ วัฒนธรรมอย่างสมดุล รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยที่จะนำไปสู่การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และ พรบ.การศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๙ ยังกล่าวถึงแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ สรุปได้ว่า การจัดสาระเนื้อหาความรู้ ต้องฝึกทักษะกระบวนการคิด การเรียนรู้ประสบการณ์จริง รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงาม สร้างคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ในทุกสาขาวิชา พร้อมกันนี้ยังเน้นถึงหลักบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิตเป็นการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงองค์รวมอีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว **พิมพ์พร ฟองหล้า**^๘ ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า ปัญหามาจากตัวนักศึกษาเองมากที่สุด เช่น พื้นฐานไม่มี ไม่มีความคิด ไม่สนใจเรียน บรรยายการเรียนไม่หลากหลาย เวลาสอนมีจำกัด เนื้อหาหลักสูตรมาก ซึ่ง

^๖เทิดศักดิ์ เดชคง, **มีดีบ้างไหม**, (พิมพ์ครั้งที่ ๒), มติชน : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๗.

^๗ยุทธนา ภาระนนท์, **คิดเชิงบวก กุญแจไขพลังสมอง**, (Positive Thinking) : เอกสารการอบรมการจัดการสมัยใหม่ , ๒๕๕๑.

^๘พิมพ์พร ฟองหล้า, **สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ทั่วไปสำนักวิชาศึกษาทั่วไปมหาวิทยาลัยศรีปทุม**, งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ปีการศึกษา ๒๕๕๔, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๔), หน้า ก.

กล่าวได้ว่า ปัญหาการเรียนรู้เหล่านี้จะสามารถแก้ไขได้ด้วยการเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ ตั้งแต่การคิดบวกอย่างมีสติ การมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้มีความใฝ่รู้ มีการคิดสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนา และมีความอบอุ่นใจในการเรียนรู้จากความเมตตาของครู สอดคล้องกับแนวคิดของ เรวดี ทรงเที่ยง^๙ ซึ่งกล่าวถึงแนวทางการคิดบวกเพื่อการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้แม้ในชีวิตประจำวัน มีความเชื่อมั่นที่ถูกต้อง มีการฝึกคิดบวก แปลความหมายในสิ่งต่างๆเชิงบวก ที่จะนำมาซึ่งกำลังใจ ในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตได้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Harter^{๑๐} ซึ่งศึกษาพลังเชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิต พบว่า การมีความคาดหวังที่ดีในชีวิตมีความใฝ่รู้ อยากรู้ อยากเห็นจะเป็นแรงบันดาลใจที่ดีในการเรียนรู้และมีความพึงพอใจกับชีวิตเช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Schuett^{๑๑} ซึ่งได้ข้อสรุปว่า การคิดเชิงบวกในกิจกรรมต่างๆ ทั้งการดำเนินชีวิต การเรียนรู้จะช่วยลดปัญหาต่างๆได้ ลดความเครียดได้และสรุปว่า พลังการคิดบวกสามารถใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันในทุกสถานการณ์

๕.๒.๓ การบริหารการศึกษาด้านวิชาการในมิติของพุทธบริหารการศึกษา

ผลการวิจัยสรุปได้ว่ามีองค์ประกอบของหลักพุทธธรรมการบริหารการศึกษาอยู่ ๗ ชุดความรู้ คือ

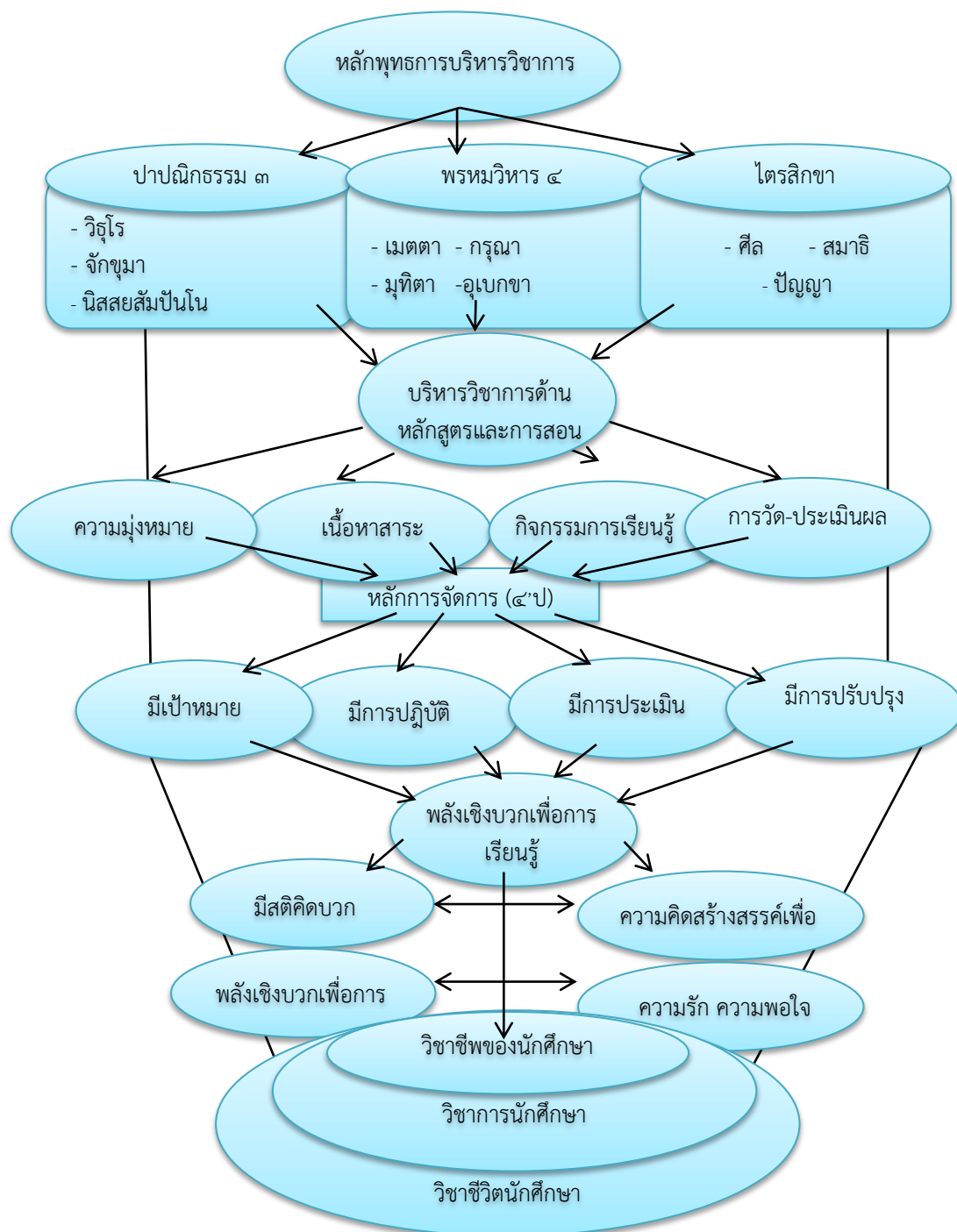
๑. ชุดความรู้ขององค์ประกอบของหลักสูตร และการสอน (๔ ประการ)
๒. ชุดความรู้เรื่องพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ (๔ ประการ)
๓. ชุดความรู้เรื่องหลักการจัดการ (๔'ป)
๔. ชุดความรู้เรื่องหลักธรรมพรหมวิหาร ๔
๕. ชุดความรู้เรื่องหลักธรรมไตรสิกขา (๓ ประการ)
๖. ชุดความรู้เรื่องหลักธรรมปาปนิกรรม ๓
๗. ชุดความรู้ผลลัพธ์ ๓ วิชา (วิชาชีพ วิชาการ วิชาชีวิต)

สรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

^๙เรวดี ทรงเที่ยง, “การคิดเชิงบวก.” วารสารดวงแก้ว. ๑๒(๑), ๒๕๕๐. : ๖๙-๗๖.

^{๑๐}Harter JK. *Gage Park High School Research Study*. In: Hodges TD, Clifton DO. *Strengths-based development in practice*. New Jersey : Wiley and Sons, 2004.

^{๑๑}Schuett, Margaret. (1997). *Reflection on Positive Thinking*. New York: Northwest Regional Arthritis Center.

ภาพที่ ๕.๕ หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารวิชาการสร้างเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ วิชาชีพ วิชาการ วิชาชีพ

จากแผนภาพกล่าวได้ว่า หลักพุทธบริหารการศึกษา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารวิชาการ การจัดการระบบการเรียนการสอนวิทยาลัยอาชีวศึกษาได้อย่างเหมาะสมเป็น การใช้หลักธรรม เพื่อการบริหาร วิชาการ การจัดการเรียนการสอนสร้างเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ใน วิชาชีพ วิชาการและวิชาชีพของนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา จุลมณีศรีสะเกษ ซึ่งสอดคล้องกับ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕) (หน้า ๓๓-๓๘) ซึ่งกล่าวถึงขอบข่ายการบริหารการศึกษา ด้านวิชาการ สรุปได้ว่าเป็นการบริหารคุณภาพของหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัด-ประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การสอน การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจะเกิดผลลัพธ์สัมฤทธิ์ผลการศึกษาของหลักสูตรอาชีวศึกษาทั้งด้านความรู้ ความเก่งทางวิชาการ การมีความคิดสร้างสรรค์ การเป็นคนดีมีคุณธรรมแล้วความเก่งจะตามมาเป็นผู้มีคุณลักษณะนิสัยความใฝ่รู้ รับผิดชอบ และพร้อมความเป็นพลเมืองดีของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทรูปแบบของ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา^{๑๒} เรื่องการบริหารตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา (๒๕๔๕) ที่กล่าวได้ว่า คุณสมบัติของผู้ดูแลงานวิชาการจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ได้รับความรับผิดชอบ พัฒนาตนเองอยู่เสมอและมีความคิดสร้างสรรค์และเป็นผู้เก่งงานวิชาการ กล่าวได้ว่าผู้บริหารและครู-อาจารย์ เหล่านี้ เป็นแบบอย่างของคนดี มีความเก่งให้นักศึกษาได้เป็นอย่างดี

สอดคล้องกับ **พินดา สิ้นสุวรรณ, วีระวัฒน์ พูลทวี และอัญชลี เศรษฐเสถียร**^{๑๓} ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ครูสอนแบบบรรยาย มีการให้สวดมนต์ไหว้พระ ฟังสมาธิแต่ไม่สามารถสอนให้เกิดความคิดรอบยอตได้ ครูขาดทักษะการฝึกอบรมการสอน แม้กระทั่งการวัด-ประเมินผลก็เป็นแบบปรนัย ซึ่งไม่เหมาะสมทำให้เห็นได้ว่า หลักการประยุกต์การสอนเชิงพุทธจะต้องมีการสอนเชิงบูรณาการในทุกแผนกสาขาวิชาหรือบูรณาการกับชีวิตประจำวันจนเกิดความคุ้นชินกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาตามที่ผู้บริหารละครู อาจารย์ในวิทยาลัยจุลณีศรีสะเกษดำเนินการอยู่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ขวัญพา รังสิยานนท์**^{๑๔} ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ พบว่า ควรมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ของกิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน เน้นการสำรวมกาย วาจา ใจ ด้วยการเจริญสติทั้งยามเช้า ก่อนทานอาหาร ก่อนนอน และก่อนกลับบ้าน รวมถึงบูรณาการหลักธรรมในหน่วยการเรียนให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการได้สัมผัส รับรู้ด้วยใจในสาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนต่างๆ มีการลงมือปฏิบัติเป็นรายบุคคลกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ผ่านกระบวนการสำคัญ ๕ ขั้นตอน คือ ๑. มีปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ๒. ฝึกการรับรู้การสัมผัส ๓. ฝึกการคิดที่ดี ๔. มีการลงมือปฏิบัติ ๕. มีการวัด-ประเมินผลอย่างเหมาะสม

^{๑๒}สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, “การบริหารตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”, วารสารวิชาการ ปีที่ ๔๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม ๒๕๒๕), หน้า ๒๓-๓๐.

^{๑๓}พินดา สิ้นสุวรรณ, วีระวัฒน์ พูลทวี และอัญชลี เศรษฐเสถียร, “สภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๔ ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ๙๖.

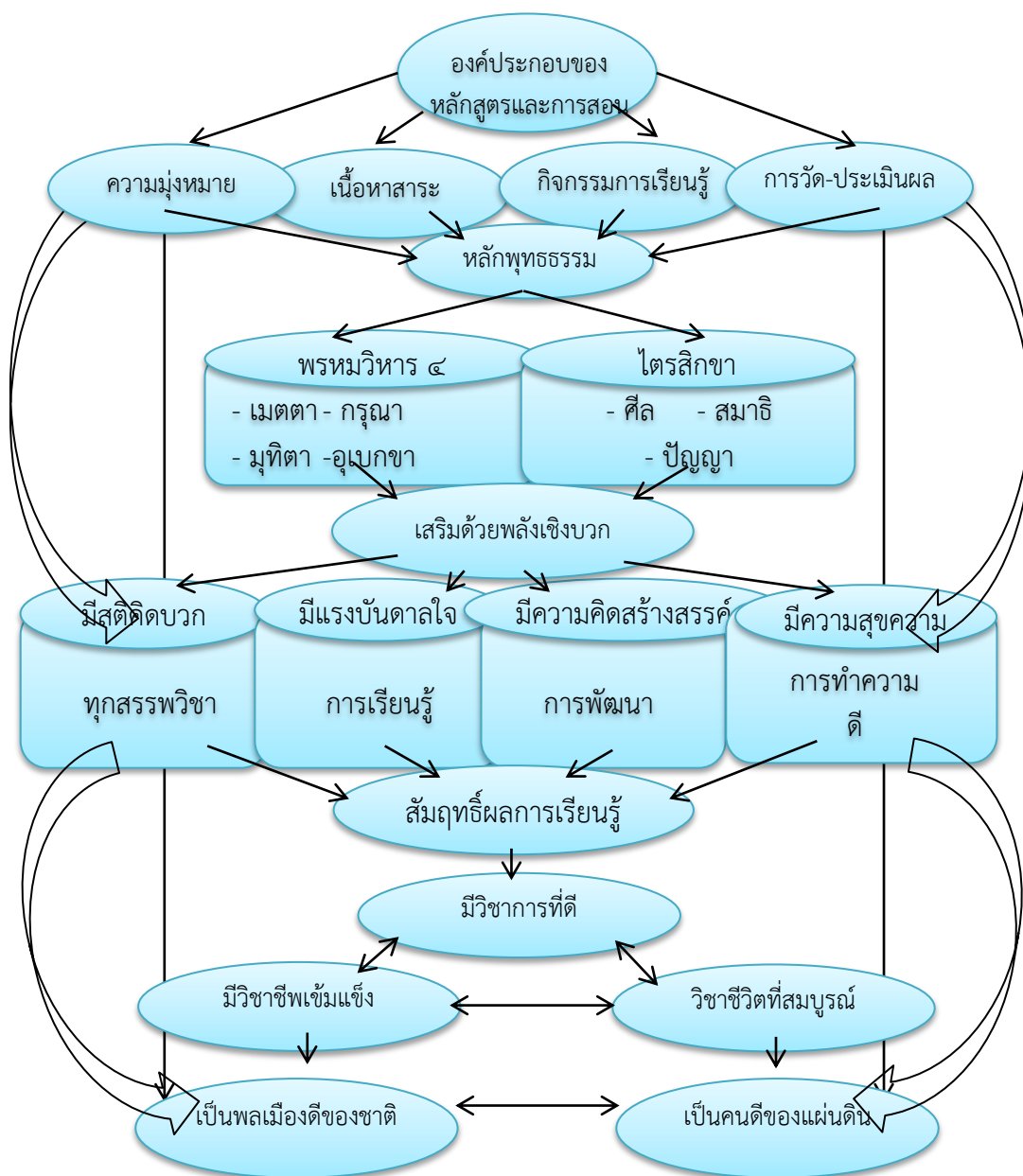
^{๑๔}ขวัญพา รังสิยานนท์, การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สังคมวิทยา), พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๔-๕.

นอกจากนั้นแล้ว **ดรรรัตน์ อุทัยพยัคฆ์**^{๑๕} ยังได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี พบว่า มีสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ครบถ้วน ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะการปฏิบัติตามเนื้อหาสาระของหน่วยการเรียนรู้

๕.๒.๔ ความสำคัญของการสร้างผลลัพธ์เชิงวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพิตแก่นักศึกษา

ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา จะมีคุณภาพได้ทั้งความสามารถเชิงวิชาชีพ เก่งด้านวิชาการ และมีทักษะความพร้อมด้านวิชาชีพได้รับการจัดการเรียนการสอนจะต้องเชื่อมโยงความสัมพันธ์ใน ๔ มิติ การจัดการ คือ ต้องมีหลักธรรม นำการศึกษาด้วยหลักไตรสิกขา นำการเรียนรู้ เสริมหนุนด้วย หลักกฏอปรมาภิเษก ให้ความเอื้ออาทรตามหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ที่ได้ความรักความเมตตาต่อนักศึกษาดูจดังลูกแท้ๆ ของครูและผู้บริหารสถานศึกษา และเสริมเติมเต็มด้วยหลักการสร้างเสริมและใช้พลังเชิงบวกเพื่อการเรียนรู้ที่ดีมีความสมบูรณ์ของนักศึกษาทั้ง กาย ใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ดังภาพที่ ๕.๖

^{๑๕} ดรรรัตน์ อุทัยพยัคฆ์, การพัฒนาการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย, ปรินิพนธ์ กศ.ด.(การศึกษาปฐมวัย), (กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘), หน้า ๓-๔.

ภาพที่ ๕.๖ วิชาชีพ วิชาการ วิถีชีวิต เป็นผลผลิตจากหลักพุทธธรรมนำการจัดการศึกษา
เสริมแรงด้วยพลังเชิงบวก

จากแผนภาพข้างต้นกล่าวได้ว่า คำสำคัญที่ได้มาซึ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีมีทั้งวิชาชีพ มีทั้ง
วิชาการ และมีวิถีชีวิต เกิดจากปัจจัยแห่งความสำเร็จ ๒ ประการ คือ

๑. การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอนด้วยหลักธรรม ทั้งหลักธรรมนำ
และหลักธรรมเสริม ด้วยไตรสิกขา และพรหมวิหาร ๔ ที่ผู้บริหารและครู-อาจารย์ ทำหน้าที่อย่าง
เข้มแข็งทั้ง “สอนให้รู้ ทำให้ดู และอยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอ จนเป็นธรรมชาติเป็นธรรมดา และ
เป็นธรรมะ

๒. การจัดการสร้างเสริมพลังเชิงบวกเสริมหนุนการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบทั้งการให้มี
สติในการคิดบวกกับทุกสรรพสิ่งที่เรียนรู้ การมีแรงบันดาลใจเชิงคุณธรรมเพื่อการทำความดี มีการคิด

สร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ให้เข้มแข็งตลอดจนมีความรัก ความพอใจในการเรียนรู้ ด้วยความอบอุ่นกาย-ใจ จากครูและผู้บริหารที่มีแต่พรหมวิหารธรรมให้กับนักศึกษาทุกช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้น การพัฒนาคนที่ต่อมสมอง ความต้องการของสังคม ผู้จบการศึกษามีความสามารถในการประกอบอาชีพ ที่คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และจัดการเป็น ภัยญา คำศิริพินาน^{๑๖} และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา ที่ต้องมีหลักธรรมการพัฒนากาย หลักธรรมพัฒนาศีล หลักธรรมพัฒนาจิต และหลักธรรมพัฒนาปัญญาที่ดีถึงพร้อมด้วยกายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ชลพรรษ ดวณภา^{๑๗}

นอกจากนี้แล้ว **ประเวศ วะสี**^{๑๘} ยังได้กล่าวถึงคุณลักษณะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุขคือเป็นผู้มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อ รู้หน้าที่ มีความเก่งทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ มีความสุข เป็นผู้รู้ รู้จักตนเองเป็นคนทันสมัยกับเหตุการณ์สภาพจิตดี ร่าเริง แจ่มใส ปลอดภัยจากการเป็นทาสอบายมุข ดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขของ **กิตยวดี บุญเชื้อ และคณะ**^{๑๙} ซึ่งได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุขในชีวิตว่า บรรยากาศการเรียนรู้ผ่อนคลาย ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย เยาวชนทุกคนมีความเป็นมนุษย์ที่มีทั้งหัวใจและหัวสมอง ครูต้องมีเมตตา จริงใจ อ่อนโยนต่อเยาวชนทุกคนอย่างทั่วถึง เยาวชนจะเกิดความรัก ความภูมิใจในตนเอง ปรับตัวได้ตลอดเวลาเรียนรู้อย่างสนุก และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

กล่าวได้ว่า แนวคิดการจัดการเรียนการสอนข้างต้น สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติจริงของการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสระเกษทั้งด้าน บุคลิกภาพของครู-อาจารย์ ก็มุ่งเน้นการเป็นพรหมของศิษย์ที่ดูแล ศิษย์ทุกคนดุจบุตร-หลานจริงๆ ใช้คำเรียกแทนครู แต่ละท่านว่า “พ่อครู แม่ครู” ทุกครั้ง ทุกคน เชื่อได้ว่าสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ สำคัญคือ การนำมาซึ่งเยาวชนที่เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุข มีทักษะความสามารถทั้งด้านวิชาชีพ วิชาการ และวิชาชีพชีวิตที่ชัดเจน นอกจากนี้แล้ว **สุกรี เจริญสุข และคณะ**^{๒๐} ได้กล่าวถึงแนวคิดเชิงกระบวนการการพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ในวิชาการด้านดนตรี ศิลปะ กีฬาซึ่งมีหัวใจ คือ “สะอาดกาย เจริญวัย สะอาดใจ เจริญสุข” สามารถนำมาซึ่งความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์

^{๑๖}ประเวศ วะสี, วิสัยทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.วิชาการ, ๒(๑), ๒๕๔๓, หน้า ๘-๑๑.

^{๑๗}ชลพรรษ ดวณภา, พุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมไทย”, (ออนไลน์) [http://province m-caiture](http://province-m-caiture), ๒๕๕๓.

^{๑๘}ชลพรรษ ดวณภา, พุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมไทย”, (ออนไลน์) [http://province m-caiture](http://province-m-caiture), ๒๕๕๓.

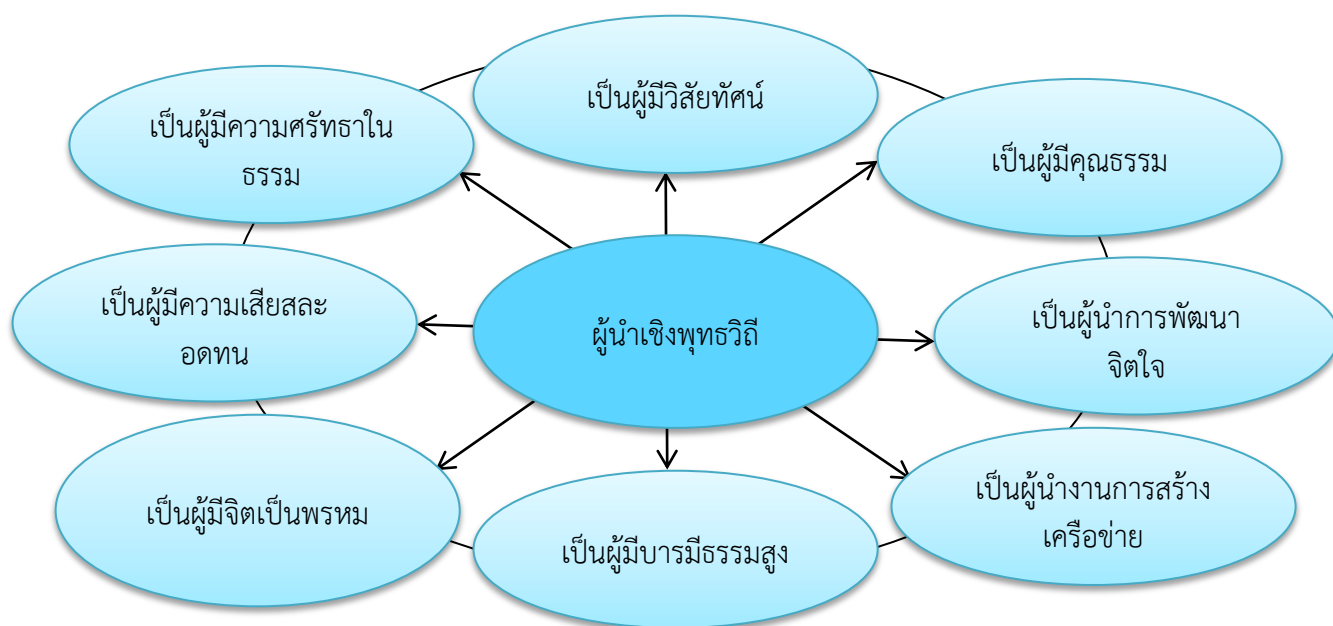
^{๑๙}กิตยวดี บุญเชื้อ และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้มีความสุข, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๐), หน้า ๓๒-๘๖.

^{๒๐}สุกรี เจริญสุข และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : ศิลปดนตรี กีฬา, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๐), หน้า ๓-๘๘.

สติปัญญา มีจริยธรรม มีความประพฤติดี ประพฤติชอบ สอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีของ **อำไพ สุจริตกุล และคณะ**^{๒๑} ซึ่งกล่าวถึงแนวทางการพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย การฝึกฝนกาย วาจาใจ โดยมีหลักธรรมการฝึกสติ ปฏิบัติ ๔ ฝึกเจริญสติพัฒนาปัญญา ฝึกวาจา ให้มีสัจจะวาจา ซึ่งต้องมีกิจกรรมการเรียนการสอน มีแง่คิด มีการแสดงออกถึงความสามารถที่ครู สังเกตพฤติกรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ**^{๒๒} ซึ่งวิจัยพัฒนา จิตสาธารณะของเยาวชนไทย พบว่าจะทำให้เยาวชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่ตัวเสียสละเพื่อสังคม อันจะเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ที่อยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุขด้วยวิถีชีวิตที่เข้มแข็งดีงาม

๕.๒.๕ ภาวะผู้นำกับพุทธบริหารการศึกษา

การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชิงพุทธ ต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะโดดเด่น ในด้านการปฏิบัติธรรม เป็นผู้นำในการพัฒนาจิตใจและภาวนาบริหารงานวิชาการของสถาบันการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นผู้นำเชิงพุทธซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญมาก จึงจะสามารถนำพาวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถีพุทธสู่ความสำเร็จได้ โดยสรุปเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้นำการบริหารการศึกษาเชิงพุทธ ได้ดังนี้

ภาพที่ ๕.๗ คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชิงพุทธ

^{๒๑}อำไพ สุจริตกุล และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย :การฝึกฝนกาย วาจา ใจ, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๐), หน้า ๑-๒๖.

^{๒๒}เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ, การใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการแสวงหาและการเรียนรู้ จริยธรรมของเยาวชน, รายงานการวิจัย, ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์), (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๑).

จากแผนภาพข้างต้น ผู้นำการบริหารสถาบันการศึกษาเชิงพุทธจึงต้องเป็นผู้มีความดี มีความเก่งมีคุณธรรมมีความเก่งทางวิชาการ และมีฉันทะ ทุ่มเทกับทุกสิ่งที่ทำเพื่อเป้าหมายความสำเร็จ ในการพัฒนาคนดี สร้างสังคมเข้มแข็ง ให้ประชาชาติมั่นคงเป็นการช่วยชาติทางอ้อม บำรุง พระพุทธศาสนา ทางตรงและสร้างสังคมดีเชิงบูรณาการสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ**^{๒๓} ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ข้อสรุปว่าผู้นำการบริหารงานวิชาการต้องมีคุณสมบัติที่ดี มีความรู้ความสามารถในการบริหารนโยบาย บริหารหลักธรรมบริหารหลักสูตร และการสอน พัฒนาครู สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นแบบอย่างของผู้มีคุณธรรม จริยธรรม คิดนอกกรอบ และสร้างความสัมพันธ์กับการศึกษาและ ชุมชน สอดคล้องกับ หลักการบริหารงานที่ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)**^{๒๔} กล่าวไว้ว่า การ บริหารงานต้องมีหลักการเป็นศิลปะแห่งการทำงานให้ประสบผลสำเร็จในการจัดการ ๕ ประการ คือ มีการวางแผน การจัดการไว้เป็นระบบทั้งด้านการจัดการเชิงนโยบาย มาตรการดำเนินงานและแนวทางการปฏิบัติที่ดี ต้องมีการจัดการองค์การให้มีโครงสร้างการบริหารการทำงานและการประสานการ ปฏิบัติอย่างครบวงจร มีการแต่งตั้งบุคลากรให้พอดี มีคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสมสามารถทำ หน้าที่ตามที่วางแผนไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการอำนวยความสะดวกด้านการดำเนินงาน มีการสั่งการ การ มอบหมายและการกำกับควบคุมดูแลให้ทุกคนทำงานตามที่กำหนดให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่ วางแผนไว้ ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษางาน วิชาการของวิทยาลัยจุลณีศรีสะเกษได้ดำเนินการทุกขั้นตอน ด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ครู- อาจารย์ทุกท่านทุกระดับ ได้เข้ามาร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน จัดระบบการทำ หน้าที่ของแต่ละแผนกวิชา และมีการพัฒนาครู-อาจารย์ให้เหมาะสม ต่อการจัดการเรียนการสอนเป็น วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิถีพุทธที่มองเห็นและเข้าใจได้ในข้อมูลเชิงประจักษ์ทุกส่วนงานของความเป็น วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลณีศรีสะเกษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารงานของนักวิชาการตะวันตก คือ **Gulick, Luther and Urwick**^{๒๕} ซึ่งได้อธิบายกระบวนการบริหารงานไว้ ๗ ขั้นตอน เป็น หลักการ “**POSDCORB**” คือ

๑. P = Planning การวางแผน หมายถึง การเตรียมการไว้ล่วงหน้าก่อนการปฏิบัติ
จริง

๒. O = Organizing การจัดองค์การ หมายถึง การวางโครงสร้างการทำงานภายใน
องค์การเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

^{๒๓} ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ, รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, รายงานวิจัย, (สถาบันพัฒนาครู, ๒๕๕๘), หน้า ๗๑.

^{๒๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **ฐานที่มั่นคงของชีวิตและสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖.

^{๒๕} Gulick, Luther and Lyndall Urwick., **Paper on Science of Administration**, (New York
: Institute of Public Administration Columbia University, 1937), p 25.

๓. S = Staffing การจัดบุคคลเข้าทำงาน หมายถึง การจัดบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่หน่วยงานกำหนดไว้ เป็นภารกิจเกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในเรื่องเกี่ยวกับการสรรหาและดำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานด้วย

๔. D = Directing การอำนวยการ หมายถึง หน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการตัดสินใจในการควบคุมงาน การวินิจฉัยสั่งการที่ดี และถูกต้องเหมาะสม

๕. Co = Coordinating การประสานงาน หมายถึง หน้าที่ในการประสานงานการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของงานเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยแก้ไขข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานและเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

๖. R = Reporting การรายงานผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เป็นการแสดงข้อเท็จจริง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงการชี้แจงหรือประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานบนพื้นฐานของความเป็นจริง

๗. B = Budgeting การงบประมาณ หมายถึง การศึกษาถึงการใช้จ่ายเงินในการบริหารงาน ซึ่งมีขั้นตอนตั้งแต่การจัดเตรียม การอนุมัติและการบริหารงานงบประมาณ รวมตลอดถึงการวางแผนการคลัง การทำบัญชี และการควบคุมเพื่อมีการจ่ายเงินตรงตามเป้าหมายของการบริหารที่กำหนดไว้

นอกจากนี้แล้วการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **สมาพร วงษ์ศรีแก้ว**^{๒๖} ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้ข้อสรุปว่า สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบมีการสำรวจปัญหาการจัดการเรียนการสอน มีการตรวจสอบวิชาการ กระบวนการเรียนการสอน ปรับปรุงสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นชุมชน วัด บรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่ง ครู-อาจารย์ และผู้บริหารสถาบันการศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษได้ดำเนินการอยู่เป็นปกติที่ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทั้งด้านวิชาเลี้ยงสัตว์ วิชาการปลูกผัก พืชผล การเกษตรสามารถนำผลผลิตที่ได้ไปใช้ในการบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้ระหว่างเรียนได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการศึกษาที่เยาวชนจะได้รับการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคการฝึกฝนและการลงมือปฏิบัติเกิดสัมฤทธิ์ผลข้างต้น พุทธพิสัยมีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านจิตพิสัยมีทัศนคติ มีเจตคติที่ดีต่อความรู้ที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิต ด้านทักษะพิสัยคือ สามารถลงมือปฏิบัติและทำได้จริงทำได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่วจนเกิดอุปนิสัย มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและมีความพอใจ ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างแท้จริง ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อมในชุมชน ในสังคมของเยาวชนที่มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมจึงได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นอย่างดียิ่ง เยาวชนจะมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับคนอื่น ทำงาน

^{๒๖}สมาพร วงษ์ศรีแก้ว, “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านโนนทอง สังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต ๒”, วิทยานิพนธ์ ค.ม., (สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๘, หน้า ๘๘.

ร่วมกับชุมชน มีความเป็นผู้นำในการทำงานของชุมชนมีทักษะชีวิต ด้านการติดต่อสื่อสาร ค้นพบความหลากหลายในการดำเนินชีวิต ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจริงในสถานที่จริง (Authentic Learning) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ziegler, Michele Flash^{๒๗} ที่ได้ศึกษาผลกระทบ ได้ศึกษาผลกระทบของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในนักเรียนที่มีความเก่ง ธรรมดา และความต้องการพิเศษ รวมเข้าด้วยกันในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยมีคำถามการวิจัยที่สำคัญ ๔ คำถาม คือ (๑) อะไรเป็นเงื่อนไขที่สนับสนุนหรือยับยั้งการร่วมนักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (๒) อะไรคือผลของการร่วมนักเรียนที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (๓) อะไรคือเงื่อนไขที่มีส่วนสนับสนุนให้ผู้เรียนต้องได้รับการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน และ (๔) อะไรคือความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการจัดการเรียนการสอนและไม่ใช่วิธีการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยของทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) รวมกับการศึกษาเฉพาะราย (Case Study) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การทบทวนเอกสาร ข้อมูลที่ได้จะถูกวิเคราะห์ตั้งแต่เริ่มต้นเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบตลอดเพื่อตรวจสอบความจริง ทบทวนหรือตัดข้อความ แก่น สาร และหัวข้อใจความสำคัญที่ปรากฏจากการค้นพบในครั้งนี้ออกมาผลการศึกษานี้ พบว่าโครงสร้างของโรงเรียน ความเชื่อของครู การปฏิบัติและประสบการณ์มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้เรียนจะได้รับทักษะเฉพาะและมีความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น ผู้เรียนมีพัฒนาการของทักษะที่สำคัญ ๓ ประการ คือ (๑) ทักษะการติดต่อสื่อสาร (๒) ภาวะผู้นำและความเปี่ยมพลเมือง และ (๓) การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับความรู้และความเข้าใจ ๔ ด้าน คือ (๑) ได้เรียนรู้ว่ามีวิธีการที่หลากหลายในการเรียนรู้ (๒) ได้เรียนรู้วิธีการทำงานในสถานการณ์การทำงานจริง (๓) เริ่มต้นค้นพบว่าชุมชนคืออะไร ชุมชนเป็นทรัพยากรที่มีชีวิตอยู่ และเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน และ (๔) ได้หยั่งรู้เข้าใจหลักสูตรของโรงเรียนที่ได้ศึกษาอยู่ดีมาก ขึ้น สำหรับเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัด มี ๓ ประการ คือ (๑) สัดส่วนตามธรรมชาติของผู้เรียนปกติกับผู้เรียนที่มีความสามารถน้อย (๒) ความชอบของผู้เรียน จะถูกกำหนดขึ้นโดยกลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยนำเข้า และ (๓) ครูและบุคลากรต้องตระหนักและเข้าใจลักษณะของชุมชน การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานต้องเชื่อมต่อการเรียนในชั้นเรียนหรือมีวัตถุประสงค์ที่รวมทักษะด้านวิชาการและโอกาสที่จะได้เรียนรู้ ของผู้เรียนทั้งหมดรวมเข้าด้วยกัน สุดท้ายข้อจำกัดหรือความต่อเนื่องของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานมี ๕ ประการ คือ (๑) การขาดชั้นเรียน (๒) จำนวนชั้นเรียนที่มีความต้องการเฉพาะกรณีนั้นมีมากเกินไป (๓) การเข้าถึงของผู้เรียนทั้งหมดที่จะได้เรียนวิธีนี้ (๔) ข้อจำกัดของผู้เรียนที่มีความสามารถน้อยในการเรียนรู้แบบนี้และ (๕) การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานไม่ได้ให้ผู้เรียนได้มีการฝึกปฏิบัติซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องเพียงพอ

^{๒๗}Ziegler, Michele Flash. (2001). The Impact of Inclusive Community-Based Instruction on Students Identified as “Gifted”, “Typical”, and “Special Needs Learners” in a High School: An Exploratory Study. Retrieved March 20, 2005, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/3012575>.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. การอาชีวศึกษาควรได้มียุทธศาสตร์และนโยบายการพัฒนาคณะความรู้ การจัดการอาชีวศึกษาเชิงพุทธให้เข้มแข็งและเผยแพร่อย่างทั่วถึง
๒. ควรได้มีการออกแบบและพัฒนาระบบการบริหารการอาชีวศึกษาวิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมการควบคุม กำกับ ดูแลและการเสริมแรงจูงใจ ให้รางวัลสถานศึกษาวิถีพุทธอย่างเหมาะสม
๓. ควรได้มีนโยบายการบริหารการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ให้มีสมรรถนะการบริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษาวิถีพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงการบริหาร

๑. ควรมีระบบการพัฒนาครู-อาจารย์และบุคลากรอาชีวศึกษา ที่ถึงพร้อมด้วยคุณวุฒิ คุณภาพ และคุณธรรมของความเป็นบุคลากรอาชีวศึกษาวิถีพุทธ
๒. ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้การบริหารวิชาการอาชีวศึกษาวิถีพุทธให้สามารถสร้างผลผลิตการศึกษาที่มีความเข้มแข็ง ทั้งวิชาชีพ วิชาการ และวิชาชีพ
๓. ควรมีแบบจำลองระบบการจัดการงานอาชีวศึกษาวิถีพุทธเชิงองค์รวมในทุกมิติของการจัดการ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัย สร้างองค์ความรู้การเสริมพลังเชิงบวกเพื่อการบริหารวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษา
๒. ควรมีการศึกษาชุดความสัมพันธ์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการสร้างเสริมหลักพุทธธรรม นำการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการทุกแผนกวิชาอาชีวศึกษา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(๑) หนังสือ

กรมสามัญศึกษากรมสามัญศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕., กรุงเทพมหานคร: กรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕.

กัญญา คำศิริพิมาน, กรมอาชีวศึกษา”, แนวทางการวิจัยตามเป้าหมายอาชีวศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๙.

กิติมา ปรีดีดิลก, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์, ๒๕๔๒.

กิตติวดี บุญชื่อ และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๐.

โกวิท ประวาลพุกษ์, การเรียนรู้มาตรฐานคุณภาพและการประเมินแท้, กรุงเทพมหานคร สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, ๒๕๔๖.

คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๔๓.

จุมพล หนิมพานิช, การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ : หลักการ แนวคิด และกรณีตัวอย่างของ ไทย, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๘.

เจริญ สุวโรจน์วงศ์, วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงของกรมอาชีวศึกษาใน ๖๔ ปทของคุณภาพ, กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก กรมอาชีวศึกษา. ๒๕๓๑.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, สื่อการเรียนการสอน, ในเอกสารการสอน ชุดวิชาเทคโนโลยีและ สื่อสารการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๕๕.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

พระมหาสนอง ปังใจปการี, มนุษย์กับสังคม, กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๓.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ตั้งแต่มาตรา ๒๒-๓๐ ว่าด้วยการจัดการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **ฐานที่มั่นคงของชีวิตและสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐).

ภาวนิดา ธาราศรีวิสุทธิและวิบูลย์ ไตรณะบุตร, **หลักและทฤษฎีบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.

ยุทธนา ภาระนันท์, **คิดเชิงบวก ภูเขาใจพลังสมอง (Positive Thinking)**, เอกสารฝึกอบรม ด้วยการบริหารจัดการสมัยใหม่, ๒๕๕๑.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒**, หมวดที่ ๔, แนวทางการจัดการศึกษา มาตราที่ ๒๒-๓๐.

สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, **การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ**, กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๓๘.

สุกรี เจริญสุข และคณะ, **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : ศิลปดนตรีศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๔๐.

สุนทนา พรหมบุญ และคณะ, **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๐.

ทิตินา แคมมณี, **การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด**, กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๐

ทิตินา แคมมณี และคณะ, **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๑.

_____, **การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด**, กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. ๒๕๔๒.

_____. **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

เทอดศักดิ์ เดชคง, **มีดีบ้างไหม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒ : มติชน, ๒๕๔๗.

นภัทร์ แก้วนาค, **การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วย 6'C Technic of Contents Analysis**, ๒๕๕๕, (เอกสารอัดสำเนา).

บรรจง ชูสกุลชาติ , **สารของอภิปิทยกรรมอาชีวศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : กรมอาชีวศึกษา . ๒๕๒๙.

บุญชม ศรีสะอาด, **การพัฒนาการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร-ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, **การพัฒนาการคิด**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ๙๑๑๙ เทคนิคพรินติ้ง, ๒๕๕๑.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การจัดและการบริหารอาชีวศึกษา, กรุงเทพมหานคร : พิมพ์จำกัด, ๒๕๔๒.

_____ จิตวิทยาการศึกษา, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๒.

เมธี ปิ่นธนาพันธ์, การบริหารงานบุคคลในวงการศึกษา, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ครั้งที่ ๒, ๒๕๓๐.

สุภาภรณ์ มั่นเกิดวิทย์, ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด, กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.๒๕๔๓ .

สุมนทนา พรหมบุญ และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีวาม . กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

วิเวก ปางพุฒิพงศ์, กรมอาชีวศึกษา ๒๕๒๒-๒๕๒๕, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สารพัดช่างแผนกช่างพิมพ์.๒๕๒๕

วัฒนาพร ระงับทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (พิมพ์ครั้งที่ ๒), กรุงเทพมหานคร: คอมพิวเตอร์กราฟฟิต, ๒๕๔๒.

อมรชัย ตันติเมธ, การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒.

อารี พันธมณี, ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์, กรุงเทพมหานคร : ไยใหม่. ๒๕๔๗.

อำไพ สุจริตกุล และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย :การฝึกฝน ภาย วาจา ใจ, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๐.

(๒) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย:

เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ, การใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการแสวงหาและการเรียนรู้ จริยธรรมของเยาวชน, รายงานการวิจัย, ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์), กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๑.

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, **ปรัชญาดุขฎิบัณฑิต (สังคมวิทยา)**, พ.ศ. ๒๕๕๒.

คมกฤษ จันทรวงจร, การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต, กรุงเทพฯ : (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่)** พ.ศ. ๒๕๕๑.

จรีน แก้วอินแสง, “การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน”, **วิทยานิพนธ์ ครุ ศาสตรมหาบัณฑิต.**, สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๔๕.

ชรอยวรรณ ประเสริฐผลและคณะ, รูปแบบการพัฒนสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่ โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา, **วารสารศึกษาศาสตร์**, มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๕ ฉบับพิเศษ พุทธศักราช ๒๕๕๖.

ชูศรี วงศ์รัตน์, **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**, กรุงเทพมหานคร : เทพมิตรการพิมพ์ , ๒๕๔๓.

ดรรชนี อุทัยพัทธ์, การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย, กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, **ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย)** พ.ศ. ๒๕๔๘.

ทับทิม ปาเงิน, “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กใน อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์** (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒).

บุญชม ศรีสะอาด, **การวิจัยเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น , ๒๕๔๓.

ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ, รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **รายงานวิจัยสถาบันพัฒนาครู**, ๒๕๔๘.

—————, “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, ๒๕๕๘.

ผดุงชัย ภูพัฒน์, **สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง “การเสริมสร้างความรู้ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน”**, เอกสารอัดสำเนา.

พนิดา สีนสุวรรณ, วีระวัฒน์ พูลทวี และอัญชลี เศรษฐเสถียร, “สภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๔ ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ๙๖.

พัฒนา จันทนา, “ความคิดเห็นของนักเรียนเขตพื้นที่การศึกษา ๘ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒).

พิมพ์พร ฟองหล้า, สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ทั่วไปสำนักวิชาศึกษาทั่วไปมหาวิทยาลัยศรีปทุม, **งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ปีการศึกษา ๒๕๕๔**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๔).

—————, การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมศิลปากร, **ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.(การอุดมศึกษา)**, กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.), พ.ศ. ๒๕๔๘,

สมนึก มุติตา, “ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ ค.ม.** สาขาวิชาการบริหารการศึกษบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๐.

วัฒนา สุวรรณไตรย์, “ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร”, **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.**, ภาควิชาประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔.

(3) อินเทอร์เน็ต

การบริหารและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า. แหล่งข้อมูล: <http://www.br.ac.th/CAI/Supaporn/Unit23.html> [๔ กันยายน ๒๕๕๗]

ปรัชญา เวสารัชช์, **หลักการจัดการศึกษา**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล <http://www.moe.go.th/wijai/principle%20edu.htm> [๑ ธันวาคม ๕๙].

มานิตย์ อิ่มอ่อง, **แนวคิดการจัดการศึกษา**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.kbws.ac.th> [๑ ธันวาคม ๕๙].

ยุทธนา ภาระนันท์, **คิดเชิงบวก...กุญแจไขพลังสมอง (Positive Thinking)** วันที่ค้นข้อมูล ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๓, เข้าถึงได้จาก <http://www.boybdream.com/managernewscontent.php?newid=28655>.

สถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร, **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ** (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF:HEd), [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.academic.nu.ac.th/content_view.php?n_id=42 [๘ พ.ย.๕๖].

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน, อ้างใน อัญชลี ธรรมะวิธิกุล ศึกษาพิเศษศึกษาที่ เกี่ยว วก บ การศึกษานอกกระบบ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://panchalee.wordpress.com/2009/03/28/หลักการของการจัดการศึกษา> [๑ มกราคม ๒๕๖๐].

อัญชลี ธรรมะวิธิกุล, ศึกษาพิเศษศึกษาที่ เกี่ยว วก บ การศึกษานอกกระบบ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://panchalee.wordpress.com> หลักการของการจัดการศึกษา/ [๑ มกราคม ๒๕๖๐].

(๔) บทความและวารสาร

ชลพรรษ ดวณภา, **พุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมไทย**, (ออนไลน์), HTTP // Pronince m-culture. Go.th, ๒๕๕๓.

นิภา แก้วศรีงาม, **ความคิดเชิงบวก, วารสารวงการครู**, ธันวาคม, ๑(๑๒) , ๒๕๕๗.

_____, “**ความคิดเชิงบวก(Positive Thinking) พึงคิดว่าทุกปัญหามีทางออก ไม่ใช่ทุกทางออกเป็นปัญหา**”, **วารสารวงการครู**. ๑๒, ๑ (ธันวาคม ๒๕๕๗).

บุศรินทร์ ปัทมาคม, **แนวนโยบายอาชีวศึกษากับสภาวะการณของประเทศไทย**, ศูนย์ศึกษา ๒๐ (๔). ๒๕๕๗.

เทิดศักดิ์ เดชคง, **มิติบ้างใหม่**, (พิมพ์ครั้งที่ ๒) ,มติชน : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๗.

ประเวศ วะสี, **วิสัยทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**, วิชาการ, ๒ (๑) , ๒๕๕๓.

วิรตี ศรีอ่อน, **Positive Thinking**, นิตยสาร HEALTH & CUISINE, ธันวาคม ๓(๓๕): ๒๕๕๖.

วิรัช กุมพมาศ, โครงการเงินกู้/ยืมจากธนาคารโลกเพื่อการปรับปรุงการอาชีวศึกษา, **อาชีวศึกษา ๒** (๓). ๒๕๒๗.

เรวดี ทรงเที่ยง, “การคิดเชิงบวก.” **วารสารดวงแก้ว**. ๑๒(๑), ๒๕๕๐.

สมบัติ บุญประเคน, “ผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาตามลักษณะ ๖ ป”, **วารสารครูขอนแก่น**, ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ (สิงหาคม ๒๕๔๔) .

สัมพันธ์ ทองสมัคร, **การอาชีวศึกษาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต**, อาชีวศึกษา ๔ (๒๓). ๒๕๒๙.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, “การบริหารตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”, **วารสารวิชาการ**, ปีที่ ๔๕ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕).

อุษณีย์ โพธิสุข . (๒๕๔๒), กลยุทธ์ทางการศึกษา: ผู้เรียนสำคัญที่สุด, **วารสารวิชาการ**, ๒(๑๒),.

(๕) สัมภาษณ์ :

พระราชวรเมธี ดร.รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระศรีธรรมภาณี ดร.ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระราชธรรมสารสุธี. รองเจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธ. ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย จังหวัดเชียงราย

พระภาสกร ภูริวฑฒโน (ภาวิไล). ผู้อำนวยการธรรมสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พระมหาประยูร ติกขปัญโญ.ผู้อำนวยการสถานปฏิบัติธรรมจุลมณีศรีสะเกษ

นางสมลักษณ์ ทองนวล. ผู้อำนวยการกลุ่มการศึกษาเอกชน จังหวัดศรีสะเกษ

นายอักษรศิลป์ แก้วมawangศ์. ประธานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

นางสาวปัญฑารีย์ สำราญศิลป์. ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

นายโสภา มะเครือสี.ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

นายสมพร เทพพันธ์.ผู้จัดการวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมณีศรีสะเกษ

นายวรชาติ คูหิรัญญรัตน์.ผู้อำนวยการสถานปฏิบัติธรรมวรชาติ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

ดร.อรรดา คหินทพงศ์.ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดลาดตระโง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายสนธิชัย สมเกต.ผู้อำนวยการโรงเรียนชลประทานผาแตก จังหวัดเชียงใหม่

นายพิศิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส.อดีตผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

นายสุริยันต์ สาระบุตร.ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดศรีสะเกษ

นายสง่า ยอดไพอินทร์.ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

นายวิศิษฐ์ วิทยวรการ.ผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๙ จังหวัดศรีสะเกษ

นางสุปิติ ชีวภัทร.กรรมการสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมณีศรีสะเกษ

นางแสงจันทร์ ไชยชนะ.กรรมการสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมณีศรีสะเกษ

๒. ภาษาอังกฤษ

- Alvesson,M, **Organization culture and ideology**, (New York : McGraw-Hill, ๑๙๘๙).
- Bloom, Benjamin S. (1976). **Human Characteristics and School Learning**. New York : McGraw - Hill, Inc. 1976.
- Buckingham M, CliftonDO. Now, **Discover Your Strengths**. New York : The Free Press, 2001.
- CsikszentmihalyiM, Csikszentmihalyi IS. **A Life Worth Living**. Oxford : Oxford University Press, 2006.
- Harter JK. Gage Park High School Research Study. In: Hodges TD, Clifton DO. **Strengths-based development in practice**. New Jersey : Wiley and Sons, 2004.
- Hoy, Wayne K. & Cecil, Masker G. **Educational Administration Theory**, Research, and Practice, (New York : McGraw – Hill Inc, 1996.
- Kemp , Jerrold E. & Dayton, Deane K, **Planing and Producing Instructional Media**,New York :Jerrold E. Kemp Macmillan. 1989.
- Office of the Basic Education Commission. The Number of student in the secondary educational service area office 2 in 2nd Semester 2013 Academic Year, 2557. [cited 2014 April 4]. Available from : www.obec.go.th. (In Thai).
- Park N, Peterson C, Seligman, MEP. **Strengths of Character and Well-Being**. Journal of Social and Clinical Psychology, 2004; 23(5) : 603-610.
- Price, Katie. (2001). **Thinking Positively About the Future Is Good for You**. Royal Holloway, University of London. Retrieved July 3, 2008, from [http://www.rhul.ac.uk/Whats- New/news2001/thinkpositive.html](http://www.rhul.ac.uk/Whats-New/news2001/thinkpositive.html).
- Romiszowski, Alexander J. "Educational Systems Design Implication of Electronic Publishing", Educational Technology, 1999.
- The Search Institute. **Developmental assets : A profile of your youth**. Executive Summary, Profles of Student Life : Attitudes and Behaviors for City of Alexandria Schools, 2013.
- TongdeeS. **Emotional and Social Personality Development of Adolescence**. In Adolescence Behavior. Nontaburi : Sukhothai Thammathirat Open University, 2548 (In Thai).
- Scheier.; et al. (1989). **Dispositional Optimism and Recovery from Coronary Artery Bypass Surgery: The Beneficial Effects on Physical and Psychological Well - Being**. Journal of Personality and Social Psychology. 57: 1024 - 1040.

- Schuett, Margaret. (1997). **Reflection on Positive Thinking**. New York: Northwest Regional Arthritis Center.
- Seligman, M.E.P, **Learned optimism: How to change your mind and your life**, New York: A.A.Knopf., 1990.
- Snyder CR, Lopez SJ. **Positive Psychological assessment : A Handbook of models and measures**. American Psychological Association, 2007.
- Makin, P.E. & Lindley, P.A. **Positive stress management: A practical guide for those who work under pressure**. London : Kogan Page Limited, 1996.
- Zastrow. 1979 .**Talk to Yourself**. New Jersey: Prentice - Hall Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬมณีศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการเรียนการสอน และศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬมณีศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อพัฒนานักศึกษาต่อไป

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬมณีศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. ชื่อ.....

๒. ปัจจุบัน อายุ.....ปี ดำรงตำแหน่ง.....จำนวนปีที่ดำรงตำแหน่ง.....ปี

๓. วุฒิการศึกษาทางโลก.....วุฒิการศึกษาทางธรรม.....

๔. วัน.....เดือน.....ปี.....ที่ให้การสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวกสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา จุฬมณีศรีสะเกษ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

๑. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชิงพุทธ ควรเป็นอย่างไร

๒. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ดี มีคุณภาพเกิดพลังเชิงบวกให้กับนักศึกษาในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ควรเป็นอย่างไร

๓. หลักธรรม ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ควรนำมาบูรณาการในการเรียนการสอนอย่างไร

๔. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ ควรมีส่วนร่วมและจุดเน้น เสริมพลังเชิงบวกในการเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างไร

๕. การใช้พลังเชิงบวกในการเป็นจิตวิทยากรเรียนรู้จะสร้างปัญญา เจตคติ ทักษะชีวิตและอุปนิสัยใฝ่รู้ของนักศึกษาอย่างไร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ ครั้งนี้ด้วยดี และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

อุบาสิการะเปียบ ธีรญาณี

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อคำถามการสนทนากลุ่มย่อย

๑. แนวคิด ทฤษฎีและหลักการเสริมสร้างพลังเชิงบวก เพื่อการเรียนรู้และหลักพุทธบริหาร การจัดการเรียนการสอน ควรเป็นอย่างไร

๒. สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้และประเด็นปัญหาการเรียนการสอนในวิทยาลัย อาชีวศึกษา จุลมณีศรีสะเกษ ควรเป็นอย่างไร

๓. กระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างพลังเชิงบวก สำหรับนักศึกษา อาชีวศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ควรเป็นอย่างไร

๔. ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิง
พุทธของผู้บริหารการศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

๑. พระมหาสมบุญ สุธมโม, ดร.
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินดา ศิริวรรณ
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ดร.
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์รัตน์ สีเพชรเหลือง
ผู้อำนวยการกองวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายเรืออากาศ
กองทัพอากาศ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทรา โตบัว
ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: แม่ชีระเบียบ ธิรญาณี
ว/ด/ป เกิด	: วันเสาร์ที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๗
ภูมิลำเนา	: ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	: ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยครูสุรินทร์ : ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หน้าที่การงานปัจจุบัน	: ประธานบริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาจลมนิศรีสะเกษ ตำแหน่งผู้รับอนุญาต : ประธานบริหารโรงเรียนมัธยมจลมนิศรีสะเกษ ตำแหน่งผู้รับอนุญาต
ผลงานทางวิชาการ	: บทความวิชาการ เรื่องคุณธรรมกับการพัฒนาเยาวชน : บทความวิชาการ เรื่องครูดีในดวงใจ : บทความวิชาการ เรื่องคุณธรรมกับการครองตน ครองคน ครองงาน
ปีที่เข้าศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๕๘
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๖๐
ที่อยู่ปัจจุบัน	: ๕๔/๑ หมู่ ๑๑ ตำบลขุน อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๑๓๐ โทรศัพท์ ๐-๖๔๙๔๑-๖๕๔๖ โทรสาร ๐-๔๕๖๔-๑๗๐๕ อีเมล : www.chumani.com